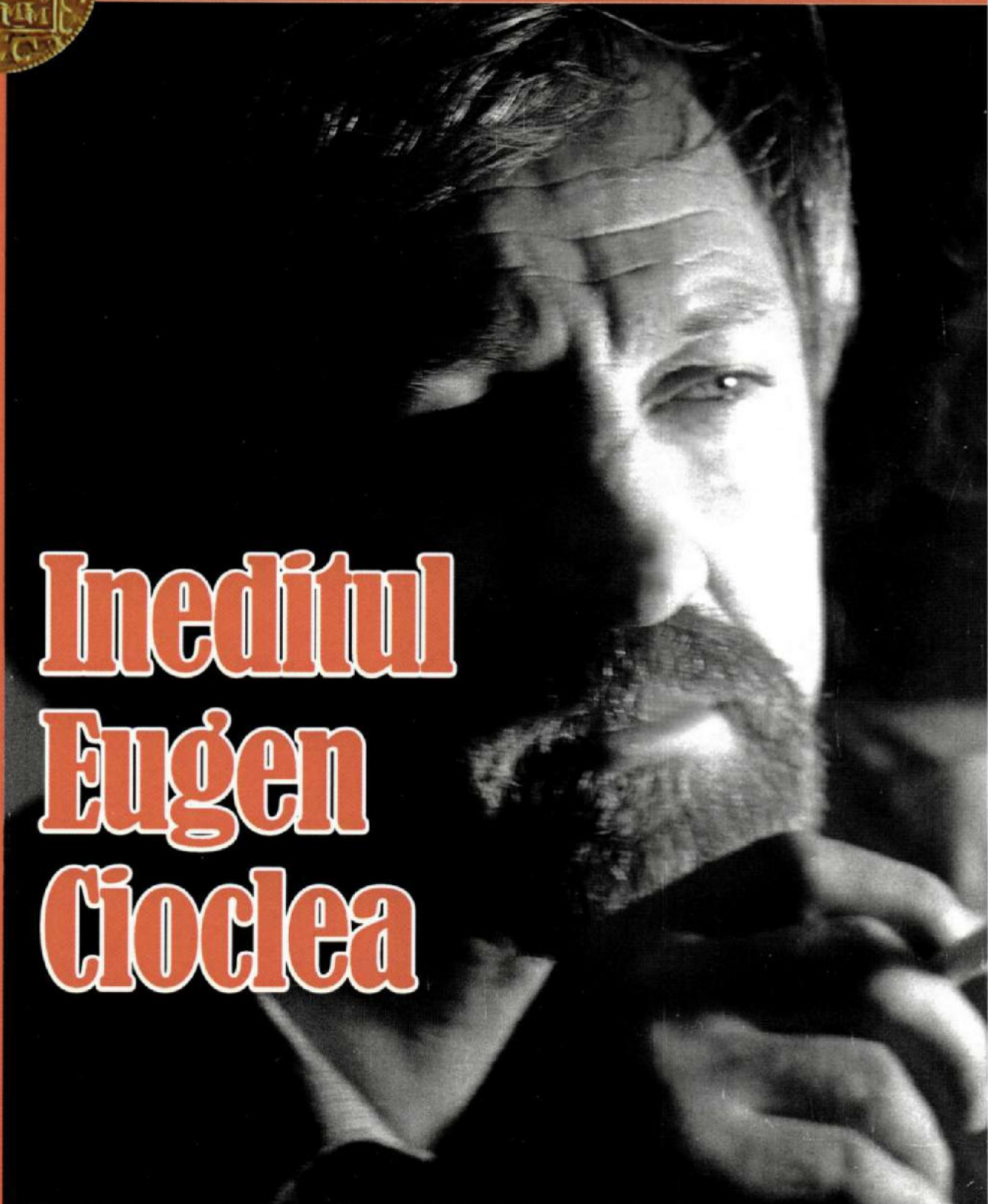

821.135.1(478).09
C51

Ineditul Eugen Cioclea

Vitalie RĂILEANU (antologator)

JUNIMEA

Vitalie RĂILEANU

Născut la 25 martie 1959, în satul Soloneț, județul Soroca, într-o familie de intelectuali. A absolvit, în 1986, Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova. În prezent este cercetător științific la Institutul de Filologie al Academiei de Științe din Moldova, critic, istoric literar. Director al Bibliotecii „Onisifor Ghibu” din Chișinău.

Volume publicate (selectiv):

- Chei pentru labirint*, Chișinău, Magna-Princeps, 2009, premiul pentru debutul din cadrul Salonului Internațional de Carte, Chișinău, 2009;
- Ludic și/sau ironic în poezia contemporană: puncte de vedere*, Chișinău, Magna-Princeps, 2010, premiul „Critica de întâmpinare” la Salonul Internațional de Carte, Chișinău, 2010;
- ...Totul la prezent*, Chișinău, 2010;
- Nicolae Esinencu. Spectacolul operei literare*, Chișinău, 2011, premiul „Profiluri literare” al Salonului Internațional de Carte, Chișinău, 2011;
- Cerc în labirint*, Chișinău, Magna-Princeps, 2011, premiul pentru critică literară și eseu acordat de Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova, Chișinău, 2011;
- Anatol Ciocanu și senectutea teiului*, Chișinău, Profesional Service, 2012, premiul pentru critică literară din cadrul Salonului Internațional de Carte, Chișinău, 2012;
- Poeme și epistole în zbucium* (carte postumă, din creația lui Petru Dudnic), Chișinău, Notograf Prim, 2012, premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova acordat la Salonul Internațional de Carte, Chișinău, 2013;
- În dialog cu omul și despre om*, Chișinău, Grafema Libris, 2013;
- Reversul ludic al (dia)criticului*, Iași, Tipo Moldova, 2014;
- Imun la naupatie*, Iași, Tipo Moldova, 2014;
- Poeme de pe faleze*, București, Vinea, 2015;
- Străin printre ape*, Iași, Junimea, 2016, premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Chișinău.

Vitalie RĂILEANU

(antologator)

Ineditul Eugen Cioclea

Coordonatorii colecției:

Elvira SOROHAN

Simona MODREANU

Bogdan CREȚU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Ineditul Eugen Cioclea/ antolog.: Vitalie RĂILEANU

Iași: Junimea, 2018

ISBN 978-973-37-2130-7

I. Răileanu, Vitalie (antolog.)

821.135.1.09

Redactor: *Simona MODREANU*

Tehnoredactare și copertă: *Cezar BACIU*

Editura JUNIMEA

Strada Păcurari nr. 4

BCU – *Mihai Eminescu*

(Fundatiunea Universitară *Regele Ferdinand I*)

cod 700 511

Iași – ROMÂNIA

tel.: 0232 410 427

C. P. 85, Oficiul Poștal nr. 1

e-mail: edjunimea@gmail.com

revistascriptor@gmail.com

Vă invităm să vizitați site-ul nostru,
la adresa www.editurajunimea.ro
(unde puteți comanda oricare dintre titluri,
beneficiind de reduceri),
precum și pagina de facebook a editurii Junimea.

Editura **Junimea** și revista **Scriptor**
sunt membre ale **Asociației Revistelor, Imprimeriilor**
și **Editurilor Literare**

(A.R.I.E.L.),

asociație cu statut juridic, recunoscută de Ministerul Culturii.

Contravaloarea timbrului literar
se depune în contul Uniunii Scriitorilor din România

© Vitalie RĂILEANU

© Editura JUNIMEA, IAȘI – ROMÂNIA

Vitalie RĂILEANU
(antologator)

Ineditul Eugen Cioclea

Editura Junimea
Iași - 2018

Acest volum a fost realizat
în Laboratorul de cercetări literare și biobibliografie
„Onisifor Ghibu” al Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, Chișinău

Concept, elaborare, antologare: Vitalie Răileanu
Coordonator: Lidia Kulikovski, dr. conf. universitar
Bibliografie, catalog adnotat: Margareta Cebotari

Vitalie RĂILEANU

Taina ființei poetului Eugen Cioclea

(în loc de argument)

... *Locuiesc în ființa necunoscută* (E.C.).

În cuprinsul acestui volum nu ne-am propus ceea ce se cheamă – cu un singur cuvânt, din ce în ce mai utilizat, exprimând, desigur, o necesitate – „sinteza”, în cazul nostru a creației poetului Eugen Cioclea. Dar ceea ce este esențial într-o astfel de incursiune, dinamica valorică, ideația artistică, tendințele stilistice definitorii pentru un moment literar, *substanța și expresia creației poetice ciocliene*, ale manuscriselor, precum și ale referințelor critice se pot desprinde cu pregnanța actualului și din asemenea încercări, printre care se înscrie și cartea noastră – *Ineditul Eugen Cioclea*.

Ceea ce surprinde în primul rând la Eugen Cioclea, unul din deosebiții poeți ai timpului nostru, este ceea ce constituie *hiper originalul, vitalitatea ca viziune și expresie* (Eugen Lungu), sau, cum afirmă Em. Galaicu-Păun [...], *astăzi „Eugen Cioclea ilustrează exemplar destinul albatrosului lui Baudelaire”, noi am mai adăuga, este poetul egal cu El însuși...*

Poezia lui Eugen Cioclea conține o întregă strategie a echilibrului pierdut și recucerit, o punere în suspensie a certitudinilor pentru ca ele să fie mereu recâștigate și împrăpătate. Gustul *nonconformismului* și celelalte sigle ale acestui poet *atipic* ne pot deruta, abătându-ne atenția de la scopul real al

poeziei sale, iată de ce am inclus și două capitole ce ne spun adevăruri confirmate în studii, recenzii, cronici literare, eseuri, dar și mărturisiri despre ființa poetului Eugen Cioclea.

De altfel, în tactica poetului intră aproape mereu această trimitere spre piste *enigmatice*, metoda „inducerii” în eroare, abaterea sistematică a atenției, urmărind tocmai să ascute atenția și este un examen la care poetul Eugen Cioclea își supune mereu cititorii, dar și criticii literari, spre a și-i păstra mereu cu mintea trează și întreagă. Derutându-i, îi obligă să-l citească cu mai multe perechi de ochi, cu luciditate sporită. Adesea lucrurile importante trec, așa ca în viață, neobservate, ele se strecoară pe lângă noi ca un *bocet senin*, sau ca personajele ridicole din poemul *Prinderea câinelui roșcat*, de la care noi, oameni cu simțul măsurii, al *eficienței* și bine înfiți cu picioarele în pământ, ne întoarcem, stânjeniți, ochii. Însă tocmai aceste înfățișări verosimile ale lucrurilor importante stau în atenția poetului, atrag privirea lui *iscoditoare* și asupra lor, întotdeauna, el ne-a chemat să stăruim *pedalând* (mențiunea lui Em. Galai-cu-Păun), împreună sau alături de el, către o ținută mereu neli-niștitoare.

Acest volum de exegeze literare, completat cu un capitol deosebit de important, în viziunea noastră, intitulat „Poeme eugeniene inedite, cunoscute-necunoscute, publicate-nepublicate”, justifică în măsura în care acest lucru este necesar, pentru cercetarea aplicată a unui domeniu anume, a unor metamorfoze continue, cum este cel al poeziei contemporane, în care atât cititorul, cât și cercetătorul literar pot căuta și în ideea că analiza, literar-științifică, ipotezele de lucru ale criticului literar își găsesc un corespondent în înseși rațiunile care, la un anume nivel de maturizare a reflecției teoretice intrinseci fenomenului literar, constituie ideile unor opțiuni evolutive ale poeziei contemporane.

Actualitatea cuprinsului/ conținutului cărții *Ineditul Eugen Cioclea* ține și de faptul că o astfel de literatură este atât o stare de spirit a timpului, cât și o artă. Chiar dacă există păreri con-

form cărora postmodernitatea și-a atins finalitatea, considerăm că fenomenul literar propriu-zis, în cultură și în literatură, atâta timp cât există mărcile acestei epoci, exprimate și prin creația lui Eugen Cioclea, este încă într-o permanentă devenire.

Un lucru e cert, literatura ca o taină, ca un surâs al Giocondei, nu mai este astăzi doar un imperativ, *azi se scrie cu hohote de râs*, căci, ca într-un poem de Eugen Cioclea „[...] mai inhalăm încă praful de pușcă și zgura/ de pe relicvele civilizației mondiale./ Zâmbește-n doi peri Mona Lisa,/ convertită și ea/ cu parale” (*Triumful materiei*), e mai vesel și mai adevărat de trăit.

Poet matein nemărturisit – fără însă morbidețuri, cu patimă rece și ochi necruțător, un matein mai degrabă diurn, paradoxal prin aderența lui la *homo ludens*, Eugen Cioclea a editat înainte de *eterna plecare* admirabile poeme de inteligență și clarviziune... Să le mai citim din când în când, ca să nu ne înghițim rutina și să manifestăm adevărată tendință spre normalitate.

N.B. În cuprinsul dat au fost incluse: studii, recenzii, comentări, dialoguri etc., care au fost reproduse, unele, din volumele respectivilor autori, altele – „luate” direct din revistele literare, științifice, din studii colective, sau din Dicționare ale Literaturii române, incluzând/ vizând și cele mai recente comentarii.

Considerăm că este justificat și faptul că, apelând la surse/ izvoare nepublicate încă, am considerat necesar să recurgem:

- a) la unele excluzeri de introduceri sau chiar aliniate și paragrafe care nu se refereau direct la tema noastră;
- b) la unele inevitabile unificări de paginare a titlurilor, numelor și notelor;
- c) la unificarea și transcrierea fonetică și morfologică a unor cuvinte sau nume proprii, păstrând, însă, anumite forme specifice de exprimare.

P.S. Aduc deosebite mulțumiri scriitorului Dumitru Crudu pentru colaborare.

Biografia poetului

Biografia poetului e molipsitoare ca o râie.
Vine o vreme când mai mulți inși încep să se scarpine
cu atâta plăcere și entuziasm,
încât pielea li se cojește de la tălpi înspre frunte,
foșnind ca niște bani nou-nouți
de hârtie.
La lumina pâlpâită a unei sticle de țuică și-n care,
ca să i se taie mirosul,
aureola poetului e aruncată ca o coajă de lămâie, câțiva
prietenii abia de mai reconstituie chipul
și numai scrumbia
proaspăt desfășată din foile cărții
sale de versuri
își mai păstrează calmul,
sinceritatea și
ironia.
Pe de altă parte,
un văr picat de la țară
își trage capitala republicii pe o sprânceană
și intră direct în conferința de presă,
duhnind
a cimbrisor ca a
marihuana.
„He-hei
parcă mai ieri
cu vărul acesta al meu
care compunea poezii
vânam licurici și-i băgam în lanternă

sau cu o găleată de apă o ștergeam
după țistari
de la ora de limba
maternă.”
Femeile,
cărora el le-a încălzit patul
în nopțile lungi de iarnă,
dar care n-au mai venit,
sunt luate la întrebări,
nu la palme!
Ce părere au dumnealor despre genialitate
și, în general,
cam ce ar putea
să reclame.
Academiile,
pentru un cui și un tablou,
ce vrea să-i moștenească chipul cu plete afumate, fixează
consistente premii
și foi de ducă în
străinătate.
Aceasta mă face să cred
că însăși epoca
precum un ogar i-a luat urma și i-o miroase
fără riscul de a se rătăci,
fiindcă până și pe viitorul
cuvintelor lui
urinase.
Și numai de pe mormântul poetului
(acest ultim cucui de pomină din ceafa planetei,
unde va fi în curând amenajată
o stație de benzină + discotecă cu bar),
consumatorii de băuturi delicate,
toate la gheață,
admira-vor picioarele de balerină bătrână
ale Europei
și munții Asiei chiar.

Repere biografice

*Biografia curge pe-o
gârlă ca apa copilăriei* (E. Cioclea)

Eugen Cioclea s-a născut pe 4 august 1948, în satul Druța, raionul Râșcani. Părinții i-au fost: Serghei Cioclea (n. 1922), profesor de limba și literatura română și Iulia Cioclea (n. 1927) – învățătoare la clasele primare.

1955 Elev în clasa I în satul de baștină.

1956-1963 Învăță la școala de 8 ani din satul Terebna, „unde și-au mutat părinții reședința” (E. Cioclea).

1964-1966 Elev al școlii medii din satul Zăbriceni.

1966 Ahtiat după matematică, încearcă să dea la facultate, la Universitatea de Stat din Moscova „Mihail Lomonosov”, unde a picat examenele „cu mare succes”, precum scrie Eugen Cioclea într-o *Autobiografie*.

1966-1967 Student la Facultatea de matematică a Universității de Stat din Republica Moldova.

1967 [...] „trecând odată pe lângă comisariatul militar de sector, am decis să intru în curte, așa pur și simplu, din curiozitate. S-a adevărit că poți pleca în armată și voluntar, nu era neapărat să aștepți când te vor chema la încorporare. Toamna, deja îmi făceam serviciul militar la școala de artilerie pentru sergenți, «corpul și sufletul rachetelor strategice», dar s-a adevărit că nu sunt bun pentru armată. Am fost demobilizat.

Zadarnic încercam să-i conving pe medici că nu am nici un fel de tuberculoză – nu mi-au dat crezare” (Eugen Cioclea. *Autobiografie*).

1968-1971 Student la Universitatea de Stat „Mihail Lomonosov” din Moscova, [...] „soldatul în rezervă a trecut în afara concursului, m-au primit parcă cu brațele deschise. Așa-numita mea tuberculoză îmi permitea să stau trei luni pe an într-un salon separat al dispensarului și să iau masa gratuit. În această perioadă, fiind singur în «Celulă», am început să scriu versuri. Preocuparea mea de poezie, timp de trei ani, pare să fi decis soarta mea cu desăvârșire” (Eugen Cioclea, *Autobiografie*).

1971 Luându-și concediu academic, nu mai revine la facultate.

1971 [...] „Am ajuns, prin grija lui Pavel Peli, la Cernăuți, pe mâna ziarului «Zorile Bucovinei», unde, chipurile, am lucrat, nepublicând niciun articol”. (E. Cioclea)

1971-1980 Viitorul poet lucrează în calitate de ghid-traducător la Comitetul pentru sport al URSS (Moscova), apoi la „Inturist”, „Sputnik”, CAER.

1973 [...] Liviu Damian publică în ziarul *Tinerimea Moldovei* poemul *Început*, pe care îl consider debutul meu”, nota Eugen Cioclea în *Autobiografia* sa.

1980-1982 Frezor la uzina „Spețstanok” din Moscova.

1982-1987 Muncitor și ajustor de mașini-unelte cu programare automată la aceeași uzină. [...] „dădacă de roboți, îi hrănesc cu lingurița, le bag mințile în cap cu ajutorul unor cartele preferate, le dezvolt memoria” (E. Cioclea)

18 februarie 1988 Devine membru al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova, având recomandări semnate de scriitorii Nicolae Esinencu, Arcadie Suceveanu, Alexandru Brodski, fără a avea vreun volum publicat încă...

1988 Debutează editorial cu volumul de versuri *Numitorul comun* (Chișinău, Editura Literatura Artistică) „[...] pe unii îi va bucura, pe alții îi va incita sau șoca, sau revolta, plictisit și indiferent însă – vă asigur! – nu va rămâne nimeni” (Eugen Lungu). *Premiul Familiei Esinencu*.

1991 Editează volumul de poeme *Alte dimensiuni* (Chișinău, Editura Hyperion, 10.000 exemplare), versurile fiind axate pe o „luminozitate tăioasă care frige, arde «pielea» sufletului, te mișcă și te dinamizează”. *Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova*.

1992-1995 Redactor-șef la ziarul „Tinerimea Moldovei”.

2001 Vede lumina zilei volumul de metapoeme *Dați totul la o parte ca să văd (disertația mea... E. Cioclea)*, la Editura Cartier (Colecția „Rotonda”, 333 exemplare). *Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova*.

2002 Apare volumul de versuri *Subversiunea poetului revoltat* (Samizdat) în care „Poetul iese din cochilia tristeții lui existențiale în stradă, unde se solidarizează cu mișcările ce vor să instaureze adevărul” (Mihai Cimpoi).

2007 După 5 ani de tăcere, editează volumul *Vreau să distrug UniVersul* (Chișinău, Prometeu Tipografia AȘM), adresându-se mai întâi cititorului prin originalul *Drept moto...* „Știu. Majoritatea publicului neomogen prin excelență mi-a uitat existența și nici nu cunoaște aproape nimic din așa-zisa lucrare «Sacrosancta» a semnatarului”. Poetul îi invită astfel pe cititori la lecturi atente.

2007 Obține titlul onorific *Maestru al literaturii*.

2011 Eugen Cioclea reușește să scoată volumul *Ofsaid* (Chișinău, Editura Magna-Princeps SRL), în cuprinsul căruia se regăsesc 99 de poezii și un mic *Fișier biografic*.

2012 La Editura Magic-Print, Onești (România) tipărește cartea de versuri *Căderea liberă*. Acest volum este ultimul

pe care Eugen Cioclea a reușit să-l editeze și să-l ofere cu autograf doar prietenilor și unor cititori fideli...

2013, 8 octombrie În această zi, cu nori grei de ploaie mărunță, am rămas mai săraci poeticește, deoarece – „Fără Eugen Cioclea, literatura română este un pian cu câteva clape lipsă” (Claudiu Komartin).

„Cel mai trist poet din Europa” a fost înmormântat în cimitirul din satul Terebna, raionul Edineț, alături de părinții săi, așa precum a dorit.

Pe ultimul drum a fost petrecut de fiica Laura, fiul Alexandru, venit tocmai de la Moscova, de rude, săteni și... doar de doi colegi de breaslă și câțiva prieteni adevărați...

„Am plecat să-mi ascult Doinele”... și în ceruri... ne mai șoptește și azi Poetul Eugen Cioclea...

Autobiografie

Cioclea Iuri Sergheevici

M-am născut pe 4 august 1948 în satul Druța, raionul Râșcani, RSSM. Tata – profesor de limba și literatura moldovenească, mama – învățătoare la școala primară. Am început să merg relativ degrabă, dar, ca toți copiii normali, am mers la școală la timpul convenit. Școala de opt ani am absolvit-o în satul Terebna, raionul Edineț, RSSM, unde și-au mutat părinții mei reședința, școala medie am absolvit-o în satul vecin, Zăbriceni.

Fiind atras de matematică, am încercat să dau la facultate, la Universitatea de Stat din Moscova, unde am picat examenele cu mare succes, dar am reușit totuși să trec la Universitatea de Stat din Moldova. Aici am studiat până la sesiunea de examen din vară și trecând odată pe lângă comisariatul militar de sector, am decis să intru în curte, așa pur și simplu, din curiozitate. S-a adeverit că poți pleca în armată și voluntar, nu era neapărat să aștepti când te vor chema la încorporare. Toamna, deja îmi făceam serviciul militar la școala de artilerie pentru sergenți, „corpul și sufletul rachetei strategice”, dar degrabă, s-a adeverit că nu sunt bun pentru armată. Am fost demobilizat. În zadar încercam să-i conving pe medici că nu am nici un fel de tuberculoză – nu mi-au dat crezare.

Am dat iarăși la Universitatea de Stat din Moscova, de data aceasta, soldatul în rezervă a trecut în afara concursului, m-au primit cu brațele deschise. Așa-numita mea tuberculoză îmi permitea să stau trei luni pe an într-un salon separat al dispensarului și să iau masa gratuit.

În această perioadă, trăind în singurătate în „Celulă”, am și început să scriu versuri. Preocuparea de poezie, timp de trei ani, pare să fi decis soarta mea cu desăvârșire. Luându-mi concediu academic, nu am mai revenit la facultate. Versurile mele plăceau multora, dar unii le considerau prea abstracte pentru acei ani atât de realiști. Erau solicitate alte tipuri de opere.

Lucram în calitate de ghid-traducător, continuam să scriu „versurile mele ermetice”, m-am însurat. Din prima căsătorie mi s-a născut un fiu, Alexandru. Un pic mai devreme, în 1973, Liviu Damian a publicat în *Tinerimea Moldovei* poemul meu *Început*, pe care îl și consider debutul meu. Deloc ușor îi venea și generației mele, care acum se obișnuiește a o numi generația lui N. Dabija, dar atunci când, practic „într-o noapte”, ei au reușit să își publice primele cărți, eu deja am reușit să îmi pierd încrederea în mine.

Am lucrat operator la mașina de frezat la uzină. Scriam rar și atunci ca un apucat. În familie lucrurile mergeau prost. Am divorțat. La fel nu mă publicau, dar acum din altă cauză. Versurile mele erau considerate de experți prea „realiste”. Scoate din intensitate – mi se zicea în redacții, iar tata acasă mă îndemna să întorc placa, dacă vreau să devin cineva. Dar eu, probabil, nu știam să fac aceasta.

Perestroika m-a găsit la o altă uzină, pe post de operator de mașini automate cu CNC. Concomitent, și-au amintit de mine câteva redacții și chiar m-au publicat cu tiraje mari. Editura Literatura Artistică îmi scoate prima mea carte *Numitorul comun*.

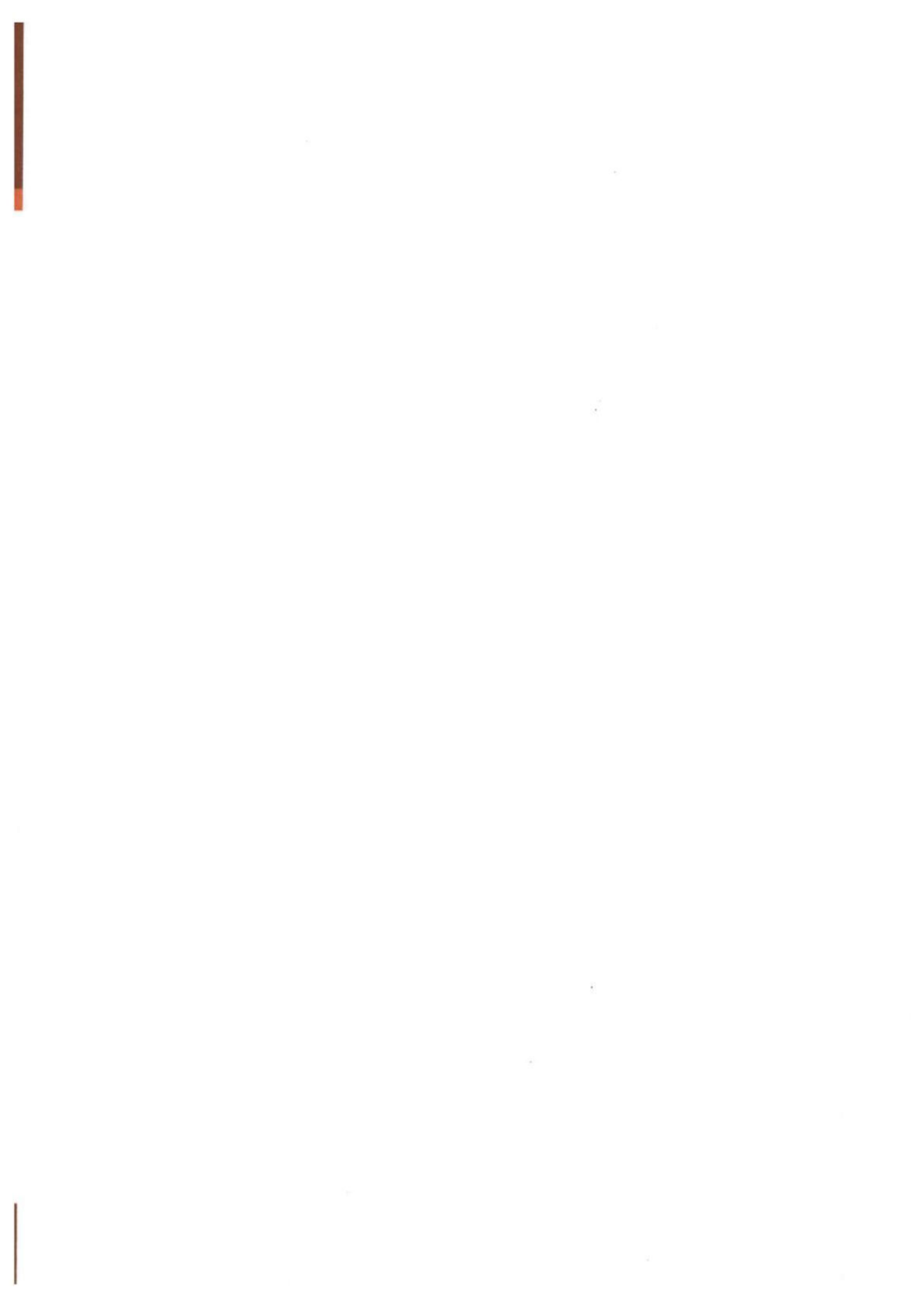
În 1986, prinzând la curaj, m-am însurat a doua oară. S-a născut fiica Laura. Cred că am praf și idei suficiente pentru câteva cărți.

27.01.1988

Traducere din rusă de **Maria PILCHIN**

**I. Fulminantul poet
Eugen Cioclea**

§ 1. Dimensiunea unor cronici literare, recenzii și prezentări de carte

Eugen LUNGU

Alternativa numitorului comun

Prima relație ce ți-o lasă poezia lui Eugen Cioclea e cea a unei flagrante spontaneități: pe cămașa versului nu transpare sarea efortului, nu se simte râvna găfâită de a face *oricum și oricând* poezie, de a biciui slovele să intre în raporturi scârțâitoare, dar hiperpoetice. Poezia lui – după cum o spune Cioclea însuși – „se întâmplă” nu numai decît în fața lucrurilor mari și absolute ale lumii, ci-și extrage rădăcina chiar din valorile cu minus sau cu plus ale vieții, banală ca eveniment, dar frumoasă ca existență, mai ales prin faptul de a rezista și de a fi.

Franc, deschis, într-un fel categoric, fără ifos metafizic, poetul se autodefinește de parcă s-ar autodemasca: „Poezia lui Eugen Cioclea/ Este o poezie declarativă./ El vă face declarații de iubire din mers./ El crede că orice lucru și faptă/ poartă un nume,/ lor trebuie să li se spună pe nume,/ or, poezia/ nu e stare de leșin,/ nu e un stres”. Starea de leșin ar fi extazul sentimental și plânsul în horboțică lirică, de care Eugen Cioclea se ferește nu cu precauție, ci cu obstinație. Dacă remarcați, el nu ezită să se deconspire și în alt sens, numindu-se fără falsă pudoare „declarativ”, or, „declarativ”-ismul, acest loc comun,

acest călcâi vulnerabil al poeziei noastre în care criticii ținteau pe întrecute, e ca și cum pus la index, e infam și dezonorant în preajma poeziei. Ce e atunci confidența: „Poezia lui Eugen Cioclea/ Este o poezie declarativă” – un gest de frondă teribilistă ori recunoașterea, aproape validarea, unei stări de fapt?

Nu vă deranjați, fronda e prezentă și ea, dar altceva e principal aici: „El vă face declarații de iubire din mers” – și tocmai aici e îngropată cea de la fondul comunicativ al *Numitorului comun*. „Declarativ”-ismul afurisit și anatemizat de critică se înalță din schelăria șubredă a locurilor comune, a frazelor deșarte, împrășcate în văzduh fără adresa și chiar fără imaginea clară a celui care se adresează, deoarece venea de la un „noi” impersonal și gregar. *Numitorul comun* este o carte aproape în întregime scrisă la persoana întâi și tocmai de atâta foarte personală. Sensurile acestei cărți nu sunt în arhiva dicționarelor și nici scoase cu două degete din buzunarele acelora, ci sunt sublimarea în cuvinte a unor experiențe și atitudini proprii, ușor descifrabile în vers. „O reluare a iubirii – poezia”, mai zice poetul în altă parte. Iar o declarație de dragoste, fără timbru personal, riscă să rămână falsă și necredibilă, cel puțin prin prezumția unui frecvent uzaj. Discursul poetic „ochi în ochi” face din Eugen Cioclea un nedepășit confesiv: adresantul e un intim al său căruia îi poate descoperi nu numai ungherele împodobite ale sufletului, pe care îl poate șoca uneori cu nonșalanța unor mărturisiri prea puțin delicate (*Cina irodică, Ce te mai poate încălzi ș.a.*), dar pe care pune mare preț („El vi se uită în gură,/ ca la o podoabă de măr”) și de la care așteaptă, dacă nu încuviințare, cel puțin înțelegere: „Imaginează-ți că nu s-a deschis parașuta./ Se mai întâmplă! Astfel și eu,/ iată-mă cad”; sau: „Ar trebui să ne adunăm cumva./ De când ne-am dus de-acasă, numai fracții/ din sufletele noastre s-au ales” (citez la întâmplare, cartea oferind în acest sens probe nenumărate). Recurgând la această gramatică a confesiunii, versul lui Eugen Cioclea este – dacă vreți – un gest de sinceritate și adevăr. Ea sparge sfera unei tradiții în care sentimentul era mediat

de imagini încântătoare. Stereotipia gândirii poetice generase o stereotipie a gândirii critice: „poetul își exprimă sentimentul de dragoste (ură), încântare prin intermediul... ș.a.m.d.” – parcă de puține ori se adjuceca anume așa?

Poezia lui Eugen Cioclea emite mesajele sentimentelor în direct, fără cifruri și codificări galante, fără medieri brusc învechite în secolul nostru grăbit; cam așa ceva făceau cercețașii în război, în cazuri de forță majoră („intru în cuvânt,/ ca într-un habitacul”, zice el). Mesajul, deci, nu e tangent sentimentului, ci pornește din nucleul acestuia. Poate de atâta poezia lui Cioclea nu are nevoie de comentarii, ea exprimându-se pe sine însăși.

Este Eugen Cioclea un inventator? Mă ierte amorul lui propriu, dar în materie de sentimente și idei să nu ne facem iluzii – după atâtea milenii de civilizații este foarte greu să inventezi ceva în acest sens. El mi se pare – judecat în arealul poeziei noastre – proaspăt ca viziune și expresie. Pentru a o demonstra mă refer doar la trei exemple, la trei teme despre care s-a scris nonstop: *Moldova, folclorul nostru* (în speță – *Miorița*) și *plugarul*, cum se obișnuia să i se spună numaidecât țăranului.

Numele Moldovei a fost imnizat la nesfârșit, creându-se astfel o imagine fals paradisiacă a plaiului nostru. Epitețele festive se învârtejeau ca ciocârliile în văzduh și era firesc ca de la această înălțime să se vadă doar pitorescul și fastul, crăpăturile țarinii scăpând ochiului survolant. Eugen Cioclea citește cutele ei de la înălțimea unui stat de om, de aceea pseudo-duioșia contemplativă, extazierea imnică, complementarismul din apele spumoase ale odei nu se infiltrează în versul său. Nu zic că poetul face o revoluție în poezia de acest gen, dar e aici o privire trează, lucidă, care are curajul să vadă atât cât se vede și nu ce ne-ar plăcea să vedem. E, cred, mai mult patriotism în această privire decât în ochiul dilatat de gloriolă: „Moldova nu-i un șir de nunți/ cu tămbălău și turci ca-n teatru –/ea ți se-arată când renunți/ să i te guduri idolatru”.

În jurul *Mioriței* (ca fenomen literar) s-a izvodit multă poezie – și mai bună, și mai rea – dar nimeni nu avu viziunea – zic ”șocantă”, ca să nu zic „trăsnită”, acest ultim adjectiv crescând uneori pe același câmp semantic cu „genial” – de a o vedea cosmodrom, rampă de lansare a spiritualității noastre, una dintre cele mai vechi de pe continent „Avem și noi o rampă de lansare./ Îi zice Miorița. Fii atent,/ printre construcțiile de acest gen,/ se pare că-i cea mai veche/ de pe continent.// Un cosmodrom în fiecare târlă/ de oi avem”. „Un cosmodrom în fiecare târlă” smulge de sub calofilicul nostru bun-simț jilțul comodității tradiționale și pitorești, lăsându-l într-un fel cu gura căscată, acest proverbial simț comun are pe undeva și o zonă limitrofă cu filistinismul și, tot ce-i posibil, pe parcurs siesta sa relaxantă va mai fi deranjată de verbul cam colțos al lui Cioclea.

Despre țărani ne-am deprins a vorbi mai mult cu superlative și aproape numai decît elegiac. Eugen Cioclea vine în picaj asupra temei și se înfige în ea dintr-o direcție insolită. Ei, țărani „...nu fac bale ca să cânte mărul/ curat, cum zici, «un înger l-ar mușca»,/ nu bâjbâie, ci fizic adevărul îl simt și-l mișcă-n lume c-o nuia.// După o zi de muncă își iubesc/ nesățioși femeile bolovănoase,/ când spiritualii poligloți scâncesc/ în patul orășencelor frumoase.// Ei nu pretind un loc în veșnicie/ mai lat decît e-o talpă de copil,/ chiar de-i momești în imne cu chirie,/ al dracului de sincer și umil”. Unde mai pui că și poetul, care altădată se lăsa cu vers de mângâiere înspre sine însuși, înduioșat de săracul zel de a flata poetic țăranul, se simte aici inutil și efemer în universul bolovănos al acestuia: „Țărani n-au când citi versurile tale,/ precum că iarba, vai, devine fum,/ precum că roua zornăie pe vale,/ iar soarele-i cu coadă de păun”. Simt că aceste rânduri vor mai lăsa multe mine pe traseul diafanizat al liricii noastre în marș și s-ar putea ca mașina imnică s-o ia în ralanti!

În genere, timbrul un pic cam grăbit al lui Cioclea îl înțeleg ca o replică la tremolourile poetice îmbrăcate în altiță sau strânse disciplinar în gulere scrobite („Versurile tale parcă ar fi scrise de un soldat,/ observă femeia cu care mă întâlnesc”). De aceea

personajul care trăiește în poezia lui Cioclea, dacă nu e un revoltat, e cel puțin un sfidător al gustului comun, al unui confort individualist, protejat de anxietatea unei lumi în fierbere de pătura de seu trasă până sus pe conștiință: „Ne conformăm. Ne dedublăm urgent./ Sătui sunt lupii, mulțumit păstorul,/ Luceafărul, ca un vânat e-n munți,/ prada se cară sincer cu tractorul”. Ani la rând am recitat zgomotoși și cu multă ură patetică diatribele eminesciene („Numai banul îl vânează și câștigul fără muncă”) și fiindcă țineam pleoapele semiînchise, transportați de un sacru elan social și estetic, n-am avut de unde descoperi că alături se înalță un alt ins confiscat de materialitatea gheșeftului și atent doar la foșnetul bancnotelor. Nu vedeam? Unii vedeau, ba pe ici-colea degete arătătoare mai îndrăznețe se și întindeau să arate plaga ce se înșira sub stratul cosmetic de lac și polei.

Nu știu când a fost scrisă *Darea de seamă* – atunci când unii preferau să tacă, ori acum, când demitizăm cu toții legenda unei plăsmuite prosperități, dar în civismul rândurilor de mai jos falsitatea nu încapă: „Vine vremea,/ e vremea să scoți la iveală/ nu doar banii cu pumnul din buzunar./ Mâna dreaptă pe stânga degeaba o spală –/Murdăria se curăță-n groapa cu var.// Ca războiul de crunt ori mai grea decât ciuma/ e tăcerea de aur și cântu-n falset./ Bucuros că-n grădina vecinului bruma/ bate - mâine-o să bei și matale oțet.//.../ Nu de bice e vorba. (Detest masochismul!)/ Dar ce mulți peste poate se schimbă la păr.../ Eu nu lingușesc, eu invoc comunismul,/ cu partea-mi de vină și de/ adevăr”. Foarte esențiale pentru noi acum aceste rânduri: „cu partea-mi de vină și de/ adevăr”. Am crezut prea mult invocațiilor retorice, care, după cum spunea regula jocului, nu cerea numaidecât un răspuns. Acum la ora „dării de seamă” se cere o coborâre de ochi în sine. Pentru a ne vedea măcar partea de vină...

Răsfățatului gust comun, adorator narcisiac de sine însuși, concentrat despotice asupra propriului segment și absolut indiferent la cele ce se întâmplă mai departe de firul propriei

mustăți, Eugen Cioclea îi opune alternativa „numitorului comun”, având pe lângă conștiința de sine și conștiința întregului, aliniindu-și coloana vertebrală la demnitatea bradului de munte.

Nu vreau să fac din Cioclea un patetic. Rândurile de mai sus au vrut să demonstreze că acestor „copii teribili” (și dumnealui – vrea sau nu vrea – se înscrie în intențiile lor și ca viziune, și ca expresie, și ca sentiment, și ca atitudine) nu le e deloc străin – cum s-ar părea – civismul. Conformiști, ireverențioși, declinând fandosirea și mocofănia cazonă, opunând rafinamentului frumuseților un rafinament al ironiei, spirituali și incisivi, antitehnocrați și preocupați de o ecologie a sufletului și a celor ce-i înconjoară, găsindu-și subiectele direct în stradă, egali pentru toate aspectele și miresmele ei, democratizând expresia și violentând tabu-urile, afișându-și fronda, călcând uneori în străchini dintr-un elan avangardist, admițând ca autoritate supremă doar propriul gust – iată o posibilă imagine a teribiliștilor, câți îi avem. Azi, când patetismul și ovaționarea ies tot mai mult din modă, s-ar putea ca anume ei să des-feudalizeze poezia și vaste teritorii ale ei să treacă sub controlul lor.

În alte părți – și modelul de acolo vine – mișcarea a și fost oficializată de critică, acordându-se și un termen adecvat: realism al realităților cotidiene. Oricum, formulele poetice sunt iute trecătoare, modelul a și început a da semne de oboseală și de câte șanse are teribilismul la noi rămâne, totuși, să vedem.

Revenind la poezia lui Cioclea, bănuiesc că apariția ei în volum va crea dacă nu incomodități unora, cel puțin o anumită rumoare pe scara neoficială a valorilor. S-ar putea simți o oarecare înghesuială, după care alții să se lase mai jos cu o treaptă. Mai e și o chestie pur tehnică: Cioclea debutează la aproape 40 de ani, vârstă considerată – cu multă superstiție, de altfel – fatală pentru poeți. În același timp, majoritatea poeziilor incluse în plachetă au un stagiul de la cinci până la zece ani. Știind suspiciunea cam exagerată a unora pentru clasificarea pe generații, unde îl plasăm?

Cioclea intră meteoric în atmosfera poeziei noastre, dar absolut maturizat, fără gângăvelile cu care ne-au obișnuit alte debuturi. De aceea întrebările de mai sus, deși firești, par neesențiale pe lângă faptul că mai avem un poet bun. Da, dar și în acest caz se iscă o altă sfântă întrebare: de ce unul, nepriindu-i clima de afară, știe să aștepte până la etatea împlinirii, iar altul se pune expeditiv pe cracă și-i cade verde cititorului în poală?

Și cum prea multă laudă strică, aș vrea să vă spun și de ceva ce nu-mi prea place, ba chiar mă șochează.

În poezia teribiliștilor autopersiflarea e ceva firesc și Cioclea nu face o excepție – unde se dă cu atâta ironie în obrazul cuiva câte ceva pică și pe propria barbă. Dar se simte uneori și o doză de infatuare a eului, eroul liric *alias* autorul ia uneori și o poză, dacă nu monumentală, cel puțin cam înfoiată, cam ca în păunărie. Iată numai câteva exemple: „...doar formând la telefon pluralul/ identității mele,/ mă îmbun”; „Să nu mă-ncurci, iubito, cu Horațiu,/ măcar de acea că-s mai zăpăcit”; „Luceafărul, sara pe deal,/ mi-i același, din suflet, bujie”; „Știu c-o să-mi plângă pe rever orașul”; „Las pentru alți cercețatori succesul/ de-a da prin străchini cu-n picior de vers./ Eu îmi propun să scutur/ universul./ Eu am ceva de lucru-n univers”; „Vin. Vâjâind./ Dar până-o să intru în sfera de influență/ a dumneavoastră,/ mai am încă timp să fiu cine sunt”; „El vine hotărât să vă spună/ ceea ce n-a apucat să audă de la fiecare din voi/.../ mușcă din măr/ și își marchează poemele: *Made in USSR*”. *Made in USSR* ar fi marca personală a lui Eugen Cioclea, pusă pe colțul de sus al Universului – nici mai mult, dar nici mai puțin!... Ce e aceasta – obișnuita – și fireasca, aș zice – frondă teribilistă în afișarea propriului eu? Sau conștiința supremației, un fel de „Exegi monumentum”, pe care au avut-o poeții mari și care mi se pare cel puțin devremioară într-o carte de debut... Oricum, am mai văzut noi și pe alții venind vâjâind și zbârnâind, ba le-am ținut și noi hangul cu zbârnâiala criticii, dar până la urmă din toată această acustică primară ne-am ales doar cu un sfârâit.

Nu sunt categoric – admit că greșesc, că sunt subiectiv. Ne va limpezi, în ultimă instanță, Timpul, care e cel mai savant dintre critici. Dar am avut o părere ce-am vrut să v-o spun. Pun punct și trec la altceva.

Vreau să zic că acest tiz al meu mi-e deosebit de simpatic, mai ales că vine în literatură nu adus pe ștampila diplomei de filolog, ci direct din ființa poeziei. Cioclea a făcut matematica la Moscova, și poezia lui, se pare, face trafic de influență, profitând de inducția dintr-o sferă a exactității categorice într-o sferă a emotivității aleatorii. Între matematică (o artă și ea) și între poezie (care e și o știință) e cel puțin un punct comun – armonia. Nu știu ce e mai mult Cioclea – matematician sau poet, dar între o profesie și o vocație văd scăpărând acest arc voltaic, căruia îi mai zice și *Numitorul comun*.

Pe lângă termenii de ordin special, un fel de heraldică a științei din care vine – megaherți, miligram, $\sqrt{-1}$, $F = j \times Mm/R^2$ ș.a., versul său are concizia și laconismul ecuației, aceasta impunând uneori și o deosebită formulă gramaticală („Alerg, alergi, aleargă, alergăm/ în grup compact ori răzlețiți pe pistă”); discursul are ceva din austeritatea fermă a logicii euclidiene, gândirea poetică verificându-se prin raționamentul matematic („Cred că adun și mă trezesc că scad/ din miei balade – restu-i pielicica!/ Scad din prieteni ce mi-a fost mai drag,/ scad c-o plăcere sadică. Mi-e frică!”), frazele sunt eliptice, fără mușchiul flasc al dichisului („Succes total. Bun de spoit cu lac”; sau: „Cad. Intransigent” ș.a.).

Metafora globală a cărții – numitorul comun – vine tot dintr-o perspectivă matematică și Euclid ar zâmbi aici – el s-a străduit să găsească algoritmul pentru calcularea unui divizor comun, Cioclea are ambiția să caute cu fala poeziei un numitor comun al coeziunii și al solidarității pentru ai săi. (Remarc în surdină – mă tem să nu-i spunem până la urmă Diogen Cioclea...).

Deocamdată să-l lăsăm însă să vină, vorba lui – „vâjâind”, în sfera noastră de influență, „tânăr, cu cerul în spate și-n oase”.

Știm că această carte, pe care o împarte cu noi acum, pe unii îi va bucura, pe alții îi va incita sau șoca, sau revolta, plictisit și indiferent însă – vă asigur! – nu va rămâne nimeni.

Prefață la volumul *Numitorul comun*,
Chișinău, Editura Literatura Artistică, 1988

Mihail DOLGAN

Spiritul restructurării în lirica de azi

[...] Necesitând o mentalitate dialectică, procesul regenerării sociale și culturale implică – în sfera literaturii – o nouă cotă a adevărului artistic și a însăși artisticității, o nouă cotă a civismului și a angajării condeierului în rezolvarea problemelor de viață primordiale, imperioase, actuale.

Cum poezia este unul dintre cele mai operative genuri literare, ea s-a angajat printre primele în reflectarea mersului restructurării, în demascarea și osândirea obstacolelor ce stau în calea acestui mers, în înregistrarea semnelor distinctive de bun augur. Unii dintre poeții moldoveni – și în primul rând dintre acei care posedă o înaltă conștiință civică-artistică și un dezvoltat simț al responsabilității – au început să abordeze cu îndrăzneală, sinceritate și intransigență aspectele vulnerabile, stagnante ale vieții, să dezvăluie realitățile în toată complexitatea și contradicțiile lor, să combată cu vehemență greșelile, neajunsurile, răul social. În concepția lor, scopul principal al restructurării este de a restabili adevărul întreg și moralitatea intactă peste tot și în toate ca normă firească și obligatorie

a vieții. Iată de ce ținta criticii lor o vor constitui mai frecvent semi-adevărurile și falsificările crase, poleirea realității și complacerea în osanale, anchilozarea și atașamentul față de vechi, deformările de ordin moral, dogmele și conformismul. Lupta pentru promovarea adevărului întreg, pentru perfecționarea societății și renașterii morale a contemporanului a intensificat considerabil patosul combativ și verva polemică a poeziei de azi, potențele ei satirice și cauterizatoare.

[...] Firește, nu toate poeziile ce i-au în dezbatere restructurarea și problemele ei se prezintă ca reușite artistice. Unele din ele reflectă complexul reflex al prefacerilor revoluționare în mod arbitrar, subiectivist sau chiar îndoielnic. Altele, dezaproband poleirile și osanalele, alunecă în desconsiderări și ponosiri. Astfel, tânărul poet E. Cioclea încearcă să trateze această temă pe calea unor atitudini și soluții artistice, care nedumesc prin caracterul lor neadecvat și neconvingător. Ținând să specifice că își închină versurile „bunului mers al transformărilor democratice”, autorul vede în restructurare un fel de... „cină irodică” (amintim în paranteză că, Irod, împăratul iudeilor, aflând de nașterea lui Hristos, a dat poruncă să fie masacrați toți pruncii; prin urmare el este simbolul omului mișel, al răufăcătorilor). În viziunea poetului, cadrele vechi, inclusiv condeierii veterani, luați în bloc și identificați cu niște „lupi bătrâni”, sunt adversarii restructurării, în timp ce cadrele noi, inclusiv condeierii tineri, luați în bloc și identificați ca niște „iezi” alegorici, sunt susținătorii restructurării. Răul suprem ar consta în faptul că cei tineri „depind” de cei „mari” – niște morți de vii, care însă s-au deprins să dicteze cu vanitate în toate cele. Iată cum începe poezia: „Am stat și eu la masa lor./ Cu o condiție. Să tac./ Vorbeai pe rând, vorbeai în cor./ Eu trebuia să mă prefac./ Eu trebuia să le zâmbesc./ Cât sunt de sus, cât sunt de mari!/ Cel ce m-a dus, era firesc,/ mă îndemna să pap homari./ Eu înghițeam ceva urât/mirositor,/ vomat. (...) Mă angajau/să ling tacâmul lor de preț,/ talentul meu să facă hau,/ să dau din coadă nătăfleț”. Și iată cum sfârșește: „Am stat și eu

la masa lor,/ numai că n-am prea stat domol./ – Ce vreți să fac, le-am zis, să mor?/ *Duhneau a morgă* (?!)/ *a formal*” („Cină irodică”, „LA” din 20 noiembrie 1986). Divizarea artificială a semenilor în lagăre diametral opuse: „ai noștri” și „dușmani” este o îndeletnicire nu numai hazardată, dar și inoperantă. Contrapunerea generațiilor niciodată n-a dus la bine, cu atât mai mult în momentele de cotitură. E locul să amintim aici zicerea metaforică a lui M. S. Gorbaciov: „Noi am fost și rămânem într-o singură barcă, am fost și rămânem de aceeași parte a baricadei, am mers și continuăm să mergem pe același drum” [...]

„Limba și literatura moldovenească”, nr. 2, 198

Gheorghe MAZILU

Recenzie la volumul de versuri Numitorul comun de Eugen Cioclea

Versurile lui Eugen Cioclea sunt expresia unui narcisism de orientare baudelairiană (în plan de sinceritate dezvelită, de cântare a urâtului și plină descompunere). Nu avem nici un motiv să căutăm în poezia sa gingășia selenară, parfumul delicat al florilor de câmp scitic, atmosfera reconfortantă a oazelor romantice, paradisul dulceag al melodiilor melancolice... Toate aceste realități artistice reclamă pace lăuntrică, disciplină, zăbavă, contemplație gnoseologică, meditație gravă. Poetul repudiază singurătatea și se... urcă în tren. Eugen Cioclea e un permanent pasager, care scrie din viteza condeiului ce se identifică deseori cu iuțeala automobilului sau a avionului, detestând orice foc sacru care nu e altceva decât o maladie: „El nu

are când aștepta inspirația,/ fiindcă aceasta/ degrabă cărăbă-
nindu-se/ ca să se dea în scrânciob/ în grădina din spatele unei
clinici/ de psihiatrie,/ fericită mereu ca un purice,/ îi trimite
bezele cu sacul/ sau doze enorme de/ barbiturice” (*La persoa-
na a treia*). Plin de amărăciune că „fără de poezie încă se mai
poate trăi/ dar nu și fără de proteine”, eroul liric conchide în-
tristat: „În loc să-ți târâi pașii de «geniu anonim» prin oraș,/
concurând cu Evtușenko în gazeta de seară,/ «Zagotskot»-ul
îți încredințează un tăuraș,/ iesle să-i faci din chitară,/ n-ai nici
o grijă, prietene,-i spun, conspirăm amândoi, hurducați de-un
tramvai,/ în curând am s-o șterg și eu de pe aici,/ ca din pușcă,/
poeziei strigându-i precum femeii blonde:/ – *Proșceai!*/ Vreau
să cresc nutrii,/ sau poate iepuri de muscă” (p. 69-70).

În sfârșit poetul pune punctul pe i în ceea ce privește cre-
zul artistic: „Cu alte cuvinte, sunt dobă de știință./ Merele
le culeg de-a dreptul din elicopter,/ dar tu, dragul meu, dacă
suferi de poezie,/ păstrează poemul acesta în frigider” (*Cu alte
cuvinte*).

Gândirea artistică se fructifică în gesturi publicistice popu-
late de paradoxuri, stridente conceptuale, situații ce țin de ha-
zard, dublate de o sensibilitate vâscoasă și o imaginație austeră:
„Legendară tărtăcuța noastră,/ stă pe umeri ca pe-un Ararat,/
să-i clocească Pasărea Măiastră/ gălbenușul proaspăt conser-
vat./ Paradox. Primară axioma:/ Corp compact și unic ce în-
scrie/ universul inclusiv Sodoma –/ Iată teza-mi de topologie” (*Arca*). Acest limbaj – simbioză a oralității ametaforice cu
livrescul plin de absurd și imprevizibil – e dictat, credem noi,
de particularitățile subiectelor transfigurate poetic: „Cocoșii
cântă proștii de bucurie,/ decapitați mereu de același soare,/
pruncul se naște după cumătrie,/ votat prin clinici, de ordina-
toare” (*Perspectiva imediată*).

Cunoașterea poetică mai posedă o facultate: se vrea impli-
cit descifrată narativ, adică fantezia „Zboară” peste raționamen-
te, silogisme, concluzii, rezultatul unei elaborări logice, pescu-
ind din viteza călătorului etern piscurile, care apoi sfidător bat

la porțile de limpezire ale cititorului: „Frecăm statui de fum cu detergent,/ lacul împacă arta și parchetul,/ în rana lumii intru ca un agent/ de asigurări, să-i înmânez brevetul” (*Perspectiva imediată*). Versurile citate necesită o „traducere” și explicație în maniera prozei descriptive.

Priveliștile unei lumi bolnave și dominante de hazard și irațional ocupă spații întinse în versurile lui Eugen Cioclea. Chiar eroul liric, „admirând” aceste morminte ale civilizației, își pierde din seninătate și echilibru, dobândindu-și o sensibilitate insalubră și o imaginație doldora de ciudățenii adesea gratuite: „dar și pianu-i vacă cu capac,/ ori e luna-n lemn reflectată./ Trage-i sfârțul galben de sub lac,/ ca să alegem untul din sonată” (p. 64); „Cu ziua asta parcă am mai trăit odată,/ Tot-i atât de trainic regizat,/ ca într-o piesă veche, reluată,/ în care doar sfârșitul se lasă așteptat,/ Ne repetăm prin gesturi și cuvinte,/ Un șir de Eu sieși își sunt dubluri./ Deduc ușor ce-o fi să se întâmple/ și nu greșesc și nu știu/ ce alte aventuri/ ar mai putea cu râvnă insinua fantaziei,/ prietenii, dușmanii, în gloată sau pe rând „ (*Metafizică*).

Totuși, poetul nu e prizonierul miasmelor în putrefacție sau al plăcerilor cu arome urâte. În stradelele civilizației sinistrate Eugen Cioclea e mai degrabă un vraci neîndemânatic căruia masca și alte haine protectoare îi împiedică adesea să pună diagnostica precisă, „Anapoda,/ scâncind sentimental/ și preschimbând mânia în rușine,/ eu știu că-n sat a mai rămas un cal,/ cărui i-i tare-tare dor de mine” (*Dilema*). Sacralizarea îi trezește un surâs ironic și amar, realismul crunt îl înspăimântă și în asemenea clipe poetul, în orele de singurătate detestând toate frumusețe fragile ale universului, își asumă misiuni polemice de demiurg total, care, evident, te irită: „N-am să-ți alin durerea ca Vieru./ Căci sunt mai aspru și ades mai rău,/ dar simt cu vremea cum mă încercă gerul/ și mă-ncălzesc parcă în rugul tău/ ... Să se topească egoist-n mine,/ dă-mi, doamne, zilnic, câte-un vis urât,/ iar când nu-mi va ajunge înțelepciune/ limba să-mi stea precum un os/ în gât” (*Mamă*). Autoblestemul

din final temperează oarecum pasiunile acerbe ale eroului liric, notele nepotolite de cinism.

Scepticismul boem, sinceritățile „curajoase”, stigmatizările permanente, dojenirile elegante, retorica și directitatea gesturilor publicistic-lirice ș.a. adesea încep să-l obosească pe Eugen Cioclea, mai precis – să-l plictisească și atunci poetul se vrea senin, optimist, *à la* Em. Bucov ori

V. Maiakovski: „Cred în iarba gătită cu rouă frumos...”/ „Cred în valoarea neconvertibilă a frunzei...”/ „Cred în lumina mai clară”/ „Cred în puterea de radiație a iubirii...”/ „Cred în frăția dintre popoare...” (*Mai cred*). Poetul e mai mult decât un optimist incurabil, e un artist restructurat, înarmat cu un viguros program de acțiune:/ „Nu mai suntem o generație de îngeri ...”/ „Nu mai suntem un cântec în surdină...”/ „Nu mai suntem o limbă recidivă...”/ „Nu mai suntem entuziaști eclecticici...”/ „Suntem exact așa cum se cuvine” (*Regula jocului*); „Noi gândim, n-am uitat a gândi,/ zăpăciți de bătaia din palme./ Adevărul se poate citi-n/ ochii noștri ca niște reclame/... Ce se cere, avem. Ce va fi e-actual,/ chiar acum în această secundă./ Viitorul de-a valma cu noi, virtual,/ are șanse să se întrepătrundă „ (*Mesaj*). Același ton de entuziasm reportericesc îl adoptă poetul și în cazurile subiectelor patriotice: „Tărâm cu zimbri mastodonți,/ de vânători loviți sau faptum,/ ea și acum e pentru toți/ o *charta magna libertatum*” (*Charta magna*).

Prezintă interes și trezește curiozitate la cititori lirica de dragoste a autorului. De obicei, Eugen Cioclea nu atât evocă mitul iubirii, cât pe cel al plăcerii „sălbatică”, al voluptuozității păgâne, unde absentează suavitatea și viețuiește instinctul estetic: „Și-am început cu buzele să-ți pun/ pe corp cuvinte ca pe-o armătură,/ în sus pe glezne, coapse, umeri, până/ ai dispărut cu tot cu coafură” (*Ucenicul lui Manole*). Zăbava erotică e adusă până la mistuirea carnală ce stânjenește: „Femeia îmi trece prin pat ca pe schiuri/ printr-o câmpie înzăpezită./ Părul ei blond, desfăcut până-n tălpi,/ mătură pârtia și/ dispăre” (*Prinderea câinelui roșcat*). Obsesia sânilor pare să fie

laimotivul de simțăminte și plăceri erotice în versurile cam desfrunzite ale lui E. Cioclea: „Ori poate încearcă mersul lui Sophia Loren,/ adică un fel de demnitate gravidă./ «Eliberați-vă sânii din sutien!» –/ scrie pe un perete de cărămidă” (*Primăvara în oraș*); „Strânge-mă tare. Uite că poți!/ Năvălesc să ne-ngroape luminile./ Sânii îți zumzuie-n carnea-mi înfipti, ca-n roșu de maci, flămânzite albinele” (*Vine lumina*); „Eu îți doresc să-ți crească părul lung,/ să ți-l desfac pe sâni, pe șold, cu dinții,/ ca un frizer de sentimente, ciung,/ din răs cu limba să-ți culeg arginții” (*De ziua ta*) ș.a. Tărâmul iubirii e răbdarea: „Rabdă-mă, iubito, oricât aș fi de rău” (*Rugămintea*), voluptuozitatea echivalează cu un eros de sobrietate urbană: „Hai să dormim, iubito, pe podea,/ Geamă de gelozie patul./ Vreau să te simt intrând sub pielea mea,/ ca într-un cort unde-ți voi fi amantul./ Câtă lumină înclini de la genunchi!/ Cât aer pui cu pieptul în mișcare!” (p. 103).

Eugen Cioclea în multe poezii se vrea un nou mesia, un profet care de mult nu mai crede în propria divinitate, dar care crede într-o sănătate firească și eternă a lucrurilor și a istoriei. „Nu de bice e vorba. (Detest mazochismul!)/ Dar ce mulți peste noapte se schimbă la păr.../ eu nu lingușesc, eu invoc comunismul,/ cu partea de vină și de/ adevăr” (*Darea de seamă*).

Ingenioase, originale ca expresie și concept, cu personalitate în ceea ce privește gândirea artistică, versurile lui Eugen Cioclea din *Numitorul comun* nu prea te îndeamnă să le citești a doua oară. E secretul poetic al lui Eugen Cioclea.

„Tinerimea Moldovei”, 25 decembrie 1988

Eugen Cioclea: Numitorul comun

Poezia lui E. Cioclea n-a sosit, ci s-a năpustit ca un fulger, și printr-un stil mai mult polemic, dintr-o oratorie, adesea de bâlci, ea tinde cu orice preț să atragă atenția, să fie observată, gustată. Ba s-ar vrea într-un fel instaurată numai ea pe un pedestal, celorlalte stiluri luându-li-se dreptul la existență. E și aceasta o extremă, frondistă în cazul dat. Autorul e mai mult un publicist cu o spumoasă vervă, dar și cu și mai energică gesticulație, care *volens, nolens* trece într-un mimetism, ce se observă la el, când gesturile nu-i sunt acoperite pe de-a întregul de sens profund, metaforă inspirată, imagine ingenioasă, vers turnat impecabil în formele-i respective de versificație. Și un mim, fie chiar și de factură tragică, de cele mai multe ori creează în jurul său un climat ilariant: „Poezia lui E. Cioclea/ Este o poezie declarativă./ El vă face declarații de iubire din mers./ El crede că dacă orice lucru și faptă/ poartă un nume,/ lor trebuie să li se spună pe nume, ori, poezia/nu e o stare de leșin,/ nu e un stres”. Și atunci mai lesne pot fi dezvoltate florile de mucegai ale diletantismului. Căci dacă poate în ale gramaticii și stilisticii mai pot fi detectate elemente de lecție însușită uneori pe nota „suficient”, apoi și în gramatica poetică E. Cioclea susține un examen adesea pe „posibil”: „Cred în iarbă gătită cu rouă frumos,/ cred și înainte de coasă,/ că va mai și să răsară galantă,/ pentru nenumăratele generații de miei și copii/ și c-o să-și mențină promisiunea/ făcută poetului Arcadie Suceveanu,/ adică/ tot verde țâșni-va și în 2000” (Dacă deschidem cartea la colofon, citim: redactor A. Suceveanu, și atunci... se întrevește un fel de lingușire...) sau: „N-am să-ți alin durerea ca Vieru,/ căci sunt mai aspru și adesea chiar rău,/ dar simt cu vremea cum mă încercă gerul/

și mă-ncălzesc parcă în rugul tău”. (Ne întrebăm dacă nu e prea ambiționată alăturarea și mult prea timpurie?!) Și totuși *Numitorul comun* a sosit la momentul oportun. Am zice că e chiar prea maturizată și uneori îndeamnă la o cercetare mai minuțioasă a lecturilor neasimilate, a surselor de pornire.

Sensibilitatea poetică, abordarea celor de mai stringentă actualitate teme, probleme, la prima poezie „La persoana a treia” crea o impresie de sfidare a unor canoane, a unor norme, ne dădea prilej să gândim ca E. Cioclea este un nou reprezentant al măiestrelor poze, posturi de mare boem, care vrea cu orice preț să epateze prin ceva, dar nu-și acoperă poza cu stofă. Și dacă poate în *Conștiința de sine* el convinge că e un poet cu nerv și creează conform dictonului popular „Ce ție nu-ți place altuia nu face”, am zice, nu scrie o poezie din poezie, à la cineva, știind că acesta-i felul de a fi la modă în poezie acum, conștient fiind că acestea sunt punctele vulnerabile ale cititorului de poezie acum, și ar putea lesne să-l răpună. Mi se pare că E. Cioclea impresionează anume prin ceea ce aduce al său, prin personalitatea sa inimitabilă, gândurile și frământările lui nealterate, necontrafăcute, neconfectionate în serie, precum se mai întâmplă azi într-o categorie de poezie mai mult profesată (subliniez cuvântul: profesată!) la noi, dar nu izvorâtă dintr-o spontană inspirație, durere, necesitate sufletească. Deși străin de științele filologice, E. Cioclea uneori face impresia că e mai poet decât unii poeți „școliți” la marile valori, cu norme, reguli, curente, stiluri, orientări. Întreaga atmosferă, tot acel aer din jurul lui Cioclea ce respiră poezie, îi creează favorul și proiecția artistică, și lui nu-i rămâne decât să se întoarcă cu ochiul de poet de la matematică spre foaia albă, coborât un pic din materia complicată, care cere rațio, și îndată imaginația lui comentează aceeași matematică superioară a vieții în formule, dar de acum în formule de expresie poetică, în ecuații cu mii de necunoscute ale cunoașterii de sine, ale cunoașterii lumii prin dragoste de plai, de tradiție, de grai. Și aici el continuă a fi un cercetător de înalte materii, lansator de ipoteze metaforice, menite să

emoționeze, căci rămâne fidel eului său când zice că „a descoperit șirul de cuvinte al limbii materne ca pe un imn convergent”. Iubirea de om, de limbă e permanentă, e constanta acestei cărți. Poetul nu e un falit de la prima carte, căci în toată pulsația ei se resimte că „Banca Limbii Naționale/ îmi mai dă/ nelimitat credit de cuvinte”. Rampa lui de lansare în lumea celebră a literelor este cuvântul, în care intră ca într-un habitacul, sunt perlele noastre folclorice, vârfulite cu neasemuita *Miorița*, sunt îndeletnicirile din veacuri ale moldoveanului, dar se încadrează pe sine în acest univers, neredus și nelimitat la cel patriarhal, idilic, pe care tinde să-l creeze în consens și în armonie cu al strămoșilor buni, înțelepți, și totuși al său, conceput de omul contemporan, avansat ca intelect. „Eu am ceva de lucru-n univers” este poziția activă a eroului liric al plachetei. „Eu vreau să știu unde-a plecat păstorul,/ cifrul baladei să-l rezolv exact,/ ca pe un gen ce atacă viitorul”. Acest „gen ce atacă viitorul” nu vine de la „genurile literare”, ci de la codul genetic și de la geneza noastră ca oameni cu capul printre norii viitorului, cu toată ființa noastră de creator de valori în spiritul aceluși „dat” de la Suprema Natură, a ceea ce nu s-a programat prin proverb „ce i-i scris în frunte i-i pus”, de când ne aflăm sub acest soare ca popor, dar și prin ce ni s-a trecut nouă prin gene, prin ereditate, de la mamă și tată, de la bune și străbune... Acest *homo sapiens* în poezie o dinamitează cu o viziune extraordinară de străină comunului și cenușiului nostru cotidian. „Existența unică” a metaforelor și imaginilor lui E. Cioclea de cele mai multe ori e sprijinită de pilonii de gând profund: „Nimic pe lume nu-i suplinitor,/ doar nepăsarea vine nechemată,/ sărind nerăbdătoare într-un picior”. Poetul e un polemist acerb, care își are asul lui, poziția lui social-activă în viață, e un angajat în marile dezbateri de idei și nu cedează nici cu o iotă din poziția lui adversarului: „Moldova nu-i doar un pământ/ de flori, să-l cari, să-l vinzi cu sacul,/ sau s-o aplici pe un cuvânt/ de contrabandă, cu suvacul./ Moldova nu-i doar un prezent/ Cu șapte case/ într-o ogradă,/ tâmpe zâmbind concomitent/ a frondă

scoase la paradă./ Moldova nu-i un șir de nunți/ cu tãmbãlãu și turci ca-n teatru, -/ ea și se-aratã când renunți/ sã i te guduri idolatru”.

Și lui E. Cioclea poezia (spre marea noastră satisfacție cã am dat și de un poet de la prima carte!) i se aratã cu pietate, cãci el nu gãdilã cuvintele și nu se „gudurã idolatru” pe lângã ele, ci le aduce adesea dure, de cele mai multe ori combãtând un fel molcãluț, dulceag, sofisticat de manifestare a eului în poezie. Frondismul lui E. Cioclea poate cã iritã adesea, dar nu este atãt de enervant și sãcãitor, ca sã se aștearnã dinaintea noastrã ca o trãsãturã de caracter a autorului, chemat la masã dintr-o sațietate provocatã de un anumit fel de poezie fãrã prizã la cititor, fãrã prizã la viațã, fãrã prizã la literaturã... Dar poate cã dau greș? Poate cã-i cedãm insistențelor lui impertinente, ca o fatã mare ce vrea sã se debaraseze într-un fel de acostãrile-i furi-bunde?... E. Cioclea polemizeazã cu satul, dar polemica, cred, e provocatã de o preocupare dureroasã de destinele noastre, de vitregiile timpurilor: „Eu știu cã de acolo ni se trag/ luminile și umbrele pe fațã,/ și cãt nu-mi șterg pingelele de-un prag/ frunza de-acasã tot se mai agațã”. „Condiția de zbor” a poetului E. Cioclea presupune un pãmãnt al sãu, „O turlã pe un colnic”, cuibul pãrintesc, pãdurea, iarba, ce conține în ea și acel petic de iarbã rãsarit pe mormãntul pãstorului din nuvela druțianã, cãci toate acestea constituie esențialele elemente „susținãtoare” ale omului pe verticalã, coloana lui vertebralã, însã mai e nevoie de ceva, definit de el poate și mai ingenios: „Sã-ți ardã plasma sãngelui în vine” (!)

Sunt niște profesii de credințã ale autorului poeziile *Mai cred, Coloana vertebralã, Numitorul comun, Darea de samã, Sat în câmpie, Recruții, Primãvara în oraș, Ce te mai poate încãlzi, Impertinența poetului, Moartea celebrã, Ucenicul lui Manole, Consternare* ș.a. Nu cred cã ele sunt numai niște arte poetice, ci-l exprimã pe debutantul întãrziat în relație liniarã (acceptia termenului este aceea din chimie) cu actualitatea și problemele omenirii la ora actualã. Poetul și dragostea o cãntã în felul lui,

care pentru el este o dilemă, o opțiune, o hamletiană întrebare „a fi sau a nu fi”: „ce fel de căpșune vrei să culegi tu așa încălțat/ și mărșăluind peste trupul meu/ mai rău ca o herghelie de rinoceri,/ Și lasă-te de poezie, zice femeia plângând,/ dacă vrei să fii numai a ta, lasă-te de poezie,/ zice femeia hohotind,/ zice, femeia dârdâind de febră,/ blestem-o, urlă femeia,/ cu urletul mamei care a fost să mă nască,/ și nu mă mai mușcă de umăr ca pe un pat de armă de fer,/ ca pe o carne de pat de armă mușcă-mă/ și blestem-o!/ O blestem, zic,/ dar nu vreau nimic în schimb,/ nici măcar să mor nu mai vreau”.

Poezia lui E. Cioclea, așa zice, e de o luminozitate tăioasă, într-o privință, care frige, arde pielea sufletului, te mișcă, te dinamizează și te dinamitează.

Florile de poezie pe care le-am întrezărit la lectura acestei cărți poate sunt stranii, autorul, totuși, e un matematician. Însă nu i se poate tăgădui harul poetic. La compartimentul „obiectii” mai nu m-aș încumeta să pomenesc vreo poezie inclusă în carte. Nici chiar „La persoana a treia”, care undeva în subtext are o melodie de album, dar contrapunctul e fantastic, căci până la urmă aceste voci se conturează armonios în una distinctă, cea a lui E. Cioclea. Deși finalul cu *Made in URSS* susține un frondism neacoperit, pretențios.

În *Rampa*, la un moment dat, am crezut că suntem oarecum „turtiți” prea în târlă, dar ideea până la urmă se realizează anume prin această antiteză, pe care o citez: „Un cosmodrom în fiecare târlă/ de oi avem,/ desigur,/ conservat./ Din câte vise ni s-au dus pe gărlă,/ iată și unul net,/ realizat”.

În *Arca* am întâlnit o expresie originală „mândru la căpușă”, care pare a fi un dialectism, deși neatestat în dicționarele noastre cu sensul de „cap”, dar din expresia „ce-i în gușă și-n căpușă” (formidabilă parafrază a marxistei fraze înaripate: „Existența determină conștiința!”), conchidem că anume aceasta-i accepția cuvântului în poezie.

În *Triumful materiei* e utilizată o formulă, care în subsol ar fi trebuit explicată pe înțelesul prostimii, ce nu are studii

de matematică superioară sau de alte grave științe exacte. Mai sunt formule de acestea și în alte poezii.

Nu știu ce discordanță există, cum ar fi formulată ea în științele exacte, dar strofa: „Dar și păcătoasă e,/ ca un incest, dintre limbă și-un dinte mai mare./ Ambii în gură-mi,/ în stare de arest,/ cer îndurare” are ceva incorect prin acest *ambii*...

În *Cina irodică* nu cred să aducă vreun spor de poezie, dar strofa de mai jos cuprinde ceva naturalist, cu toată certitudinea o pot spune: „Eu înghițeam ceva urât/ mirositor,/ ceva vomat,/ Dădeam pahare «tari» pe gât,/ să scap de jeg, să fac curat”.

Iluminarea are un semn de întrebare la versul: „Fiindcă eu însumi sunt risipitorul...”

Mai cred e ce-l exprimă total pe matematicianul contagiat de versificație, dar nu toată lumea poate pătrunde sensul „Constantei lui Planck”, iar *Micul dicționar enciclopedic* e o raritate și printre experți...

Incorectitudini și anomalii boite de gramatică și stil poetic mai găsim și în *Coloana vertebrală* („Ea din adânc ademenind izvorul/ C-o nemiloasă sete îl străbate/ Și-l răstignește ca pe un sfânt precoce-n (ritm, rimă!?) / Sazara (Sahara? Cezara?) intimă din spate”); *Numitorul comun* („Sofiștii nici că m-au lăsat să ajung/ Măcar pe una din reptile” – extrem de sofisticat și de cifrat e spus!).

P.S. La *Coloana vertebrală* („fucei” – „fuscei”); *Creier* (Poezia e în cele trei versuri: „Creierul meu înseamnă nicovala,/ pe care îndrept petalele/ de flori”). Anterioarele patru rânduri sunt din altă operă, aici neavenite.

Pare-se, atunci când autorul nu-și mai lasă pentru suflet nici o taină, are neșansa de a fi răstălmăcit în fel și chip. În orice caz prea carnale și departe de poezie sunt versurile: „Femeia îmi trece prin pat ca pe schiuri/ printr-o câmpie înzăpezită./ Părul ei blond, desfăcut până-n tălpi, Mătură pârția și/ dispare”. Un poet care se vrea grav își surpă cu de la sine putere temelile, când afirmă: „...În locul zâmbetului confuz de salut,/ ce îmi trădează șirul încă teafăr de dinți, ca pe-un nai,/

În locul orgoliului ieftin de debutant înstărit,/ adică cu câteva cărți încă nescrise/ sau manuscrise-n paragină,/ ce aş putea să propun, vă întreb,/ din grosul literaturii/ la margine". Efectul parodic survine și din versurile: „Cartea ta n-a apărut încă,/ dar poate, prea bine, să nici nu apară,/ deoarece discuțiile dintre redactor și tine/ toată lumea le știe". Gravitatea cărții sucombă și printre catrene ca acesta: „Sunt agramat. N-am auzit de gen/ Și le testez să mă conving de sex./ Bărbat s-ar crede că-i și un manechin,/ dar de-l despoi, o să rămâi perplex!"

Dar câte asperități întârziat-juvenile i-am descoperit plachetei *Numitorul comun* de E. Cioclea, totuși e croită dintr-un material artistic curios, dar poate că în cele din urmă și durabil...

Poetul E. Cioclea face o tentativă temerară de răsturnare a mersului lucrurilor în poezie, vrea să răstoarne deprinderile și ticurile noastre cotidiene, să nimicească tabieturile și să afirme un nou fel, al său, de a vedea lumea din jur. Eroul lui liric și în dragoste e tot atât de personal ca și aiurea: „Hai să dormim, iubito, pe podea,/ Geamă bolnav de gelozie patul./ Vreau să te simt intrând sub pielea mea,/ ca într-un cort unde-ți voi fi amantul./ Câtă lumină înclini de la genunchi!/ Cât aer pui cu pieptul în mișcare!/ Să sufăr plin de seve ca un trunchi/ de tei, răpus de tânăr din picioare./ Azi pentru prima dată-am priceput/ până în genă raiul și pustia, cât de ușor e/ Styxul de trecut/ în barca ta de coapse,/ arămie". Splendide strofe și splendidă carte este *Numitorul comun*, vine cu o poezie palpitantă de seve, de idealuri, de ambiții frumoase și realizabile.

„Nistru”, 1989, nr. 9

Gheorghe GHEȚU

***Nume de prețuit sau o tristețe
care ne vrea...***

Dacă-i să credem că restructurarea este o desprimăvărare a modului nostru de a fi și de a gândi, apoi Eugen Cioclea și Vsevolod Ciornei sunt, pare-se, primii solo care vestesc înnoiri în scrisul ultimei generații. Fără pretenții de a face o caracteristică exhaustivă verbului „tinerilor” condeieri, țin să însăilez aici câteva opinii (recunosc favorabile), precum și, pentru a păstra „echilibrul”, câteva observații privind unele inadvertențe.

Poeziile lui E. Cioclea, „cel mai trist poet din Europa”, și din această cauză poate cel mai caustic, sunt niște confesiuni, de fapt, hașuri la un eventual autoportret – evident, de mărime naturală. Crezul său poetic este cât se poate de convingător și – ceea ce ne bucură mult – lipsit totalmente de echivocuri și nebulozități; or, o profesiune de credință se vrea rostită limpede și cu fermitate. Autorul mărturisește că „vine hotărât” să ne spună „ceea ce n-a apucat să audă” de la fiecare dintre noi, adică, trebuie să înțelegem tocmai ceea ce a fost tăcut, ascuns, profanat în faimoasa perioadă de stagnare, când poezia se scria mai mult pentru a satisface hatârul unor satrapi de croială locală și degenerase cu timpul într-un interminabil foc de artificii, ce împrășca peste tot culori roz-trandafirii. Cioclea, așadar, vine în literatura moldovenească cu un vers temerar. Poetul nu ne uimește prin tematica abordată care e cea dintotdeauna – dragostea de neam, de femeie, problema conștiinței, ci prin felul cum o transpune artistic. Poezia pentru el e „Patria țării” („Posibilitatea definiției”), în care se cere să trudești cinstit: „În artă” – mărturisește el la modul strident-hiperbolic, trebuie să intri cu capul sus și dezgolit, ca-n ștreang. Dacă-ncapi, poetul îți zice fără pic de invidie și răutate: „Noroc!”. El, Cioclea, se vrea „ușă

spartă în realitate” și „crede că dacă orice lucru și faptă poartă un nume,/ lor trebuie să li se spună pe nume,/ or, poezia/ nu e stare de leșin, nu e un stres” (*La persoana a treia*). E semnificativ că poeziile lui Cioclea, aparent sentențioase, sunt ferite de constatări liniare. Chiar și atunci când el susține că „Poezia lui E. Cioclea/ este o poezie declarativă...”, cititorul versat își dă prea bine seama că poetul a găsit o modalitate ingenioasă de a renunța categoric la retorismul și clișeele ce bântuiau stihul de odinioară. Chintesența acestei modalități ar fi, probabil, sinceritatea. De altfel, se simte în poezia acestui poet o perpetuă sete de autoflagelare. El nu-și drapează nici un cusur, or, după cum prorocea Walt Whitman (citez după Sidorov V., „Moscvă”, '89, nr. 8) „Нет ничего, чтобы ты смог скрыть от своих товарищей. Если ты низмен, если дурно относишься к женщине, если ты любишь, чтобы во время обеда за спинкой стула у тебя стоял лакей, это обязательно скажется. Даже в твоих умолчаниях. Даже в том что ты не напишешь”. Iată de ce poetul ne spune: „Eu nu lingușesc, eu invoc comunismul/ Cu partea-mi de vină și de adevăr” („Darea de seamă”). Semnatarul pare a fi un iconoclast în atitudinea față de formulele prozodice cristalizate, câștigându-și cititorii, mai întâi, prin metaforă – o metaforă ai cărei mușchi dezgoliți sunt însăși huma vieții. Cuvântul uzual, faptul divers ridicat la rang de transfer place fiindcă nu e artificial, nu păstrează proaspăta pecete a laboratorului. Ceea ce e nepoetic, obișnuit se convertește în poetic răscolitor. Este evident metaforismul exagerat și fabricat, chemat de cele mai multe ori să camufleze virtuozitățile calofilice ale unor autori. Or, dacă e să acceptăm că metafora este trupul poeziei, apoi cărțile unor scriitori se prezintă ca niște cimitire, cu morți frumoși și... neîngropați.

Raționalismul dur prin care se strecoară poezia lui Cioclea este primul incitant al emoției lectorului, mobilizându-i spiritul spre a pătrunde logica și paradoxurile poetului. Chiar și termenii din matematică, în aparență plicticoși, armonizează în structurile imaginii, prilejuindu-ne o delectare aparte.

În dragoste eroii lui Cioclea sunt stăpâniți de o dorință năvalnică de comuniune sufletească – ei vin să întrească deficitul de iubire și bunătate pe care îl detectează în preajma sa autorul. Pofa carnală a eroilor este atenuată prin tăria sentimentelor reciproce. Versurile de dragoste de un firesc cotropitor al confesiunii, fixând gesturi prozaice în stare a emana căldura stimulativă impregnată cu puțină nonșalanță, din poezia *De ziua ta* – una din cele mai frumoase poezii – trezesc în subconștient asociații palpabile ca *Iluzia unei insule*, aparținând neîntrecutului Adrian Păunescu, pe care, cred, poetul l-a citit și n-a putut să-l uite.

Cât privește micile inadvertențe, care, după mine, știrbesc din frumusețea versurilor, fără a bagateliza însă ideea poetică, aș putea remarca următoarele: chiar și atunci când se autoflagează (știind să îndeplinească migălos condiția exagerării conștiente menite să tipizeze cusurul), poetul ascunde sub învelișul sonor al metaforei și nuanțe de megalomanie (gen: „celebritatea îmi dădea arvună”), șiret camuflate. Sesizând pe alocuri cochetării ușor fardate („...te-am jefuit, iubito, prin minciună./ De aceea îmi crește barba ca de țap ispășitor/ legenda-i recurentă!/ Mai sunt și totuși parcă-mi fac de cap,/ mândru ca Lev Tolstoi pe bicicletă”) (*Ucenicul lui Manole*). Emoțiile uneori sunt redată la modul naturalist, care, deși poate plăcea multora, nu este încă un criteriu estetic de apreciere a poeziei: „eu îți doresc să-ți crească părul lung,/ Să ți-l desfac pe sâni, pe șolduri, cu dinții...” (*De ziua ta*). „Evreica” este axată pe motivul „Există oare viață pe planeta Pământ”/ se întreabă cineva într-o careva constelație”, întrebare care, în fond, se reduce la dilema „A fi sau a nu fi?”. Deci, logic, ar fi un ecou venind de la protagonistul shakespearian – Hamlet, care simbolizează ideea de supraviețuire a omenescului, și nicidecum de la Faust, simbolizând bucuria nețârmurită de găsire a fericirii. Poetul însă găsește de cuviință să-l introducă în circuit pe eroul lui Goethe: „Iar în timp ce el se agita (căutând răspuns la întrebarea «Există ori nu viață pe pământ?» – G.G.) nu mai rău decât Faust...”. Admit că n-am

înțeles intenția autorului, poate n-am dreptate, însă la lectura acestei poezii, îți licărește, totuși, în obiectivul imaginației chipul prințului de Danemarca. [...]

Din poeziile lui Cioclea și ale lui Ciornei se desprinde un vâl de tristețe fină, o tristețe-răspundere, care ne lipsește multora, fapt ce i-a făcut pe unii să creadă că moldovenii judecă mai mult cu picioarele (aluzie, firește, la virtuozitatea cu care învărtim horele și sârbele). Despre aceasta vorbea și Eugen Cioclea într-un interviu publicat relativ recent: după ce citise câteva poezii în casa unui intelectual rus, acela avea să constate cu uimire că moldovenii cugetă, adică, nu s-au dezvățat cu totul a gândi. „Mai bine mă lovea” – urma să zică poetul. Cam așa se și proceda cu puțin timp în urmă: cine gândea mai mult decât „trebuia” câștiga câte un „-ist” sau „-anti” în anchetă. Mulți dintre cei care aveau scaun la cap și cap pe umeri și-au dat imediat seama de prioritatea picioarelor în momentul istoric pe care-l trăiam atunci: au plecat în alte părți, Moldova lipsindu-se pentru o habă de vreme (poate pentru totdeauna?) de intelectualii săi vrednici.

Ne rezervăm dreptul de a nu fi de acord cu analizele unor critici referitoare la creația poezilor sus-amintiți. Astfel, criticul M. Dolgan găsește că E. Cioclea, vorbind despre restructurare, „încearcă să trateze această temă pe calea unor atitudini și soluții artistice, care nedumeresc prin caracterul lor neadecvat și neconvingător” („L.L.M.”, '88, nr. 2). Poezia *Cina irodică* (căci despre ea e vorba, chiar dacă e cu dedicație «bunul mers al transformărilor democratice», nu ne oferă prilejul să punem semnul de identitate între restructurare și... cina irodică, așa cum consideră criticul. Dumnealui însă merge și mai departe: explicând, chipurile, poziția poetului, exegetul se plânge de faptul că acesta ar fi divizat tagma scriitoricească în două tabere: cadrele vechi, inclusiv condeierii veterani (totuși, în care loc anume face aluzie eroul liric la cadrele vechi și condeierii veterani? – G.G.) luați în bloc și identificați cu niște «lupi bătrâni», sunt adversarii restructurării. În timp ce cadrele noi, inclusiv condeierii tineri, luați în bloc și identificați cu niște «iezi» alegorici, sunt susținătorii

restructurării". Vasăzică, de ce crede M. Dolgan că în poezia analizată e vorba numaidecât de cadre „vechi” și „noi”, ce țin de domeniul literaturii? Ce ne împiedică să detectăm aici un conflict de atitudine – să zicem – dintre generații? Și oare trebuie să credem neapărat că orice poezie de azi care transpune o contradicție tratează în mod obligatoriu tema restructurării? O asemenea poezie putea fi scrisă cu succes și acum câțiva ani... Și apoi, e inadmisibil și e sortită eșecului confruntarea mecanică (mecanică oare?) a autorului cu eroul liric, cu atât mai mult cu cât această asemuire este voită, savurată chiar: or, lucru știut (cel puțin de specialiștii în literatură), între autor și eroul liric e o diferență „ca între naturalism și realism, ca între tip și prototip” (Urban A., *Moda, ștamp i poăt – „V.L.”*, '62, nr. 9, p. 88). La citirea atentă și nepreconcepută a poeziei în discuție devine clar că eroul liric protestează – într-o manieră specifică – împotriva clișeeilor și a inerției în gândire. Eroul liric, zicem, mai stigmatizează și orice anchilozare a spiritului unor conservatori potențați – flagel răsfrângându-se asupra tuturor domeniilor de activitate umană (inclusiv, probabil, asupra literaturii, dar nu în exclusivitate asupra ei). Și E. Cioclea, evident, a ținut să epateze cititorul, fiind pe alocuri categoric și dând dovadă de maximalism „juvenil”, ultimul trecând uneori în replici tăioase, înrăite chiar. Poetul într-adevăr înclină să uimească prin ceva lectorul, să-l lase cu gura căscată câte o dată punând accente care gâdilă neplăcut simțul exagerat al pudismului. Nu pentru a-mi bate joc de această categorie de cititori, ci pentru a vă demonstra că potul, odată cu trecerea anilor, se îndepărtează de formula „poet-violator al bunului-simț”, voi da citirii un vers scris de Cioclea la 19 ani și care îmi pare cel mai puțin ofensator și „angelic” din toate care le născocea pe atunci: „O, sexul meu de cal oranj în cuburi...”. Și, fiindcă poezia nu e o culegere de indicații cum trebuie să te salvezi de la înec sau incendiu, unde totul trebuie să fie clar de la prima vedere, poetul și-a permis să hiperbolizeze, să absolutizeze prin intermediul burlescului și al metaforei situația descrisă – materia poetică, fără a amplifica și a scoate în relief tipicul.

M. Dolgan însă, aplicând metoda daltonismului critic, a accentuat în felul său numai acele momente care se potriveau mai bine cu „argumentele” inventate apriori. Într-adevăr, cuique suum. Or, după cum semnala cu ironie S. Solojenkina, dacă toate poeziile ar fi tratate la modul primitiv, „То можно ведь и Пушкина на основании одной только строчки, даже полустрочки: „Есть упоение в бою...” – к милитаристам причислить!”. Pe când, după mine, poezia în discuție este una dintre cele mai reușite publicații ale poetului, inclusiv finalul pe care M. Dolgan îl citează, probabil, pentru a ne face să ne îngrozim, dar ale cărui valențe o minte bine intenționată le descifrează ușor: „Am stat și eu la masa lor,/ numai că n-am prea stat domol./ – Ce vreți să fac, le-am zis, să mor?/ Duhneau a morgă (?! – M.D.), a formal (subl. de M.D. – G.G.) (corect: a formol; vezi „L.A.” din 20 noiembrie 1986 – G.G.). Nedumerirea criticului poate fi ușor destrămată, cu atât mai mult cu cât dacă, accentuând ceva, ne-am da ba-rem osteneala să verificăm originalul, pentru a nu denatura conținutul (dacă, eventual, e vorba de o eroare de tipar, ne cerem anticipat scuze). [...]

Mărturisesc, la apariția cărții lui Cioclea am așteptat cu nerăbdare recenzia lui Gh. Mazilu (anunțată în prealabil de către T.M.) la rubrica „Valori și aparențe”, întrebându-mă de care parte a conjuncției l-o fi lăsat venerabilul critic pe proaspătul debutant? Aflu că Cioclea e un „permanent pasager”, care „repudiază singurătatea și ... se urcă în tren”. Criticul mai observă inofensiv că poetul nu face profesioni de credință (oare?), iar „priveliștile unei lumi bolnave și dominate de hazard și irațional ocupă spații întinse în versurile lui E. Cioclea”, recunoscând totuși că „poetul nu e prizonierul miasmelor în putrefacție sau al plăcerilor cu arome urâte”. În fine, Gh. Mazilu, perseverând în aceeași undă ambiguă, descoperă (foarte delicat, desigur...) că „obsesia sânilor pare să fie laitmotivul de simțăminte și plăceri erotice în versurile cam desfrunzite ale lui E. Cioclea” (mai departe urmând trecerea în revistă a sânilor, care, la drept vorbind, ar ajunge pentru un contingent substanțial de femei...). Concluzia

finală a criticului e o încununare aproape logică a „observațiilor” făcute anterior: „E. Cioclea în mai multe poezii se vrea un nou Mesia, un profet care demult nu mai crede în propria divinitate, dar care crede într-o sănătate firească și evidentă a lucrurilor și a istoriei... Ingenioase, originale ca expresie și concept, cu personalitate în ceea ce privește gândirea artistică, versurile lui E. Cioclea din *Numitorul comun* nu te prea îndeamnă să le citești a doua oară. E secretul poetic al lui E. Cioclea”. S-o spunem pe șleau: din recenzia sus-numită nu se prea înțelege ce crede Gh. Mazilu despre creația lui E. Cioclea, criticul evitând să ia o atitudine serioasă. De altfel, în recenziile celui care pe vremuri ținea poezia în „poziție de drepti”, fiind mai cu seamă groaza debutanților am început a sesiza o schemă voit pretențioasă și lipsită de bun gust și sinceritate. Știu că mă abat de la temă, dar mai știu că o asemenea aserțiune trebuie argumentată. De aceea continuu: lipsa acestor calități se face simțită în articolele aceluiași critic referitoare la creația altor debutanți – e vorba de Lucreția Bârlădeanu cu placheta „Roua de cuvinte” și de Valeriu Matei cu *Stâlpul de foc*. [...]

Intrarea – fără bătăi sfielnice pe la uși de „generali – a lui Cioclea și Ciornei în literatura noastră, cu forme poetice șocante și cu o gândire nealterată, poate lăsa cuiva impresia de fluierat în biserică. Păzea! Ei sunt niște copii teribili și triști: li-i greu, probabil, dar ei – alături de talentații actori știuciniști, cărora Ciornei le-a dedicat rândurile de mai jos – sunt conștienți de faptul că delațiunea mai rămâne încă genul literaturii preferat de unii lideri ai acestei națiuni: „Ei știu că cei cu «net»-urile triple/ au nostalgii de gratii și pistol/ ei știu ce-nseamnă a fi *enfant terrible* la curtea împotmolită-n protocol”.

Și fiindcă ambii poeți au pășit pragul debutului editorial, le dorim ca în viitor să apară cu toate versurile întregi, „netăiate, neschimbate, neadăugate”, ne...

Ziarul „Columna”, 1990, nr. 6

Reportaje de pe urlați

Este de-a dreptul surprinzător cum știe să te țină mereu treaz Eugen Cioclea în recenta sa culegere de versuri – *Alte dimensiuni*, Hyperion, 1991. În fiecare clipă se întâmplă câte ceva, ceva îți fură atenția, te vezi trecut dintr-o cameră în alta, pereții schimbându-și în permanență oglinzile, tablourile, tapetele, iar ușile sunt trântite cu zgomot la ieșire dintr-o cameră ca să-ți fie deschisă cu reverență următoarea. S-ar părea că lucrurile există doar pentru a fi văzute o singură dată, în trecăt, de cineva mult așteptat, poate chiar de Godot, și își pierde valoarea din moment ce sunt atinse de acea privire unică. Veșnic ți se propune ceva, vreau să zic ceva de mare importanță, față de care până la urmă îți va scădea interesul, însă numaidecât îți va cădea datorită suscitării la care ești expus când vezi ce-ți aduce versul următor. Iată și o *Declarație* în acest sens: „Nici măcar nu mă bazez pe vorbe –/ sunt o sursă neexploată/ de fluid”.

Extraliterar vorbind, lectura te saltă de la masă sau, în cel mai bun caz, te surprinzi bătându-te cu palma peste genunchi: impulsuri secrete te fac să reacționezi oarecum deschis, să miști ceva – un deget, o sprânceană, o ureche. Ai mai curând reacții de spectator decât de cititor. Ți se oferă un spectacol („Deschisă-i ca o rană/ de lux în omoplat/ lumea,/ s-aprinde-n ea un sânge de reclamă”), ți se recomandă să fii cât mai indiscret cu putință, căci „din nou dormim cu ușile deschise. Vine-o lumină peste noi/ de-s străvezii și-a teatrelor/ culise”, iar pentru că decorul din preajmă se lasă ușor văzut pe toate părțile și nu mai e timp pentru contemplație, ți se oferă prilejul unei croaziere intercontinentale. Și aici călăuza noastră, alias Eugen Cioclea, se simte în elementul său, ca să zicem așa, în exercițiul funcțiunii: „Acreditat de frunza căzătoare,/ scriu reportaje lungi,/

de pe urlați”. Pentru cine vrea cu adevărat să-i cunoască itinerarul (nu cel literar, care „începe cu toate variantele *Mioriței*”, ci itinerarul geografic în sensul cel mai direct), trebuie să citească versurile nedezipindu-și degetul de harta lumii, totodată să mai și aibă la dispoziție și niște pliante, niște ghiduri pentru turiști și altă literatură pe tema dată. Să-l urmărim: „Mă simt, dragii mei,/ ca în Republica Sud-Africană”, p. 10; „Sunt cel mai trist poet din Europa”, p. 12; „dragostea rece ca o/Siberie”, p. 22; „Umblă un fotograf/ prin nordul Moldovei”, p. 25; „le ofer câte un pod/ din Veneția/.../ și chiar insula Paștelui”, p. 27; „La New York,/ poemul ăsta ar putea s-ajungă”, p. 38; „urcă să vadă Luvrul din cumpăna fântânii”, p. 40; „vom cuceri Kamceatka”, p. 46; „neîmblânziți pe Hong Kong”, p. 67; „De prea sus/ și dinspre Ciritei (pe unde-o mai fi și asta? – n. a.)/ ninge...”, p. 76; „ce-au supraviețuit în Vietnam,/.../ băieți pe-o sprânceană cu marcă/ de Texas./.../ Trebuie să fi plecat poate de tânăr în Patagonia”, p. 88. Da, Patagonia, cum îi șade bine, este în toate cazurile stația terminus, acolo se ajunge hăt la bătrânețe.

Pare-se că suntem în drept a vorbi despre invazia enciclopedismului, acesta impus să-și depășească funcția strict informativă în favoarea unei sarcini poetice. Atâtea nume, atâtea celebrități sunt implicate în plămădirea acestei cărți! Numai simpla lor enumerare, ele fiind scoase din contextul ce li se atribuie în poeme, poate înspăimântă pe cel mai zelos dintre snobi: Kio, Lobacevski, Eminescu, Dantes, Pușkin, Proust, Céline, Armstrong, Faust, Brâncoveanu, Cantemir, Mona Lisa, Newton, Melville, Moby Dick, Honoré de Balzac, Cezar, Ulise, Bickford, Hokusai, Breughel, Socrate, Euclid, Salvador Dali, Mazai (da, cel cu iepurii), Leonardo da Vinci, Esenin, Grigore Vieru, Atilla, Salinger, Victor Voinicescu-Soțchi, Nobel (pomenit cu ocazia Premiului Nobel, că altfel cine și-ar mai aminti de el, mai ales într-o carte de versuri!), Cioran. Dacă mi-a scăpat careva, n-am făcut-o intenționat și ca atare n-aș dori să micșorez proporțiile enciclopedismului pomenit mai sus. „Moto”-ul?

da-bine-'nțele! „Moto”-ul culegerii se sprijină pe doi piloni: Kafka și Noica!

Dar să revenim la „sursa de fluid”. Dacă am spune că poetul are un scris alert, că posedă un limbaj dinamitar, că are vocația oralului – am spune prea puțin. Toate aceste caracteristici țin de domeniul evidenței, la urma urmelor există în acest sens și o mărturisire la pagina 61: „Eu nu scriu versuri/ Eu așa vorbesc”. Astfel încât afirmația domnișoarei Aurelia Potlog din „Tineretul” precum că „în poezia lui E. Cioclea primează gândul racordat la limbajul poetic” mi se pare perfect inexactă. Or, e bine a întreba unde și când să mai *primeze* gândul și la care *limbaj poetic* să fie racordat din moment ce poetul mărturisește: „Scriu/ în permanență cu sentimentul că jur”. Altceva e că în cazul lui Eugen Cioclea poezia „țâșnește” și din ciocnirea celor mai austere expresii, din alăturarea celor mai banale cuvinte, din cel mai nepoetic limbaj. Și în primul rând aici trebuie să-i recunoaștem originalitatea, prin acest fel al său de a fi se integrează, aducându-și partea necesară de contribuție, în poezia modernă a Basarabiei. Ar mai fi de observat că poemele sunt dotate cu un arsenal inepuizabil de interjecții, adresări, invective, cuvinte incidente sau simple exclamații ce fac imposibilă, în procesul lecturii, reveria. Practic este cu neputință să te lași furat de gânduri („Cu capul sus și dezgolit, în artă/ să intri ca în ștreang./ Ai încăput? Noroc”), miza fiind pusă în primul rând pe acțiune, și nu pe idee, pe sentiment, și nu pe contemplație.

Nimic nu stă pe loc și „Dacă e nevoie învață să zboare/ chiar și un fier de călcat”, căci ni se spune: „Eu îmi propun să scutur/ universul./ Eu am ceva de lucru-n univers”. Pentru o treabă ca asta avem și noi, moldovenii, „o rampă de lansare./ Îi zice Miorița”, și eroul liric își propune să afle unde anume a plecat păstorul, vrea să găsească cheia la cifra baladei. La un moment dat însă, într-o altă poezie, zborul devine problematic, dat fiind că întors acasă, la matcă, „lau și mai iau, îmi plesnește cureaua,/ burta de vită îmi crește sub masă,/ gâfâi și râgâi, beau și vomit”. De fapt, dacă adineauri zburau fiarele de călcat, de ce

n-ar zbura și o persoană așa mai ghiftuită, mai plinuță, cum s-ar spune. Mai ales că un asemenea dezmăț gastronomic are și o explicație: „Crescut la țară, poate să mănânce/ direct din țărână”.

Se pare că ne aflăm în zona descoperirii specificului național. E tocmai momentul când se impun și alte caracteristici care țin de construcția fizică a eroului liric: „Sexul (normal!!!) ca la orice nație mică,/ în antiteză/ obligată mai frecvent decât altele/ să procreeze”. Prea bine, dar în aceeași poezie („Fișă de recrut”) publicată ceva mai înainte în revistele *Basarabia* și *Luceafărul*, paranteza din versul citit mai sus relevă un sex „fundamental!!!” și este absolut firesc să ne intereseze ce s-o fi întâmplat între timp: ori că nația a devenit deja mare și a lăsat-o mai moale în ale procreației, ori că e o chestiune de modestie la mijloc. Mai grav e că unii ar putea crede că anume această schimbare a și dat denumirea cărții – *Alte dimensiuni* – plus că autorul este „mai sentimental decât toată literatura/ sovietică moldovenească” și câte nu ți se întâmplă când te lași furat de sentimentalism... Asta, fiindcă a venit vorba, luați-o drept abatere lirică.

Pentru a înțelege mai bine valoarea și sensul tuturor relațiilor din aceste „reportaje lungi de pe urlați”, important e să ținem cont de faptul că cel care le furnizează o face fiind „acreditat de frunza căzătoare”. La o adică este vorba de aceeași frunză a noastră dintotdeauna, atât doar că nu mai e „frunză verde”, ci o „frunză căzătoare”, o frunză dusă de vânt, purtată prin toate cotloanele, peste caldarâmuri, printre ziduri, de-a lungul șoselelor și al căilor ferate. Această frunză se grăbește mai curând să vadă decât să cunoască – atât cât mai e timp, cât încă n-a acaparat-o pământul și nu a sorbit-o putrefacția. Pentru biata frunză căzătoare a umbla pe urlați încă e ceva, i se mai deschide niște perspective, se mai poate legăna în amețeala înălțimilor (dacă nu cumva ea, frunza, o fi amețind când se uită de jos în sus, nu ca noi!), mai are o speranță că o va prinde cineva din zbor și o va duce la buză pentru a scoate din ea

un cântec. Dar cine mai știe astăzi să cânte din frunză? În ce-l privește pe Eugen Cioclea, se pare că își vede misiunea în a compătimi această frunză, în a ne face atenți la căderea ei, căci până la urmă cântăreți care să zică din frunză se vor găsi. „Voi magnetiza aceste frunze,/ să le prind de simțuri ca de ramuri./ Între țeasta mea și steaua de pe plaur/ arc voltaic lumina-va geamuri”. Nici nu știu dacă e bine că sfârșesc pe o notă atât de optimistă niște impresii de la lectura unei cărți ce m-a purtat peste întinsul unei lumi atât de dezolante.

„Literatura și arta”, 1991, nr. 22

Emilian GALAICU-PĂUN

Căderea liberă a lui Eugen Cioclea

Impur, ca spiritul tehnic, Eugen Cioclea are tăria să creadă – chiar și după ce un Jean Cocteau ia la Veneția marele premiu pentru filmul realizat într-o cheie parodică, „Orfeu” – în vocația *orfică* a poeziei: „Eu nu scriu versuri./ Eu așa vorbesc”, dovadă fiind însuși itinerarul său literar care „începe/ cu toate variantele/ cunoscute sau necunoscute/ ale Mioriței” și-l aduce pe poet, alfabetizat și integrat *Numitorului comun*, în fața alegătorilor săi care-l și fac Președinte, punându-l să jure „cu brațul cel stâng pe dicționarul/ limbii materne – unica biblie/ din matricea de cuvinte a căreia/ ca din cromozomi/ se alege o carte”, anume – *Alte dimensiuni* (Editura Hyperion, 1991). Titlul, de altfel, ar putea să ne spună câte ceva despre poetica „celui mai trist poet din Europa”: este, la cealaltă extremă, un „Joc secund” transfigurând realitatea prin rostire. „Cu alte cuvinte

aceleași cuvinte le scriu și le zic” exprimă, succesiv, marele avantaj și dezavantaj al poeziei ciocliene: *poetul e egal cu sine, dar fără evoluție!* „Intuiția că-i posibil un metalimbaj/ mai frumos ca o limbă” pare să-l completeze uneori și atunci își verifică bătaia armei: „Poezia lui Eugen Cioclea/ este o poezie declarativă” sau „Vă spun pe șleau ce cred și ce mă doare”, versuri retorice pe care le guști abia după dramatica (vai! și nemimata) confesiune a autorului: „Trebuiau să treacă patruzeci de ani/ ca să-mi vină sufletul la gură”. Declarația „Sunt, dar trebuie/ să dovedesc că sunt”, dincolo de aerul ei autobiografic, devine problema unei comunități care – prin Eugen Cioclea – și-a găsit trubadurul și vraciul („eu descânt/ lacrima de câinele/ ce-o latră”). Sunt gata să pun mâna în foc pentru autenticitatea vocației sale de *poet al cetății*: nimeni altul de la noi n-a exprimat mai dramatic acea stare de umilință și năduf la limită, decât autorul rândurilor: „de parcă-aș fi fost toată viața pantof,/ care, deși având limbă,/ abia acum s-a hotărât/ să vorbească”. Tot Eugen Cioclea dă cea mai plastică și *vie* imagine a „Maternei” (glorificată de poeții noștri în stilul lui Mateevici: solemn, ceremonios, static): „cum am urni din loc acest pietroi/ sub care *limba-i o reptilă rară?!*”.

Eugen Cioclea este un poet dintr-o bucată: dihotomia *limbă-limbaj* pentru el pur și simplu nu există. Nici n-ar putea exista: limba poemelor sale, acea reptilă rară care fulgeră peste spre deosebire de poeții consacrați-care-scriu-în-limba-de-stat. Cioclea nu anatemizează limbajele moderne ale poeziei basarabene; el a salutat gălăgios orice apariție (vezi: *Unde Godel* ș.a.), iar cine din generația noastră n-a fost pupat de Cioclea cel puțin o dată (pentru orice: un vers, o carte, o replică etc.) nu are nici o șansă să ajungă poet! În perioada de inflație mesianică (toți Criștii din poezia noastră din ultimii trei ani ar putea alcătui cel mai mare partid din Moldova!) iată și un Iuda net autentic. (Cine din admiratorii poetului crede că l-am insultat prin acest calificativ, să fie bun să citească *Patru versuri ale trădării lui Iuda* de Borges. De altfel, tot Cioclea și-a zis pentru prima

oară „Iuda”. Eram într-un hotel la Moscova. Pe vremea aia mai făceam recitaluri de versuri, și-atunci când mi-a venit rândul, am recitat – în premieră absolută – poemul „Evanghelie de la Iuda”. În clipa următoare Cioclea – „mai sentimental decât toată literatura sovietică moldovenească”, mă pupa, repetând mereu: „Eu sunt Iuda”, spre nedumerirea lui Iacob Burghiu, pe-atunci om de artă și nu funcționar al Ministerului Culturii, și Haralambie Moraru. Era vara lui '87...).

Despre Cioclea a scris „toată lumea” (chiar și cei care mai ieri îl îndemneau pe poet să „pape homari”!), încât îmi vine să-i readresez propriile-i versuri: „Maestre,/ astăzi, când duceți atâtea critici în spate,/ ca o vită tăunii”, dar vine replica lui Eugen: „Vai, ce tortură, vai, sunt acasă”, urmată de alta, mai dramatică: „Da nicei ia, babka, nicei” care consună cu unul din *Sfaturile pentru un tânăr poet* de Danilo Kiș: Chiar dacă o comunitate te adoptă, repune-te în discuție”. Mă tem însă că Cioclea va rămâne – pentru orice comunitate mereu un... fiu adoptiv. Deși tocmai el e bântuit de obsesia comunității (comunicării): de la *Numitorul comun*, (Literatura Artistică, 1988) la atâtea versuri (declarații) din ultimul său volum („Aproape geniali/ toți în comun”, „Dar mai presus de toate este corul” ș.a.). Simplificând nițel lucrurile, am putea distinge două tipuri de poezie (și poeți): cea care-l integrează pe individ unei societăți prin „vorbire directă” (titlul unui poem de Cioclea), prin *apeluri* („Mă adresez generației mele,/ cât și celor ce n-au apucat deocamdată/ să prindă la seu”, prin proclamarea *egalității* dintre poet și cititor („Piatra țării – iată poezia/ ce-i, să lucrăm/ în miezul ei egal” și cea care-l smulge pe individ din colectivitate, singularizându-l, orientându-l către sinele său ascuns, uneori nebănuit (ciclul *Lunaticul nopții scitice* de N. Popa, poeme semnate de Chiperi, Bălțeanu, Chiriac, Postolachi, Crușu ș.a.). Din motive lesne de înțeles *poezia de integrare* apelează preponderent la mijloacele poeticii tradiționaliste (la Cioclea se poate vorbi și despre influența poeziei de stadion ruse: până a citi poemele, le-am audiat de nenumărate ori în interpretarea

autorului), cea *de individualizare* – la procedeele poeticii moderne (același Cioclea semnează câteva poeme splendide, de obicei „de dragoste”, din care te izbește un aer de singurătate absolută, dezolantă, capodopera ciclului fiind poemul *Ce te mai poate încălzi*, din care cităm finalul: „dacă te mai poate ceva încălzi de astăzi în acolo,/ aceasta e numai pământul natal aruncat cu lopata,/ peste trupul tău de 1 m 79 cm lungime,/ pământul natal aruncat cu lopata,/ aruncat cu lopata, aruncat/ cu lopata”). Îndrăznesc să aduc aminte cetitorilor că „fricțiunile” între „moderniști” și „tradiționaliști” au început de la niște articole care atestau o INFLAȚIE PATRIORTARDĂ în poezia anilor '87-'89 („Există și un comerț ilicit/ cu versuri lungi despre Patrie” – Cioclea, *Nordul gordian*) și aproape că nu analizau mijloacele de exprimare ale noului val sămănătorist. Dar marele paradox tocmai consta în faptul că idei noi, nemaipomenite până atunci în biata literatură dintre Prut și Nistru, erau exprimate într-un limbaj perimat și, deseori, de „auctori” – „bolnavi de limbă cu certificat” – definitiv compromiși întru slujirea ideologiei oficiale. (Termenul „pașoptism” e impropriu pentru atare producții literare, căci pașoptismul a însemnat un mare salt calitativ în gândirea estetică (artistică) făcut de cei mai tineri (și radicali!) scriitori, deschiși către cultura europeană. Spre deosebire de „pașoptiștii” noștri care „nu-l citesc pe Kafka”...).

Soluția propusă de Cioclea pentru a opri galopul inflației patriotarde e genial de simplă: „măcar pentru poemele despre mamă și patrie/ vom refuza legăturica/ cu banii”, poetul intuind că dacă „cu poezia nu aduni avere”, capital politic poți face! Or, printre magnații generației sale Eugen Cioclea trece drept un „fiu risipitor”, un „golan” chiar, căruia „gol, chiar rucsacul/ (i) se confiscă/ la vamă”.

„În generația mea nu mi-am găsit prieteni”, obișnuiește să declare poetul. Lucru explicabil, într-un fel... Căci Eugen Cioclea a fost parașutat de generația sa tocmai când aceasta luase o anumită înălțime, când pilotul anunța „Zborul decurge normal”, iar stewardesa servea în salon băuturi răcoritoare

și pungi de celofan. Și nimănui nu i-a trecut prin cap că „desantului” lor pur și simplu „nu (i) s-a deschis parașuta”... Un psihanalist ar trebui să cerceteze copilăria poetului pentru a înțelege de unde vine *obsesia căderii* în poezia lui Cioclea. S-ar putea chiar distinge anumite fraze, de la *posibilitatea* acțiunii: „Abia se ține frunza să nu cadă”, la realizarea ei „Viața-i un rol ce ni s-a întâmplat/ ca să-l trăim în zbor sau în/ cădere”, constantă rămânând tendința eului liric de a „ține verticala”; „Îmi potri vesc vertebrele pe verticală/ (aici demnitatea înlocuiește/ firul de ață cu plumb)”, ceea ce-i echivalent cu a-și menține „condiția de zbor”. Într-un fel, generația sa i-a făcut un bine poetului parașutându-l: *căderea liberă* este adevărata „stare de grație” și beatitudine care-l transfigurează pe insul de ieri „umblat mult pe jos”. Astfel, lui Cioclea i se deschide o altă perspectivă („E nemaipomenit ce se vede de sus!”) și totodată – plata pentru un atare favor („Nu știu cum o să fie de-aproape” – cochetază poetul). Astfel, evoluției rectilinii a generației sale îi contrapune o traiectorie ca un *fir de plumb* (în limbajul poetic al lui Eugen – sinonim cu demnitatea), grație ei autorul păstrându-și simțul măsurii („Cad. Intransigent./ Peste orizonturi pe verticală./ Legea căderii libere se cere o dată în plus/ verificată”), păstrându-se pe sine („Vin. Vâjâind/ Dar până-o să intru în sfera de influență/ a dumneavoastră,/ mai am încă timp să fiu cine sunt”), ba chiar încercând să dea o *altă dimensiune* realității dogmatice („de ce nu ar fi să dezmint/ cum că-n vid/ toate corpurile ar cădea cu aceeași/ accelerație”). Nu știu cât va mai dura această cădere... Dar cu cât Cioclea se apropie de pământ, cu atât i se văd mai bine „imperfecțiunile” (anumite „scăderi” tematice, o groază de cacofonii, o topică adesea rusească ș.a.). Puțin mi-ar păsa dacă „sindromul s-CĂDERII” n-ar afecta și niște texte de excepție, cum este, bunăoară, „Remember”: după trei strofe de maximă tensiune Eugen dă literalmente-n gropile unui „tribunal sau abator socialist”, ca abia în finele poemului să se smucească din mocirla ideologică, redobândind tensiunea din primele versuri.

În această epocă de „Adresări către...” aş avea şi eu ceva de spus mulţimii care-l „aşteaptă în vale/ veselă şi entuziasmată”: clepsidra căderii întoarsă va însemna înălţarea! Atât. Şi hai să-l credem pe cuvânt pe Cioclea: „N-am nici o carte dată la tipar/ şi asta prevesteşte versuri bune!” (Eu unul îi doresc să n-o aibă încă mult timp!).

Eugen Cioclea este o lampă cu spirit la flacăra căreia încă mulţi exegeţi îşi vor fierbe cafeaua, ghicind după zaţul din cană evoluţia ulterioară a poetului. Am ţinut şi eu ibricul să-l lingă limbile de foc ale flăcării; dovadă – aceste abzaţuri care abia de mai amintesc gustul produsului măcinat. „Totul e spus aproape./ Să tăcem”.

Ziarul „Sfatul Ţării”, 1992, nr. 18-20

Alexandru BANTOŞ

Eugen Cioclea: deconstruire şi reconstruire

Poezia lui Eugen Cioclea (născut la 4 august 1948 în satul Druţa, Râşcani) este elaborată pe parcursul unei experienţe vitale mai puţin obişnuite în condiţiile de viaţă ex-sovietică, încadrată de obicei în şabloane. Autorul a absolvit Facultatea de Matematică a Universităţii „L.V. Lomonosov” din Moscova, în 1971. A lucrat în calitate de traducător-interpret, muncitor şi ajustor de maşini-unelte cu programare automată.

Publică volumele de versuri *Numitorul comun* (1988) şi *Alte dimensiuni* (1991), lansându-se şi în ziaristică (în 1992 este redactor-şef al ziarului *Tineretul Moldovei*). Scrie o poezie

spirituală iscată dintr-un limbaj democratizat, cultivându-și, în același timp, un fel de imunitate față de banalitate. Spirit de frondă, pus pe gâlceavă (un fel de „gâlceavă a înțeleptului cu lumea”), Eugen Cioclea înfruntă în versurile sale tot ceea ce ține de conformism. Romantismul său ia aspectul dur al secolului: „Pe cel ce-i biciuit de-un vis/ cu-adevărat doar moartea/ îl alină”, argumentează autorul. Este demascat „conform lipsei de rușine al celor smulși din rădăcini” și e apărată credința în „valoarea neconvențională a frunzei”.

Meritul lui Eugen Cioclea constă în faptul că a reușit să stoarcă poezie dintr-o realitate sufocantă. „Dălăcit de realitate”, el se vede recrutul lansat în lupta pentru redescoperirea izvoarelor sacre ale vieții. Ironia este strunită de (sau îmbinată cu) umorul bonom, popular, simplu și direct. Cuvântul neaoș, plin de savoare își face loc comod între cuvintele ce țin de un limbaj elevat ce pare că divulgă, uneori, orientarea spre un fel de dandism literal: „Intru în cuvânt/ Ca într-un habitacul./ Rampa-i intactă. Axul e superb./ Ce văd în jur e-un patrimoniu/ sacru/ Număr invers. M-am și lansat,/ acerb./ Simt timpul greu în umere și-n/ ceafă,/ Un 8 familiar în gât./ De sensul lui,/ de n-o să facă vreo gafă,/ vom mai vorbi. Când mă întorc./ Atât” (*Rampa*).

Tonalitatea discursului este a unui dandi ce se revendică dintr-o ironie rece amintind de cea baudelairiană. Imaginea personajului liric uneori este superficializată intenționat pentru a se ajunge la efectul invers: la impresia de profunzime, suprafața fiind investită, la el, cu adâncime.

Marca de vagabond printre oameni cumsecade trebuie citită invers: cumsecădenia poate fi doar o mască. Însingurarea se opune anecdotei de larg consum și fastului devenit cotidian: „Prietenii vin să întâmpine/ Nu știu ce sărbători de ocazie./ Prezența lor mi se răsucesce/ în creier/ ca un tirbușon./ Și numai prezența mea/ printre ei/ mai continuă să rămână o/ enigmă” (*Prinderea câinelui roșcat*).

Anecdota e prezentă, după cum se poate observa din chiar exemplul citat, însă numai după ce e curățată de banalitate,

trecută prin „etuva” ironiei și investită astfel cu putere de fascinație: „- Liniște, cetățeni! Las' pe noi,/ că nu-i decât un câine pârpalit/ și roșcat!/ Iar în timp ce-mi întinde plasa/ de sârmă/ un copil mă arată cu degetul/ ca pe un coșmar,/ fascinant”.

Excentrismul verbal la data apariției primelor sale poezii este și mai evident, pe un fundal general al limbajului de lemn răspândit în epocă. Delimitarea de tot ceea ce e obișnuită, în sfera scrisului poetic, este preocuparea generală a optzeciștilor. Veșmântul cugetării, primul fapt de care cititorul ia cunoștință, când intră în contact cu universul unei poezii, este provocator și impune fuga de banal, de uniformizare, de „înregimentare” a gustului artistic. Arta mânăririi măștii se remarcă, la Eugen Cioclea, prin simplitatea gestului și neglijența jucată sau prin tactica bravadei. Superioritatea disprețuitoare afișată sau afișarea absenței sensibilității (faptul se vrea citit în sensul de tiflă dată sentimentalismului fad), gestul teatral și efectul urmărit cu orice preț explică plasarea personajului liric într-un decor teatralizat și el. Perifericul, fie că e vorba de locul geografic (satul natal dintr-o extremitate nordică relativă a Basarabiei, sau Kamceatka, unde și-a făcut serviciul militar sau unde a călătorit), sau de locul în societate (soldatul recrut și proletarul, nu agent al revoluției, ci produs al acesteia), trădează un gust, incurabil, pentru exotic. Gestul teatral se face prezent și în felul cum este manevrat travestiul de la adolescentul cu trup străveziu și diform, la soldatul încălțat în cizme de chirză sau la câinele roșcat. Dar de după cortina acestui teatru al unui singur actor ne privește lucidul personaj ce nu se lasă prins în entuziasmul eclectic și nu se resemnează în joc, ci își asumă regulile dure ale acestuia din urmă: „Nu resemnați, nu sceptici./ O funcție-n vigoare/ va desemna continuu «un joc secund mai pur»,/ dar deocamdată fiindcă/ chiar roua pe picioare/ ne amintește lanțul de ieri,/ se joacă dur” (*Regula jocului*).

Dramatismul (poate chiar tragismul) strâns înfășurat în ținuta de efect a spectaculosului nu pune la îndoială refuzul autorului de a-și vedea efortul minimalizat: „Nu mai suntem

entuziaști/ eclecticici/ Suntem exact pe-a timpului măsură./
Din neamul Cantemirilor/ tot sfetnici,/ de nu lovește bățul peste gură” (*Regula jocului*).

Să nu trecem pe neobservate aici peste ecoul actual al spuselor lui Mihai Eminescu despre însemnătatea eforturilor și a sacrificiilor la națiunile mici puse în situația să sacrifice indivizi, bani, inteligență, timp, sănătate, adesea chiar libertatea, pentru ca, prin intermediul jurnalisticii, bunăoară, „cu mijloace mici să urmărească scopuri mari”. În acest moment punctul de vedere al autorului *Altor dimensiuni* coincide cu perspectiva decisivă a limbajului ca sistem de posibilități. De aici încolo autorul nostru se înscrie pe linia unei descătușări, a unei deschideri și deconspirări care precede deconstructivismul: „A dispărut întregul. Șuguim./ Mai mult sau mai puțin cu/ aroganță...”.

Totul este supus unui vârtej al schimbărilor, al substituirilor, contaminărilor, juxtapunerilor care modifică traiectoria sensurilor, inversându-le chiar: „De la o vreme, parcă întorși/ pe dos,/ Organ de simț ni-i fierea. Cu/ rărunchii/ cum aș putea să distilez invers/ lumina ce-au băut-o unchii?”. Autorul este acaparat de o matematică a diminuării, a scăderii, ce îi trezește frica: „Cred că adun și mă trezesc/ că scad/ din miei balade – restu-i/ pielicica!/ Scad din prieteni ce mi-a/ fost mai drag,/ Scad c-o plăcere sadică./ Mi-e frică!” (*Numitorul comun*).

Adrian-Paul Iliescu, autorul cărții *Filosofia limbajului și limbajul filosofiei*, sublinia „caracterul tonic al demersului constructiv – în opoziție cu povara psihologică a criticismului sistematic, care acumulează disonanțe cognitive, menținând o anume stare de tensiune și incertitudine spirituală”. Din perspectiva filosofiei critice, al cărei demers caracteristic este deconstructivismul, lucrurile se prezintă așa încât, „erodând convingerile în loc de a le forma, ea reprezintă conștiința trează a inaccesibilității Adevărului ultim al lumii, a indiscernabilității realului absolut”.

„Filosofia constructivă, susține în continuare autorul citat, act de înfățișare, reprezintă un tip de cunoaștere care ar putea

fi numit «monologal», pe când cea critică, act de analiză, de examen și de argumentare, este un exemplu de discurs «dialogal». Acesta din urmă pretinzând examinarea argumentelor și a contraargumentelor, presupunând confruntare, deci cadre intersubiective de dialog (...) exclude dogmatismul și apodicticul; în cazul ei convingerea poate fi rezultatul exclusiv al demonstrației, al recunoașterii irefutabilității argumentelor. În cazul dintâi convingerea poate fi însă rezultatul exclusiv al unei adeziuni psihologice la o viziune și doar în subsidiar al forței argumentelor”.

„A deconstrui, precizează Adrian-Paul Iliescu, înseamnă a se sustrage prizei unei antologii dominante și, deci, a redeschide calea gândirii, a reinaugura efortul creației antologice”.

Revenind la poezia lui Eugen Cioclea, constatăm o anume stare de experiență care însoțește, de fapt, intrarea poeziei într-o nouă fază a relației sale cu cititorul. Explorarea realului se face acum de pe alte poziții. Funcția poeziei de culturalizare este acum înțeleasă altfel decât, nu cu puțin în urmă la Liviu Damian, poetul care la începutul anilor '80 a întredeschis porțile spre „proza” vieții și pe care Eugen Cioclea, cu o mișcare vijelioasă, o aruncă în aer desființând orice îngrădire ce separă un domeniu de celălalt.

Odată cu afirmarea optzeciștilor în peisajul spiritual basarabean se schimbă statutul poeziei și al cititorului. Eugen Cioclea se evidențiază prin „acțiunile” sale lirice „prospective” și de tatonare a terenului în vederea schimbărilor de amplasament ale discursului poetic.

Deconstruirea sensurilor începe de la constatarea că „totul e spus aproape”, Tăcerea și saturația de vorbe se îngemănează la Eugen Cioclea: „Noi prin tăcere-n sensuri/ am pătruns/ și, saturați de vorbe, -n poezie”.

Rimele mint cu înverșunare de la bun început – asemuite cu cojile de semințe din care se așteaptă să răsară lanuri mănoase. Convenționalul presupune chelia, și cu mânușile cauciucate nu pipăi adevărul. Constatarea că: „Tot ce-i frumos e și tragic,/

din simplul motiv/ că nu există oglinzi să ne/ restituie chipul” determină detașarea categorică de convenționalisme: „Mai bine eretic decât bigot”, concluzionează autorul. Viața, deși reală, necesită dovezi („Sunt, dar trebuie să dovedesc că sunt”). Limbajul este jonglat cu abilitate, registrul înalt alternând cu cel coborât de pe ultima treaptă. Zicerea solemnă este desolemnizată, limbajul de lemn este la tot pasul persiflat. Metaforei i se aplică un rost convertit de a fi în care se mai păstrează „calmul, sinceritatea și ironia”. Iată doar un singur exemplu: „Și numai/ de pe mormântul poetului/ (acest ultim cucui de pomină/ din ceafa planetei,/ unde va fi în curând amenajată/ o stație de benzină + discoteca/ cu bar),/ consumatorii/ de băuturi delicate, la gheață,/ admira-vor picioarele de balerină/ bătrână/ ale Europei/ și munții Asiei/ chiar” (*Biografia poetului*).

Deconstrucția, modalitatea predilectă a postmodernității, se face prezentă în versurile lui Eugen Cioclea în urmărirea deteriorării structurilor fixe, inclusiv a celor întemeietoare. Gara, un loc marcat de instabilitate și de concentrare maximă a eterogenității, este, la poetul nostru, o „arenă” destinată nu atât acțiunii, cât mai degrabă așteptării: „Orice gară cu eșapamentul ei/ caracteristic/ sălilor de așteptare,/ deplasărilor,/ somnului ieftin/ cu căpățâna pe umărul vecinului,/ involuntar/ descoperind plăcerea comodă,/ clănțănitul de dimineață/ al viselor/ ca o garnitură de tren” (*Studiu în gară*).

Reproducerea în serie (ca în garnitura de tren), asemănarea dintre pasageri (*Aici toți se aseamănă unii cu alții*) vorbesc despre golirea formelor de conținut. Montarea reglementară a personajului pe picioare se produce în condițiile unei diminețiacompaniate de atributele disconfortului specific al unei vieți în tren. Dar formula atracției universale nu este uitată de către autor, el adresându-i-se unui tânăr astfel: „Învață să strângi într-un pumn universul”. Structural eul poetului se regăsește pe un fundal inundat de mulțimea, care, în forfotă, „recuperându-se se consumă”. Adeziunea la postmodernitate constituie accentul final al acestui *Studiu...*, în care totuși deconstrucția

nu acaparează definitiv spațiul: „Sunt poate pe veci de-un peron/ priponit/ ca un semafor ce insistă/ pe verde.

Focalizarea pe un individualism deschis constituie momentul hotărâtor de trecere de la premodernism la modernism, observa pe bună dreptate și Alexandru Mușina. Individul, fiind mai întâi o ficțiune culturală a empiriștilor englezi și a iluminiștilor francezi și „un produs asemantiv și asintactic”, este „omul în sine, omul natural, dar care are înscrise în el toate valorile culturale”. Înscrierea valorilor culturale în destinul omului presupune o regrupare în jurul misterului vieții și al sacralității ei. Faptul este determinat de relativitatea cunoașterii în general. Să spunem aici că în conformitate cu afirmațiile lui Michel Foucault „cunoașterea pozitivă a omului este limitată de posibilitatea istorică a subiectului care cunoaște, ceea ce face ca momentul finitudinii să se dizolve în jocul unei relativități de care nu se poate scăpa și care funcționează în ea însăși ca un absolut. A fi finit nu ar fi deci altceva decât a asculta de legile unei perspective care îngăduie o anumită aprehendare – de felul percepției sau a înțelegerii – pe care o împiedică însă, în același timp, să devină vreodată inteliecție universală și definitivă. Orice cunoaștere își are rădăcinile într-o viață, într-o societate, într-un limbaj, care, toate, au o istorie: și tocmai în această istorie găsește ea elementul care îi permite să comunice cu alte forme de viață, cu alte tipuri de societate și cu alte semnificații”.

În toate acestea Michel Foucault vede „motivul pentru care istorismul implică întotdeauna o anumită filosofie sau, cel puțin, o anumită metodologie a înțelegerii vii (în elementul lui *Lebenswelt*), a comunicării interumane (pe fondul organizărilor sociale) și a hermeneuticii (ca surprindere, prin intermediul sensului manifest al unui discurs, al unui sens deopotrivă secund și prim, adică și mai ascuns, dar și mai fundamental”).

„Metodologia înțelegerii vii” presupune la poetul nostru plasarea înțeleșurilor propuse de versurile sale în contextul dictat de istoria universală fără însă a o neglija pe cea locală: „O, cum țara mea, nodul meu/ gordian,/ colaps centripet de

lumină,/ mai liber, prea poate,/ ca un gardian/ să fluier la ziua ce vine”.

Eugen Cioclea ne propune un recurs la balada „Miorița” în sensul unei polemici antiblagiene: „Nu văd motivul ce m-ar obliga/ S-accept oricum sentința/ capitală./ Maică preatristă, nu mai lăcrima,/ S-a strecurat în matrice-o/ greșeală!” (*Recurs la baladă*).

Dacă la Grigore Vieru sacralitatea este disimulată, să zicem, în victima ispășitoare a copiilor de sub pământ sau „în corul invalizilor de război”; la Nicolae Dabija în aerul vechi de baladă și în atmosfera liturgică, apoi la Eugen Cioclea sacralitatea se ascunde la intersecția dintre actul construirii și cel al deconstruirii, sau, cu alte cuvinte, în spatele jocului ce rezultă din trecerea de la un proces la celălalt. Dar și la el casa părintească, alias tot ceea ce ține de poporul său, constituie „axul” și în funcție de îndepărtarea sau apropierea de acesta se „acumulează” credința în rostul sacru al omului pe pământ: „Vin acasă./ Cu sufletul scâlciat./ Cu toate visele zdruncinate,/ ca niște mere într-un sac,/ purtat mereu de ici-dincolo./ Cine mi le mai cumpără?/ Nici de pomană n-am cui le da” (*Autobuzul spre provincie*).

Un limbaj ce ține de istoria culturii universale și de cel al presei cotidiene „dictează” ținuta noului Don Juan: „Te citeam lacom, cu înflăcărare/ Și crâncen într-un tren suburban,/ pierdut între realitate și vis./ Ca pe L'Humanité Dimanche/ te citeam,/ Cu dicționarul și curios la/ culme să știu/ oare cum/ ai fi arătând în sanscrită,/ ferindu-te în buzunarul interior/ de la piept/ de limba infectă a străzii,/ mereu în delir/ și răstită” (*Metamorfoză*).

Tentația proiectării în sacralitatea reprezentată prin sanscrita opusă limbajului profan al străzii face ca dezaxarea să poată fi omisă. Metamorfoza se produce fără a neglija prezența sacralității. Însăși perspectiva transformării iubitei în ziar de perete: „Iubito, slabă cum ești, îți și văd/ perspectiva./ Spun și mă bat peste gură./ O să ajungi în curând gazeta

mea/ de perete” sau gânguritul pruncului îngrijit de iubită anticipează „un înțeles profund”, corespunzător sensului vieții pe pământ. De remarcat că în timp ce pleiada Nicolae Dabija – Ion Hadârcă – Vasile Romanciuc – Arcadie Suceveanu nu era total detașată de poezia senzorială a lui Grigore Vieru, Eugen Cioclea, postmergătorul acestora, nu va urma vreun model basarabean oarecare. Grotescului de care este ispitit îi contrapune o credință senină în redescoperirea sacralității menținută în subsidiar. Faptul acesta îl plasează în postmodernitatea în care sentimentul și rațiunea își cedează reciproc locul fără a se neutraliza completamente. Ambivalența, mai exact plurivalența, este o sursă sigură de alimentare a viziunii într-o modernitate târzie ce pledează în primul rând pentru o poetică a autenticității. În acest moment vom ține cont de așa-numita „voință a autenticității” care, din perspectiva cercetătorului clujean Liviu Petrescu, reia, pe un alt nivel al spiralei istoriei literaturii, „voga trăiristă interbelică axată pe principiul unei proze trăite”.

Amintim că în poezia basarabeană postbelică inițiativa revenirii la „proza vieții aparține lui Liviu Damian, Eugen Cioclea situându-se în apropierea imediată a autorului *Inimii și Tunetului*.

În alt plan, al tonului confesiv, exploziv „sentențios, teribilist, goliardic” (Mihai Cimpoi), el se raliază unei familii de spirite din care fac parte Aureliu Busuioc și Nicolae Esinencu, iar mai înainte – Nicolai Costenco, poetul al cărui destin este legat, în perioada interbelică, de publicația *Viața Basarabiei*. Eugen Cioclea se deosebește de predecesori prin evadarea sa din poezie în realitate și prin dorința de a umple limbajul de un nou conținut. „Jocul” în aceste condiții devine mecanismul poeziei și condiția ei *sine qua non*. Punctul de început al jocului, al dorinței de a nu atinge finitudinea coincid, la Eugen Cioclea, cu adolescența și primăvara, atât prima, cât și a doua fiind pe măsura setei sale de descătușare și de sinceritate: „Ard ruguri prin grădini./ De-alaltăieri./ Din nou dormim cu/ ușile deschise./ Vine-o lumină peste noi/ de-s străvezii și-a teatrelor/ culise”.

Adolescența, care la pleiada lui Nicolae Dabija echivala cu implozia sau revărsarea energiilor în interior și cu entuziasmul eclectic, la Eugen Cioclea ia formula unui entuziasm dinamic: „o forță reactivă/ pe verticală ne împinge-n/ sus; Nu mai suntem o limbă recidivă, un nasture la uniformă-n plus”, scrie autorul. Din această perspectivă nu trecutul explică faptele actuale, ci invers, starea actuală de fapte explică trecutul: dacă suntem astăzi mai descătușați decât ieri, este pentru că și ieri potențiala libertate a existat în firea noastră: „Declinul nu se mai declină/ Decât din viitor înspre părinți”.

Deschiderea culiselor, necesitatea de a spune (*Aveam ceva de spus. Să fi uitat?*) se proiectează într-un spațiu în care contează comunicarea, faptul de a spune și de a impune punctul de vedere. Aici rostirea individualizată primează și nu suportă înlocuitori *bolnavi de limbă cu certificat vorbind pe dibuite*.

„Decât așa mai bine e s-ascult/ ce zice-un tei dezmoștenit/ de floare/ sau stau lipit cu fruntea strâns/ și mult/ de burta unei pietre oarecare” (*Decât așa...*).

Transpare în aceste rânduri desolidarizarea tacită de metafizică, pe care însă nu o neagă total. Ieșirea dintr-un timp al totalitarismului se soldează, la autorul nostru, cu violentarea limitelor și persiflarea permanentă a domesticismului. *Gara, rampa, scena, cosmodromul, transfocatorul* sunt embleme ale unor „acțiuni” constructive menite să reevalueze valoarea ținută la index, să redimensioneze spațiul în care acestea urmează să fie amplasate. Este parodiat produsul în serie: „Incubatorul o fi bun, nu zicem,/ de fapte mari și demne de/ „pohvală” el ar putea,/ de-o vorbă să producă/ altoi de conștiință generală” (*Incubatorul*).

Din această perspectivă, Eugen Cioclea este un hidalgo ce luptă contra golirii de sens a formelor, deci se opune în aparență instaurării modernității târzii. Dar mijloacele sale de luptă sunt postmoderniste: spadei îi ține locul transfocatorul. Iată-l, spre exemplu, menținându-și condiția de zbor, *cu-o încrâncenare absurd de frumoasă* sau interesat de „investirea” bunurilor

în eternitate și proiectându-le (casa, *limuzina frumușică*) într-o istorie parodiată: „Treceți în cadru. Nu vă sfiți./ Ulcerul nu se vede. Așa./ Capul sus. Ambițioși./ Păsărica” (*Transfocator*).

Se remarcă gestul aventurier al autorului de a pune modalitățile postmoderniste de redimensionare a artisticului în serviciul unui romantism a cărui condiție *sine qua non* este sentimentul. Iată de ce mărimd fotografiile de ambele sexe, „format la alegere”, înviază pentru maica plânsă și neagră bărbatul și fiii căzuți în război „mărime naturală, întreagă”, persoană „pe creștetul pruncilor flori de tei să nu se lege nenorocul și durerea de ei”. Este de presupus că nararea simplă, uneori, în stil labișian a faptelor cotidiene are scopul de a captura un alt fel de poetic ce plutește în aerul epocii. Dar rafinăria din versurile lui Eugen Cioclea este pusă în acord cu niște principii postmoderniste. Așa se face că „nu mai sunt taine”, „nu mai poți să minți, sinceri sunt toți”: „Avem atât de multe azi de spus/ C-ar trebui toți să vorbim odată./ Limbă pe limbă s-a și suprapus,/ decât pe turnul Babel, mai ciudată” (*Acum*).

Nevoia de comunicare absolutizată în stil postmodernist, Eugen Cioclea este orientată spre o limită de unde începe absurdul: „Astfel și eu,/ timid ca un arici,/ în seara asta printre voi, fericite/ Și mângâiat de soartă ca/ de-un brici,/ Încerc să joc cu inima/ popice” (*Acum*).

La această limită vorbim de parcă am arunca *unii* în *alții* cu piatra *ruinelor Turnului Babel*. Deconstrucția și reconstrucția corespund atmosferei unei lumi, pe de o parte, „necruțătoare”, iar pe de alta, „prea blândă”. Întemeierea cărții are ca bază sacralitatea limbii materne, poetul jurând „cu brațul stâng pe dicționarul limbii materne – unică biblie din matricea căreia, ca din cromozomi, se alege o carte, cu toți nuferii ei și cu spinii”. Potrivindu-și „vertebrele pe verticală”, precizând că „aici demnitatea înlocuiește firul de plumb”, autorul mizează pe efectul glisant al limbajului selectat din domeniul fizicii. Felul lui Eugen Cioclea de a construi în poezie este dublat de acțiunea dez-asamblării. Pentru el este importantă schimbarea din mers

a codurilor limbajului utilizat. Astfel se urmărește scoaterea din inerția comunicării după șabloane perimate. Se dă preferință melanjului de limbaje luate din domenii diverse și amestecului de plumb ce țin de tehnici postmoderniste avansate. Zeflemeaua atacă seriozitatea găunoasă. Jocul ce permite sustragerea de la constrângerile de ordin social se soldează cu restituirea spontaneității artei cuvântului. Plictisul din versurile sale este generat de realitățile prea rigid instalate și suficiente sieși. Uneori însă starea de apatie ia forma unei plictiseli. Alteori este promovat cultul eului ca imediat să aibă loc autosuprimarea. Demolarea și reclădirea se suspendă reciproc: „...dacă te mai poate ceva încălzi,/ de astăzi încolo,/ acesta e numai pământul natal/ aruncat cu lopata/ peste trupul tău de 1 m 79 cm/ lungime,/ pământul natal aruncat cu lopata,/ aruncat cu lopata, aruncat/ cu lopata” (*Ce te mai poate încălzi*).

La intersecția de gânduri: cel al deconstrucției și cel al construcției; cel al năruirii și cel al zidirii, sau cel al necredinței și cel al credinței apare personajul liric cu chip de Toma necredinciosul: „Așterneți pentru lacrimile/ sfântului/ un pat hiperbolic./ Astupați gaura din podea/ să nu se scurgă/ legenda./ Fixați-l în cuie/ să-l văd cum e.../ Dar numai punctul,/ punctul lăsați-l/ la marginea/ gravitației”.

Sfârșitul însă, regizat în manieră teatrală sau în spiritul unei înțelepciuni populare (*de a muri cum se cuvine*), este ușor persiflat: „Doamne, de ce insiști să/ mă cununi/ Cu roțile tramvaiului din față?!/ .../ Parcă ți-am spus că vreau să/ mor frumos” (*Dacă-i să mor*).

Disprețul față de pedantism („Mai bine eretic decât bigot”, spune autorul) vorbește în favoarea unui sentiment postmodernizat al orientării într-un peisaj în care sacrul se împletește cu profanul sau se ascunde după el. Să amintim aici că Mircea Eliade afirma că în spatele profanului întotdeauna se află și sacrul. Prin însăși ținuta sa în poezie Eugen Cioclea este un boem eretic. Dar boema sa este de natură să restabilească echilibrul unui umanism trecut prin furtunile secolului.

Numitorul comun la care aspiră autorul este o dimensiune de domeniul unor arhiconcepte asemănătoare celor descrise de Jacques Derrida, menite să dizolve opozițiile bipolare ierarhizate valoric. De aici, pe de o parte, aderarea la tradiția populară, pledoaria în favoarea susținerii valorii etice a satului, a adolescenței, iar pe de altă parte, pledoaria în favoarea unei hermeneutici negative: „Dărăcit de realitate” autorul *Altor dimensiuni* evocă tinerețea gladiatorului: „Să intri în poezie ca un gladiator,/ Sfidând cu un surâs adolescent/ tribuna”.

Plin de orgoliu, el se vrea apărător al luminii („Vreau din lumini să recoltez lumini”), al stelei (Stelei sub care ochii am deschis reazem să-i fiu). Din împletirea luminii cu întunericul, a bocetului cu seninătatea rezultă o afecțiune lucidă ce lasă în urmă torentul sentimentelor înlăcrimate și confirmă o schimbare radicală de optică în peisajul liric basarabean: „Vai nouă, vai,/ ce drum pavat cu gropi/ lăsăm în urmă și ne sare-n față,/ dar nu, o nu, o nu suntem miopi!/ Noaptea-i pe ducă. Bună/ dimineața!” (*Bocet senin*).

Setea de o lume resacralizată reiese din constatarea că așa precum din lumină poți recolta lumină, din profanare nu poate rezulta decât profanare: „În fiecare zi același hârb murdar mai cere-un miel și-o faptă de prihană” (*Bocet senin*). „Stropit cu rouă ca de-agheasmă”, ocrotiți de frunza de pe ram (ce amintește și de „râul, ramul” eminescian), cunoscându-și „sălașul din lumină” și fără a face „zâmbre” să ajungă în rai, poetul pledează în favoarea raiului de pe pământ echivalent cu viața: „Îndrăgostit de dânsa sunt – lulea,/ Chiar dacă știu că râde-ades de/ mine –/ ea-i demnitatea și umilința mea,/ Cana de apă, marginea de pâine” (*Recurs la baladă*).

Cu alte cuvinte, intuind absența structurilor imuabile, stabile, autorul demolează realitatea suficientă sieși dar nu-și poate suprima pornirea contrară de a lansa printre rânduri un principiu ordonator al universului. Acesta corespunde unei atitudini afective, încifrate, codificate în emblema ironicului sau în crâmpie de mituri. Deși alteori demolată, viața, citită

în sensul sacralității „dânsei”, este cea care îl „adună” pe autorul care se autodărâmă, dragostea de viață ținând locul apei vii din poveștile populare. Mai mult decât atât, viața îi apare în dimensiunile ei firești atunci când eul se raportează la colectivitate, la neam. Vom remarca, de asemenea, că în ciuda bufoneriilor pe care se mizează uneori, s-ar putea vorbi despre un anume spirit de jertfă în versurile lui Eugen Cioclea. „Cana de apă”, „marginea de pâine” și „mielul de jertfă” sunt argumente în acest sens.

În felul acesta iese în evidență următorul fapt: în momentul în care eul vorbește în numele colectivității sau, mai exact, al neamului său, așa cum se întâmplă și în poezia *Recurs la baladă*, în care e vizat multcontroversatul mioritism, tactica autotratării eului este cu totul alta: „Eu n-am să mor nicicând de flori de cuc”, scrie autorul.

În acest punct atitudinea disprețuitoare față de tot și toate este abandonată, autorul schimbând macazul în direcția căutării și afirmării surselor și semnelor resacralizării.

În peisajul liric basarabean Eugen Cioclea este un *ultim hidalgo* care își îmbracă sentimentul în armura medievală a cuvântului, în care autorul intră „ca în habitacul”. Ulterior discursul devine manifestare a limbajului în propria lui consistență. Absolutizarea formelor de comunicare stimulează depozedarea acestora de conținut. „Lipsa de conținut a postmodernismului se explică prin aceea că el dorește să-și elaboreze capacitatea de adaptare și în același timp, să se nutrească din această adaptabilitate”.

Sacru în aceste condiții se confundă cu voința de a depune mărturie despre prezența în timp și spațiu. Este o tendință caracteristică poeziei postmoderne, în care se înscrie și creația lui Eugen Cioclea.

„Limba română”, 1996, nr. 6

Lucia ȚURCANU

Eugen Cioclea și „Spaima de cuvinte”

Deși nu se înscrie, ca vârstă, generației '80, Eugen Cioclea (*Numitorul comun*, 1988; *Alte dimensiuni*, 1991) aderă, prin debutul editorial, la mișcarea poetică ce ia naștere odată cu apariția volumelor lui Nicolae Popa (1983), Emilian Galaicu-Păun (1986), Teo Chiriac (1987), Vsevolod Ciornei (1988). Este prima etapă a lansării optzeciștilor basarabeni, perioadă când se mai crede în sentimente, lirismul este însă demistificat, intuindu-și de pe acum surparea și nevoia de re-modelare.

Momentul debutului desemnează însă o componentă, dacă nu auxiliară, atunci cel puțin secundă, a grilei literare, cardinale fiind totuși particularitățile operei. Eugen Cioclea aparține optzecismului nu doar din considerente cronologice, ci mai ales prin factura poeziei sale: de-liricizare, prozaizare, ironie, culturalizare, autobiografism.

Venită din „alte dimensiuni”, din cele ale matematicii, poezia lui Eugen Cioclea renunță la „podoabele” emotivității lirice, acceptând sobrietatea și laconismul stilului publicistic. De cele mai multe ori, versul se antrenează în adevărate reportaje, pline de verva preocupărilor existențiale (*Ce te mai poate încălzi*, *Perspectiva imediată*, *Ghitări electrice asmuț a naiul...*, *Recruții*, *Ora de scris*).

Poetul Eugen Cioclea se situează între realitate și literatură. Străin realului profanat, eul liric iese totuși „din grosul literaturii” (imagine de-metaforizată a turnului de fildeș) „la margine” și încearcă să surprindă toate carențele acestuia, ironizându-le „teribilist”:

*Recopiez prezentul în două exemplare,
ci noaptea între foi în loc de plumbagină,
și dacă nu mai plâng scâncit în păretare,*

*îmi zbârnâie surâsul pe buze ca-n
menghină.*

(Consternare, I*)

Surâsul ia locul (prin poezia „exhibiționiștilor” Eugen Cioclea și Vsevolod Ciornei) lamentației și patetismului sămănătorist ce invadaseră literatura basarabeană. Asemeni lui Mircea Dinescu, ironia lui Eugen Cioclea vizează rectitudinea și rutina, criza firescului. Poetul blamează clișeele și inerția intelectului, propunând o poezie „declarativă”; or, pentru el, „poezia/ nu e o stare de leșin,/ nu e un stres” (*La persoana a treia*). Nota distinctă între optzecistul basarabean și reprezentantul promoției '70 de peste Prut o constituie anume modalitatea de exprimare a declarativismului. Mircea Dinescu, mai ales cel din *Democrația naturii* și *Moartea citește ziarul*, renunță la metaforă, oferind primatul literalității, „a exprimării brutale și directe” (cum observa Sorin Alexandrescu în prefața volumului din 1990). Eugen Cioclea practică, în schimb, exprimarea învăluită și aluzivă, fraza aparent cuminte. Prin valorificarea alegoricului, el se apropie mai mult de poetul rus Vladimir Vâsoțki, care, neîndoios, îi era totuși mai accesibil la momentul scrierii poemelor decât Mircea Dinescu. Declarativismul se mulează, la cei doi poeți, pe antinomia eu-realitate, relația cu „garda” literară oficială fiind văzută ca o *Cină irodică* (la Eugen Cioclea) sau ca o *Vânătoare de lupi* (la Vladimir Vâsoțki). Mircea Dinescu relativizează această opoziție în favoarea concentrării maxime asupra realității morbide și absurde.

Declarativismul poeziei lui Eugen Cioclea nicidecum nu este o altă față a „lozincard”-ismului angajat. Poetul „face declarații de iubire din mers”, își exprimă „mesajele sentimentelor în direct” (Eugen Lungu), se confesează deci, și nu propovăduiește enunțuri artificiale, false, impersonale. Este vorba, prin urmare, de un declarativism personal, confesiv, nu de slogane grandilocvente.

Realul, ca obiect al ironiei, coexistă, în *Numitorul comun*, alături de livresc, tratat deocamdată cu gravitate, fără a se

identifica. Volumul *Alte dimensiuni* prezintă lumea mijlocită, în unele momente, de noțiuni livrești.

Ironia lui Eugen Cioclea deconstruiește în măsura în care vrea să construiască. Intenția poetului este (ca și cea a lui Marin Sorescu în *La Liliiecî*) de a izbăvi satul de aura mitică ce i-au creat-o generațiile anterioare: „Moldova nu-i o domnișoară,/ să-i faci ochi dulci sau complimente”. Țăranii ies din cadrul lirismului și al armoniei:

*Și nu fac bale ca să cânte mărul,
curat, cum zici, „un înger l-ar mușca”,
nu bâjbâie, ci fizic adevărul
îl simt și-l mână-n lume c-o nuia.*

(Impertinența poetului, I)

Însă ironia mai este și o mască a tristeții sau chiar a tragicului, autorul regretând descompunerea și profanarea valorilor. Ironia este armura cea mai potrivită a poetului pentru a ascunde adevărata lui stare de spirit. El se erijează în adversar al idolatriei și al sacralizării, își cultivă reputația unui sceptic necruțător față de realismul frust, acest fals chip disimulând contemplatorul nefericit al ruinelor și al cioburilor acestei lumi în derivă. Eugen Cioclea se amuză de/ jonglează cu defectele realității, dar „jocul ajunge să fie resimțit, el însuși, ca un spațiu închis: chiar retrăgându-se în cercul lumii, ființa nu evadează de cele mai multe ori, decât (vai!) în cercul ei (cuvintele, se știe, au etimologie comună)”.

Proiectarea culturalului pe existența prozaică și banală amplifică ironia și tensiunea tragică:

*Decât toate rimele mai important
e să plouă de zloată acum,
și găinile
să alerge preocupate prin curți după râme.
În loc să-ți târâi pașii de „geniu anonim”
prin oraș,
concurând cu Evtușenko în gazeta de seară,*

*„Zagotskotul” își încredințează un tăuraș,
iesle să-i faci din ghitară.*

Fuziunea dintre elementele profane și livresc se realizează și la nivelul sugestiei lexicale. Eugen Cioclea recurge la metoda colajului lingual, realizând simbioza limbajului cult cu idiomul popular, a oralității cu livrescul:

*Legendară tărtăcuța noastră,
stă pe umeri ca pe-un Ararat,
să-i clocească Pasărea Măiastră,
gălbenușul proaspăt conservat.
Paradox. Primară axioma:
corp compact și unic se înscrie
universul, inclusiv Sodoma
iată teza-mi de topologie.*

(Arca, I)

[...] Aceeași tehnică o practică și Mircea Petean, pentru ambii optzeciști fiind valabilă afirmația că prin includerea referințelor culturale într-un context nou-cultural crește distanța dintre autor și universul evocat. Poetul riscă (și se teme de aceasta) să se claustreze în lumea cuvintelor și a cărților, în literatură. De aici și fobia cuvintelor, sau „spaima de cuvinte” în poezia lui Eugen Cioclea, autor ce trăiește frica rămânerii în cuvântul reprodus. Asemenea autorului *Necuvinte*-lor („Acel cuvânt îl visez/ care a fost la-nceputul lumii”, mărturisește Nichita Stănescu), optzecistul basarabean caută cuvântul edificator, starea originară, clipa de grație a cuvântului: „Sunt agramat. N-am auzit de gen/ și le testez să mă conving de sex”. Limbajul lui Cioclea este însă, spre deosebire de cel al lui Stănescu, voit prozaizat, banalizat, consecință a de-sacralizării realității.

La etapa volumului de debut, deși referințele culturale sunt frecvente, se simte frica de a rămâne în câmpul inexpressiv al cuvântului livresc. De aceea, comparațiile „cultiste” conțin, în prima parte a binomului, referințe la un afect ce își găsește argumentație în versurile citate:

*Cred în iarba gătită cu rouă frumos,
chiar și înainte de coasă;
că va mai ști să răsară galantă,
pentru nenumăratele generații de miei și copii
și c-o să-și mențină promisiunea
făcută poetului Arcadie Suceveanu, adică
tot verde țâșni-va și în 2000.*

(Mai cred, I)

Sau:

Vineri

lumina

din toate părțile.

Numai lumină, ca în pânzele lui Van Gogh.

(Vine lumină, I)

Anti-citatul (Eugen Cioclea răstoarnă sau neagă sensul unor enunțuri poetice devenite „axiome” sau se contrapune anumitor modele) are aceeași funcție de potențare sau de afirmare, prin negație, a unor stări: „Admit că veșnicia nu s-a născut la sat”; „N-am să-ți alin durerea ca Vieru,/ căci sunt mai aspru și adesea rău”; „Aici, unde n-ai cum să fugi de prieteni,/ singurătatea miroase a lux,/ timpul pierdut îl sfidează pe Proust/ cu o grămadă de pătărâni”.

Mai târziu, Eugen Cioclea va declara: „N-am încotro și accept democrația/ cuvintelor”, tolerând astfel livrescul. Însă, din moment ce pătrund elementele literaturii în poezie, ironia se volatilizează. Literatura, poezia apar ca o stare supremă, poetul pledând pentru menținerea acestora într-un cadru diferit de cel real. Preocupat de actul poetic, Eugen Cioclea nu face totuși o poezie despre poezie, ci o poezie a stării de poezie; el nu este interesat de propria scriitură, de *facerea* poeziei deci, ci de *nașterea*, din inefabil, din transcendental:

*Chema-voi copilul cu boțul de ceară
să-mi scoată o stea de la glezne,
ca din iarbă un greier,*

*amândoi să vedem cum vom face mai bine
s-o creștem,
de-a dreptul în creier.*

(Jurământul, II)

În poezia lui Eugen Cioclea persistă *dictusul natural*, care invocă, cu intermitențe, culturalul. Poetul acceptă și inspirația din „dicționarul/ limbii materne – unica biblie/ din matricea de cuvinte a căreia/ ca din cromozomi/ se alege o carte”, livrescul însă nu mediază, ci estetizează. Comunicarea erotică, spre exemplu, se desfășoară concomitent cu „lucrul” „la un poem” (*Ucenicul lui Manole*) sau cu procesul rememorării culturale (*De ziua ta*). Eroul liric, dominat de instinctul estetic, încearcă să-și salveze sentimentele de banalizare, evadând în cadrul frumosului, prin diafanizarea corporalității:

*Și-am început cu buzele să-ți pun
pe corp cuvinte ca pe-o armătură,
în sus pe glezne, coapse, umeri, pân'
ai dispărut cu tot cu coafură.*

(Ucenicul lui Manole, I)

Notele ludice sunt frecvente în poezia lui Eugen Cioclea; patetismul se menține totuși atunci când supărarea poetului țintește procesul de comercializare a literaturii, de convertire în bani a acesteia. Aserțiunea este făcută cu mijloacele livrescului – parafrizarea unui vers bacovian:

*Sunt cel mai trist poet din Europa.
Am ajuns să-mi vând poeziile!
(O rublă douăzeci și cinci de copeici
Pentru vers).*

(Apel, II)

Sunt rare cauzele când Eugen Cioclea se referă cu ironie la literatură. În general, este persiflată, pentru sentimentalism, „toată literatura/ sovietică moldovenească” sau, adeseori, poetul se autoironizează. Finalitatea autopersiflării este actul

de diminuare a valorii proprii opere. Eugen Cioclea intenționează să-și plaseze poezia în umbra Modelelor, să pară cuminte și chiar umil în relație cu poezii-etalon. Poetul basarabean, asemenea lui Stănescu, recurge la procedeul rescrierii clișeeilor: „măsura-etalon – Eminescu”, „rampa de lansare” – Miorița, „marele meșter” Manole. Aceste „mostre” marchează subconștientul poetului și, la scară mare, jalonează spațiul unei spiritualități:

*Itinerarul meu literar începe
cu toate variantele
cunoscute sau necunoscute
ale Mioriței.*

Nimic nu mai rămâne din ironia optzecistă atunci când autorul „înclină universul” spre „planeta cu un singur pol”, Eminescu. Dimpotrivă, Luceafărul e ubicuizat, în maniera lui Vieru sau Damian:

*Orice am face, orice am scrie,
stăm sub semnul zodiei dumisale
și asta ar fi de ajuns pentru a mă mândri,
chiar dacă viața-mi o ia adesea la vale.*

Emfaticul se atenuază atunci când referințele culturale țin de alte personalități (Cioran, Newton, Lev Tolstoi, Borges, Proust, Van Gogh, Horațiu, Kio, Lobacevski; Noe, Mona Lisa, Ulise, Sisif, nenea Mazai etc., etc.); mai persistă totuși un anume grad de sobrietate ce însoțește includerea numelor în text, or, funcția lor este una educativă sau de susținere a unor afirmații:

*am tot dreptul să întârzii
un pic la tipar
cu o carte de versuri,
deoarece publicarea
cum ar spune domnul Cioran,
coincide perfect cu o sinucidere
amânată*

(Soluțiile binevoitorilor, II)

Alături de faptele de cultură, pătrund în poezie formulele matematice și cifrele $F = 0.;3.000.000.407;+$), citatele în limba latină (*carta magna libertatum, homo sapiens*). Eugen Cioclea nu procedează însă asemeni avangardiștilor, care introduceau în textul literar cifre și formule doar pentru a-1 „garnisi” și a epata. La poetul optzecist, acestea sunt adevărate metafore matematice, ducând la un vers laconic și concis. Problema ține de descifrarea acestor tropi insoliti. În unele texte (cum ar fi *Triumful materiei*), termenii de ordin special nu creează dificultăți în înțelegerea poeziei, pentru că autorul însuși îi descifrează, prin referințe culturale, de altfel:

F = Mm/r²
Ar fi multe de spus
și se spun,
mai cu seamă
despre cine ni-i scârbă
sau ni-i agreabil.
Vorbim de parcă am arunca
unii în alții
cu piatra ruinelor
Turnului Babel.

Formula de la început este descifrată în termeni poetici, referințe la ea făcându-se doar în finalul poemului: „Unde e Newton să ne aclame?!” Textul însă nu ar pierde din plasticitate chiar dacă aceste noțiuni ar rămâne neînțelese.

Sunt poeme (*La persoana a treia*) sensul cărora depinde în mare măsură de semnificația termenului matematic:

a descoperit șirul de cuvinte
al limbii materne
ca pe un imn convergent,
transformarea în lirica semnului integral,
cât și izbitoarea noastră, a tuturor
comună asemănare
cu i-ul acestui frumos
radical

Astfel de versuri ar putea genera ezoterismul, căci nu știu dacă un nematematician savurează artistismul lor, fără a ști că i este o „unitate imaginară”. Încerc să conturez ipostaza artificializantă a livrescului: noțiunile din cărți devin (involuntar de multe ori, intenția poetului fiind de a șoca) ustensila „chiuretajului” artistic. În poezia lui Eugen Cioclea, momentele culturale coexistă cu cele ale realității, fără a se suprapune. Realul este văzut prin prisma culturalului, contopirea postmodernistă a acestora nerealizându-se deocamdată. În câteva texte, se observă totuși tendința de a destrăma realitatea și de a pătrunde în universul cărții: „Pomii noștri cresc și aici,/ ca desprinși din David/ pe un stei” (*O scrisoare, I*). Adverbul „ca” indică, cel puțin la nivelul scriiturii, hotarul dintre cele două planuri.

Spiritul ludic al optzecistului Eugen Cioclea își spune cuvântul prin încercările de confundare a concretului obiectiv cu imaginea artistică ce aparține altora:

*Albinele cară fabrica de zahăr
direct într-un buzunar slinos,
ocolind pădurea de tei ca pe o eczemă
a romantismului.*

(Ce te mai poate încălzi, I)

Distincția real-livresc se șterge, aici, liantul dintre ele fiind același spirit ironic.

Poet al începuturilor optzeciste basarabene, Eugen Cioclea mai păstrează în volumele sale ecouri ale generațiilor precedente, dar nu se înscrie în modelul de limbaj al generației „ochiului al treilea”, cum afirmă Mihai Cimpoi, distanțându-se vădit de aceasta prin spiritul ironic ce domină majoritatea poeziilor. Pentru autorul *Numitorului comun*, actul poetic mai este o stare de grație, nu doar grija de scriitură; poezia, după Eugen Cioclea, „se naște cu picioarele-nainte” (o răsturnare a realului, deci), e „un incest/ dintre limbă și-un dinte mai mare”, nu o simplă căutare de imagini, îmbinare sau joc de cuvinte.

Poezia faptului de cultură, în cele două volume, este mai degrabă de tip minulescian, nota gravă împiedicând aderarea la postmodernism care, paradoxal, flanchează mereu ironia.

Ultima epifanie – Chișinău, 1999

Emilian GALAICU-PĂUN

Versul și reversul boemei

Stâlp de nădejde al boemei moscovite de pe vremi (cu incursiuni fulger în cea chișinăuiană), cerșetor de cafea (cum atât de inspirat definește „poetul” un alt boem notoriu, Emil Brumaru), astăzi Eugen Cioclea ilustrează exemplar destinul albatrosului lui Baudelaire „exilé sur le sol au milieu des huées”, căruia rar cine-i mai vede „ses ailes de géant”. Împăiat sumar de acad. Mihai Cimpoi pentru mult prea generoasa (cu alții!) sa *Istorie deschisă...* („Eruptiv, raționalist, dur, sentențios, teribilist, «Goliardic», el recurge la confesiunea ardentă, sinceră, directă, profetic-ironică, îmbrăcată în haină expresionistă sau naturalistă. Sunt evidente (chiar și sub aspectul decalcurilor lingvistice) influențele poeziei ruse «de estradă». Preferând modul strident-hiperbolic de a intra în artă «cu capul sus și dezgolit, ca-n ștreang», poetul se erijează, spectaculos, în postura de copil teribil cu mușchii dezgoliți, pielea tăbăcită de vânturile și miresmele realului spre care sparge, teatral, ușa”), țintuit la stâlpul infamiei de hebdomadarul scriitoricesc *LA*, iar în ultima vreme, din lipsă de dorință de a-l pomeni de bine, pur și simplu îngropat în tăcere, poetul pare să asiste, în chiar „timpul vieții sale”, la propria-i postumitate, la fel cum ar asista la o ședință

ordinară a cenaclului „Eugen Cioclea”. Între timp (nimeni nu a dat de acel „între”, deși toată lumea îl poartă în gură) poezia a mers înainte (chiar dacă viața literară a cam bătut pasul pe loc), Eugen Cioclea rămânând ca o bornă kilometrică pe marginea drumului. La noi, doar câteva nume s-au învrednicit a fi... nu, nu clasici în viață, ci astfel de borne kilometrice. Ei bine, Eugen Cioclea este kilometrul 88 al poeziei din Basarabia (întâmplător, anul apariției „Numitorul-ui comun”); toate monoposturile piloților de formula I ale anului '89 și-au luat startul de-acolo unde, în competiție cu sine însuși, Eugen Cioclea trecuse, primul, linia de sosire. Evident, cei ovaționați și purtați pe brațe de mulțimea entuziasmată au fost piloții de formula I, cursele cărora, pe cât de spectaculoase, pe-atât de bine regizate/ mediatizate, s-au încheiat fie în parlament(e), fie în Academie. Cât despre kilometrul 88, el, vorba cântecului, „locului rămâne”. A-l trece cu vederea înseamnă a ocoli adevărul. E ca și cum ai circula doar într-un sens, pe partea numerelor impare, pretinzând că „știi totul” despre traseul parcurs. Or, Cioclea nu este un poet „nepereche” al Basarabiei post(ce?), el (plus cititorul, mai exact – auditoriul!) este „doi” sau nu est deloc!

Fiindcă Eugen Cioclea (mai) are tăria să creadă – chiar și după ce Jean Cocteau lua la Veneția marele premiu pentru filmul realizat într-o cheie parodică, „Orfeu” – în vocația orfică a poeziei: „Eu nu scriu versuri./ Eu așa vorbesc”, dovadă supremă fiind însuși itinerarul său literar care, cum să nu? „începe/ cu toate variantele/ cunoscute sau necunoscute/ ale Mioriței”. „Cu alte cuvinte aceleași cuvinte le scriu și le zic” exprimă, lapidar, marele avantaj și dezavantaj al poeticii ciocliene: autorul este mereu egal cu sine însuși, tocmai de aceea – fără evoluție! Intuiția, confirmată practic prin creația câtorva colegi mai tineri ai poetului din generația '80, că-„i posibil un metalimbaj/ mai frumos ca o limbă” pare să-i dea fiori reci uneori și atunci el își verifică, pentru a câta oară, bătaia armei: „Poezia lui Eugen CIOCLEA/ este o poezie declarativă” sau „Vă spun pe șleau ce cred și ce mă doare”, versuri retorice pe care ajungi să le guști

abia după dramatica și nemimata confesiune auctorială: „Trebuiau să treacă patruzeci de ani/ ca să-mi vină sufletul la gură”. Ceea ce înseamnă că Orfeul nostru a fost mai întâi (dovadă – cei 40 de ani!)... Moise. Or, declarația „Sunt, dar trebuie/ să dovedesc că sunt”, dincolo de aerul ei autobiografic, sună în primul rând ca declarația unei comunități care – prin Eugen Cioclea – și-a găsit rapsodul și vraciul („eu descânt/ lacrima de câinele/ ce-o latră”); nimeni altul de la noi n-a exprimat mai plastic și convingător acea stare dramatică de umilință și năduf la limită decât autorul antologicele rânduri: „de parcă-aș fi fost toată viața pantof,/ care, deși având limbă,/ abia acum s-a hotărât/ să vorbească”. A fost ascultat, prin '87-'88, la primele ședințe ale cenaclului „Mateevici”. Aplaudat. Apoi, după '91, luat la palme. Ca un veritabil poet al cetății. Care, după ce și-a pus (pentru noi toți!) problema „cum am urni din loc acest pietroi/ sub care limba e-o reptilă rară”, iată-l lovit în plină figură de pietroiul cu pricina (în Basarabia post-totalitară îndemnul christic: „Cine dintre voi este fără păcat, să arunce cel dintâi cu piatra” este înțeles exact pe dos).

În toiul „paradei suzeranităților” despre Cioclea a scris toată lumea, inclusiv cei care, mai ieri, îl îndemneau să „pape homari”, încât îți vine să-i readresezi propriile-i versuri: „Maestre,/ astăzi, când duceți atâția critici în spate,/ ca o vită tăunii”. Replica poetului e pe măsură: „Vai, ce tortură, vai, sunt acasă”. Urmată de alta, pe-nțelesul tuturor: „Da nicei ia, babka, nicei!”, care consună cu unul din „sfaturile pentru un tânăr poet” de Danilo Kis: „Chiar dacă o comunitate te adoptă, repune-te în discuție”. În ce-l privește pe autorul nostru, ei bine, el va rămâne pentru orice comunitate un fiu adoptiv. Niciodată mai mult. Poate de-aceea poetul e bântuit de obsesia comunității/ comunicării: *Numitorul comun* e mai mult decât un titlu de carte, e un manifest. Simplificând puțin lucrurile, am putea distinge două tipuri de poezie/ poeți: cea care-l integrează pe individ unei colectivități prin *vorbire directă* (titlul unui poem cioclian), prin apeluri („Mă adresez generației mele,/ cât și celor ce n-au

apucat deocamdată/ să prindă la seu”) și cea care-l smulge pe individ din colectivitate, singularizându-l („c-ai avut revelația umilă/ să descoperi/ că ești unicul om din cartier/ care a citit Proust” – iată stindardul poetului singur), orientându-l către sinele său ascuns, uneori nebănuit. Din motive lesne de înțeles, poezia de integrare apelează preponderent la mijloacele poeticii tradiționaliste (parțial are dreptate M. Cimpoi – în cazul lui Cioclea se poate vorbi de influența poeziei ruse „de estradă”, via cenaclul „Flacăra” totuși), cea de individualizare – la limbajele modern(ist)e. Spre deosebire de majoritatea colegilor „integrați”, Cioclea nu a anatemitizat niciodată o altfel de poezie; dimpotrivă, a salutat zgomotos orice apariție neordinară (vezi: „Unde sfârșește avangarda” sau „Poezia tinerilor sau incompletitudinea Godel” ș.a.), a experimentat el însuși și, vorba vine, *a mâncat în sunetele tobei, a băut în zgomotul chimvalei, intrat sub baldachin.*

Sub baldachinul de mătase al parașutei, vreau să zic. Al parașutei care „nu s-a deschis”. Un istoric literar va trebui să cerceteze atent poezia oficioasă a acelor timpuri (de „urcuș”, „avânt”, „cucerire a noii culmi” etc.), pentru a înțelege de unde vine obsesia căderii în poezia lui Cioclea. Se pot chiar distinge anumite faze ale acesteia, de la posibilitatea acțiunii („Abia se ține frunza să nu cadă”) la realizarea ei („Viața-i un rol ce ni s-a întâmplat/ ca să-l trăim în zbor sau în/ cădere”), constantă rămânând doar tendința eroului liric de a „ține verticala” („Îmi potrivesc vertebrele pe verticală/ aici demnitatea înlocuiește/ firul de ață cu plumb”). Or, pentru insul care nu acceptă axa oficială de coordonare, căderea liberă este adevărata sa „stare de grație”, chiar dacă de scurtă durată. Astfel spus, atunci când lui Cioclea „nu i se deschide parașuta” (garanțiilor sociale), i se deschide o cu totul altă perspectivă, de om liber („E nemaipomenit ce se vede de sus!”), cu riscurile-i inerente („Nu știu cum o să fie de-aproape”, se consolează cochet poetul). Evoluției rectilinii a generației sale „cel mai trist poet din Europa” îi contrapune o traiectorie ca un fir cu plumb, grație

căreia autorul își păstrează simțul măsurii („Cad. Intransigent./ Peste orizonturi pe verticală./ Legea căderii libere se cere o dată în plus verificată”), se păstrează pe sine însuși („Vin. Vâjâind./ Dar până o să intru în sfera de influență/ a dumneavoastră,/ mai am încă timp să fiu cine sunt”), ba chiar și încearcă a da o altă dimensiune realității dogmatice („de ce nu ar fi să dezmint/ cum că-n vid/ toate corpurile ar cădea cu aceeași/ accelerație”). Acum, dacă ne amintim bine, în limbajul oficial de atunci (ah! acest „atunci” care se lățește peste „acum”-ul nostru de azi...) sinonimul cel mai apropiat pentru un „boem” era, *konecino*, un „om” căzut. Boema fiind, nu-i așa, un fel de disidență de gradul doi. Disidență dezarmonioasă. În cazurile ferice: consumată în focurile de artificii ale inteligenței creatoare. Cu condiția să fie trăită, nu mimată (în primii ani de perestroika un mare poet sovietic – dar ca ruși toți erau mari, mai ales dacă erau ruși! – venea la întâlnire cu cititorii într-un impecabil costum la patru ace, pe care-l schimba, în dosul scenei, pe niște blugi jerpeliți, astfel era salutat de auditoriul studentesc, majoritar la astfel de întâlniri, apoi trecea iarăși în culise, își punea costumul la patru ace, încăleca șaua de Mercedes și dus era). La sânge.

Eugen Cioclea e un trubadur-model al boemei; nici una din manifestările acesteia nu i-a scăpat poetului: vinul/ votca (*Prinderea câinelui roșcat, Cina irodică*, antologică *Realism socialist*, de citat integral: „Poetul s-a îmbătat./ E praf. E clei./ Abia de se mai ține pe picioare,/ dar cât mai poate împărți/ «la trei»/ sprijinul său e clasa/ muncitoare!”), femeia (*Ucenicul lui Manole, Femeia și soldatul, De ziua ta, Cadru, Elegie castă, Love story*, nelipsita din orice top adolescentin *Hai să dormim, iubito, pe podea ș.a.*), creația (ar trebui să scriu sumarul ambelor volume...), ultima sublimându-le pe celelalte două. Tot ce atinge poetul cuprins de febra creației se transformă în lingouri de frumusețe (la noi, doar Arcadie Suceveanu poate fabrica ghirlande de tropi din orice, oricând; metoda pare a fi împrumutată de la „giuvaerul” Mircea Dinescu, însă doar despre

Eugen Cioclea poetul și teoreticianul Alexandru Mușina spune că „e o revelație, un poet evident superior lui Mircea Dinescu”), purtând marca personală a noului Midas, *Made in URSS*. Toată drama creatorului (singurul poet de la noi pe care perestroika l-a prins cu sertarele pline!) e în această marcă, *Made in URSS*. Concepută ca o reluată de nenumărate ori tentativă de evadare din „temnița popoarelor” (alcoolul, femeile, creația sunt tot atâtea uși întredeschise...), poezia lui Eugen Cioclea are nevoie totuși de cutia de rezonanță a imperiului, fără de care „nu sună” (premeditat). Aplicându-i poetului un alt sistem de referință e ca și cum ai cânta la chitara lui Vladimir Vâsoțki cântece lirice de Vasile Șeicaru. Și, cu toate acestea, Cioclea trebuie integrat în sistemul românesc de referință. O antologie din creația poetului, scoasă de-un redactor bun la vreuna din editurile bucureștene (de ce nu „Cartea Românească”? sau „Eminescu” în seria „Poeți români contemporani”?), l-ar repune în discuție, mai exact – ar repune în discuție întreaga poezie basarabeană de până la '89, deocamdată reprezentată doar de câteva nume, același *nomina*...

O formulă suficient de uzată în timp spune că dacă X sau Y sau Z n-ar fi existat, el ar fi trebuit inventat. Ei bine, Cioclea a existat de la bun început (fără voie de la primărie!); s-a inventat – adeseori pentru a-l substitui pe poet – doar personajul. Fiindcă, în cazul poetului, „Eu sunt cel care sunt” a sunat timp de două decenii astfel: „Sunt, dar trebuie să dovedesc că sunt”.

Eugen Cioclea este un poet născut, nu făcut. C.t.d.

Emilian GALAICU-PĂUN, *Poezia de după poezie*,
Chișinău, Editura Cartier, 1999

***Dați totul la o parte ca să văd
sau aberatio aberationis
de Eugen Cioclea***

Eugen Cioclea, deși poate un potențial matematician cu studii la Universitatea și Aspirantura „M.V. Lomonosov” (dacă nu mă înșel...), coase prezervativele cu ață de culoare scumpie în poezia postmodernistă de la Chișinău. Rândurile de mai jos îl caracterizează cu brio atât ca formulă stilistică, cât și ca mesaj artistic: „Simt/ și mă laud (!) de-a valma/ prin baruri/ (nu vă îndrug baliverne)/ că-s cioclul/ literaturii/ moderne”. Nota bene pentru neavizați: cioclu are sens de *gropar, dricar, cel care duce mortul la groapă, cel care sapă groapa; dar și de saltimbanc, pehlivan, clown, paiață, de шум Балакирев...*

Deci în aceste ipostaze și posturi își etalează cioclul literaturii moderne instrumentele, limbajul, formulele de expresie. Mostrele de mai jos demonstrează cu brio că el anunță moartea, decesul, parastasul literaturii, artei, poeziei veritabile, esteticii. Sunt niște mișcări browniene pe hârtie ale unui diletant în ale poeziei, care face pe boemul încercând să sfideze, să arunce mănua unor norme literare *sine qua non* poezia, unor canoane poetice, doar pe alocuri mimând ritmul și rima. Or, în cazul când un computer ar fi reparat cu chirpidinul, niște haine de mireasă ar fi cusute cu sârmă ghimpată, niște buze de fată mare ar fi vopsite cu balegă de vacă, nouă ne-ar fi silă, am avea o senzație de scârbă și greață.

Exact același lucru se va întâmpla când veți citi poezia ciocului, confecționată din vocabule iritante, enervante, dătătoare la bot bunului-simț. Este manopera unui ins care-și etalează instinctele pe tarabă la modul narcisiac, complăcându-se în scârbavnice aberații.

Dându-și aere de grav filosof al mileniului trei, își însoțește slinoasa scriitură cu un alai de tratate de filosofie cum ar fi *Psihanaliza și sexualitatea* de Sigmund Freud, *Lecții de geometrie elementară*. *Geometrie plană* de Hadamard, *Edificiul nebuniei absolute* de Lew Stanislaw, *Legea lui Burphy și alte motive pentru care să merg pe dos* de Arthur Bloch, *Введение в теорию алгебраических чисел* de М. Плотников, *Апофеоз беспочвенности* de Лев Шестов, *Записки психолога* de Венедикт Ерофеев, *Квантовая теория поля* de Льюис Райдер, *Суперсиметрия и супергравитация* de Юлиус Беггер, *Эварист Галуа* de Леопольд Инфельд, *Порядок в хаосе* de Пьер Берже, *Элементы дифференциальной геометрии и топологии* de Сергей Новиков și Анатолий Фоменко și o sumedenie de altele (în total 163 care i-ar ajuta unui om, după lectura lor, să comită ceva în viață al său!), apoi urmează encefalograma cu specificarea următoare: „Modificările generale ale biocurenților creierului sunt manifestate moderat cu caracter iritativ, cu excitabilitate sporită a structurilor subcorticale în regiunea temporală posterior-parietală stângă. Disfuncție a structurilor mezodiencefalice. Modificări locale grave și activitate specifică paroxistică în investigația dată nu se manifestă”. La momentul examenului medical, dar în creație, vai de capul lui cu encefalogramă cu tot!

Mă însoțesc cele 50 de texte, încă niște imagini fotografice bizare și stranii, menite, chipurile, unui respiro între atâta „profunzime de gând”. Elucubrațiile paroxistice ale cioclului literaturii contemporane au fost tirajate de către prestigioasa editură Cartier de pe str. București nr.68 din Chișinău, lecturate de post-modernistul Emil Galaicu-Păun, din care s-au tras la tipar trei sute treizeci și trei de exemplare, fiecare purtând semnătura comanditarului care le vinde pe sub mână la prețul de USD 111!

Trebuie să fii un țicnit care fumezi dolarul ca să procuri un astfel de op cu pretenție de ultim cuvânt în poezie. Regretăm că în societatea noastră se mai găsesc organizații și sponsori care pricep în poezie ca pisica în calendar și sponsorizează asemenea idiotisme (sic-n.a.) pornografice, văduvite de sens,

de imagine artistică. Și cine credeți că sunt sprijinatorii postmodernistului cioclu? Casa de alienați mintali din Costiujeni, pensionatul de debili din Curchi sau vreun orfelinat de copii handicapați care aruncă banii pe apa sâmbetei?

Pe naiba!

Președintele ASCOM-Grup S.A. (las' să știe partenerii întru business ai d-lui pe ce marfă sunt cheltuiți banii lor!), precum și celebra Fundație Soros-Moldova, care până acum a sponsorizat niște scrieri veritabile și parcă n-ar putea fi bănuită de lipsă de gust, de intuiția valorii!

Poftim, nenicilor, gustați năzbâțiile și năstrușniciile selec-tului bard de la Druța Râșcanilor!

Admirați-i autobiografia zămislirii din textul A: „Pe la capă-tul lui noiembrie/ inexistența/ mi-a fost zădărară de către ovu-lul matern,/ pregătit, mi se pare, să cadă,/ încă de-atuncea,/ ca fructu-n/ Eden./ Nici o gașcă de hoți nu spiona pe aproape,/ în afară de un ins de la care/ mult mai târziu o să aflu/ că-mi es-te tată./ El trimisese, chipurile, de urgență, delegația-spermă/ (o gloată de viermi mustăcioși)/ în recunoaștere./ Și poftim re-zultatul:/ din superafacerea asta antinațională/ a apărut alde cioclea,/ purtătorul soiului de cuvinte/ prin excelență bizare”.

Limbajul parapoeziei cioclului poeziei vă interesează, nu-i așa? Vi-l dau pe tavă: „scopul oricui poate este o (re)futare cu propria minte”; „Pentru o rimă, dintre mai multe cuvinte ar trebui să aleg doar unul, pe care-l va duce expresul în mă-sa, da-că sfârșește cu *ite*”; „Soția-i geloasă, dar nu mă bruiază. Ea pribluiește că am undeva vreo iubită și c-o traduc val-vârtej, pretutindeni, sau cam indiscret mai și borăsc bărbătește chiar și-n mediul ielelor...”; „Greața provine din căcăcioasele compara-ții”; „Sunt colectorul de spermă pentru viitoarele generații”; „Aș-tept rațiunea coioasă”; „Acum să vadă lumea mizeria de domn, voi concura în fleacuri, direct, cu Casanova, iar după tămbălău voi cuceri vreun pisc european cum este, blea..., Moldova”; „lim-ba-i ca ciuca răsfățată-n gură”; „De te apucă dorul și mă trimiți în boanță, îți voi răspunde calm: de mult acolo îs”; „Pot să descopăr

sub rochia-ți ieftină și de celebră mahalagioaică cum te cam freacă flagrant printre coapse doar cultul falusului indian”.

Nicolae Manolescu într-un articol din *România literară* (18-24 decembrie 2002) intitulat „Literatura proastă” scria: „Literatura proastă este de mai multe feluri. N-am în vedere atât lipsa concretă de valoare a unor opere (deși este vorba și despre asta), cât lipsa principială a calității din unele categorii de opere. Cele mai importante sunt în număr de șase”. Cartea lui Eugen Cioclea „Dați totul la o parte ca să văd” se încadrează în toate cele șase categorii: literatura melodramatică, literatura moralizatoare, literatura de propagandă, literatura demodată, literatura (pur și simplu) plicticoasă, dar în mod expres în categoria „Literatura pornografică”. Citez: „Este, privită dintr-un anumit unghi, inversul celei moralizatoare. Nabokov spunea că pornograficul este o copulație de poncife. Dar că poncifele nu sunt morale, ci imorale. Nici viața, nici literatura nu sunt de la sine morale sau imorale: abia un anumit parti-pris al scriitorului le face să fie astfel. O specie a pornograficului este trivialul. Literatura trivială este aceea în care un mod vulgar de a gândi relațiile dintre oameni ori psihologia lor dă la iveală prin toți porii sudoarea concupiscentei și a scabrosului. Nu numai în suferință, dar și în fiziologie trebuie să fie o idee”.

Ura atavică față de literatură la Cioclea provine din concepția lui spânzurată cu capul în jos că tainele scrisului s-ar însuși rapid, precum ar da cu sania prin pat un șir de târfe (imaginea o iau chiar dintr-o carte precedentă a cioclului: „Femeia îmi trece prin pat ca pe schiuri printr-o câmpie înzăpezită. Părul ei blond, desfăcut până-n tălpi, mătură pârtia și dispăre!”): „Scriu fleacul acesta cu o crâncenă ciudă față de orice literatură” („Vacuitatea spre zecele epistemologic” în *Săptămâna*, 3.01.03), sau: „Sfătuiesc scriitorii să nu mai citească mângăliturile mele, cum nu le înghit nici eu pe-ale lor”.

Sunt perfect de acord cu autorul și-i arunc în mutră cartea cu tot cu autograful în care scrie: „Dlui Andrei Hropotinschi această disertație prea zăpăcită, dar numai cu gânduri de bine.

Eu. Cioclea. 26.XII.2002”.

Și nu-i de vină poate atât hledia de cioclu al poeziei moderne, cât același Andrei Hropotinschi, care, în loc să-i taie aripile de la prima apariție la editură, l-a ridicat în slăvi și l-a gădilă între coarne la primele plachete de versuri, ca pe urmă el să împungă dureros. L-a corcolit și Mihai Cimpoi, când releva: „Preferând modul strident-hiperbolic de a intra în artă «cu capul sus și dezgolit, ca-n ștreang», poetul se erijează, spectaculos, în postura de copil teribil cu mușchii dezgoliți, pielea tăbăcită de vânturile și miresmele realului spre care sparge, teatral, ușa”. De vină e și Gheorghe Mazilu, care scria următoarele: „Versurile lui Eugen Cioclea în *Numitorul comun* sunt expresia unui narcisism de orientare baudelairiană (în plan de sinceritate dezvelită, de cântare a urâtului în plină descompunere)”; găsindu-i și un crez artistic și că „prezintă interes și trezește curiozitate la cititori lirica de dragoste a autorului”. Drept că Mazilu avea să fie mai treaz la analiza îngăimărilor lui Cioclea și avea să i-o spună franc: „De obicei, Eugen Cioclea nu atât evocă mitul iubirii, cât pe cel al plăcerii «sălbatică», al voluptuozității păgâne, unde absentează suavitatea și viețuiește instinctul estetic”. Au păcătuț după noi sau concomitent cu noi și alți exegeți, căutându-i nu știu ce farmec versului cioclist. Ba chiar și volumul cel vândut cu USD 111 este analizat pe trei pagini la modul cel mai grav de Nicolae Leahu în revista bălțeană *Semn* (2002, nr. 3-4, p. 31-33): „Dincolo de gesticulația bufă și de tumbele stilistice pe care le face autorul cu o dexteritate amintind marile spirite ludice ale veacului trecut, poezia lui Eugen Cioclea insinua un adevărat program literar, axat pe ideea *reformulării etice și estetice a condiției poetului și a poeziei*, pornind de la o reflecție tensionată asupra statutului acestora în acele (nebănuite încă) zile de crepuscul ale imperiului sovietic”.

Acum încearcă și descompune-l în factori primi, aruncă-i cartea prin fereastra trenului din plină viteză, sau fă-i-o ferfeniță și bagă-i cocoloșii de hârtie cioclului pe gât!

Las cartea până a doua zi ca să mă dumeresc ce-i cu acel

program depistat de Leahu? A doua zi, la trei dimineată, citesc programul: „Comunicăm ilogic. Programu-și mută coasta. Clo-nul ne-ntreabă pașnic: de ce-ați făcut așa? Oricare ar fi faptul, cu miile de pulpe, eu defazat vorbesc mai mult cu doamna fa”. Ei hai, fie, zic, să admitem că-i punctat un program. Mai răsfoiesc cartea și văd că mă mai cuprind niște fiori de indulgență: „Literatura este o răfuială cu propria conștiință. Ea nu vorbește despre adevăr. Cel ce o face este, altminteri, omul de nicăieri. Părerile sale îs zăpăcite. El n-are nevoie (organic) de cititori. El intră-n origini numai de-a-ndoaselea, iar pe zănaticii critici îi cam momește cu sățioasele lipitori. Când spune una se referă la alta. O javră turbată e logica sa. Gândirea lui Godel îl curmă cumva de mișcare, dar n-are ciudă pe Miller care se plimbă cu scula trăsniță prin curvele din SUA”. Dacă acesta-i program, apoi să am pardon! Dar să fim mai îngăduitori, poate sare șoldanul din altă capodoperă: „Vrem altă ordine-n fapte, oriunde se-ntâmplă. Altă deschidere înspre unificarea fizicii clandestine. Altă măsură a timpului în sensul strict al dezordinii calculate. Ajuns-am să cred în altă gândire, dar niciodată în mine”.

Poate că programul cioclului poeziei moderne constă într-un lexic mai cicea. Poftim și lexicologia: gâdilam gravitația; mi-am tăiat țuflicul macră de pe i; divergența mă lovește-n foale; concurez cu înaltul ca punctul castrat pe adresă; entropia-și belește independența; șterpelesc de pe leoarbe sintaxa; căutând peste tot, chiar și-n anus; săltându-și dosul sălbatic; și asta (până la urmă) mă cam belește obositor; relativitatea face limbrici în mâncarea cantinei; dar (tu-i fleoanca mă-sii) treaba s-a întâmplat mult mai rapid; flecăreala nemetafizică își suflă clăbucii și-i mai înghite pe loc c-o poftă de masochist; conștiința-ntâmplărilor va fi de nemine vreodată, pe nesimțite, cam de... pe la spate dezvirginată; când individul ajunge la marginea existenței cu două degete băgate, prea grijuliu, între fălci fluieră-n surmenajul baladei; esența lui pot mă surprinde-n erecție; ca de-o hârtie mototolită, cu multă migală, în sățiosul closet; leoarba duhnește etc.

Aceasta ni-i etica, aceasta ni-i estetica!

Poate totuși prindem și vreo idee de coadă. Nu dispera, pan Hropotinschi! Mai iau cartea la o nouă lectură (a câtazecea oară!) să-l scoatem pe cioclu până la urmă basma curată. Are ambiț omul de a fi cineva: „Eu primul într’în veacul douăzeci și unu, singur dețin secretul trișeului surprins”. Vedeți că totuși am prins un EGO! Stai să-ți mai spun, cum ar zice Esinen-cu: „Cu relativa obrăznicie eu poate m-aș vrea dizolvat într-o carte, dar și să-mi fie al dracului groază de ea”. Stai că nu-i totul pierdut! Măcar să vedem cum își face autodafeul: „Studiez psihologic diferite idei. Poate-nțelege și clăpăugul din mine care-i mai brează ca alta”. Uite-aici îmi mai vii de-acasă, nenicule! De ce n-ai spus că faci cu noi niște experimente la proba: ingurgitarea excrementelor paraliterare! Încerci și tu să-ți dai coate printre cei care au avut de spus ceva, dar să vedem cum li te împiedici printre picioare: „Refuz să mai fiu figurant de elită cu Camus și Caligula prins într-o piesă”. Și ce-ai mai vrea mata?! Să te mai ștergi pe bot. Iată unde ți-i locul, o spui cu propria gură: „despre bazaconiile mele n-ar trebui să se scrie defel într-o limbă din cele vorbite curent”. Și totuși m-a convins, canalia! Pentru două idei din acest maldăr de texte i-aș fi tipărit golomozul acesta așa cum este. Iată prima: „Incompletitudinea Godel distruge sarcina eu-lui, dar pentru basarabeni doar Miorița mai este bujia incertitudinii și paștele mă-sii mătincă-i chiar tormozul universului”. Și a doua: „Patriotu-n mă-sa de la primărie să nu-l prindă puciul o-ntindea la Prut”. În rest anecdote răsuflate-n două-trei cuvinte: „Pentru 1000 dolari Costică Munteanu ar vinde orice partid”; „eu vreau s-adun măcar sticlele goale, de Coca-Cola, pe multrâvnitul Parnas”; „2 genii nu pot dormi nicidecum într-un pat. Chiar dac-ar fi pederăști”. Mai vrei? Mai na! „Mârlesc transcendental poezia – poate ajung la orgasm”.

Vivat!

Aștept alte cărți cu autograf...

„Literatura și arta”, 22 mai 2003

Grigore CHIPERI

Antilirism și anticalofilie la Eugen Cioclea

Cioclea mai utilizează un limbaj solemn, în conformitate cu tonul poetic al epocii. Sentința și aforismul acompaniază acest discurs rostit de la tribuna poeziei: „Am stat și eu la masa lor,/ numai că n-am prea stat domol./ – Ce vreți să fac, le-am zis, să mor?/ Duhneau a morgă, a formol” (*Cina irodică*); „Nu-i credință când pierе dreptatea” (*Mesaj*). Fraza e tăioasă, tranșantă. În *Cina irodică*, finalul categoric încheie suita de opoziții exprimate în termeni duri. De la diatribă trece ușor la meditație. Aceasta nu se evidențiază prin profunzime, ci se circumscrie cuminte tradiției poetice a momentului: „Dar încă sunt. Ascultă-mă atent,/ orice cuvânt e logică natală./ Noi nu putem gândi decât prin dor,/ viața prin dor ne înalță ori ne înșală” (*Deocamdată lumina*). Cioclea părăsește „grosul literaturii” pe ușa din spate, exprimând conștiința acută de apartenență la margine, „ieșind ca să fiu auzit” (*Substituire*).

Paradoxul lui Cioclea constă în faptul că el desolemnizează teme utilizând limbajul ceremonios. El detabuizează, adică apropie unele teme majore folosind un limbaj al distanțării. Redă intimitatea prin exerciții glaciare. Influențat poate mai mult de tonul adoptat decât de spiritul său poetic, ajunge să dezvăluie tablouri sumbre, escatologice: „Dar care e vasul ce își prevede fantoma?!/ Pe lângă necunoscutul ce îl așteaptă,/ Triunghiul Bermude e un fleac” (*granița pâinii*). Poetul e totodată luat de valul de afară: un timp de imensă tevatură politică și socială, când omul este avortat dintr-o societate paternalistă în stihia libertății și responsabilității personale, când ființa, dintr-un eden fals-raționalizat, se trezește față în față cu propria individualitate. Oximoronul reprezintă încununarea unei

epoci pline de contradicții: „un copil mă arată cu degetul/ ca pe un coșmar fascinant” (*Prinderea câinelui roșcat*).

Antilirismul lui Eugen Cioclea din volumul *Alte dimensiuni* decurge din antimetaforismul său propagat în multe din textele sale. Un poem caracterizat prin ariditate este *Love story*, în care se rememorează într-un limbaj tern și nepretențios, totodată cu multă ironie, o poveste de dragoste petrecută în școală. Întâmplările sunt repovestite succesiv, finalizându-se cu o morală simplă: „această incredibilă poveste/ de dragoste rece ca o/ bere”. Poetica sa whitmaniană este limitată la comparație și eufemism, iar evenimentele, infuzate de ironie și autoironie, consolidează caricarea unei iubiri școlărești, revăzută acum ca într-un *home cinema*. Prozopoemul utilizează detaliul, ca în orice proză veritabilă: „Venea cu picioarele goale,/ să nu-și trezească părinții din somn”.

Înclinat spre expresia searbădă, dislocată de figuri, liniară, Eugen Cioclea denotă, pe urmele *Formular-ului* lui Vieru, apetență pentru forme poetice care imită mostre din stilul administrativ. În *Fișă de recrut*, poetul schițează portretul unui tânăr soldat, provenit din mediul rural. Culorile preferate sunt negrul și albul. Tânărul este aureolat pe fundalul general al idealizării vieții sătești, gură de rai și picior de plai. Metafora este înlocuită de descriere. Ironia servește și aici drept mijloc de poetizare a unei teme extrem de anoste. În locul lirismului suav și evocator al lui Vieru, Cioclea îngroașă trăsăturile unei realități aspre în esență: „Dinții toți. Regulați./ Tari ca un clește patent/ Poate că taie cu dâșșii chiar sârma ghimpată”.

Realismul grosier invadează pagina lui Eugen Cioclea, ocolind tropii și categoriile metafizice. Or, poetul selectează acele figuri care scot în evidență natura decăzută a realității prozaice, lipsa idealității necesare poeziei: „Te săruți cu o verișoară și cu limuzina acesteia/ pe obraz,/ înădușit de pudoare/ sau poate mai mult de rușine/ că versurile tale n-au nicio șansă/ să-ți vâre ruda la medicină/ și-i obligată să se mărite

în pripă,/ decât să se aleagă cu o diplomă/ de fată bătrână” (*Ce te mai poate încălzi*). Sesizăm atitudinea de moralist aprig, propulsat în literatură să curețe grajdurile lui Augias. Cioclea debutează într-un timp când generația lui Nicolae Dabija și a Leonidei Lari anulase „tirania realului, stimulând posibilul, visul, fantezia, imaginația și interiorizând viziunea”.

Versurile cele mai nefirești sunt acelea în care poetul exprimă tandrețe: poezii dedicate mamei, chiar dacă se opune, vehement, lirismului dulce vierean: „N-am să-ți alin durerea ca Vieru” (*Mamă*) sau lui Eminescu (exercițiu aproape mecanic în literatura sovietică, moștenit și de Cioclea).

Zonele de pătrundere a realismului său sunt largi: de la strigătul în stradă până la versurile de intimitate diaristică, până la problemele literare ale scriitorului: „Cartea ta n-a apărut încă,/ dar poate, prea bine, să nici nu mai apară,/ deoarece discuțiile, dintre redactor și tine/ toată lumea le știe” (*Acasă*). Plonjarea în realitate este însoțită, de regulă, de un ton jovial, ironic, care salvează, în mare parte, aparențele. Dacă meta-poemul lipsește la Cioclea, în schimb meta-realitatea nu este trecută cu vederea, fiind înecată în aceeași baie a zeflemelei: „dar bine măcar că realitatea/ nu poate fi demontată/ de-un maistru-mecanic cu nimb,/ iar viața nu-i bicicleta/ din copilărie,/ pe care ori de câte ori o făceam,/ îmi rămâneau și niște piese/ de schimb” (p. 101).

Este de-a dreptul impresionant cum prin scrâșnetul realismului său de roți dințate puse în continuă mișcare se strecoară versurile de dragoste, de o finețe și o senzualitate deosebite: „Azi pentru prima dată-am priceput/ până în gene raiul și pustia,/ cât de ușor e Stixul de trecut/ în barca ta de coapse,/ arămie” (p. 103).

Eugen Cioclea rămâne și el o fire romantică, în ciuda tonului năbădăios. Nu se împacă cu gândul că a ajuns să-și vândă poeziile cu „o rublă douăzeci și cinci de copeici/ pentru vers.” (*Apel*) și se adresează generației sale: „măcar pentru poemele despre mamă și patrie/ vom refuza legăturica/

cu bani" (e și o aluzie la poeții care și-au tirajat și comercializat opurile sentimentale).

În *Alte dimensiuni*, autorul adâncește componenta whitmaniană a poeziei sale, prin dimensiuni inedite: documentară și istorică. În paginile lui Cioclea vom găsi ultimele zvârcoliri ale unei lumi care s-a numit timp de șaptezeci de ani URSS, cu tot tacâmul de rigoare: Kamciatka, Dantes asasinându-l pe Pușkin, *L'Humanité dimanche*, Kio etc. Dar și istoria noastră este trăită în spații paralele: „luat din scutec și dus/ la Constantinopol,/ am fost și găde, la Poartă/ (mă îndrăgise sultanu'!),/ dar m-am trezit/ și mi-am recăpătat/ conștiința de sine,/ stropit pe mâini și pe față/ de sângele copiilor lui/ Brâncoveanu" (p. 27).

Mai multe poeme sunt instantanee care surprind defavorabil ocurența: nebunul satului din poemul omonim e povestea unui tip excentric, redată impersonal, subsumată universului întors; *evrica!* e imaginea terrei de undeva din cosmos, poemul de la p. 20-21 al volumului însăilează cazul unui Pantagruel local fără altă miză, în *Autobuz spre provincie* asistăm la întâlnirea deloc fericită a personajului din poezie cu "fauna" de acasă.

Autobuz spre provincie e un document al epocii, plin de asperități (lingvistice) ale unei realități ruso-române din Basarabia. Metafora este expropriată, fiind înlocuită de figuri „sărace". Vocabularul e hopuros, ca și drumul pe care se deplasează autobuzul („Autobuzul merge ca o rindea"). Prozo-poemul urmează modelul prozei veritabile cu aglomerări de detalii conducând spre o implozie poetică. Reacția poetului la „gafele" concetățenilor este declarat rusească (în spirit): „Dar ca și acel poet scandalagiu din Riazan,/ de dragi ce-mi sunteți, v-aș săruta și în cot,/ fir-ar să fiu eu al dracului!". Rusia năvălește prin toți porii. *Vin acasă* de la începutul poemului capătă, spre final, ponderea unui sarcasm vitriolant. Poetul nu pierde ocazia să mai arunce săgeți în grădina literaturii sovietice moldovenești, pe care o acuză de lașitate și alte rele: „Mă întorc în provincie./ mai sentimental decât

toată literatura sovietică moldovenească,/ de parcă aş fi fost
toată viaţa pantof,/ care, deşi având limbă,/ abia acum s-a
hotărât să vorbească”.

Realitatea este schiţată de fapt în dublu plan negativ: ca
agresiune dezlănţuită împotriva puţinilor minţi pătrunzătoare
rămase tefere şi ca obiect ameninţat de forţa inconştienţei.
Totuşi poetul nu e un fatalist, nu descrie scenarii anti-utopice,
nu are premoniţii întunecate, nu visează Armagedonul. Doar
că embrionul răului este instalat în orice emanaţie a solarităţii,
periclitând lumina. Chiar şi pastelul său este decolorat:
„Cocorii pleacă. Ciorile rămân”. (*Nereuşită încercare de pastel*).
Spirit à rebours, poetul răstoarnă situaţiile pentru a pregăti
cecul în alb al viitorului: „Eu n-am habar de ziua care vine/
de-aceea, prost de bucurie, strig.”

S-a afirmat că scriitorii optzecişti din România au repre-
zentat o generaţie de navetişti, fiind îndepărtaţi de centrele
culturale. Eugen Cioclea e unul din puţinii poeţi basarabeni
care tratează tema navetistă. El descrie umorile zilnice ale
personajului care face naveta, incomodat şi hămesit, dar care
supravieţuieşte graţie spiritului său ludic şi ironic. Poeme
întregi sunt dedicate temei în cauză: „Scriu pe genunchi./
Voi sfârşi o carte în gara aceasta.” (*Studiu în gară*); „Vânez
şi eu un tren hodorogit/ flămând să sparg cu voi o seară,/ în-
că un zeu năuc şi înăcrit/ îmi face vânt în artă/ de pe scară.”
(*Prietenilor de generaţie*); „Vin acasă./ (...) Autobuzul merge
ca o rindea./ Sub greutatea noastră comună/ şoseaua parcă
se-ndreaptă” (*Autobuz spre provincie*).

Acest volum al lui Eugen Cioclea consfinţeşte o stilistică
deja consacrată, fără să-i adauge turnuri sau forme importan-
te noi. Poetul arborează şi aici o frondă, nuanţând-o pe cea din
volumul de debut. La cele exprimate mai adaugă: „Mai bine
eretic decât bigot” (*Incursiune estetică*). Spaţiul citadin şi cel
rural coexistă într-un echilibru fragil. Poetul manifestă empa-
tie pentru sat, pentru origini şi nu-şi ascunde aversiunea faţă
de modernitate. În acest plan, Eugen Cioclea este o figură

tranzitorie: el nu împărtășește poetica și valorile morale ale predecesorilor, dar se situează în spațiul lor predilect. În cazul lui Cioclea se poate vorbi despre modernism (relativ totuși) fără modernitate tot așa cum s-a vorbit, în cazul optzeciștilor români, despre postmodernism fără postmodernitate.

Volumul *Poezia optzecistă. Schimbare de paradigmă*,
Iași, Editura TipoMoldova, 2013

Bogdan-Alexandru STĂNESCU

Imnuri pe ritmuri convergente.
Made in URSS

O cronică serioasă a acestei cărți ar trebui să înceapă, bineînțeles, cu o contextualizare a creației și a existenței lui Eugen Cioclea. Dat fiind că, venind din partea mea, ar avea un pronunțat caracter amatoristic, îi las pe specialiști să facă treaba asta. Mă refer aici la scriitorii basarabeni, care știu mult mai bine decât mine cum să separe persoana de persoana lui Eugen Cioclea. Ce încerc, însă, cucerit (cucerire sosită pe fondul unei inocente frapante) de versurile poetului basarabean, este o lectură la prima vedere.

După ce citești tone de versuri românești contemporane în care e foarte importantă grija de a ascunde cât mai bine o idee firavă, în speranța că acest clarobscur va reuși să inducă cel puțin sentimentul că ai în față un geniu neînțeles, contactul cu poezia lui Eugen Cioclea e traumatizant. Mai ales când te ia din prima cu o ars poetica lipsită de indulgență: „Poezia lui Eugen Cioclea/ este o poezie declarativă./ El va face declarații

de iubire din mers./ El crede că, dacă orice lucru și faptă/ poartă un nume,/ lor trebuie să li se spună pe nume,/ or, poezia/ nu e o stare de leșin,/ nu e un stres”. Nu pot să nu asociez versurile de mai sus cu celebrul poem maiakovskian. „Suntem scriitori”, păstrând proporțiile, unde proporțiile înseamnă să scoatem comunismul ca formator al noii poetici din directetea lui Cioclea. Poetul român face parte din tribul glorios și muribund (ar trebui să-i plătesc copyright lui Adrian Kuciuk pentru sintagma asta pe care o folosesc de atâția ani) al creatorilor-eroi: limbajul poetic este unul de cuceritor, de om pus pe răfuială cu lumea și cu sine însuși. De aceea poezia lui Cioclea nu poate fi discutată fără a invoca spiritele lui Maiakovski și Esenin.

Îmi vine în minte un text celebru de-al lui James Fenton, poetul-războinic, care deplângea transformarea poeziei într-un monstru al intimității, într-o plăcere intelectuală și senzuală, de budoar. Poezia și-a pierdut oralitatea, s-a îndepărtat de ceea ce a fost la origine: incantație, cântec. Poeziei contemporane îi lipsește Vocea, încheia discipolul lui W.H. Auden, tocmai pentru că nici un poet nu mai tinde spre virtuozitatea tehnică, cu toții fiind prea ocupați să vadă idei.

Or, un poem precum *Cina irodică* a făcut carieră subversivă (sper să nu greșesc, dar i-a atras poetului și o bătaie cruntă), are ceva din ezoterismul purtat de decenii de *Hotel California*, *Solsbury Hill* sau de oricare dintre melodiile de pe *The White Album*. Mă abțin cu greu să nu citez întregul poem: „Am stat și eu la masa lor./ Cu o condiție. Să tac./ Vorbeau pe rând, vorbeau în cor -// Eu trebuia să le zâmbesc./ Cât sunt de sus, cât sunt de mari!/ Cel ce m-a dus, era firesc,/ mă îndemna să pap homari.// Eu înghițeam ceva urât/ mirositor,/ ceva vomat./ Dădeam pahare tari pe gât,/ să scap de jeg, să fac curat”. E într-adevăr aici o revoltă aruncată *in your face* (subversivitate ostentativă) care vine din alte vremuri, e foarte străină de precauțiile pe care ni le luăm într-o lume „liberă”. Salturile astea acrobatice făcute fără plasa de siguranță sunt de regăsit, bineînțeles, la Mircea Dinescu. Poetul.

Un spectacol expresionist

O fi de vină recenta mea recitare a lui Venedikt Erofeev, dar parcurgerea antologiei de la Cartier (minunată), în paralel cu biografia poetului (aici am o obiecție – cred că ar fi fost bună o introducere, o prefață, o biografie mai bogată decât cea schițată în pagina 2), m-a făcut să-mi regăsesc locul în trenul de Petușki, cu îngerii de-a stânga și de-a dreapta. E aceeași suavitate a ratării, a sinuciderii obligatorii, care trebuie să încheie ciclul poetic-ontic. Exasperarea lui Eugen Cioclea e atenuată doar de conștiința faptului că se află pe un traseu care se îndreaptă inevitabil spre un final eroic. Știu că e deja clișeu, dar a citi poeziile astea fără a uita ce s-a întâmplat cu autorul lor de curând, sau cum și-a trăit viața, ei bine, această lectură modifică din mers semnul poetic.

Nu se poate vorbi despre optimism, sub orice formă ar fi el, în poemele așezate de Emilian Galaicu-Păun în începutul antologiei, însă este evidentă deplasarea spre negru pe măsură ce înaintezi spre finalul ei, acolo unde deja stăpânește o angoasă teribilă, unde versul devine mai scurt, tăios, la fel de direct, însă sacadat, șuierat printre dinți: „Cu viața mea/ ce pot să-mpart?/ Neprevăzutul doar/ mă bate./ Foștii prieteni s-au pișat/ în mine ca-n/ singurătate”. E de salutat, într-adevăr, implicația emoțională a antologatorului, care a ordonat materia poetică astfel încât să creeze un portret progresiv, unul care se desăvârșește/ săvârșește pe măsură ce înaintezi în carte.

Poezia lui Cioclea e un spectacol expresionist, poate fi absorbită doar dacă e urlată, cântată, recitată, se integrează perfect într-o rock operă care ar debuta gălăgios, *fauve*, strident și s-ar încheia pur și simplu prin recitarea blazată a ultimelor versuri, în care poetul își marchează lucid Declinul: „Nu mai sunt de mult cine-am fost./ Vremea mă doare-n copilărie./ Îngenuncherea cum am s-o fac/ pe grăunți/ cu frică tâmpită de/ artilerie?// Stau și mă uit la ochii tăi asfințiți/ ca la o capră în ceață./ Totul vine,/ totul se-ntâmplă acum –/ nesuferită schimbare/ la față”.

E ceva cu acești poeți damnați, răpuși de alcool, de propria mânie, ceva ce face să pară ca au lucrat toată viața la propria biografie, fiecare gest care a trecut neobservat la momentul lui se transformă în semn, iar poezia lor se cere recitată în lumina impudică a morții. *Antologic* pare, astfel, o înșiruire de halte pe drumul spre Petușki, acolo unde totul se va transforma în lapte și miere, unde nu mai e durere, unde foștii prieteni nu se mai pișă-n tine ca-n singurătate. Ce diferență de tonalitate și de viziune față de Esenin, care în fața morții simțea cum îndrăgește oamenii alături de care petrece. Ultimele poeme ale poetului basarabean sunt departe de tipul acesta de căldură, par a fi scrâșnet de dinți, litanie întreruptă. Vorba lui Venicika Erofeev: „Mi-au înfipt sula chiar în gât... Nu știam că există pe lume atâta durere...”.

Revista „Suplimentul de cultură”, martie 2014, nr. 435

Anatol MORARU

Eugen Cioclea – poetul care și-a căutat de unelte

Eugen Cioclea, o voce inconfundabilă a generației optzeciste, ilustrează, în linia unei triste tradiții, destinul scriitorului român, despre a cărui adevărată valoare începe să se vorbească punctual abia după ce intră în postumitate. Spun asta, gândindu-mă și la isteriile publice provocate de plecarea în ceruri ale lui Grigore Vieru și Dumitru Matcovschi.

Firește, nu putem vorbi despre o „surditate hermeneutică” în receptarea de până acum a poeziei lui Eugen Cioclea,

ca să utilizăm terminologia lui Andrei Pleșu, dar faptul că aportul său „la schimbarea la față” a poeziei din Basarabia nu a fost judecat pe potriva importanței, e un lucru cert. Dimpotrivă, nonconformismul său a fost taxat dur. Alex Ștefănescu, de exemplu, îi imputa că profesează o poezie chinuită, excentrică. Mai aproape de „adevăratul Cioclea” este Nicolae Leahu, care descoperă *unda experimentală* a poezicii auctoriale, lucru de mare însemnătate, or, până la apariția în ring a acestui *boem neortodox*, poezia basarabeană nu cunoscuse decât foarte puțin gustul experimentului, de altfel, exercițiu foarte necesar pentru deschiderea perspectivelor, strămutarea frontierelor poeticului.

„Cel mai trist poet din Europa” n-a fost nici trubadurul și nici opozantul declarat al regimurilor politice sub care a trebuit să viețuiască. Cioclea a fost poetul care și-a căutat ostentativ de unelte, urmărind schimbarea versanților. Deși nu a jinduit toiagul generației, a produs piese lirice ce întrunesc rigorile unui manifest literar.

Emblematică în această direcție este *Regula jocului*, text polemic care conține versuri programatice, autorul asumându-și, de această dată, ipostaza de portavoce a generației: „Nu mai suntem o generație de înger/ cu aripioarele la spate,/ abia zburătăciți,/ cu sângele în bernă, pășind peste înfrângeri”. *Regula jocului* conține replici la poezia înaintașilor, în chiar prima strofă fiind vizat limbajul excesiv de metaforic, sacralizat, practicat de Nicolae Dabija în *Aripi sub cămașă*. Cum nu mai sunt „un cântec în surdină”, promoția optzecistă optează pentru implicarea unui alt limbaj poetic, care să excludă reziduurile poeziei declarative, angajate: „Nu mai strivim cuvinte seci în dinți”, dar și, simetric, aluviunile mioritice, supraliricizarea: „Nu mai suntem o limbă recidivă”. Generația postmodernistă nu acceptă înregimentarea: „nu mai suntem un nasture la uniformă-n plus” și mizează în exclusivitate pe propriile energii creatoare, combustii estetice, capabile să asigure ascensiunea: „ca din eres/ o forță reactivă/ pe verticală ne împinge-n sus”.

Sunt poeți vaccinați de utopii: „Nu mai suntem entuziaști eclecticici” și porniți să „lupte cu inerțiile”: „Suntem exact așa cum se cuvine,/ un pic săriți,/ dar nicidecum popice!”

Conștienți de misiunea de reformatori ai poeticității, nu numai că își revendică „partea de zbor”, dar și cred, cu fanatism temperat, în finalitatea proiectului: „Pasărea noastră, care ne revine,/ Știu c-ar zbura/ Și umplută cu alice”.

Ne-resemnați, ne-sceptici ei își anunță, barbian, apetența pentru „un joc secund mai pur”, pentru o poezie livrescă, de idei, amendând lirica patriotică ce grevează schimbarea de paradigmă: „dar deocamdată fiindcă chiar roua pe picioare/ ne amintește de lanțul de ieri,/ se joacă dur”. Este o replică dată versurilor lui Grigore Vieru din *Poem*: „Să treci desculț dimineața/ Prin iarba verde de-acasă/ Cu lanțul de rouă la glezne –/ Iată ce este Patria!” Producțiile poetice ale membrilor promoției optzeciste au confirmat și probează că le-a reușit să schimbe *regula jocului*.

Eugen Cioclea obișnuiește un limbaj lipsit de prețiozități, potrivit tendinței sale de „a spune pe șleau ce crede și ce îl doare”.

Astfel, poemul *Cina irodică* este, în fond, un manifest etic, redactat într-o partitură aparte. În poezia noastră postbelică, cu cele două perioade de destindere, s-a instituit o tradiție firavă a poeziilor cu tematica *mea culpa*. Perioada de liberalizare, care s-a produs după moartea lui Iosif Stalin și care a avut, într-un fel, susținere oficială prin raportul secret al Secretarului General al PCUS, Nikita Sergeevici Hrușciiov, la Congresul al XX-lea al PCUS din 1956 despre cultul personalității lui Stalin, a rămas în istorie drept fenomenul „dezghețului”.

În această perioadă de destindere spirituală, încheiată practic după 1968, anul înăbușirii „primăverii pragheze”, și în RSS Moldovenească a fost posibilă manifestarea unor atitudini de venerație față de istoria și cultura națională și, îndeosebi, refuzul dogmei, deschiderea spre orizonturile creativității. În același timp, unii oameni de creație și-au asumat păcate civice, etice, estetice.

Andrei Lupan, scriitor foarte influent la acea oră, își cerea iertare în *Mea culpa* pentru tributul plătit regimului comunist: „Îs vinovat pentru tributul/ Ce l-am plătit la nătărăi/ C-o stihuire mai limbută/ Și c-un glosar ștampat de ei. [...] Când am bătut timid măsura/ În tactul strâmb al drâmbei lor,/ Când am stâlcit literatura/ Și l-am jignit pe cititor”. În consecință, vina de a fi „stâlcit literatura” i se pare poetului atât de gravă, încât găsește de cuviință să se autocondamne la „ani grei de frământări morale”: „Rușinea asta arzătoare/ La ce-aș ascunde-o în deșert?/ Chiar dacă toți mi-or da iertare,/ Eu unul nu pot să mi-o iert”.

Dumitru Matcovschi reeditează peste decenii, la începutul unei alte perioade de destindere dirijată – perestroika –, un mesaj autoacuzator de factură similară, incriminându-și, în *Sunt vinovat*, neimplicarea, cedările care au provocat breșe/ mutații în moralul și mentalul conașionalilor.

Scriitorul sugerează că n-a putut contracara fărădelegile unui demnitar nociv precum Ivan Ivanovici Bodiul, primul secretar al Partidului Comunist din RSS Moldovenească, asemuit cu Despot vodă: „Sunt vinovat, Moldovă-mamă,/ sunt vinovat că ani de-a rândul,/ un parvenit, cel mai de seamă,/ ți-a pângărit barbar cuvântul/ și obiceiul, și credința,/ și sărbătoarea și căminul.[...] Sunt vinovat și rău îmi pare,/ Că versul prea mi-a fost de odă,/ De osana, de înălțare,/ Cum poruncise Despot vodă”. Poetul nu-și rezumă culpa la doar „imperfecțiuni literare”, mai gravă i se pare lipsa de curaj, acceptarea minciunii oficiale: „Sunt vinovat c-am spus minciuna,/ Temându-mă de «complicații»,/ Când mi s-a oferit tribuna/ Și mi s-au pregătit ovații”. Autoclastrarea este calificată și ea drept o vină grea: „Sunt vinovat c-am plâns în sine/ și n-am avut curaj odată/ Să plâng de față cu vecinii,/ să mă audă, să mă creadă”. Dumitru Matcovschi repetă gestul lui Lupan, găsind necesar elaborarea acestui „rechizitoriu” întru vindecarea conștiinței: „Nu cer un pic de îndurare –/ pentru păcate se răspunde:/ mi-ar fi povara mult mai mare,/ de-aș încerca a o ascunde”.

Tradiția poeziei de acest format o va continua, cum spunem, Eugen Cioclea în *Cina irodică*, poem conceput într-o cheie (auto)ironică, autorul recurgând la un limbaj incisiv. Eroul liric recunoaște „cu franchețe” că a stat la masă cu „mai marii zilei”: „Am stat și eu la masa lor/ Cu o condiție./ Să tac./ Vorbeau pe rând,/ vorbeau în cor –/ eu trebuia să mă prefac”. Scribul era chemat să le glorifice „realizările și virtuțile”, vânzându-și talentul pentru un blid de linte: „Eu trebuia să le zâmbesc./ Cât sunt de sus,/ Ori cât de mari! (...) Mă angajau/ să ling tacâmul lor de preț,/ talentul meu să facă hau, /să dau din coadă nătăfleț”. Încearcă să se sustragă de la acest spectacol greșos, fiind imediat admonestat: „Am vrut să plec./ O mână grea m-a pus pe loc./ Puteam să-i calc cuiva pe bec./ (Nu fi, bătrâne, dobitoc./ Depinzi de ei!”).

Ființă integră, poetul are puterea de a se răzvrăti, optând pentru anularea acestui spectacol penibil: „Dar, hi-hi-hi, ce știi mata, trișor naiv,/ le-am spus ce cred”. Culpă de a fi „stat și el la masa lor”,/ nu-l compromite, întrucât,/ nu s-a resemnat: „Numai că n-am prea stat domol”, fapt care fortifică sinceritatea freatică a confesiunii. De altfel, el nici nu-și asumă plinar vreo vină, or, de data aceasta, el a fost învingătorul.

Regula jocului și *Cina irodică* sunt poeme ce probează apreciabila forță de creație a lui Eugen Cioclea. Ar fi minunat, dacă, de acum înainte, poezia lui s-ar bucura de o largă audiență la public ar fi, în primul rând, un act de recunoaștere, fie și tardivă.

Anul 2015

Maria PILCHIN

Eugen Cioclea și postmodernitatea teiului

Eugen Cioclea este unul dintre poeții care au „venit” în literatura română din Republica Moldova „cumva” de la Moscova. Explicația o găsim în biografia poetului și în timpurile pe care le-a trăit acea generație de scriitori basarabeni. Întors din capitala Uniunii Sovietice la Chișinău, Eugen Cioclea „aduce” cu sine și spiritul schimbărilor care persistă în metropola imperiului, dar nu și la periferiile lui. Or, postmodernitatea literaturii făcute de Cioclea nu necesită vreo demonstrație aparte. Sincronizat cu literatura la zi de la Moscova, una care în anii '80 deja își anunța schimbarea de paradigmă, Eugen Cioclea a știut cum să „integreze” plaiul mioritic de acasă în noua estetică. S-a scris în repetate rânduri despre tonul declamativ al ironiei lui poetice, despre felul direct de a spune poezia, așa cum însuși poetul insista că el „vorbește” poezia.

Ne-a preocupat o altă dimensiune a scriiturii lui, la o nouă relectură a poemelor marca Cioclea, antologate mai nou de către scriitorul Emilian Galaicu-Păun într-un volum apărut la Editura Cartier după moartea poetului. Este vorba de un motiv poetic recurent, o obsesie poetică ce transpare în poezia lui – teiul (post)eminescian și nu numai, deja un tei cioclian, unul care prinde alte contururi, căruia coroana și ramurile îi cresc și în alte direcții estetico-poetice.

În general, grădina este un cronotop al poemelor lui Eugen Cioclea. Un spațiu în care se întâmplă multe și într-o manieră multiplă: „El nu are când aștepta inspirația,/ fiindcă aceasta/ degrabă cărăbănuindu-se/ ca să se dea în scrânciob/ în grădina din spatele unei clinici/ de psihiatrie” (*La persoana a treia*). Personajele lirice ale lui Cioclea le poți întâlni pe potecile

poematice în diferite ipostaze neordinare, spre exemplu, cum ar fi aceasta: „duhnind/ a cimbrisor ca a/ marijuana” (*Biografia poetului*). Vegetalul este într-adevăr un drog la acest autor, un drog care te amețește prin verdele său și prin trimiterea la rădăcini. În aceste texte există un eu liric ce se proiectează în lanul de sensuri ale lumii: „plagiindu-l pe Salinger/ la capătul unui lan de secară” (*Maximă*), un lan în care ar putea fi prinși și salvați de cădere nu doar copiii, dar și adulții, care încă, printr-o minune, într-un secol anormal, au mai rămas copii. „Ca în copilărie/ ne prinde-un chef de-a alerga desculți/ din ministere prin câmpie” (*Ard ruguri prin grădini*) – este acea permanentă încercare de a reveni la paradisul infantil, la punctul zero al existenței.

Citim: „Volumul plămânilor –/ (cerul de lângă casă/ + lumina + floarea grădinii)” (*Fișa de recrut*), or, cubul celor trei variabile este cel care denotă stereometria poeziei tinereții de recrut în armata sovietică. Floralul însă nu este o prețiozitate estetică, este un fel de sensibilitate într-un ev mai puțin sensibil: „eu fluier tot ce-i rană lângă flori” (*Ard ruguri prin grădini*). Rațiunea este complementarul dihotomic al floralului: „Creierul meu înseamnă nicovala/ pe care îndrept petalele/ de flori” (*Creier*).

Vegetalul este cu siguranță o dimensiune în care se ajunge nu din sentimentalism pastelat, nu în maniera bardului de la Mircești, verdele crud este spațiul în care se retrage poetul din jungla de beton: „De-acolo vin, dau buzna, ne surprind/ mieii și iarba/ însuflețind betonul” (*Dilema*). Nervurile poeziei corespund celor ale frunzei: „cred în valoarea neconvertibilă a frunzei” (*Mai cred*) de aici și „Frunzele-n piept ca niște decorații” (*Numitorul comun*) și „Voi magnetiza aceste frunze,/ să le prind de simțuri ca de ramuri” (*Declarație*).

Dar acest verde organic nu este deja nici pe departe simbolul romantic al evadării în natură, este și el unul eretic, unul care merge în susul cotilirii existențiale: „Decât de bunăvoie să abjure/ în defavoarea mântuirii sale/ frunza din vârf,/ ca palma Ioanei d’Arc,/ arde în rugul celor/ de la poale” (*Frunza eretică*).

În contextul acestei câmpii mai degrabă visate între blocurile marelui oraș, decât parcurse de pașii poetului, teiul este mai mult decât un motiv literar, mai mult decât un intertext eminescian, chiar dacă trimiterea directă la sursă este prezentă: „Cadă cortina într-un ultim act/ și bată toți înnebuniți din palme./ Eu știu că piesa nu s-a terminat/ și EMINESCU în groapa lui/ nu doarme” (*Groapa de sufleur*), or, poetul teiului romantic trimite intertexte din groapa lui de sufleor al literaturii române posteminesciene și Cioclea le ia în considerație, ajungând să constate chiar: „Convertit de statistică/ număr cuvintele în opera lui Eminescu” (*Ora de scris*). De aici și imaginea: „Luceafărul,/ ca pruncu-n embrion” (*Plai*).

Teiul nu mai rămâne a fi doar spațiul amorului romantic, al dorului romanțat de iubită, teiul este localizat în zona rațiunii și lucidității majore: „Versant cu riduri, fruntea hașurată/ de-un polinom hieratic de idei,/ prefață ni-i la toate și erată/ în pirueta florilor de tei” (*Regula jocului*). Fruntea plină de idei, nu de „gânduri” ca la Eminescu, este în preajma arborelui-totem un fel de matrice a cogito-ului, de parcă funcțiile inimii au fost preluate cumva de rațiune, de mintea deloc cuminte. Teiului îi sunt atribuite calități războinice, freamătul acestuia anunță revolta și rebeliunea frunții: „Să lupți până la capăt, suav ca un recrut/ precum se zbate teiul sub platoșa de floare” (*Tineretea gladiatorului*).

Floarea de tei este și o refulare a minții în lumea neadevărului și a minciunii, în care totul ajunge a fi deformat în funcție de cine și ce vinde sau cumpără: „Păstrați-vă coloana vertebrală [...]/ Ea-i trunchi de tei, dar poate fi și ghioagă” (*Coloana vertebrală*). Teiul-buzdugan, teiul-armă este deja o nouă marcă a metaforei acestui arbore. Totuși sunt anunțate și valori intacte, la care nu se umblă, care nu sunt corupte, revizuite, interpretate după bunul-plac: „ca să nu-i pierzi originea pe scara/ timpului, cărui nu-i prea ajung fuscei, nu mai umbla chiar peste tot cu gheara/ lasă în pace pupăza din tei” (*P.S. la Coloana vertebrală*). Intertextul crengian continuă obiceiul postmodernității

intertextuale, dar anunță și un dialog cu literatura predecesorilor, o revizitare empatizantă a trecutului literar.

Florile de tei funcționează și în calitate de simboluri ale blândeții și împăciuirii sufletești: „bucuros că în sfârșit/ îmi intră sub guler ca floarea de tei fulgii blânzi de zăpadă” (*Substituire*). Simbol al feminității și grației în cultura europeană, florile de tei trimit aici și la elementul feminin, la căldura arborelui (cum este receptat acesta în creștinism). Într-un poem-scrioare trimis de la Moscova, de către poetul-student, mai bine zis, de către eul liric plecat la Moscova, aflăm bucuria regăsirii: „Ieri am fost/ pe urlați după floare de tei./ Pomii noștri cresc și aici,/ ca desprinși din David/ pe un stei” (*O scrisoare*). Or, teiul și florile acestuia funcționează ca un arbore sacru la care se revine, de la care se iau energiile, un copac totemic care transmite energiile unui cod genetic, ale unei apartenențe culturale. Iar eul poematic nu este nimeni altul decât un Făt-Frumos din tei plecat la Moscova, fapt ce presupune toate obstacolele și inițierile unei astfel de călătorii de basm. Drumul acesta ca un parcurs existențial conține și pe Spân (unul mai degrabă ideologic) care stă alături ca în povestea cu Harap Alb la masa împăratului: „Eram sătul./ Am vrut să plec./ O mână grea m-a pus la loc” (*Cina irodică*).

Desigur, există un dialog ironic cu simbolul aproape sacralizat în literatura română: „cum strânge cu fârașul/ iunie floarea zilelor de mai” (*Iluminare*). Relativizarea simbolisticii teiului este una firească și ar fi deranjat dacă nu ar fi, așa cum aceasta o cer vremurile estetice, sociale și de orice fel, căci nu este posibil să ieși din propriul timp și este absurdă simpla încercare de a o face. Detașarea de estetica romantică și clasică este firească și poate chiar necesară la anumite cicluri artistice. Altfel intervine suprasaturația, care alunecă în satiră și ironie caustică.

„Albinele cară fabrica de zahăr/ direct într-un buzunar slinos/ ocolind pădurea de tei ca pe o eczemă a romantismului” (*Ce te mai poate încălzi*) – nu este însă un vers care anunță

ruptura de literatura de până la, este mai degrabă constatarea artificialității care este prezentă în multe din cele pe care le trăim astăzi, a siropismului și a dulcegăriilor care se suprapun cleioase peste judecățile noastre de valoare. Revenirea la trecutul literar, la copilăria care și ea deja ține de trecut se identifică de asemenea cu teiul: „Decât așa, mai bine e s-ascult/ ce zice-un tei dezmoștenit de floare” (*Decât așa...*). Dezmoștenirea aceasta anunță și faptul că mulți dintre acei care s-au declarat urmași ai lui Eminescu nici măcar epigoni nu i-au fost, ci au produs literatură din zahărul vremii, departe de adevăratele corole (și blagiene).

Copacul amorului eminescian este și simbol al existenței umane, al unui ciclu de viață care presupune anumite stări și căutări umane: „Să sufăr plin de seve ca un trunchi/ de tei, răpus de tânăr/ din picioare” („Hai să dormim iubito, pe po-dea”). Ramura copacului universal, a acestui *axis mundi* este în stare să salveze, să redreseze lucrurile: „Tinerețea scoate strada centrală din maluri./ Luat de curenți,/ troleibuzul cu nr. 3/ pornește aiurea din stație/ dar/ duminindu-se parcă și în disperare,/ se încleștă cu brațele/ de o rămurică de tei” (*Acasă*).

„Între două bătaii de pleoape alta erai și altul eram/ mereu alt recrut, chinuit cum să-și ducă/ iubita în suflet ca într-o cazarmă,/ când stau pe planton proiectoarele – teii/ iar floarea-i butonul suav de alarmă” (*Numai cu tine nu vorbeam aproape deloc*) – un fel de refulare din lumea militarizării și cea a războiului rece, teii sunt aici un fel de salvare prin imagerii, un fel de proiectare în altă lume, una paralelă și aproape de spirit. Deși aparent, acest copac pare să fie firav, în sensul durabilității lui, acesta poate trăi și 300 de ani (teiul lui Eminescu având vreo 250 de ani), astfel, teiul este și un simbol al dăinuirii umane și poetice. Nu în zadar Andrei Rubliov și-a pictat unele icoane pe lemn de tei.

Viața și moartea din aceste poeme și ele încap, ca la Borges în motto-ul din *Aleph*, între cojile unei nuci: „Orice o să fac – /mă joc cum credeți cu versul –/ voi crăpa/ pe masa de scris/

exact ca pe-o nucă/ tot/ universul” (din manuscrise, a se vedea Eugen Cioclea *Antologic*, Cartier, 2014). Astfel, viața poetică și moartea omului fizic și a poetului tot de vegetal ține, nuca fiind un simbol al unui microcosm ce conține în sine macrocosmul. Acest poem s-a adeverit a fi vizionar, chiar dacă nu ne prea place să mistificăm și mitologizăm operele și autorii, aici avem de-a face cu un caz mai special, ca să nu zicem adevărat de-a binelea. Or, într-o postmodernitate a teiului, Eugen Cioclea este unul dintre poeții cei mai adevărați ca să nu zicem cei mai mari ai literaturii din Mesopotamia dintre Nistru și Prut.

Anul 2015

Vitalie RĂILEANU

*** *Anxietatea poeziei lui Eugen Cioclea***

Există poeți care au o vârstă comună, dar și o experiență comună, adesea extrem de *fisurată* (exclud excepțiile, adică tinerii care au beneficiat de informări extrașcolare).

Poetul Eugen Cioclea face excepție, deoarece nu a ținut cu orice preț să inoveze falsificându-se, dăinuind în cadrele unei sensibilități pregnante, firești și memorabile, deși este un autor care *poartă în sine lirismul răvășit*, ce ar însemna expresivitate, vorbind la persoana a treia: „[...] el, care se mai învârte și astăzi/ prin aburul mămăligii dintr-un cămin/ de matematicieni,/ a descoperit șirul de cuvinte al limbii materne/ ca pe un imn convergent,/ transformarea în liră a semnelor integrale/ și izbitoarea noastră, a tuturor,/ comună asemănare/ cu *i*-ul acestui/ imaginar/ radical./ El vine hotărât să vă spună/

ceea ce n-a apucat să audă de la fiecare din voi,/ el vi se uită la-
com în gură,/ ca la o podoabă de măr/ și chiar mușcă din măr/
și își marchează poemele:/ Made in URSS” (*La persoana a treia*,
p. 8). Academicianul Mihai Cimpoi observa pe bună dreptate,
în a sa *O istorie deschisă...*, că autodeclaratul „...cel mai trist poet
din Europa” este: „Eruptiv, raționalist, dur, sentențios, teribilist,
«goliardic», el recurge la confesiunea ardentă, sinceră, directă,
profetic-ironică, îmbrăcată în haina expresionistă sau naturalis-
tă. Sunt evidente (chiar și sub aspectul decalcurilor lingvistice)
influențele poeziei ruse «de estradă». Preferând modul stri-
dent-hiperbolic de a intra în artă cu «capul sus și dezgolit, ca-n
ștreang», poetul se erijează, spectaculos, în postura de copil”
[...] *atroce*, am mai spune noi.

Sensibilitatea aparține și unui lirism exaltat, *anxios*:
„Dar câmpul de cărți/ numai cartea aceasta va pricepe vreoda-
tă/ ce scrie/ în ea”, antrenând (eucioclean) cititorul în lecturi
între ordine și dezordinea programată, extremele fiind ale unui
singur proces: acela de redescoperire a poeziei: „Admit că veș-
nicia/ nu s-a născut la sat./ Contrariul ar fi frumos să fie!/
Eu știu că bunătatea de-acolo s-a luat/ și-această urmă-n noi/
de omenie./ Eu știu că de acolo ni se trag/ luminile și umbrele
pe față/ și-oricât îmi șterg pingelele de-un prag/ frunza
de-acasă tot se mai agață./ De-acolo vin, dau buzna, ne sur-
prind/ mieii și iarba însuflețind betonul./ [...] Eu știu că-n cerul
gurii de-o să bat/ cu limba mea străpunsă de cârceie,/ tot voi
găsi pe plai vreun predicat/ și o pădure – onomatopee./ Eu știu
că încă nu-i deloc târziu/ să mor de sete, bleg, lângă izvoare,/
chiar dacă mă mai ține, fistichiu,/ orașul strâns de mâini/ și de
picioare” (*Dilemă*, p. 11).

În volumul de versuri *Ofsaid* (Magna-Princeps, Chișinău,
2011) Eugen Cioclea vine cu o *înmănunchere* de discreții senti-
mentale, irizate de melancolii, deși versurile încă mai sunt *pân-
dite* (și la această vârstă atinsă de poet!) de abstractizări, sunt
(pre-) *lucrate*, iar metafora rareori depășește mecanismul *cata-
crezei* (dar mai întâi vezi: DEX-ul, ediția a II-a, București, 1998,

pagina 148): „Eu îmi propun să scutur universul,/ eu am ceva de lucru-n univers./ Eu vreau să știu unde-a plecat păstorul,/ cifrul baladei să-l rezolv exact,/ ca pe-un ceva ce-atacă viitorul – / naivul este autodidact!/ intru în cuvânt ca într-un habitacul./ Rampa-i intactă. Axul e superb./ Ce văd în jur e-un patrimoniu sacru./ Număr invers./ M-am și lansat./ Acerb./ Simt timpul greu/ în umere și-n ceafă,/ un infinit familiar în gât./ De sensul lui,/ de n-o să fac vreo gafă,/ vom mai vorbi./ Când mă întorc./ Atât” (*Rampa*, p. 15). Lectorul atent va întrevedea totuși *siguranța* venită la o anumită *vârstă*: „Vreau să distrug universul. // Să-l fac al naibii de mic. // Plictisul nu mă lovește. // Nietzsche îmi este amic. // Iluzie, lucruri aiurea,/ repaos în hulă, respiri? // Sublimul goluț își aplică/ pleoapele pe la opriri. // Ruptura strivește genunchii/ luminilor prin felinare/ din care s-alege corasla/ din timpul/ cutare...”. Topica e, de asemenea, specifică poeziei, deși poetul nu prea se *supune rigorilor versificației*, ritmul devine obsedant, copleșește, îi impune o nouă ordine și un nou regim de creație: „Nu mai caut/ vreun resort de sprijin./ Nimeni nu-mi mai poate oferi nimic./ Simulez căderea, sau chiar cad aiurea,/ primitiv, cum zice,/ marele pitic./ Cad printre belele./ Se scumpește gazul./ Violez dolarul să-l prefac în cenți./ Inerția crește, una-s cu golanul,/ umilința-i berea/ revărsată-n cărți./ Patriotu-n mă-sa de la primărie/ să nu-l prindă puciul o-ntindea la Prut./ Când i-am spus de mine s-a strâmbat licheaua;/ tu ce mare brânză-n/ viață ai făcut?” (*Anapoda*, p. 19).

Adesea, în cele mai reușite versuri, *acest lucru* (vorba lui E.C.) se face cu profit... pentru autor. Imaginile sunt surprinzătoare, proaspete, dar și derutante, turnurile versului – neașteptate: Eugen Cioclea ține cu orice preț să evite tiparul, locul comun: „Am moștenit călcâiul lui Ahile./ Sofiștii nici că m-au lăsat s-ajung/ măcar pe una/ din reptile./ Alerg, alerg, aleargă, alergăm/ În grup compact ori răzlețiți pe pistă./ Bate sudoarea ca o brumă-n noi/ și radiază nume/ de pe listă./ Se face seară iute. Chiuim,/ cine mai e, pe unde-i, să răspundă!/ Ne-ar trebui

un numitor comun,/ de mai promite ceasul/ vreo secundă./
Și ne-ar mai trebui mai știu eu ce,/ (c-am fost soldat și-am stat
în bivuac)/ poate găsec și-o sârmă, oarecare,/ s-avem și-un
paratrăsnet/ pe-un copac” (*Numitorul comun*, p. 21). Reușita
se datorează nu strălucirii limbajului, ci talentului de a utiliza
vocabula în *catalizarea* ideii. Firește, întâlnim și *nenumărate te-
ribilisme, sintagme trunchiate, imagini goale, facile, siluiri inutile
ale sintaxei versificației*, dar... toate deficiențele sunt inerente,
am zice indispensabile ludicului *anxietat* de idei și cuvinte ce
alcătuieste cuprinsul acestui volum de versuri.

Preferințele au mers totuși și spre o altă arhitectonică,
poezia din cartea *Ofsaid*-urilor devine o construcție complicată,
neobișnuită, articulată din elemente extrem de diverse, nuanța-
tă de lumini *artificial-sublime*: „Patria țării – iată poezia./ O să
lucrăm în miezul ei egali./ N-am încotro și-accept *democrația*/
cuvintelor. Aproape geniali/ toți în comun,/ când ne vedem de
treabă,/ suntem un pic mai mult decât frumoși,/ eternității câte
o silabă/ adăugându-i,/ generoși/ Vă spun pe șleau/ ce cred
și ce mă doare” (*Matrice*, p. 46).

Cititorul avizat va distinge un poet cu o sensibilitate ieșită
din comun.

Prefață la volumul: Eugen Cioclea. „Ofsaid”,
Editura Magna-Princeps, Ch., 2011

*** Eugen Cioclea: poetul ludicului lucid**

Eugen Lungu se referea în prefața volumului lui Eugen Cioclea „Căderea liberă” la o sensibilitate ce se manifestă „antrenând (eucioclian) cititorul în lecturi între ordine și dezordinea programată, extremele fiind ale unui singur proces: acela de redescoperire a poeziei”. Or, poezia euciocliană este una ludico-lucidă, un amestec de cerebralitate și joc.

La Eugen Cioclea găsim o cumva „cuminte” și intertextuală parodie a *Albatrosului* baudelairian: „Am cumpărat la bâlci un pescăruș,/ Prins cu lasoul de-un poet pe mare,/ Și l-am dresat./ Acum se tot cufundă,/ Momit de-o stea ce-i scapă prin/ Izvoare” („Orice pasăre e ca o cauză ce fâlfâie”, volumul „Alte dimensiuni”). Un exemplu elocvent de dialog cu literatura precedentă este și „Itinerarul meu literar începe”, în care poetul spune cu ironia-i și umoru-i bine cunoscute: „Itinerarul meu literar începe/ cu toate variantele/ cunoscute sau necunoscute/ ale Mioriței/ la care am lucrat în anonimat/ cu alți ortaci/ ai cuvântului” (*Itinerarul meu literar începe*, în volumul *Alte dimensiuni*). El transformă literatura și cultura de până la el într-un intertext direct. În poemul „De ziua ta” citim mai multe trimiteri textuale: „Septembrie să-ți cadă pe fereastră/ cu-adolescenți îndrăgostiți și blegi,/ fă răcitură din Pasărea Măiastră/ și-mparte-i rânza, drept,/ printre colegi”.

Dar cumințenia sfârșește aici, doar dialogul cu predecesorii valoroși poate produce o astfel de „decentă” parodică. Atunci când se referă la trecutul cel mai apropiat al literaturii și al poetului, găsim o cu totul altă manieră de a parodia: „Poetul s-a îmbătat./ E praf. E clei/ Abia de se mai ține/ pe picioare,/ dar cât mai poate împărți/ „la trei”/ sprijinul său e clasa/ muncitoare!” (*Realismul socialist* din volumul *Alte dimensiuni*). Parodia

la Cioclea poate ajunge chiar în zona umorului negru: „Eu nici până astăzi nu am deprins/ Cum se face un nod la cravată,/ Căci arta aceasta mi-l amintește în ștreang/ Pe Esenin” (*Omul nu poate trăi singur*, în volumul *Alte dimensiuni*).

Eugen Lungu îl declara pe poet „proaspăt ca viziune și ca expresie” în prefața la volumul de debut. Nota ironică se remarcă în acest fragment prin faptul că eul liric își trădează adevărata intenție a discursului său – autoironia față de sine ca poet (el care zicea despre sine în alt poem „și-s fraier pe miriștea literaturii”) și față de generația sa literară, ba chiar și față de întreaga literatură din care face parte, după cum vedem și din fragmentul ce urmează: „Mă întorc în provincie/ mai sentimental decât toată literatura/ sovietică moldovenească,/ de parcă aș fi fost toată viața pantof,/ care, deși având limbă,/ abia acum s-a hotărât/ să vorbească”. Aceeași ironie față de trecutul sovietic o vedem în *Remember*: „Trăiam un timp,/ când nu doar între oameni,/ dar și-ntre cai lucra/ un tribunal/ sau abator socialist”.

Criticul Eugen Lungu în aceeași prefață constată că „în poezia teribiliștilor autopersiflarea e ceva firesc, și Cioclea nu face o excepție – unde se dă cu atâta ironie în obrazul cuiva, câte ceva pică și în propria barbă”. Autoironia ține și de raportarea la propria biografie a poetului: „La lumina pâlpâită/ a unei sticle de țuică/ în care,/ ca să i se taie mirosul,/ aureola poetului e aruncată ca/ o coajă de lămâie,/ câțiva prieteni/ abia de-i mai reconstituie chipul/ și numai scrumbia/ proaspăt desfășată din foile cărții/ sale de versuri/ își mai păstrează calmul,/ sinceritatea și/ ironia” (*Biografia poetului*, în volumul *Alte dimensiuni*). Iată și un exemplu de ironie în *crescendo* din același volum ca și celelalte două fragmente de mai sus: „Astăzi când toți știu litere-a citi/ și chiar pot scrisul vorbelor,/ cu hurta,/ doamne, mă rog,/ învață-i a iubi/ sau mută-le din poezie/ mutra” (*Monolog II*).

Eugen Lungu zicea că Eugen Cioclea „vine în literatură nu adus de ștampila diplomei de filolog, ci direct din ființa poeziei. Cioclea a făcut matematică la Moscova, și poezia lui, se pare, face trafic de influență, profitând de inducția dintr-o sferă a exac-

tității categorice într-o sferă a emotivității aleatorii. Între matematică (o artă și ea) și între poezie (care e și o știință) e cel puțin un punct comun – armonia”. În acest sens, acest Eugen Cioclea poate fi considerat unul dintre cei mai lucizi autori ai generației sale (poate i se trage și de la studiile făcute la Facultatea de Matematică, Universitatea „Mihail Lomonosov” din Moscova, dar poate e în firea lui umană): „Dar totuși blegul de mine/ și-ar vrea fericirea/ răpusă de fente acide, altminteri i-aș scrie o țidulă,/ nepublicată aice,/ și mult mai lucid ca aseară/ acuma/ nemai-schimbând-o,/ m-aș/ sinucide” (*Ei*, în volumul *Căderea liberă*).

Astfel, ludicul e, de multe ori, purtător în spate al unei lucidități ce s-ar desprinde din jocul liber al intelectului și al imaginației. Există la acest poet o detașare de propriul timp, o detașare ironică în poemul „Impertinența” din același volum: „Țărării n-au când citi versurile tale,/ [...] După o zi de muncă, oh! iubesc/ barbar femei bolovănoase,/ când impotenții poligloți scâncesc/ în patul orășencelor/ frumoase”.

Să recunoaștem că în opera lui Eugen Cioclea coexistă datele unui portret ceva mai complex, un autoportret cu scăpărări de luciditate și momente de ironică autocenzură: „Ca extratalent/ eu pot să atac cu lumina cuantică/ pe-o mulțime de genii” (*Vâj*, în volumul *Căderea liberă*).

Observăm la început jocul gratuit, apoi jocul ritual aplicat cuvintelor, ceea ce demonstrează încă o dată că e vorba de niște jocuri ale unei fantezii iscusite cu o mentalitate proprie. De aici și conștiința că refuzul vechilor „frumuseți” va duce la excluderea dintr-un canon academico-școlar: „Știu că nu voi ajunge/ niciodată în licee/ din vina cuvintelor cam necioplite/ și a lipsei bunului gust” (Eugen Cioclea, *Aleea clasicilor*, în volumul *Alte dimensiuni*).

E poetul care așteaptă „o pereche de blugi cam cârpiți,/ însă aduși din America” (*Soluțiile binevoitorilor*, în volumul *Alte dimensiuni*). Un vers ce poate fi chiar definitor pentru această generație optzecistă – numită și „generația în blugi” din pereostroika lui Gorby, căci, ne anunță același poet în *Chitări electrice*

asmuță naiul: „blugii devin costum național”. Poeții generației în blugi se vor exhibați și într-un joc al lor. Arheologia vremurilor de glorie literară are în opoziție niște tineri poeți deloc clasici și deloc aspiranți la aceasta: „Cu legitimația de membru/ al U.S. din U.R.S.S./ trec pe aleea clasicilor/ ca un accident al restructurării,/ scăpat de la neurochirurgie,/ un pic cam năuc,/ dar încă sigur de sine” (Eugen Cioclea, *Aleea clasicilor*, în volumul *Alte dimensiuni*).

În *Regula jocului* (volumul *Alte dimensiuni*), Eugen Cioclea își anunță generația: „Nu mai suntem o generație de îngeri/ cu aripioarele la spate,/ abia zburătăciți,/ cu sângele în bernă, pășind peste înfrângeri,/ iconoclaști sau prozești”. În alt poem găsim un apel către propria generație: „Mă adresez generației mele,/ Cât și celor care nu au apucat deocamdată/ Să prindă la seu:/ Din clipa aceasta (nu mai puțin importantă/ Ca pasul lui Armstrong pe lună)/ Toți cu șanse egale de a hrăni cu colivă/ Clanul de vrăbii al istoriei literare” (*Apel*, volumul *Alte dimensiuni*). În poemul *Mesaj* din volumul *Numitorul comun*, apărut încă cu semne chirilice în 1988, poetul se referă la aceeași generație: „Ce a fost a trecut. A rămas/ generația mea cam sucită,/ dar nici-când și nicicum de pripas/ sau cu fruntea de praguri zdrelită”.

E vorba de o istorie literară și general-umană în care vechile valori, poate cele adevărate sau cu adevărat verificate, dispar, în care: „Se moare prosteste, se moare subit/ și adesea din abuz de rețete,/ se moare eretic, spășit și umil/ cu fața la cer, la perete./ Se moare aiurea, spectaculos,/ în filme, romane, în teze,/ în bârfă, în glumă și-n serios/ în brațe ca-ntre/ paranteze”.

Un lucru e cert, literatura ca o taină, ca un surâs al Giocondei, nu mai este astăzi un imperativ, azi se scrie cu hohote de râs, căci ca într-un poem de Eugen Cioclea „mai inhalăm încă praful de pușcă și zgura/ de pe relicvele civilizației mondiale./ Zâmbește-n doi peri Mona Lisa,/ convertită și ea/ cu parale” (*Triumful materiei*, în volumul *Alte dimensiuni*).

Revista „Plumb”, 2013, nr. 7

*** Monologul poeziei lui Eugen Cioclea**

Poezia lui Eugen Cioclea reprezintă o refulare generoasă din calea însingurării și tristeții... Poetul surprinde cititorul foarte atent printr-o deosebită-delicată trăire, pătrunzând dincolo, sensibilitatea sa vede mai mult. Eugen Cioclea alege cuvinte rarissime, pline de sens: „Eu nu scriu versuri,/ Eu așa vorbesc./ Rămâne poezia nerostită –/ o altă stare-a existenței mele/ de alte stări, minore,/ vămuite” (*Orgoliu*). În versurile sale se poate remarca tendința spre anularea funcției/ intenției tranzitive sau referențiale a limbajului și stilului, încât se obține ambiguitatea maximă a textelor, cu toate consecințele care derivă de aici, legate de decodarea mesajului, latură, să-i spunem abstractă, a acestei poezii fiind excentră și, de aceea, debusolentă, uneori, pentru cititor.

Un posibil traseu al apropierii de poezia lui Eugen Cioclea ar cuprinde niște etape, una din ele fiind perceperea cuvintelor ce reflectă frământările poetului, determinându-1 să creeze altele după chipul și asemănarea sa: „[...] El n-are când aștepta inspirația,/ fiindcă aceasta,/ degrabă cărăbănuindu-se ca să se deie în scrânciob/ în grădina din spatele unei clinici/ de psihiatrie,/ fericită mereu ca un purice,/ îi trimite bezele cu sacul/ sau doze enorme/ de barbiturice” (*La persoana a treia*).

Ignorând condiția materială și ajungând la condiția ideală, *versurile eugeniene* sunt pătrunse de o deprimare completată de solitudine și... regret, sursa dintotdeauna fiind timpul prea puțin pentru El-poetul, secundată de imposibilitatea părăsirii benevole a destinului, pentru un altul, iar resemnarea *celui mai trist poet din Europa* se convertește în vers – cathartic pentru sine, o frumoasă provocare și pentru cititorul acestui început de mileniu trei: „[...] Eu primul intr' în veacul douăzeci și unu,/

singur dețin secretul trișeului surprins./ O manie e lumea,/ dar valul nu-i chiar timpul,/ deși taraba-i starea/ chibritului/ aprins. [...] // [...] Voi regreta în dodii./ Surplusul meu, desigur,/ va umple peste margini destinul nu știu cui./ Genial de trândav nu odinioară/ mi-am tăiat țuflicul -/ macră (de pe I). [...]" (Se).

Poezia lui Eugen Cioclea e mai mult decât o poezie, ea - Poezia lui Eugen Cioclea - constituie un moment deosebit de afirmare a unui profil aparte, literaturii din acest spațiu geografic al culturii românești.

§ 2. Eseuri omnilaterale

Eugen LUNGU

O altă poezie

În fond, acest volum este (sau cel puțin se vrea) o carte de vizită a generației '80 basarabene. Am evitat însă titlul care ne stătea la îndemână, de-a gata (*Antologia poeziei generației '80 basarabene*) din considerentul că poeții antologați aici nu se înscriu ca vârstă în limitele categorice ale unei generații. Diferă esențial și anii debutului editorial – Arcadie Suceveanu, acum cu toate stelele Ursei-Mari pe epoleți, își vedea tipărită prima carte încă în 1979, pe când Dumitru Crudu, tuns recruțește, „dădea lovitura” cu un debut dublu (fantastică performanță!) abia anul trecut. Deci, acest „încheietor de pluton” ar fi un „no-uăzecist” sadea, după cum s-au și grăbit să și-l revendice instantaneu încă ne-debutații săi colegi.

Problema înmatriculării ar fi falsă dacă ne-am fixa pe ea; există în subsidiar și alte oculte motive pe care nu pot să nu le deconspir aici – mulți dintre poeții intrați în antologie și consultați de mine în eventualitatea unei sugestii de titlu nu-l găseau tocmai potrivit pe cel mediatizat și întrucâtva „clasicizat” deja de Al. Mușina. Motivele? Le pot doar intui: în Basarabia titulatura de optzecist nu e nicidecum una de glorie – conotațiile care o însoțesc vin mai curând dinspre semnul minus al axei; unii poeți, deși împărtășesc teoretic ideologia optzecistă, se lasă parcă mai mult atrași de fulgurațiile aureolare emanate

de precedenta generație, pusă acum bine în onor și slavă poetică. Pendulează dilematic și critica; câteva nume (A. Suceveanu, E. Cioclea ș.a.) sunt „colportate” când de o listă, când de alta. (Mă întreb aici, într-o discretă paranteză, dacă nu cumva această reticență e provocată și de unele accente sceptice venind chiar din partea unor capete teoretice ale optzecismului românesc – „optzecismul e un fenomen despre care acum nimeni nu are chef să vorbească”, Gh. Crăciun; „Sunt deja destule semne că ea [generația] își forțează și își precipită intrarea în disoluție”, Al. Cistelecan.) Mai curând însă e vorba de proverbiala idiosincrasie poetică ce refuză orice încorporare în alte structuri, fie ele și cofraterne. Se face simțit, în pânzele freatice ale acestei promoții, și un rău conceput spirit de emulație care destramă. Nici publicațiile la care lucrează, cu diverse norduri pentru giruete, nu-i fac mai solidari. Oricare ar fi motivele – fenomenul a fost remarcat chiar din interiorul promoției – „optzeciștii din Basarabia nu afișează o mentalitate de generație” (N. Leahu).

Generația '80 nu și-a făcut intrarea în forță, în grup/ grupuri compact(e) așa cum s-au anunțat, în fond, congenerii din Țară; în primul rând, fiindcă fenomenul literar basarabean, mai ales în ultimele decenii, este unul disjunctiv, afinitățile fiind pur tematice sau de clan, nu și de ideologie estetică – nici unul din poeții importanți de la noi nu a creat ceea ce se cheamă o „școală”, iar naturalii epigoni și-au căutat întotdeauna modelele în altă parte decât acasă; în al doilea rând, la noi s-a resimțit în toate timpurile absența unui spirit critic director, formativ și coagulant, ceea ce iarăși presupune disipare și singularizare; de la o vreme, nu au mai funcționat nici obișnuitele cenacluri care induc spiritul de echipă și formează conștiința de bloc generaționist. [...]

În această primă fază de afirmare a viitorilor postmoderni, se calcă prudent, se pipăie, cum am spus, verticalitatea marginilor, se tatonează tematic. În poezie se mai cântă, melancolia funciară fiind cărată în trăistuțe vărgate de la țară. Nu mai e lirismul pitoresc-butaforic pătat de nostalgii, ci e unul înfrigorat

de întrebări și de conștiința unei iminente surpări. „Scriu (pentru cine?) buletine de boală./ Zorii n-au obiceiul de a tuna,/ Dar e atâta neliniște-n geamuri,/ mamă, mamă,/ măcar iedul cel mic de-ar scăpa” (N. Popa). În naiva *Lumină proprie* a lui Em. Galaicu-Păun, mulată pe livresc, pe faptul de cultură, se anunță, doar „grosul substrat cultural pe care crește, în fuzee controlate, poemul” (Al. Cistelean despre *Cel bătut îl duce pe Cel nebătut*). *Lucrare de control* de Teo Chiriac, cu un titlu-premoniție, este un test, o punte de trecere spre noua paradigmă. Vin apoi ironicii, exhibiționiștii (E. Cioclea, Vs. Ciornei) cu un soi de lirism în răspăr, simulând doar gravități sentimentale pe care tot ei le demistifică. [...]

Despre „direcțiile și tendințele” optzecismului basarabean s-au scris la noi câteva studii semnate de Em. Galaicu-Păun, N. Popa, Mihai Cimpoi, Vasile Garneț, Nicolae Leahu (ordinea numelor e cea a apariției studiilor). Ultimul a propus și o compartimentare luând ca premisă „demersul liric”: 1. *Poezia prozaismului existențial, ironia și bufoneria iconoclastă* (E. Cioclea, Vs. Ciornei, C. Olteanu, D. Crudu); 2. *Poezia tragicului mesianic și apocaliptic, parabola mitico-biblică* (A. Țurcanu, Em. Galaicu-Păun, T. Chiriac, V. Matei, V. Neagoe, A. Christi, Gh. Postolache, A. Corduneanu); 3. *Sentimentalismul manierist, inițiatic și erotic* (N. Popa, L. Bălțeanu, I. Nechit, L. Bordeianu, A. Plopi); 4. *Poezia rafinementului livresc și a fragmentarismului programatic* (Gr. Chiper, V. Gâmeț, C. Trifan); 5. *Fantezismul eclectic și esoteric* (Gh. Nicu, M. Ciobanu, B. Grigorescu, G. Chiciuc). E o „clasificare” în fond pertinentă, dar căreia oricând i se pot aduce amendamente. [...]

O asemenea optică îl obligă pe autor să contabilizeze mai mult ce nu au decât ce au nou-veniții. Mi se pare absolut improprie și formula emblematică propusă de critic pentru optzeciști – poeții „abia tangibilului”. Formula caracterizează în particular dispozițiile camerale ale lui Gr. Chiper, nu e însă una care i-ar reprezenta global. Eventual, în ea s-ar înscrie lirica (ce să-i fac, clișeul mă ia înainte!) feminină; prea puțin însă

energicul și categoricul discurs al Lorinei Bălțeanu din „Cio-buri” sau al Irinei Nechit de după „Arc”; nu intră sub marca ei nici chiar poetul „rafinamentului livresc” – dacă acceptăm demarcațiile lui N. Leahu – V. Gîrnet; cu atât mai puțin impetuozi-tățile bufe și ades elucubrante ale lui Em. Galaicu-Păun; în nici un fel ironicii, ludicii, exhibiționistii (E. Cioclea, Vs. Ciornei, C. Olteanu, D. Crudu ș. a.). Sintagma emblematică a acestei „alte poezii” este, cred, cea care s-a autoimpus și s-a consacrat – *generația '80*. [...]

*

Evident, acest *Portret de grup* nu este o antologie-instru-ment care să cuprindă toate numele poeților lansați în perioada antologată. Sumarul în acest caz ar fi fost mult mai amplu. Am încercat să „împăcăm” aici două criterii de selectare – pri-mul, cel valoric, și al doilea, cel al apartenenței la paradigma optzecistă. Evident, primul e și cel mai supus subiectivității, și pentru a o elimina pe cât e posibil am fost într-o permanentă confruntare de opinii cu doi „optzeciști” convinși, cărora le și mulțumesc cu acest prilej. Oricum, eventualele nemulțumiri (care antologie e fără cusur?) tot în baza acestui prim principiu se vor articula. Aplicat ideal, cele două criterii enunțate mai sus ne-ar fi lăsat cu un sumar din 6-7, cel mult zece nume, „por-tretul” nefiind în acest caz nici pe departe reprezentativ. Până la urmă antologia a luat configurația pe care o vedeți.

Nu mă voi angaja în profeții hazardate privind destinele de mâine ale optzecismului basarabean. Am putea însă bănuși că viitorul literaturii noastre se leagă în bună parte de numele acestor poeți.

Eugen Lungu, *O altă poezie // Portret de grup:*
O altă imagine a poeziei basarabene,
Chișinău, Editura Arc, 1995

Alexandru MUȘINA

Atlantida (poetică) de dincolo de Prut

[...] Eugen Cioclea e o revelație, un poet evident superior lui Mircea Dinescu. [...]

Revista „Vatra”, nr. 3, 1996, Târgu-Mureș

Alexandru CISTELECAN

Antologia pe ață

Cum atât Alexandru Mușina, cât și Caius Dobrescu, în articolele de dinainte, au binevoit să ia în discuție problemele de principiu – ori doar de oarecare generalitate – suscitade de *Portretul... optzecismului basarabean*, privindu-l ca pe un fenomen, îmi rămâne șansa mai comodă a unei simple înșiruiți pe ață a poeților selectați de Eugen Lungu. Sper să fiu astfel, măcar în parte, scutit de a mai repeta cele spuse în *Cuvântul* și, în plus, să pot acorda o atenție – fie ea și minimă – și copacilor acolo unde mai toată lumea a privilegiat pădurea. Antologia lui Eugen Lungu (și a celor doi anonimi descoperiți acum) are, firește, notele ei concordante, fiind construită pe un criteriu unificator, chiar restrictiv în motivația sa demonstrativă, dar în spatele conceptului coagulant, maximalizant, se ascund, totuși, individualități și chiar discordanțe flagrante. Voind să probeze o paradigmă în acțiune, Portret-ul de grup a sacrificat, legic,

atenția la unic, subordonând-o celei la comun și stilizând portretele individuale după exigențele coerenței de ansamblu. Dar fără aceste note centrifugale, puse într-o justă subsidiaritate din rațiuni ofensive, antologia nici n-ar fi avut vreun sens.

Capăt de serie și decan al generației ('80-ciste) e pus Eugen Cioclea. Într-o scriitură corosivă, aspră și tranșantă, Eugen Cioclea dă drumul unui nerv pamfletar, zvâcnind între scârbă și revoltă: „/.../ Eu trebuia să le zâmbesc./ Cât sunt de sus, cât sunt de mari!/ Cel ce m-a dus, era firesc,/ mă îndemna să pap homari./ Eu înghițeam ceva urât/ mirositor,/ ceva vomat./ Dădeam pahare tari pe gât,/ să scap de jeg, să fac curat./.../ Am stat și eu la masa lor,/ numai că n-am prea stat domol./ Ce vreți să fac, le-am zis, să mor?/ Duhneau a morgă, a/ formol” (*Cina irodică*). Câteva note dinesciene, rătăcite din orgoliul candorii și din insolența ingenuității, colorează această poezie de boxer cu reacții prompte în care grația e întoarsă în deriziune iar sintaxa însăși e mobilizată în exasperarea morală. Poet al furorii, Eugen Cioclea iese decis din ritualitatea rostirii și din festivitatea imaginativă, inaugurând un limbaj abrupt, vitriolant și caustic. Dacă el dă tunul generației, e limpede că, în vocalizele mâniei, nu-l prea acompaniază nimeni.

Revista „Vatra”, 1996, nr. 3

Alex ȘTEFĂNESCU

Dezinvoltură de om greoi

Eugen Cioclea este un om serios. A studiat matematica la Universitatea „M. Lomonosov” din Moscova și citește cărțile unor filosofi și scriitori ca Hegel, Sartre, Heidegger, Dostoievski, Freud, Noica, Huxley. Are 53 de ani. Se străduiește însă, nu se știe de ce, să scrie o poezie ștregărească...

Încercarea lui de a fi dezinvolt este de un irezistibil comic involuntar. Citind versurile lui Eugen Cioclea (Eugen Cioclea, *Dați totul la o parte ca să văd*, metapoeme, Chișinău, Editura Cartier, 2001. 80 pag.), ai impresia că asști la tentativa unui bărbat masiv și grav, îmbrăcat în negru, de a juca șotron pe stradă, alături de copii. Exuberanța nu i se potrivește. Și, totuși, el o practică tenace, devenind caraghios sau, cel mult, demn de compasiune, în momentul când apar, pe frunte, broboane de sudoare.

Iată cum se preface Eugen Cioclea că este jucăuș:

„Entropia-și belește/ independența,/ iar ploaia acidului dezoxiribo-/ nucleic/ curge și face bulbuci/ peste credința-mi/ încețoșată în mreaja/ depusă (probabil)/ de-o supra-/ ființă” (*Delta*).

Versuri chinuite de acest fel există în carte cu zecile. Mai transcriu câteva, cu riscul de a-mi deregla computerul, la care lucrez:

„Divergența mă lovește-n foale” (*Unitate*); „Dacă, admitem,/ cu mâna pe biblie,/ că axioma/ antologiei ne pupă,/ fără a ști cine suntem,/ atunci este vorba de un RNA-mesager” (*Cod*); „Mârlesc transcendental poezia-/ poate ajung/ la orgasm” (*Nirvana*); „Relativitatea face limbrici/ în mâncarea cantinei” (*Mal*); „Meditez la ceva/ și aceasta/ îmi uluiește gândirea,/ dar (tui fleoanca/ mă-sii!)/ treaba se-ntâmplă cu mult mai rapid”.

Din dorința de a trece drept un tip excentric, autorul re-produce în carte și encefalograma sa (din care reiese, de altfel, că are o activitate cerebrală obișnuită). De asemenea, se plânge – într-un stil despre care credem că-i trăsnet-simpatic, deși nu-i decât strident – că nu va primi bani pentru cartea sa: „Lucrarea dărnează drepturile autorului”. În realitate modul lui de a scrie dărnează plăcerea noastră de a citi.

P.S. Iată și o mențiune mai puțin comică, de pe pagina a doua a cărții: „Pentru scrierea acestei cărți autorul a beneficiat de o bursă a Fundației Soros Moldova”

P.P.S. „Tui” din eleganta expresie „tui fleoanca mă-sii” se scrie corect „tu-i”.

Revista „Basarabia” nr. 8-12, 2001

Nicolae LEAHU

Reflecție și iconoclastie în poezia lui Eugen Cioclea

Impresia pe care o impunea aproape violent poezia lui Eugen Cioclea, în 1988, la ora debutului* (1), într-un context descriptibil, cu un clișeu al epocii, drept „înnoitor în toate sferele vieții”, era că de eșalonul poeziei „moldovenești” (încărcat cu fructe și legume, vinuri și coniacuri, într-un decor cu spice aurii și ghirlande de flori vii îndreptându-se în plină viteză spre „viitorul luminos”) s-a agățat un clovn, care, fluturându-și deasupra capului sacoul în carouri, declamă în gura mare poeme

* Cf. E. Cioclea, *Numitorul comun* (prefață de Eugen Lungu: „Alternativa numitorului comun”), Chișinău, Editura Literatura Artistică, 1988.

„trăsnete”, pe teme contrariante pentru sentimentele puritane ale regimului, inclusiv al celui literar. Plus că și limbajul, de o ireverențiozitate frontală, „programată”, am zice, pune la toate, „hrăspăind” auzul educat în spiritul canonului festiv al muzicii sovietice.

Dincolo de gesticulația bufă și de tumbele stilistice pe care le face autorul cu o dexteritate amintind marile spirite ludice ale veacului trecut, poezia lui Eugen Cioclea insinua un adevărat program literar, axat pe *ideea reformulării etice și estetice a condiției poetului și a poeziei*, pornind de la o reflecție tensionată asupra statutului acestora în acele (nebănuite încă) zile de crepuscul ale imperiului sovietic.

„Ușa spartă în realitate”, cum se autocaracterizează, sau plonjând, din înaltul conceptelor, ca un luceafăr ludic („Vin. Vâjâind”) marcat de condiția sa efemeră, poetul este o reîncarnare a *firescului** („Eu nu scriu versuri./ Eu așa vorbesc.”, *Orgoliu*). Noul Orfeu își trăiește destinul la cote paroxistice: „Trebuiau să treacă patruzeci de ani/ ca să-mi vină sufletul la gură/ cum argintul viu în termometru./ Nu-s bolnav, dar am temperatură./ Poți să fierbi pe tâmpla mea cafeaua,/ poți să coci pe limba mea cartofii...”.

Exuberantă, tinerețea interioară se manifestă în elementul ei, adoptând sinceritatea rostirii, „vorbirea directă”, demnă (vezi *P.S. la Coloana vertebrală*), anunțând că la orizontul literelor s-a ivit o nouă dinastie de truveri.

„Poezia lui Eugen Cioclea/ este o poezie declarativă”, declamă pe un ton maiakovskian autorul, hotărât să distrugă (cu propriile arme ale acestuia) meterezele declarativismului „de lemn”, înnămolit în duplicitate și spirit meschin, în confort domestic și sufletesc („toți vor Druon și scrumbie”). O neliniște acută, parodiind discret anxietatea și ifosele profunzimii ermetice a discursului modernist, mână din spate ingenuitatea

* „Firescul” pare a fi echivalentul basarabeian pentru conceptele de poezia *prozaismului existențial* și *biografism* teoretizate pe larg de poeții optzeciști din Țară.

deliberată a poetului, care își pune masca unui „sucit” și „clăpăug”, obsedat de viziuni „scrântite”, de gândul că e un geniu „trândav” ce va rata șansa de a fi predat în licee „din vina cuvintelor cam necioplite”. De altfel, mimarea „sucelii” (a fi „de-a-n-doaselea” e o expresie recurentă la Eugen Cioclea), a agramăției, reactivate după cunoscutul model al ingenuității argheziene, constituiau o noutate pentru poezia românească din Basarabia, deschizând larg ecluzele pătrunderii în spațiul liricii a unui lexic reavăn, mustind de sevele unei simțiri necontrafăcute, apt să spargă tiparele și să dezumfle burduful convențiilor „literaturii serioase”, convenții întreținute vreme îndelungată de un civism duhnind a... cinism. „Rimele mint cu înverșunare”, avertizează poetul, constatând totodată și existența unui „comerț ilicit/ cu versuri lungi/ despre Patrie”. De unde și vibrantul său apel către congeneri să nu confunde „poezia cu Banca Centrală” și să renunțe la „legăturica cu bani” „măcar pentru poemele despre mamă și patrie”. Percepută, de la distanță, ca pură bufonadă, iconoclastia poetului are mereu în vedere o morală a creatorului și a creației, resorturile ei aflându-și sorgintea în etica populară, într-un limbaj aspru, dar cu efecte terapeutice, chiar dacă nu exclude nuditatea rostirii (vezi *Anapoda III*).

„Pretext” de comunicare nepretențioasă („Ca în sat/ salutul” sau întrebarea: „La apă?”) sau formă de „reluare a iubirii”, poezia este, pentru Eugen Cioclea, un concept glisând între candoarea unor binețe și înalta sofisticare sentimentală a re-facerii (în cuvinte) a unei sensibilități pierdute și regăsite. Iată de ce se și articulează cu o vehemență patetică discursul său antitraditionalist: „Țăranii n-au când citi versurile tale,/ precum că iarba, vai, devine scrum,/ precum că roua zornăie pe vale,/ iar soarele-i cu coadă de păun” (*Impertinența poetului*). Sau, din același text: „Impertinent curtezi tipografia,/ doar ți-a zâmbi vreun șpalt promițător/ plutește pe urină berăria/ cu tot cu oda ta despre ogor”.

Spațiu al autosacrificării sau al damnării, poezia este, pentru Eugen Cioclea, măsura unei implicări cumplite. În artă,

spune poetul, „să intri ca în ștreang”, iar în poezie, „ca un gladiator/ sfidând cu un surâs adolescent tribuna” (și aceasta pentru că „tot ce e frumos e și tragic”), frizând limitele, bruscând imposibilul.

Reflecția asupra condiției artistului și a artei sale se adâncește în ultimul volum al poetului, *Dați totul la o parte ca să văd* (2001), unde confruntarea directă cu structurile osificate ale tradiției ia note mai blânde, în schimb accentuându-se trăirea artei și a mitului adevărului ca evenimente ale propriei ființe. Tonul apodictic pare să certifice experiența încheiată a unui inițiat: Literatura, spune poetul, „este/ o răfuială cu propria/ conștiința”. Dar la capătul carnagiului eului cu sinele nu surâd certitudinile, pentru că poezia „nu vorbește despre adevăr”, ea, cel mult, îl apropie sau participă la constituirea sensurilor acestuia acolo unde nu-și cascadează decât neantul. Or, cum edictează poetul, singur „spiritul poeziei încearcă să mituiască incertitudinea,/ dar ce se alege din asta/ nu-i tralalala/ gândirii” (*Monolog*).

Metapoeme, subtitlul cărții *Dați totul la o parte ca să văd*, este mai puțin un termen tehnic și mai degrabă o ipostaziere orgolioasă a eului pe ultima treaptă a evoluției formelor poeticității („sfârșitul istoriei”, ce naiba!), mai exact, într-un punct din care ar începe o altă fază (dacă nu... istorie) a poeziei. O utopie asumată, un „construct” forțând instaurarea unui pact provizoriu între *theorie/ praxis și sensibilitate*. Divulgând o gestică modelată de ticurile avangardei istorice, artele poetice din acest volum s-ar împotmoli în plictis, dacă incertitudinea ca strategie a discursului n-ar inunda interstițiile poemului. Exemplară în acest sens este poezia (*Avan*) *teză*. „Părerile [poetului – n.n., N.L.] îs zăpăcite”, „Când spune una, se referă la alta./ O javră turbată e logica sa”, el „n-are nevoie (organic) de cititori”, momindu-i pe „zănaticii critici” cu „sățioasele lipitori”. Cu tot spiritul provocator pe care îl investește în discurs, senzația de *eputare* teoretică mută discuția în planul limbajului. Ceea cu ce ne alegem sunt *niște poze, niște cuvinte*. Și poetul

e perfect conștient de acest lucru: „Cu alte cuvinte/ aceleași cuvinte/ le spunem./ Orișice limbă te umilește” (*Altfel*). Sau: „Scrisu-i ca moftul – peren”.

Alunecarea discursului în clișeu naște revolta de a destabiliza limbajul, nevoia destructurării surselor modelatoare ale poeticului, pentru a le re-testa funcționalitatea, consistența, dexteritățile combinatorice. Cuvintele și gesturile (poetice) și-au pierdut inocența, comunicarea mușcă lacom din carnea lor tot mai flască și ceea ce-i rămâne poetului este să stârnească iritarea, furia, invidia confrăților de condei: „Sfătuiesc scriitorii să nu mai citească/ mângăliturile mele,/ cum nu le înghit nici eu pe-ale lor” (*Vamă*). Domeniu al confruntărilor vanitoase, pare să spună poetul, poezia substituie comunicarea prin iluzia comunicării, adevăratele iluzii poetice fiind evenimente interioare: „metaplasma se-ntâmplă pe muchia conștiinței”, ci nu pe segmentul emitent-destinatar. Iată de ce, de vreme ce poezia nu poate avea o rezonanță exterioară echivalentă *trăirii în act*, despre „bazaconiile” poetului „n-ar trebui să se scrie defel într-o limbă/ din cele vorbite/ curent” (*Cumva*). Or, la limită, interpretarea e doar umbra unui „joc secund”.

Faptul că atitudinea iconoclastă stimulează reflecția poetică în timp ce aceasta din urmă regizează spectacolul celei dintâi e vizibil mai ales în *imaginea* (nu spun totuși structura!) atent elaborată a cărții. Nici Emilian Galaicu-Păun (aici pe post de lector de carte), un fanatic al monturii infinitezimale, n-a consumat atâta energie pentru efecte de ordin exterior, aș zice pirotehnice. Începând cu titlul volumului, avându-și „temeiul” în versul „Dați totul la o parte să văd îngăduința/ marelui șef pe lumină care o năruie fără contor” (*Mal*), o aluzie la generalizarea transformării în marfă a resurselor vitale pentru existența umană („Locuiesc într-o zonă unde și viața/ este cu plată”), continuând cu subtitlul *Metapoeme* și portretul fotografic al autorului, prefațat cu versul (programatic?!) „Numai defectul din mine/ mai este original”, Eugen Cioclea fixează în mortarul conceptelor alte și alte „cărămizi” întru împlinirea idealului

de carte ca *obiect de artă*: un motto din *Poemul didactic* al lui Parmenide din Eleea, trei planșe înfățișând lucrări de Simion Zamșa (realizate din/ pe deșeuri vechi), encefalograma autorului, autenticată prin ștampila medicului, o listă bibliografică (impresionantă, e adevărat) „sugerând” suportul „științific” al... discursului liric, scurte note bibliografice despre autor, inclusiv consemnarea „Scrieri neimportante”, cuprinzând cele două volume anterioare și „distincțiile” cu care au fost onorate. La această sofisticată regie se adaugă convertirea în figuri de stil a unor formule de algebră, termeni din genetică, o partitură (de Schönberg) etc. Nu se poate să nu remarcăm unitatea stilistică a titlurilor (din 50 de titluri, 45 sunt dintr-un singur cuvânt, celelalte cinci fiind titluri „poliglote” din două sau mai multe cuvinte). Strunind, acum, ludicul și ironia cu frâiele cerebralității, eliminând butada în favoarea apodicticului, temperând spontaneitatea temperamentală și inserția senzualistă ce dădeau acel farmec iconoclast și degajat cărților sale anterioare, Eugen Cioclea ajunge, în *Dați totul la o parte ca văd*, printr-o imprevizibilă croazieră în jurul globului poezesc, la poemul grav, construit în două ritmuri, cu erudiție și sensibilitate. Deși inversează termenii ecuației lirice, poetul rămâne un nonconformist de substanță, zăpăcind uneori antenele receptării. Alex. Ștefănescu e una dintre victime* prin respingerea abruptă, fără discuții, a unei experimentale a volumului, unul dintre cele mai interesante în poezia românească a ultimilor ani. Or, se știe, experimentul literar nu poate da imediat satisfacții esteticului, ele se produc fie prin raportarea operei experimentale la contextul literar al momentului, fie prin acțiunea secretă pe care o va exercita asupra evoluției ulterioare a literaturii.

„Semn”, 2002, nr. 3/4

* Cf. Alex. Ștefănescu, *Dezinvoltura de om greoi*, în „Ziarul de duminică”, 5 oct. 2001.

Un „provocator” întârziat: Eugen Cioclea

Matematician (cu studii neterminate), rătăcit prin Kamceatka în vremea militariei, traducător, muncitor, chiar redactor-șef la „Tineretul Moldovei” (1992-1995), cu un debut amânat, Eugen Cioclea (n. la 4 august 1948, Druță, j. Edineț) este, cum bine l-a definit M. Cimpoi, *un poet dintre generații*. Discursul său, cu erupții teribiliste, aruncând cuvinte „necio-plite” și viziuni „scrântite”, este mereu egal cu sine, brutal-confesiv, de o directețe asumată: „Vă spun pe șleau ce cred și ce mă doare”. Sunt, așadar, aceste producțiuni, calchiate pe vorbirea directă, poemele „trăsnite” ale unui boem eretic care ne anunță, deloc ceremonios, că „nu mai sunt taine”. Încât, dacă „totul e spus aproape” și visele sunt „zdruncinate”, impulsul său celebrator nu privește calendarul sacral, ci „limba infectă a străzii”.

Eugen Cioclea debuta fulminant în 1988 cu *Numitorul comun*. A mai tipărit *Alte dimensiuni* (1991), *Dați totul la o parte ca să văd* (Metapoeme, 2001) și *Subversiunea poetului revoltat* (2002). Vede în literatură „o răfuială cu propria/ conștiință”, iar logica e „o javră turbată”. Dă cu tifla literaturii „serioase”, sfidează colecția de pudibonderii și se întreabă, candid-jucăuș, dacă astfel de „mâzgălituri” și bazaconii interesează azi pe cineva. Denunță, deci, iluzia actului comunicațional și ne aruncă într-o incertitudine care ar trebui, aflăm, „mituită”! Este, altfel spus, un provocator, un „clown” cu gesticulație bufă (N. Leahu), un paranormal (cum se crede), producând – din plictiseală, flecărind – cărți deocheate? Alex Ștefănescu a provocat mari emoții la Chișinău când, comentând un „op” al poetului (era vorba despre *Dați totul la o parte ca să văd*), denunța acel „fiasco”: o poezie ștrengărească, de un comic involuntar,

cu versuri chinuite, excentrice etc. „Execuția”, zice N. Leahu, conduce la inversarea rolurilor și rezervă criticului bucureștean chiar postura de victimă, aceasta neînțelegând (și respingând) *unda experimentală*. Adevărul e că „alde cioclea” se vrea – o recunoaște! – purtătorul unor cuvinte „prin excelență/ bizare”. Și că inconformistul poate fi măcar suspectat, uneori, de emisie neglijentă. Iar *metapoemele*, adunate în acel volum care a iscat vâlvă, echipat cu o listă bibliografică, asigurându-i, chipurile, suportul științific (poetul fiind teribil de afectat chiar dacă, bravând, mărturisea că nu-l interesează părerea criticilor), au un farmec iconoclast, alături de celelalte „scrieri neimportante”, izvodite în timp. Fiindcă, în pofida aparențelor, nu avem de-a face cu scrisul-moft, ci cu poemul grav, exersând „vocalizele mâniei” (cf. Al. Cistelean).

Un furios scuturându-se de sentimentalisme, vrând să corecteze mioritismul – o eroare matricială (v. *Recurs la baladă*), Eugen Cioclea se vrea „dizolvat” în cărțile sale. Goliardic, frondeur, condamnând comerțul „ilicit” al patriotismului zgomotos, vandabil, pozând în ludic și ironic, grav însă – dincolo de bufonadă – în subtext, mereu de-a-ndoaselea, poetul ne anunță: „nu mai suntem o generație de îngeri”. Poezia nouă fuge de sacru, iar rimele „mint cu înverșunare”. Așa fiind, pierderea inocenței este un fapt împlinit. Cu observația (lansată de N. Leahu) că apetitul reflexiv, presiunea intertextualității regizează – în cazul lui Cioclea – însuși spectacolul pus la cale cu firească dezinvoltură.

Vom conchide, alături de Al. Mușina, că „cel mai trist poet din Europa” este o revelație. „Ușier la ADN-ul clipei”, E. Cioclea a pus umărul la dinamitarea unor clișee și prejudecăți, violând chiar statutul poeziei basarabene. Sentențios, dur, cu limbaj abrupt, căzând (și) în teatralitate, teribilistul Cioclea vrea să intre/ să rămână în poezie „ca un gladiator”. Acceptând viața ca rol, el este, categoric, chiar *personajul liric* al operei sale. Un eretic, negreșit, Eugen Cioclea își vorbește poezia. Cel care nu poate cânta „cu drâmba”, oferind, pe un ton persiflant,

„estradist”, *reportaje lungi*, speră (nu foarte convins) să obțină adeziunea confrăților, refuzând „legăturica cu bani” (v. *Apel*). Și asigurându-ne cordial, în știutu-i registru auto-ironic: „N-am nici o carte dată la tipar/ și asta prevestește versuri bune”.

Poeți din Basarabia, Adrian Dinu Rachieru,
Chișinău, Știința, 2010

Nichita DANILOV

Un poet neobișnuit: Eugen Cioclea

Galeria de portrete din *Moartea și busola* a lui Borges, populat de tot felul de ființe himerice, nu cuprinde în paginile sale de consistența nisipului o istorie mai bizară decât cea a poetului Eugen Cioclea, născut în anii de amurg ai stalinismului, undeva într-o localitate situată în inima Basarabiei. Istoria sa, cu adevărat fascinantă, ar putea umple paginile unui întreg roman sau ar putea fi condensată, dacă am adopta metoda autorului „Loteriei din Babilon”, în câteva pagini sclipitoare. O voi rezuma, pornind de la relatările unor prieteni în câteva propoziții. După un scurt și turbulent periplu prin liceele din Chișinău, Eugen Cioclea pleacă la Moscova, înscriindu-se la Facultatea de Matematică a Universității „Mihail Lomonosov”, devenind un student de elită. Într-o zi de toamnă, plimbându-se pe aleile parcului, o întâlnește pe fiica generalului X, pe care o agață într-un stil mai puțin obișnuit, scrijelind ecuația lui Newton pe o frunză ruginie de arțar și declarându-i dragoste eternă. La nici o săptămână după acest episod, îmbrăcat într-un costum alb, impecabil, înarmat cu un buchet de trandafiri roșii,

tânărul Eugen se prezintă în fața generalului cerându-i binecuvântarea. A urmat proba focului: șampanie și votcă... Bând cot la cot cu aspirantul, generalul rămâne uimit de cerbicia acestuia. Noaptea, generalul și pretendentul se adâncesc în calcule. Răsăritul îi găsește în fața aceleiași mese, făcând, jucând ruleta rusească. Destinul e de partea poetului. După ce-și duce de trei ori pistolul la tâmple, trăgaciul țacăne de fiecare data în gol. În cele din urmă, generalul se declară învins. La scurt timp urmează nunta, la care participă jumătate din membrii biroului politic, în frunte cu secretarul general. Din această clipă, biografia sa cunoaște ascensiuni și căderi neașteptate. Beneficiind de protecția înaltă a generalului, i se deschide în față o dublă carieră, politică și științifică. Tânărul absolvent alege un alt drum, ce al boemei literare. Pornind pe urmele lui Esenin și Vâsoțki, Cioclea frecventează cu asiduitate cabareturile unei Moscove ce nu crede în nimic, sfidând orice convenție socială. Locuiește în această perioadă în același imobil cu primul secretar al PCUS, jucând noaptea șah cu generalii și chiar cu însuși Leonid Ilici. Descinde într-o zi la Chișinău, cerând autorităților ca să fie asfaltat drumul ce leagă autostrada de satul său natal. Cu tot zelul organelor republicane, Cioclea e nevoit să piardă câteva zile și nopți la Chișinău, dar în sfârșit asfaltul e turnat și botezat și Cioclea se întoarce în satul său natal ca un erou civilizator. Circulă, referitor la acest eveniment, mai multe variante. Printre care și aceea că poetul ar fi năimit lăutari cu ruble lipite pe frunte și pe cizme, întorcându-se acasă într-o caleașcă trasă de șase cai de culoarea amurgului, împodobiți cu steme și steaguri multicolore. Alta că ar fi sosit într-o limuzină, însoțit de o gardă personală, alcătuită din ostași ce luptaseră în Afganistan și care purtau pe față măști populare, astfel că suita sa părea desprinsă dintr-un carnaval. Au urmat câteva zile și nopți de pomină și iminentul divorț și căderea în dizgrație. Devine pentru un timp, cum zice Em. G. Păun, „un stâlp de nădejde al boemei moscovite”, pierzându-și rând pe rând batalionul de costume și cămăși la jocul de poker. După o încăierare crâncenă

pe Arbat, boema se sfârșește pe patul de spital, când i se decupează un triunghi din calota craniană (ce păstrează la scară redusă dimensiunile piramidei lui Keops, de unde și revelația), astfel încât creierul său începe să palpitate liber, putând fi atins cu degetul. De atunci și până astăzi poetul trăiește cu sabia lui Damocles atârând deasupra neuronilor. Orice mică atingere i-ar putea fi fatală. În fine, după degringolada moscovită, revine la Chișinău, cu puțin timp înainte de destrămarea URSS-ului, păstrând ceva din aura-i de altădată. După câștigarea independenței, se dedică trup și suflet poeziei.

„Eruptiv, raționalist, dur, Eugen Cioclea, conform mărturiei lui Em. G. Păun, recurge la confesiunea ardentă, directă, profetică, ironică, îmbrăcată în haină expresionistă”. „Tot ce atinge poetul cuprins de febra creației se transformă în lingo-uri de frumusețe...” Unii îl compară cu Mircea Dinescu, alții îl situează în descendența autorului *Uvedenrodelor...*

Mi-l aduc aminte descinzând, prin anii nouăzeci, la scurt timp după prăbușirea Cortinei de Fier, alături de alți câțiva confrăți de breaslă, unul dintre ei purtând nume voievodal, pe străzile pline de placarde și steaguri găurite ale iubitei noastre urbe; un bărbat înalt, uscățiv, cu o chică blondă și o țacălie pe care ar fi invidiat-o, desigur, mulți eroi cehovieni, dacă nu cumva chiar însuși prințul Mășkin, cu care, de altfel, zic unii, Eugen Cioclea ar avea multe puncte în comun; alții însă, pornind de la temperamentul lui năbădăios, tind să-l asemuie cu Rasputin...

Parcurgând în fuga ochiului aceste rânduri însăilate cu acul muiat în fiere și în miere, cititorul va răbufni plin de năduf în sinea sa: de ce-i place oare scriitorului să se ascundă după deget? Dacă are ceva de spus, să spună limpede! De ce atâtea ocolișuri, la ce bun atâtea trimiteri de la Borges la „Idiotul” și la călugărul negru sosit la curtea țarilor din inima Siberiei? Nu cumva aceste întortochele ascund lipsa de inspirație a autorului care, neavând nici un punct de reper clar în minte, încearcă să găsească un punct de sprijin în eter, pentru a-și dezvolta

apoi în jurul lui aberantele sale idei despre viață și literatură?! E vizibil pentru oricine că frazele sunt trase de păr. Dacă îl scoți din pălărie pe prințul Mășkin nu poți să-l transformi, pocnind din degete, într-un personaj malefic, a cărui sutană mai bântuie și azi pe coridoarele Palatului de Iarnă. Primul e un fel de Crist, coborât printre oameni. Al doilea, un adevărat demon. Lucrurile sunt cât se poate de simple, va spune autorul. Fiind clădit după logica oximoronului, Eugen Cioclea posedă trăsături și din unul, și din altul. În el sălășluiește atât Iisus, cât și procleatul... Mi-l aduc aminte stând într-un fotoliu într-o cameră situată la etajul 6 al Hotelului Moldova, înconjurat de cești de cafea și scrumiere. Discuțiile au fost cât se poate de aprinse. S-a vorbit și despre matematică, și despre poezie. Țin minte că a fost invocat numele lui Esenin și al Isadorei Duncan. După cum țin minte că s-a uzat, de asemeni, și de cuvântul *pizdeț*... Petrecerea s-a terminat în coadă de pește. Epuizându-se trotilul, aruncându-și fularul peste pijamale, Eugen Cioclea a coborât la recepție venind înapoi înarmat cu o întreagă baterie de cadăne înspumate. A doua zi, cu capul încă tehui, a reușit să cucească o jumătate din vânzătoarele de la Moldova...

Peste un timp i-am întors vizita. Primirea a fost extrem de călduroasă. Discuțiile la fel de aprinse. Țin minte și azi cum însoțit de Nicolae Popa, Em. Galaicu Păun și Esinencu navigam pe bulevard, împingând în față un landou, plin de sticle de șampanie. Atunci, l-am auzit pe Eugen Cioclea exclamând: „Dați totul la o parte ca să văd!” „Ce?” l-am întrebat cu toți în cor. „Nimicul, a zis el!” Și ne-a arătat, desfăcându-și calota, o parte din emisfera sa cerebrală, ce semăna cu o tăbliță de lut ars acoperită cu tot felul de hieroglife.

Revista „Tiuk!”, 2013

„Vreau să distrug universul”

Când ajung acasă îmi place să răsfoiesc cărțile din biblioteca tatălui, să răsfoiesc cărți pe care nu le am la Brașov, să recitesc din poezii basarabeni pe care i-am admirat în adolescență. Acum am găsit cea mai recentă carte a lui Eugen Cioclea, un poet deschizător de drumuri pentru literatura dintre Nistru și Prut, care are un stil propriu și care n-a scris niciodată ca alții. Un poet basarabean mult prea tare pentru ca lumea literară din România să și-l asume de bună voie, pentru că Eugen Cioclea i-ar eclipsa pe tare mulți poeți „nepereche”. De fapt, poezia lui Cioclea este *Made in URSS*, cum spune chiar în primul său poem, fapt biografic, dar și bibliografic. La Eugen Cioclea se simt influențele maiakovskiene, ca ritm, și eseniniene, ca sensibilitate și ironie – blajină și duioasă. În URSS Eugen Cioclea se făcuse cunoscut prin versul „Sunt cel mai trist poet din Europa”, (I) pentru că în URSS nu prea puteai să ieși în Europa, URSS ținând loc universului și (II) pentru că în URSS nu aveai dreptul să fii trist. Dintre poezii români Eugen Cioclea poate fi comparat cu Mircea Dinescu, poezia lui având la fel de mult nerv, e la fel de declarativă și la fel de socială la prima vedere. *Vreau să distrug uniVersul* începe cu un *Drept motto...* de o pagină și jumătate, prin care poetul se prezintă: „nu o dată am profitat, cu prisosință, de dragostea femeilor moscovite. Mă prezentam (unde ești tu, Ostap Bender?!) scurt și bombastic: viitorul laureat al premiului Nobel! (...) Insuportabil ar fi să greșesc, dar uneori pot să jur că mai port, rășchirat peste zări, năsălăul lui Gogol”. Cititorul este pus în temă cu stilul lui Cioclea chiar din primul rând al primului poem al cărții, *La persoana a treia*, un fel de ars poetica a lui Eugen Cioclea: „Poezia lui Eugen Cioclea este o poezie declarativă./ El vă face declarații de iubire din mers. (...)”

El vine hotărât să vă spună/ ceea ce n-a apucat să audă de la fiecare din voi,/ el vi se uită lacom în gură/ ca la o podoabă de măr/ și chiar mușcă din măr/ și își marchează poemele:/ Made in URSS". Nu există nici un poem scris de Eugen Cioclea din care n-ai vrea să citezi. Să vă împărtășesc câteva exemple din colecția mea de citate. *Poate*: „Pledez pentru semnul: egalitate/ dintre firul de iarbă/ și turnul Eiffel”. *Regula jocului*: „Declinul nu, o, nu se mai declină/ decât din viitor înspre părinți” – „dar deocamdată, fiindcă chiar roua/ pe picioare/ ne amintește lanțul de ieri,/ se joacă dur”. „Dilema”: „Vreau ca un ciung demult să vă cuprind,/ strivind pe piept, întins, acordeonul (...) eu știu că-n sat a mai rămas un cal,/ căruia i-i tare dor de mine”. *Rampa*: „Las pentru alți cercetători succesul/ de-a da prin străchini c-un picior de vers./ Eu îmi propun să scutur universul...” *Substituire*: „Ce aș putea să vă spun,/ dacă până și rudele/ îmi cercetează-ndelung pașaportul, înainte/ de a mă strânge la piept”. *Anapoda*: „Patriotu-n mă-sa de la primărie/ să nu-l prindă puciul o-ntindea la Prut./ Când i-am spus de mine s-a strâmbat licheaua:/ tu ce mare brânză-n/ viață ai făcut?” *Numitorul comun*: „Am moștenit călcâiul lui Ahile”. *Apel*: „Mă adresez generației mele,/ cât și celor ce n-au apucat deocamdată să prindă la seu;/ din clipa aceasta (nu mai puțin importantă/ ca pasul lui Armstrong pe lună)/ toți cu șanse egale de a hrăni cu colivă/ clanul de vrăbii al istoriei literare,/ departe de a fi puritani,/ măcar pentru poemele despre mamă și patrie/ vom refuza matrapazlâcul/ de bani”. *Autobuz spre provincie*: „Vin acasă. Cu sufletul scâlciat./ Cu toate visele zdruncinate, ca niște mere-n-tr-un sac (...) Vin acasă. Mă întorc în provincie./ Mai sentimental decât toată literatura sovietică moldovenească”. *Testament*: „Și mă plesnește-n bot realitatea”. *Matrice*: „Cu capul sus și dezgolit în artă/ să intri ca în ștreang”. Dacă Eugen Cioclea are-n plan distrugerea uniVersului, trebuie să înceapă cu câteva poeme de-ale sale, cum e *Bocet senin*, un existem extraordinar, ca și următorul poem din carte, de altfel, *Prinderea câinelui roșcat*, în care „femeia îmi trece prin pat

ca pe schiuri”, ca și următorul, *Căderea liberă*, unde viața e ca timpul în care cazii când nu ți s-a deschis parașuta, iar după aceea „intru în sfera de influență a dumneavoastră”, ca și *Cina irodică* sau *Realism* sau *Love story* sau *Apel* sau *Dacă-i să mor...* Un poet basarabean tare bun pentru istoria literaturii române.

Revista „Tiuk!”, 2013

Alexandru CISTELECAN

Poeți, vă ordon, treceți Prutul!
(Al doilea optzecism)

Respectând cronologia și în pofida irelevanței acesteia, antologia lui Eugen Lungu e, implicit (dar poate că și manifest), o demonstrație de autentificare a spiritului optzecist. Între Eugen Cioclea și Dumitru Crudu se cuprinde, nu fără pasaje recesive ori de pură retardare, evoluția sensibilității optzeciste de dincolo de Prut.

De la sfidare și ostentație, cu un Eugen Cioclea ce transformă dulceața moldovenească în șmirghel, asuprașii până la abrazivitate nu doar limbajul, ci și sensibilitatea, optzecismul basarabean trece, mai lin ori mai cu hopuri, la pactul de redundanță cu realul semnat de Dumitru Crudu. Exasperările lui Eugen Cioclea (care e departe de a se scălda în exuberanța imaginativă stănesciană ori în melancolia blandianină, cum se întâmplă cu poeți/ poete ce-l urmează în antologie) se mișcă, totuși, într-un proiect autovalorizant al eului, nutrit, măcar pe dedesubt, de o mitologie a inocenței trasă în bravură și epatare. De sub corozivitate răzbate încă o exaltare șaizecistă și

o beatitudine a sinelui care își contabilizează orgolios candoarea: „Vin. Vâjâind./ Dar până-o să intru în sfera de influență/ a dumneavoastră/ mai am încă timp să fiu cine sunt/ tânăr, cu cerul în spate și-n oase/ cu Calea Lactee ca un colind,/ savurând o stare de grație,/ sau de ce nu ar fi să dezmint/ cum că-n vid/ toate corpurile ar cădea/ cu aceeași accelerație.” (din *Căderea liberă*). Fără intercesiunea iluziei și a imaginației, punând eul și poemul într-o relație de redundanță imediată cu realul, sunt, la capătul celălalt, poemele lui Dumitru Crudu.

Revista „Cuvântul”, nr. 1/46

Mihai IOVĂNEL

Poezia lui Eugen Cioclea

Considerat unul dintre cei mai buni poeți iviți în Basarabia ultimelor decenii, Eugen Cioclea face parte din spița boemilor trăind amplificat și parcă damnați sub combustia propriei poezii. A publicat puțin, dar parcimonia găsește o compensație în intensitatea poemelor. A fost comparat cu Mircea Dinescu: cei doi au în comun într-adevăr influența poeziei ruse, simplitatea ritmat-tensionată a versurilor nutrite dintr-un fond tropic și lexical de bază, precum și o calitate eminentă politică. Unele poezii ar putea fi atribuite cu ușurință lui Dinescu: „Cocoșii cântă, proști de bucurie,/ decapitați mereu de-același soare,/ pruncul se naște după cumătrie,/ votat prin clinici de ordinatoare.// (...) Și cum scânțește lanul de lucernă,/ invidios pe șuncă și cârnați,/ fete bătrâne sar dintr-o lanternă/ să se mărite-aiurea cu/ soldați” (*Perspectivă imediată*).

Aspectul politic al versurilor lui Eugen Cioclea acoperă mai multe paliere. O primă categorie ar fi aceea aplicată lumii literare. De pildă, într-un apel către generația sa, Cioclea ironizează traficul lucrativ făcut de poeții basarabeni cu poeme patriotice și materne: „Mă adresez generației mele,/ cât și celor ce n-au apucat deocamdată/ să prindă la seu:/ din clipa aceasta (nu mai puțin importantă/ ca pasul lui Armstrong pe lună),/ toți cu șanse egale de a hrăni cu colivă/ clanul de vrăbii al istoriei literare,/ departe de-a fi puritani,/ măcar pentru poemele despre mamă și patrie,/ vom refuza legăturica/ cu bani” (*Apel*). De asemenea, un poem ia în derâdere clișeele artei socialiste: „Poetul s-a îmbătat./ E praf. E clei./ Abia de se mai ține/ pe picioare,/ dar, cât mai poate împărți/ «la trei»,/ sprijinul său e clasa/ muncitoare!” (*Realismul socialist*). O altă categorie ar ține de demontarea viziunii birocratic-inginerești aplicate realității în Estul comunist: „Dar bine măcar că realitatea/ nu poate fi demontată/ de-un maistru mecanic/ cu nimb/ iar viața nu-i bicicleta/ din copilărie,/ pe care, ori de câte ori o făceam,/ îmi rămâneau și niște piese/ de schimb” (***)). Câteodată poemul versifică în punctul de plecare clișee umanist-ideologice, scurtcircuitate însă printr-o extrapolare insolită: „Ne pârălim pe aceeași planetă./ Înfulecăm din același pământ sau nisip./ În curând vom planta bostănei/ și măslini și garoafe/ pe lună/ (mi s-a spus că-i posibil un metalimbaj/ mai frumos ca o limbă)./ Doamne al proștilor, zic, nu cumva/ ne vom și înmulți precum râmele/ pe un vârf de hârleț/ într-o groapă/ comună?” (***)).

Imaginile folosite de Eugen Cioclea sunt recrutate din perimetrul aflat la îndemână al cotidianului casnic ori politic: „Luceafărul, seara pe deal,/ mi-i aceeași, din suflet, bujie./ Fericit c-am fost aspru la păr,/ nu sunt trist c-o să mor cu chelie.// Toate bune. De la un timp/ am și martori dispuși să confirme./ Conștiința-i un bec de control –/ fără sârme” (*Conștiința de sine*). Această recuzită imagistic-lexicală simplă este încordată însă într-o voce orgolioasă, cochetând cu megalomania nutrită

din imperialismul cu pretenții universaliste al culturii sovietice (perfect similar de altfel cu acela al multor poeți americani): „Las pentru alți cercetători succesul/ de-a da prin străchini c-un picior de vers./ Eu îmi propun să scutur/ universul./ Eu am ceva de lucru-n univers” (*Rampa*).

Apar și poeme pseudonarative, ironico-absurde, în stilul lui Vintilă Ivănceanu sau al lui Bob Dylan din *Motorpsycho Nightmare*: „Lucram la un poem, dar ca-nadins/ eșafodajul se prăbușea și toate/ cuvintele se năruiau./ Sisif/ îmi dădea lecții de/ absurditate.// Vecinul meu, un mare fotbalist,/ țintea să-nclieie mingea de-un perete./ La amândoi când ne era mai trist,/ jucam șeptică într-un cămin de fete.// Atunci sosiși în viața-mi, draga mea,/ cu ochelari și șorț de școlăriță./ Te-am întrebat: «Vrei să-mi ajuți ceva?»/ Ceasul bătea exact la linguriță.// Și-am început cu buzele să-ți pun/ pe corp cuvinte ca pe-o armătură,/ în sus pe glezne, coapse, umeri,/ pân/ ai dispărut cu tot cu coafură” (*Ucenicul lui Manole*). Ca model asociat lui Eugen Cioclea a fost invocat de altfel dublul sovietic al bardului american, Vladimir Vâsoțki. Poetul este cât se poate de familiar cu tipul de discursivitate tranzitivă, tăioasă și lirică, biciuitoare și subversivă, care își joacă la perfecțiune rolul de bufon îndrăzneț care aruncă adevăruri contondente cu arta de a nu-și pune capul în pericol: „În seara asta vă vorbesc deschis – / scena-mi convine ca o ghilotină,/ unde pe cel ce-i biciuit de-un vis/ cu-adevărat doar moartea îl alină.// Mă voi menține pân’ la capăt treaz,/ în defavoarea fabricii de votcă,/ de-aș ști că-s lac de gheață pe obraz,/ iar gura mea nu-i gură,/ ci o copcă.// Sunt pregătit și mă voi bate crunt,/ lovind în spleen și-n vintre de minciună/ pân’ s-a preface luna-n boț de unt,/ ca să vă ungeți pâinea de la cină.// În seara asta, dintre oratori,/ eu unul singur vă voi trage clapa,/ să nu v-ajungă poezia, uneori,/ cum, brusc, sub duș vi s-ar închide apa”. Dezgustul față de convențional și de „somități” provoacă arte poetice radicale: „Ar trebui/ să se-ntâmpile ceva./ Aștept rațiunea coioasă./ Adevărul să fie trântit de podea –/ altfel este/ o farsă.// Mă-nădușă scârba

de somități./ Detergentul e unica artă./ Pentr-un trabuc pot să-ți torn și-o idee/ cărnosă;/ trecutul ne pupă/ îndată” (*Iaca*). Există însă și o față mai puțin directă, mai enigmatică și mai ermetică a lui Eugen Cioclea, precum în „Arc”: „Aterizat însingurat aicea/ cu trupul rupt de cerul inelar/ spuneam cuvinte vechi în parastase/ astfel voind să fiu/ totalitar.// Dar crunt lovit de greutatea dură/ a timpului ce săgeta atent/ bâr! la strânsura turmei săltărețe/ însemna lividul/ referent.// Și-am dat urgent capacului nevoie/ să miște gândul gol când i-a veni/ cumva pe plai și piramida-i/ gata./ Sunt faraonul. Te-oi/ ademeni”.

Eugen Cioclea (4.VIII.1948, Terebna, j. Edineț-8.X.2013, Chișinău) a frecventat, fără a le absolvi, Facultatea de Matematică din Chișinău (1966-1967) și Facultatea de Matematică a Universității „M.V. Lomonosov” din Moscova (1968-1971). A lucrat vreme de un an la un ziar de limbă română din Cernăuți, apoi a funcționat la Moscova ca ghid, ca interpret, ca muncitor și ajustor de mașini-unelte cu programare automată. În anii ‘90 este redactor-șef la „Tineretul Moldovei” (1992-1997) din Chișinău, după care, șomer, va trăi dintr-o pensie de invaliditate. Debutează în revista *Literatura și arta*, în 1986, cu poemul *Cina irodică*, prin care provoacă scandal politic. Debutul în volum se produce cu *Numitorul comun* (1988). Volumul *Alte dimensiuni* (1991) a primit Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova. A mai publicat în timpul vieții un singur volum original, *Dați totul la o parte ca să văd. Metapoeme* (2001), urmat de reluări: *Subversiunea poetului revoltat* (2002), *Vreau să distrug universul* (2007) și *Ofsaid* (2011). Postum, în 2014, a apărut culegerea „Antologic”, îngrijită de Emilian Galaicu-Păun.

Revista „Cultura”, nr. 490 din 23 octombrie 2014

Poetul și responsabilul de ștampilă

Remarcam, nu de mult, originalitatea discursivă și expresivitatea literaturii tinere ori încă tinere basarabene și, pornind de la exemplele oferite de Liliana Corobca (în proză) și debutantul Ion Buzu (în poezie), încercam un profil al scriitorului profesionist, deopotrivă legat de o tradiție cu greutatea și simbolistica unei ancore – și conectat la lucruri noi, care o depășesc.

Situația lui Eugen Cioclea, poet dispărut dintre noi și aproape necunoscut publicului de dincoace de Prut, este sensibil diferită. Antologia intitulată chiar *Antologic*, printr-o speculară a suprapunerii sensului propriu peste cel figurat, și îngrijită de un poet el însuși original și greu clasificabil, Em. Galaicu-Păun, oferă imaginea unui liric mai degrabă în filiația lui Grigore Vieru decât în cea a lui Mircea Dinescu, cu care autorul a fost comparat. Un poet poate alege un model sau mai multe, indiferent de spațiul și de matricea lui, de limba sa maternă și de epoca pe care o traversează; iar Cioclea este un poet regresiv, în pofida gesticulației avangardiste și a teribilismului postadolescentin marca Dinescu. Oricâte bune sentimente am avea, este inexact, apoi, să apreciem că Eugen Cioclea ar fi „un poet evident superior lui Mircea Dinescu”, cum a făcut-o regretatul Al. Mușina (într-o propoziție pusă ca recomandare, în cuprinsul prezentării biobibliografice). Asemenea exagerări se întorc tocmai împotriva versurilor din carte, ridicându-le o ștchetă sub care ele cad.

Aproape toate poeziile din *Antologic* sunt cu rimă (fapt asupra căruia o să revin) și cu un ritm al vivacității reactive. La Vieru, versul e melancolic și tânguitor, într-un deplin acord între ceea ce se deplânge, felul în care se plânge și sonoritatea

care te frânge. Melosul popular e captat de o individualitate poetică aptă să se pună între paranteze, să se eclipseze, să-și șteargă conturul propriu. Iată motivul principal pentru care Vieru a fost și va rămâne poetul național. În schimb, la Cioclea, imaginarul regresiv și sentimentul de apartenență ce îl susține sunt modulate prin versuri spectaculos-agresive, uneori exhibiționiste, mai mereu polemice.

Poetul își apără tradițiile cu mijloace și instrumente de rebeliune avangardistă. E un iconoclast pe dos, care vrea icoanele înapoi, la locul lor. Orașul îl sperie: „Peștele congelat de la băcănie/ începe să miște din coadă,/ un student de la filologie/ întinge o bucată de pâine în soare/ și se apucă s-o roadă.// Mai molipsitoare ca o epidemie de gripă/ se anunță iubirea./ Responsabilul de ștampilă/ se deplasează urgent să legitimeze/ iarba, toporașii, pădurea.// Milițienii, băieți buni, vigilenți,/ sparg sâmburi de dovleci și-mi citesc poezia,/ cu o conștiinciozitate de elevi eminenți/ din clasa întâia.// Iar în timp ce eu fluier pe străzi/ de mult ce mi-i bine,/ orașul crește și crește,/ ca un depozit de sate vârate în lăzi,/ cu câmpii și țărani/ prin vitrine” (*Primăvara în oraș*). Reținând ultima strofă ca absolut remarcabilă, să vedem și aspiraționala despărțire de spațiul urban, cu milițieni (suntem în era URSS), „responsabil de ștampilă” și ultiți țărani prin vitrine... E vorba despre o *Iluminare* în care protagonistul, smuls din lumea lui, o vrea reconstituită, pentru întoarcere. Cum reconstituirea nu mai e posibilă, îi rămâne regresivului Pădurea. Avangardismul de formă, nu de fond, al lui Eugen Cioclea se vede acum în toată splendoarea lui: „Ar cam fi cazul/ să fiu mai strângător./ Prea ard degeaba, de multe ori,/ benzina./ Aud bătaii suspecte la motor./ Adorm târziu și uit să sting lumina.// De mâine încep să fac economii./ Fir-ar să fie,/ o să-mi strâng cureaua!/ În primul rând să scap de datorii -/ și să-mi întoarcă un vecin/ luleaua.// Prea am trăit o vreme cu umor./ Îmi umblă lela chiar și-acum surâsul./ În loc să bag ceva-n congelator,/ eu gheață macră fabricam într-însul.// Gata. De mâine/ o să mă dau la brazdă./ Ne vom

vedea, iubito, tot mai rar,/ cât să-mi plătești chiria pentru gazdă,/ fiindcă plec la Rada/ pădurar.// Poate-am să cresc și-un taur de prăsilă,/ iertat să fie de-o verigă-n nări,/ și-am să-l scurtez de-un braț/ pe Păsărilă/ de-o fi să cate la privighetori.// Știu c-o să-mi plângă pe rever orașul./ Adio, tinerețe din tramvai!/ N-am ochi să văd/ cum strânge cu fârașul/ iunie floarea zilelor de mai.// Fiindcă eu însumi sunt risipitorul/ ce se aburcă-n tot ce miroase a plop./ De mult ce vreau s-apropii viitorul,/ pun ban la ban să-mi cumpăr/ telescop”.

Eroului polemic-melancolic îi repugnă „limba infectă a străzii,/ mereu în delir/ și răstită” și visează să are „hectare de singurătate”. E un conflict latent, aici, între dorința poetului de a se face cunoscut, a se afirma, a vorbi pe limba contemporanilor și a-i convinge – și, în sens contrar, proiecția unui spațiu imaginar de refugiu și izolare, însingurare în visare. Poezia din „Antologic” e pentru un auditoriu de care vrea să scape și autorul vorbește, frecvent, în limba „infectă”, refuzând net și asumat misia poezilor naționali și sociali. E cel mai interesant lucru în cazul lui Eugen Cioclea și, probabil, cel mai frumos. Deși poetul avea toate datele pentru a obține, la modul facil, un succes aidoma și a se impune maselor prin accesibilitate, cantabilitate, versificare pe bandă rulantă și mesaj social ori național „conținut” în text, Cioclea refuză rețeta și își cultivă, cu obstinție, eul de profunzime. Iconoclastul pe dos intră în opoziție nu numai cu responsabilul de ștampilă, simbol al birocrăției fără limite, ci și cu poetul-ca-protestatar-simbolic-împotriva-birocratului-generic. Eugen Cioclea a refuzat rolul de opozant cu voie de la poliție (miliție), încăpățânându-se să fie el însuși. *Rima* ca produs al simplei digitații îl trage spre rețeta celui de-al doilea Păunescu, într-o discursivitate reglată artificial și retoric, pe teme știute și vehiculate până la sațietate. Dar ceva mai profund și mai puternic decât dorința de succes la public prin poezie îl face pe Cioclea să renunțe la tot pentru poezie: pentru lirica sa, nu a altora, cu obsesii personale, nu naționale ori comunitare.

Poetul fuge, așadar, de un rol, oricare, și nu se lasă nicicum ștampilat. Forma de expresie ce va conveni tot mai mult acestei fugi de „răspundere” este epistola lirică. Mama, iubita ori un Stein Iacob Franțevici familiar poetului și numai lui devin destinatarii mesajelor intens-private. Expeditorul le încarcă și le trimite cu o dragoste manifestă, dar păstrând distanța, adică perspectiva. Poetul trebuie să sufere și să-și creeze, la nevoie, mobiluri și pretexte ale suferinței, pentru ca lirismul lui să capete o tensiune specifică. Între ștampila societății date și pădurea fantasmatică, numai poezia proprie îl mai poate primi și apăra. Cu condiția să o scrie: „Cum o mai duci dumneata, mult stimată/ Stein Iacob Franțevici?/ Ca să tragi la rindea,/ tot de pe la cinci te trezești?/ Nu ți s-a terminat încă scândura, nu?/ Își mai face lumea, încă-și mai face/ uși și ferești?// Pe ai mei peste drum îi mai vezi?/ Mama fusese bolnavă în primăvară./ Cu tata la ce concluzie ați ajuns, vreau să zic,/ care e situația internațională?// Ultimele poezii le-ați citit?/ Ce păreri despre ele în sat?/ Uite că public din nou,/ ceea ce cu o vreme în urmă/ era poate bun de-aruncat.// Eu îs același arici./ Pe Vâsoțki/ nu l-am prins./ Între timp a murit./ Spune-i lui Mareșalu’ că nu mai am cui/ complimentele să le transmit.// De baston n-am uitat./ Ieri am fost/ pe urlați după floare de tei./ Pomii noștri cresc și aici,/ ca desprinși din David/ pe un stei.// Cum mă simt? Mulțumesc. Sănătos./ Gărgăuni mai puțini am, c-un dinte./ Uneori sunt aproape bărbatul frumos,/ mai ales când mă spăl cu cuvinte” (*O scrisoare*). E una dintre poeziile care justifică titlul antologiei.

Revista „Observatorul cultural” nr. 732, 25 iulie 2014

Eugen Cioclea: estetica anti-poeticului

Deși publică versuri din anii '70, Eugen Cioclea debutează editorial târziu, la patruzeci de ani, cu volumul *Numitorul comun* (1988) care, alături de *Cămașa lui Nesos* (1988) de Andrei Țurcanu și *Cuvinte și tăceri* (1989) de Vsevolod Ciornei, constituie începutul unei etape de tranziție spre o nouă poeticitate, spre un alt fel de poezie. Este timpul în care lumea totalitară, aflată în derivă, dă primele semne de agonie, iar în contextul unei masive literaturi oportuniste, scrise la comandă, ia amploare, atât cât permitea cenzura, așa-zisul fenomen al literaturii subversive, vede lumina tiparului „literatura de sertar”. Cum era de prevăzut, la sfârșitul anilor '80, în toiul evenimentelor lui 1989, caracterul subversiv al acesteia e trecut cu vederea, minimalizat sau tratat superficial, acceptat mai mult ca o bufonadă a copiilor teribili pentru că poezia dogmatică ia alte forme de oportunism, de angajare politică, în scenă revin mesianicii.

„O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia” (B., 2002) de Mihai Cimpoi reține teribilismul lui Cioclea (o aparență ludică, gratuită) care declara cu gravitate jucăușă că ar fi „cel mai trist poet din Europa”, tocmai ceea ce sărea momentan în ochi: „Eruptiv, raționalist, dur, sentențios, teribilist, «goliardic», el recurge la confesiunea ardentă, sinceră, directă, profetic-ironică”. Desigur, în poezia lui este multă fanfaronadă, fandoseală în gesturi, atitudini, declarații epatante, contrariante, dar lectura are momente de surprindere și treptat începi să descoperi că histrionul are dreptate și trebuie luat în serios.

În prefața volumului de debut „Alternativa numitorului comun”, Eugen Lungu observă cu perspicacitate: „Prima relație ce ți-o lasă poezia lui Eugen Cioclea e cea a unei flagrante

spontaneității: pe cămașa versului nu transpare sarea efortului, nu se simte râvna gâfâită de a face *oricum* și *oricând* poezie, de a biciui slovele să intre în raporturi scârțâitoare, dar hiperpoetice. Poezia lui – după cum o spune Cioclea însuși – «se întâmplă», și nu numai decît în fața lucrurilor mari și absolute ale lumii, ci-și extrage rădăcina chiar din valorile cu minus sau cu plus ale vieții, banală ca eveniment, dar frumoasă ca existență, mai ales prin faptul de a rezista și a fi”. Criticul definește metaforic poezia lui Cioclea ca „un jet de sinceritate și adevăr”; poezia lui „emite mesajele sentimentelor în direct, fără cifruri și codificări galante”; poezia lui „nu are nevoie de comentarii”, că eul poetic „tânăr, cu cerul în spate și-n oase”, „dacă nu e un revoltat, e cel puțin un sfidător al gustului comun”.

Cioclea scrie o poezie a anti-poeticului, conceput ca o reacție la lirica intimă, cuminte, blândă, liniștită, la elogiul rânduielilor și gesturilor ritualice, el contestă valorile consacrate, idealitatea falsă, maximalismul etic, monumentalizările goale, e susceptibil la prețiozitatea poeziei arcadice, enervat pe accepțiile permanente ale convenției literare, pe scurt, pe sistemul de referințe ale canonului tradiționalist, conceput ca unul nenatural, contrafăcut, în care „soarele-i cu coadă de păun”.

Poeticului artificializat i se ripostează cu o nouă estetică, o poetică a cotidianului, a corporalității, a minimalismului etic. Iată de ce, în poezia lui, totul e supus interogației incomode, sfidării ostentative a maximalismului programatic al generației lui Grigore Vieru, Liviu Damian. Iată de ce, în poezia lui Cioclea, chiar și frunza e eretică (*Frunza eretică*), iar discursul, dilematic, fără soluții epatante: „Admit că veșnicia nu s-a născut la sat./ (Contrariul ar fi frumos să fie)” (*Dilemă*). Există, mai peste tot, trimiteri, citate ascunse, cuvinte-semnale; uneori ai impresia că nu e poezie fără ținte critice precise.

Numitorul comun cuprinde 65 de texte-pretexte. Sfidând manierismul stilurilor în vogă, poetul își afișează impersonalitatea chiar în primul poem cu statut de artă poetică, *La persoana*

a treia, care șochează nu atât prin modul autodefinirii, cât prin ceea ce spune poetul despre poezia raportată la scrisul ambiguu, evaziv al șaizeciștilor: „Poezia lui Eugen Cioclea/ este o poezie declarativă./ El vă face declarații de iubire din mers./ El crede că dacă orice lucru și faptă/ poartă un nume,/ lor trebuie să li se spună pe nume,/ or poezia/ nu e o stare de leșin,/ nu e un stres”. E în aceste versuri un mod tranșant de a fi al lui Cioclea în poezie, de autopersiflare, prin care se afirmă tocmai contrariul.

Poezia lui Cioclea e în contrasens evident cu lirica generației „ochiului al treilea” din care, biografic, face parte, dar care anticipează o nouă epocă literară, postmodernismul soft. Înainte de toate, Cioclea este un poet anticalofil despărțindu-se programatic de poezia lui Grigore Vieru, de un sistem consacrat de referințe tradiționale, de spațiul arcadic al mitopo(i)eticii șaptezeciste. Poezia nu se mai bazează pe frumos, chiar și în cazul unui poem despre mamă: „doar când ni-e greu ne amintim de tine./ În zile bune toți suntem străini./ Există și-un confort al lipsei de rușine/ al celor smulși/ din rădăcini./ Există încă mame părăsite/ în casa lor ca niște chiriași,/ sau la azil, când nu mai pot s-achite/ polița unor feciorași./ N-am să-ți alin durerea ca Vieru,/ căci sunt mai aspru și adesea rău,/ dar simt cu vremea cum m-atacă gerul/ și mă-ncălzesc/ parcă de rugul tău./...Să se topească egoistu-n mine,/ dă-mi, Doamne, zilnic, câte un vis urât,/ iar când nu-mi va ajunge-nțelepciune,/ limba să-mi stea/ precum un os/ în gât” (*Mamă*).

Poezia reneagă imaginarul emblematic, valorile și idealurile înainte-mergătorilor, în contra-sens cu moda poetică, el se arată oripilat de figura festivă a plugarului (elogiat cu atâta evlavie de Grigore Vieru), dar care, de mult timp, se află în respirație artificială. El deconstruiește lumea poeziei calofile. Simptomatic în acest sens e mitul cu „piciorul de plai/ gura de rai”, despre plugarul/ țăranul ideal: „țărani n-au când citi versurile tale,/ precum că iarba, vai, devine scrum,/ precum că roua zornăie pe vale,/ iar soarele-i cu coadă de păun.// Ce-ndrugi acolo, prea puțin le pasă!/ Istoria prin care au trecut/

ei n-o ghicesc în oaia mofturoasă,/ vezi doamne, apa nu i-a mai plăcut.// Ori să prezinte lacrimi spre-analiză/ sub microscopul criticilor tăi,/ ori să te bată-n cap cu vreo surpriză/ cu vorbe-alese, vrăfuite clăi.// Și nu fac bale ca să cânte mărul,/ curat, cum zici, «un înger l-ar mușca»,/ nu bâjbâie, ci fizic adevărul/ îl simt și-l mișcă-n lume c-o nuia.// După o zi de muncă își iubesc/ nesățioși femeile bolovănoase,/ când spiritualii poligloți scâncesc/ în patul orășencelor frumoase.// Și nu pretind un loc în veșnicie/ mai lat decât e-o talpă de copil,/ chiar de-i momești în imne cu chirie,/ al dracului de sincer și umil.// Impertinent curtezi tipografia,/ doar ți-a zâmbi vreun șpalt promițător/ plutește pe urină berăria,/ cu tot cu oda ta despre ogor” (*Impertinența poetului*).

„Impertinentul poet” demitizează, el are conștiința lucidă a realităților civilizatorii, persiflând subtil deformările de natură protocronistă despre vechimea și întâietatea noastră. Cu câtă voluptate, el încearcă histrionic sentimente cvasipatriotice în elogierea persiflantă a plaiului mioritic, pentru că în fiecare târlă de oi am avea conservat un cosmodrom: „Avem și noi o rampă de lansare./ Îi zice Miorița. Fii atent,/ printre construcțiile de acest gen,/ se pare,/ că-i cea mai veche de pe/ continent.// Un cosmodrom în fiecare târlă/ de oi avem,/ desigur,/ conservat./ Din câte vise ni s-au dus pe gârlă,/ iată și unul net,/ realizat” (*Rampa*).

După cum s-a remarcat, poezia lui este „proaspătă ca viziune și expresie” (Eugen Lungu), „de o revelație deosebită” (Alexandru Mușina), am mai adăuga, de o spontaneitate rar întâlnită la noi. Al. Cistelean susține că Cioclea „iese decis din ritualitatea rostirii și din festivitatea imaginativă, inaugurând un limbaj abrupt, vitriolant și caustic... în vocalizele mâinii, nu-l prea acompaniază nimeni”.

După volumul de debut urmează *Alte dimensiuni* (1991), *Dați totul la o parte ca să văd* (2001), *Subversiunea poetului revoltat* (2002), *Vreau să distrug UniVersul* (2007), *Ofsaid* (2011), *Căderea liberă* (2012), care se mențin, în general,

În aria aceluiași imaginar, acelorași teme cu variațiuni, motive obsedante, însă fără metamorfoze substanțiale.

În fond, el sfidează poeticitatea axată pe limbajul reflexiv, pe magia sonoră, pe metafora și simbolul global, pe orfismul și vizionarismul mesianic, pe metafizica și transcendența, de regulă, în descendența genetică pe linia lui Eminescu, Blaga sau Arghezi, modele care copleșesc debuturile șaptezeciştilor, parodiind idolatria aberantă, elucubrațiile poeziei stupide: „După cum șirul anilor/ în două șiruri se împarte,/ impetuos,/ istoria noastră de până la Eminescu și după/ e o realitate,/ reîncarnată mereu pe-al său os.//...Eminescu e planeta cu un singur pol/ spre care universul înclină,/ când mai iute, când mai domol,/ bântuit de mari furtuni de lumină./ Orice am face, orice am scrie,/ stăm sub semnul zodiei dumisale/ și asta ar fi de ajuns pentru a/ mă mândri,/ chiar dacă viața-mi, adesea, o ia la vale.// Tineri pe motociclete,/ bătrâni senili, ramoliți,/ vânzători de bilete de loterie/ sau de ouă de vrabie,/ bișnițari, traficanți de iluzii,/ măturătorii străzilor -/ toți/ măcar o dată la numele lui/ ați fost cuprinși/ de evlavie!” (*Poemul apocrif*).

În subtextul unor predispoziții ludice, poezia lui E. Cioclea este expresia unei conștiințe de sine: „La urma urmei/ ar trebui să fiu mulțumit./ Soarele își consumă și pentru mine/ cărbunele,/ iarba, copacul și pasărea, de asemenea,/ de la o poștă se vede că-mi vor/ numai binele.// Am noroc de părinți înțelegători./ Mi-au fixat din rezerve de dor/ chiar o pensie./ În principiu pot spune că inima lor/ este arcul meu de suspensie//... încă nu am ajuns să cerșesc nimănui/ indulgență și plată în rate./ Dinții din gură-s ai mei,/ inclusiv măseaua de minte,/ Banca Limbii Naționale îmi dă/ nelimitat credit de cuvinte.// Luceafărul, sara pe deal,/ mi-i aceeași, din suflet, bujie./ Fericit că am fost aspru la păr,/ nu sunt trist c-o să mor cu chelie.// Toate bune. De la un timp/ am și martori dispuși să confirme./ Conștiința-i un bec de control -/fără sârme” (*Conștiința de sine*). Descoperim în flash-uri de lumină conștiința de sine, poezia ca un șir de „autoficțiuni” (Serge Doubrovsky), cipuri de memorie.

E foarte probabil ca titlul volumului de debut să fi urmărit mai multe ținte care ne scapă. Metafora matematică a numitorului comun între fracții și întreg, între conștiința de sine și conștiința întregului, presupune și identificarea raportului dintre eul poetic și starea lui de integralitate care nu poate fi redusă la suma părților sale componente. Într-un plan mai larg, numitorul comun se stabilește între eul poetic și lumea înconjurătoare, exprimat într-un sistem de imagini coerent. Numitorul comun îl intuim și stabilim între diverse existențe aleatorii, între fragmente de amintiri, niște puzzle-uri existențiale. Astfel, în poemul *Mesaj* asistăm la un discurs în care ni se spune: „și-i păcat să nu fim de folos,/ enigmatici trăind ca-n Bermude”. În altă parte el pledează „pentru semnul egalitate/ dintre firul de iarbă/ și turnul/ Eiffel” (*Poate*), formulând definiții prin negații: „Nu mai suntem o generație de îngeri/ cu aripioarele la spate, abia zburătăciți,/ cu sângele în bernă, pășind peste înfrângeri,/ iconoclaști sau prozești./ Nu mai suntem un cântec în surdină./ Nu mai strivim cuvinte seci în dinți./ Declinul nu, o, nu se mai declină/ decât din viitor înspre părinți./ Nu mai suntem o limbă recidivă,/ un nasture la un prohab în plus!/ Ca din eres o forță reactivă/ pe verticală ne împinge-n sus,/ Nu mai suntem entuziaști-eclectici./ Suntem exact pe-a timpului măsură,/ din neamul Cantemirilor tot sfetnici,/ de nu lovește bățul peste gură./ Versant cu riduri, fruntea hașurată/ de-un polinom hieratic de idei -/ prefață ni-i la toate și erată/ în pirueta florilor de tei./ Nu resemnați, nu sceptici!” În lumea lui virtuală: „O funcție-n vigoare/ va desemna continuu *un joc secund mai pur*,/ dar deocamdată fiindcă chiar roua pe picioare/ ne amintește lanțul de ieri,/ se joacă dur” (*Regula jocului*)

Numitorul comun mai e și o replică la gestică, ritualurile și convențiile consfințite de șaizeciștii basarabeni, conectați, de fapt, cu întârziere la poezia lui Nichita Stănescu sau Marin Sorescu. Cu toate acestea, poetica lui Cioclea este oarecum eclectică, pendulând între mai multe structuri ale poeziei moderne și de „factură nouă”, cu reminiscențe din Whitman

și Maiakovski, Blaga și Esenin, din Prévert sau Marin Sorescu, din *star*-urile poeziei ruse „de estradă”. Elemente ale „poeziei de estradă”, etalate programatic prin prozaism, vitalism și gigantism, sunt impregnate de esențe vitriolante. Cioclea mizează pe limbajul tranzitiv, transparent, scuturat de metafore. În consecință, estetica anti-poeticului anticipează o replică de amploare la poezia arcadică, un argument solid pentru altă scriitură, pentru un alt fel de poezie.

Cioclea e un anti-mioritic, un sfărâmător de icoane, iar poezia lui se înscrie în demersul artistic reductibil la un nou avangardism, specific epocii de tranziție, el râvnește o poezie cu „ușa spartă în realitate”, înspre cotidian, către un „nou antropomorfism” (Alexandru Mușina).

În inerția unor prejudecăți ale criticii conservatoare, anchi-lozată în adevăruri definitive, noua poezie e suspectată de lipsă de profunzime și de orice valoare. Mai cu seamă a înfuriat *Cina irodică*, foarte incomodă pentru climatul literar provincial: „Am stat și eu la masa lor./ Cu o condiție. Să tac./ Vorbeau pe rând, vorbeau în cor – eu trebuia să mă prefac.// Eu trebuia să le zâmbesc./ Cât sunt de sus, cât sunt de mari!/ Cel ce m-a dus, era firesc,/ mă îndemna să pap homari.// Eu înghițeam ceva urât/ mirositor,/ ceva vomat./ Dădeam pahare «tari» pe gât,/ să scap de jeg, să fac curat.// Eram sătul./ Am vrut să plec./ O mână grea m-a pus la loc./ Puteam să-i calc cuiva pe bec./ (Nu fi, bătrâne, dobitoc./ Depinzi de ei!)/ Mă angajau/ să ling tacâmul lor de preț,/ talentul meu să facă hau,/ să dau din coadă/ nătăfleț.// Dar, hi-hi-hi, ce știi mata,/ trișor naiv, le-am spus ce cred./ Să vezi atunci ce dandana/ cu lupi bătrâni, cu-n fleac de ied.// Am stat și eu la masa lor,/ numai că n-am prea stat domol./ – Ce vreți să fac, le-am zis,/ să mor?/ Duh-neau a morgă/ a/ formol”.

Cioclea neagă, evident, nu de dragul negației, poetica anterioară, dar a vedea la el doar dimensiunea negativă înseamnă a-i denatura esența estetică a anti-poeticului, înseamnă a face abstracție de noul sistem de referință al poeziei, de corporalitatea

imaginarului, într-un cuvânt, a sfida „triumful individualismului” (Alexandru Mușina). Poezia nu e numai o expresie a crizelor de diferită natură, dar și un răspuns la aceste crize.

Simplitatea stă în sensul real al lucrurilor, în descoperirea noilor „corespondențe” între om și Divinitate. Într-o viziune brâncușiană, poezia ar fi „un lanț al lumilor”, „al creatorului ascuns în creația sa”. „Ipocritul” din „cina irodică” are revelația „actului eroic”, de păstrare a „coloanei vertebrale”: „Păziți-vă coloana vertebrală./ Ea-i ca o oiște de căruță veche,/ la care înhămate trag/ numeroase umere-pereche./ Ea curge înspre creier. Ea, în ceafa/ țăranului, e brațul de cotigă,/ ce-l roade când a terminat să are/ și ară-n somn un fund/ de mămăligă./ Ea din adânc ademenind izvorul/ c-o nemiloasă sete îl străbate/ și-l răstignește ca pe-un sfânt precoce-n/ pustia intimă din spate./ Ea-i trunchi de tei,/ dar poate fi și-o ghioagă,/ de-o fi poruncă patria să-i deie./ În vremi de pace-i stâlp frumos de piatră,/ e ram de mirt/ alături/ de-o femeie./ Ea urcă și atunci când se termină,/ alcătuită din segmente dure,/ dar de suavă ce-i și mlădioasă,/ orice cutremur știe/ să-l îndure./ Totuși, păziți-o,/ căci pândește pururi/ destinul orb și prea viclean moșneag -/ el chiar și-acum,/ să nu-și prea rupă gâtul,/ se sprijină de mine/ ca-n toiag” (*Coloana*). Păstrarea „coloanei vertebrale” ar face posibilă întâlnirea omului cu Divinitatea.

„Marele Cod” (Northrop Frye) constituie temeiul mai multor imagini ale generației șaptezeciste, dar, de regulă, mitologia biblică, folclorică sau livrescă, la Eugen Cioclea, este deconstruită cu inteligență și presupune un mod propriu de lectură în *Cina irodică* sau în *Arca*, în care cuvântul (mitemul) e corporalizat: „Osul frunții ca o arcă a lui Noe./ Greu de găsit material mai rezistent./.../ Legendară tărtăcuța noastră,/ stă pe umeri ca pe-un Ararat,/ să-i clocească Pasărea Măiastră/ gălbenușul proaspăt conservat./ Paradox. Primară axioma:/ corp compact și unic ce înscrie/ universul, inclusiv Sodoma -/ iată-mi teza de topologie” (*Arca*).

Revelatoriu pentru rescrierea mitului este poemul *Ucenicul lui Manole*, în care elementele structurii narative sunt aplicate în mod inventiv asupra condiției creatorului și a modului său de definire: „Lucram la un poem, dar ca-nadins/ eșafodajul se prăbușea și toate/ cuvintele se năruiau./ Sisif/ îmi dădea lecții de/ absurditate.//...Atunci sosiși în viața-mi, draga mea,/ cu ochelari și șorț de școlăriță./ Te-am întrebat: «Vrei să-mi ajuți ceva?»/ Ceasul bătea exact la linguriță.// și-am început cu buzele să-ți pun/ pe corp cuvinte ca pe-o armătură,/ în sus pe glezne, coapse, umeri,/ pân'/ ai dispărut cu tot cu coafură.// Munceam ca niciodată. Inspirat./ Sporind efortul, îți uitam femurul,/ în schimb poemul, ca un bloc turnat,/ îți profila în orizont conturul.// Succes total. Bun de spoit cu lac./ Celebritatea îmi dădea arvună,/ doar eu demult nu-mi mai eram pe plac,/ căci te-am jertfit, iubito, prin minciună.// De aceea îmi crește barbă ca la țap/ ispășitor. (Legenda-i recurentă!)/ Mai sunt și totuși parcă îmi fac de cap,/ mândru ca Lev Tolstoi/ pe bicicletă” (*Ucenicul lui Manole*). Poezia e „transparentă” (T.S. Eliot), referențială, jucăușă. Peste tot plutește un aer de lejeritate.

Eugen Cioclea este un poet inventiv, cu vocația insolitului: „Mi se spune că m-am născut în cămașă./ Maică-mea chiar mă convinge!/ simt, le răspund,/ dar ce vreți de la mine,/ nu vi-i de-ajuns/ că mă strânge?” Cămașa care îl strânge nu e altceva decât cenzura personală, interioară. Desigur, aceasta nu e „cămașa” lui Gr. Vieru sau „cămașa lui Nesos” (de Andrei Țurcanu), dar starea de spirit e sufocantă.

Starea personajului poetic în „noaptea pe ducă” se exprimă în „bocet senin”: „În fiecare zi murim câte puțin./ Abia se ține frunza să nu cadă./ Ne trece tinerețea ca un vin/ băut printre prieteni/ în livadă./ În fiecare zi uităm câte ceva,/ ne amăgim prezentul cu-amintirea./ Mi-e dor, ni-i dor, dar parc-am refuza,/ din lașitate ocolim iubirea./ În fiecare zi rămâne câte-un loc/ gol printre noi și nu-l mai umple nimeni./ Pasărea Phoenix a căzut în cioc/ ori salamandra/ a trecut prin mine./ În fiecare zi același hârb murdar/ mai cere-un miel și-o faptă de prihană,/

sătui, dar totuși, vai, ce gust amar/ e-n gura mea deschisă ca o rană./ Vai nouă, vai!, ce drum pavat cu gropi/ lăsăm în urmă și ne sare-n față,/ dar nu, o, nu,/ o, nu suntem miopi -/ noaptea-i pe ducă.../ bună/ dimineața!" (*Bocet senin*).

Zborul lui e un „zbor invers” (ca în *Aripi pentru Manole* de Gheorghe Vodă), un zbor în cădere: „Imaginează-ți că nu s-a deschis parașuta./ Se mai întâmplă! Astfel și eu, iată-mă, cad./ Dar încă e mult până jos, am timp berechet,/ cât să mai spun o seamă de vorbe/ și chiar să mă rad./ E nemaipomenit ce se vede de sus!/ Oare cum o să fie de-aproape?/ Toate literele alfabetului s-au înghesuit/ ca și iepurii lui nenea Mazai într-un A,/ scris de mână - autograf pe o carte,/ sub care cu brațele și cu picioarele rășchirate,/ repetând un studiu de Leonardo da Vinci,/ mă voi înșira./ Cad. Intransigent./ Peste orizonturi pe verticală./ Legea căderii se cere în plus verificată./ Mulțimea mă așteaptă în vale,/ entuziasmată./ Așterne-mi, iubito, ceva!/ Tunde-ți părul și fă-l grămăjoară!/ Nebunii vâra cu furcile paie-le într-o petală,/ improvizând un fel de saltea,/ bucuroși din cale-afară./ Vin. Vâjâind./ Dar pân-o să intru/ în sfera de influență a dumneavoastră/ mai am încă timp să fiu cine sunt,/ tânăr, cu cerul în spate și-n oase,/ cu Calea Lactee ca un colind,/ Savurând o stare de grație,/ sau de ce nu ar fi să dezmint/ că în vid/ toate corpurile s-ar prăvăli/ cu-aceeași/ accelerație” (*Căderea liberă*). Limbajul tranzitiv are un sens dincolo de cuvinte.

Poezia exprimă dezechilibrul, starea unei lumi absurde, fie întoarsă „pe dos”, fie sărită de pe fix, o lume a vitezelor, a crizelor confuze, de unde și căutarea unui numitor comun, altfel, crede eul poetic, sfârșitul nostru este iminent: „Ar trebui să ne-adunăm cumva./ De când ne-am dus de-acasă, numai fracții/ din sufletele noastre s-au ales./ Frunzele-n piept ca niște/ decorații/ A dispărut întregul, șuguim./ Mai mult sau mai puțin cu aroganță./ Ne-au contractat/ în pripă negustorii,/ lipindu-ne pe frunți/ câte-o chitanță./ Pe două drumuri, dacă nu pe trei,/ umblăm tâmpiți. Ne-am și schimbat la față./ Un văr de-al meu, întors din nicăieri,/ în loc de limbă-avea/ un motocel/ de ață./

Dat naibii, ce mai!/ dus după comori,/ cernea nisip și-omăt prin
buzunare,/ iar ca dovadă cât de bine i-i/ se ghilosea cu votcă/
pe picioare./ Ne conformăm,/ ne dedublăm urgent,/ sătui sunt
lupii, mulțumiți păstorii./ Luceafărul ca de vânat e-n munți,/
prada se cară sincer/ cu tractorul./ De la o vreme,/ parcă-ntorși
pe dos,/ organ de simț ni-e fierea. Cu rărunchii/ cum aş putea
să distilez invers/ lumina ce-au băut-o/ unchii?/ Cred că adun/
și mă trezesc că scad/ din miei balade -/ restu-i pielicica./ Scad
din prieteni ce mi-a fost mai drag,/ scad c-o plăcere sadică.../
Mi-e frică!/ Ce mi-a rămas?/ Un fleac de treni, un pix?/
Am moștenit călcâiul lui Ahile./ Sofiștii nici că m-au lăsat
s-ajung/ măcar pe una/ din reptile./ Alerg, alergi, aleargă, aler-
găm/ în grup compact ori răzlețiți pe pistă./ Bate sudoarea ca
o brumă-n noi/ și radiază nume de pe listă./ Se face seară iute.
Chiuim,/ cine mai e, pe unde-i, să răspundă!/ Ne-ar trebui un
numitor comun,/ de mai promite ceasul/ vreo secundă./
Și ne-ar mai trebui mai știu eu ce,/ (c-am fost soldat și-am stat
în bivuac)/ poate găsesc și-o sârmă, oarecare,/ s-avem și-un
paratrăsnet/ pe-un copac" (*Numitorul comun*). Este probabil
poemul cel mai reprezentativ în care spiritul veacului e la el
acasă. Discursul poetic are un caracter profund referențial
și rămâne inconfundabil chiar și prin unele neglijențe de stil.

Volumul *Vreau să distrug UniVersul* se încheie cu un simbo-
lic *Noli me tangere* ca un epitaf la întreaga creație a poetului
plecat în „lumea umbrelor”: „De mine-s sătul/ peste cap./ Viața
prin pâclă rânjește./ Picioarul mi-a amorțit./ Cine pe cine/ iubeș-
te?/ Ca la corvoadă. Atent./ Sculele cad. (E-o părere.)/
Inefabilu-i fără soroc/ pe cârja lui/ nevermore./ Vreți să
mă duc? Am plecat./ Pute hotarul arhaic./ M-am plictisit să
vă mint./ Leoarba duhnește./ Atavic”.

Februarie 2015

*Leo Bordeianu face publică
o poezie inedită de Eugen Cioclea*

Cel care se numea pe sine cel mai trist poet din Europa, faimosul poet Eugen Cioclea, era și un mare rebel, poate cel mai mare rebel din toată literatura basarabească din ultima jumătate de veac. Născut într-un sat din nordul Moldovei, la doi ani după groaznică foamete din 1947, acesta a pus nenumărate mine la temelie realismului socialist moldovenesc până când l-a aruncat în aer.

A fost un disident prin poezia sa, încă de pe vremea când a fost căsătorit cu fiica unui ministru sovietic care i-a făcut drept cadou de nuntă o șosea spre Terebna sa natală. Nu l-au lăsat să publice foarte mult timp poezie, deoarece se temeau de poezia sa ca de o bombă. A debutat foarte târziu, prin 1987, dar poezia sa circula din gură în gură cu mult înainte ca să apară într-un volum. Cel care a stat într-o cameră cu multiplul campion mondial la șah, Anatoli Karpov, a făcut din poezia sa o armă pentru a le reda demnitatea conaționalilor săi împrăștiți prin toate colțurile Uniunii Sovietice. Până să cadă Uniunea Sovietică, Eugen Cioclea a fost un tribun, încerca să-i adune pe moldoveni (românii basarabeni) în jurul său ca în jurul unui rug aprins noaptea. A protestat, a chemat la luptă, s-a indignat, a fost un veșnic nemulțumit, a denunțat lașitatea și trădarea, a fost unul dintre puținii poeți moldoveni care nu s-a temut să se solidarizeze cu banda de „derbedei” de la cenaclul „Mateevici”, așa cum erau înjurați tinerii care citeau poeziile pe scena acestui cenaclu în presa sovietică de limbă română, și și-a scanat poeziile în fața a mii de oameni. Oamenii care i-au ascultat poeziile l-au îndrăgit. Oamenii care i-au citit poeziile l-au divinizat. Eugen Cioclea a fost disident și prin boema sa. În timp ce

colegii săi de generație își făceau cariere de succes, el protesta contra regimului printr-o boemă dusă la extrem. După 1992, nemulțumirea și revolta sa au fost dublate de o mare dezamăgire. O dezamăgire care s-a accentuat în poezia sa odată cu trecerea timpului. În ultimele volume, aceasta căpătând și dimensiuni metafizice, dar și mistice. Pentru că în perioada sovietică nu avea dreptul de a publica, Eugen Cioclea așa și nu și-a publicat câteva manuscrise de proză. În plimbările pe care le făceam de multe ori prin oraș, Cioclea mi-a povestit despre proza sa, la care a lucrat câțiva ani buni. Părea a fi foarte interesantă. Oare ce s-a întâmplat cu ea și cine o păstrează? Oare s-a păstrat?

Pentru că era un poet interzis în perioada sovietică, Cioclea scria poezie și o dăruia prietenilor. O poezie de-a sa a dăruit-o și poetului Leo Bordeianu, care iată ce ne spune despre istoria ei: „Ne cunoșteam cu Eugen Cioclea de ceva vreme. La Moscova, el apărea ca o întruchipare a poeziei în sine, detașate de realitate, fără de compromisuri. Într-o seară din vara anului 1985, când îmi pregăteam bagajele pentru a pleca la Chișinău, m-a surprins asupra unei ocupații mai puțin obișnuite – coseam manuscrisul cărții de debut *De la zero la unu* (în 1989, a apărut cu titlul *Mai multă dragoste decât ură*). Atunci s-a așezat la mașina de dactilografiat «Erica», care permanent era în preajmă și a scris această poezie aparent ocazională, dar, de fapt o veritabilă ars poetica.”

Poezii inedite de Cioclea sunt sigur că le mai păstrează și alți prieteni de-ai săi și că într-o bună zi le vor scoate la lumină.

Deocamdată, să ne bucurăm de această poezie inedită a lui Eugen Cioclea păstrată de poetul Leo Bordeianu.

Ianuarie 2015

Leo BORDEIANU

O veritabilă ars poetica

Ne cunoșteam cu Eugen Cioclea de ceva vreme. La Moscova, el apărea ca o întruchipare a poeziei în sine, detașate de realitate, fără de compromisuri.

Într-o seară din vara anului 1985, când îmi pregăteam bagajele pentru a pleca la Chișinău, m-a surprins asupra unei ocupații mai puțin obișnuite – coseam manuscrisul cărții de debut „De la zero la unu” (în 1989, a apărut cu titlul „Mai multă dragoste decât ură”). Atunci s-a așezat la mașina de dactilografiat „Erica”, care permanent era în preajmă și a scris această poezie aparent ocazională, dar, de fapt o veritabilă ars poetica.

Împachetând

Tocmai pleca un prieten în Patrie.

Îl ajutam să împacheteze niște sentimente agonisite

(numai el știe cum!)

le vâram și le tot îndesam într-o carte

ca într-o plasă,

dar tot mai rămânea ceva de băgat și de înghesuit

și atunci i-am strigat:

coase-o!

Împachetam niște sentimente

atât de volatile încât

eu care am frică de zborul cu avionul

levitam între tavan și podea

ca un zepelin

din primul război mondial

burdușit cu heliu.

Împachetam niște sentimente

atât de inflamabile
încât nu garantam securitatea celui
ce urma să le care,
dar mai ales
securitatea celor ce urmau să le despacheteze.
Totuși,
al naibii tipul...
Calm,
își vedea de ață și ac
după cum îi strigasem.

Coase, nenorocitele,
îl înjuram eu în sinea mea,
vreau să te văd cum coși tu
ceea ce se evaporă
și ceea ce arde și se depune ca o cenușă
pe limbile mușilor,
substituind
faima găinașului de privighetoare

Dumitru CRUDU

Poezia care l-a salvat

Nepăsarea, indiferența și miserupismul unor colegi de-ai regretatului Eugen Cioclea, când l-au abandonat pe acesta pe podeaua barului Uniunii, grăbindu-se să plece cât mai repede acasă, ar fi trecut, cu siguranță, neobservată, dacă finalul ar fi fost cu totul și cu totul altul, așa cum s-a întâmplat de foarte multe alte ori cu alți oameni și în alte situații, dar și cu același

Cioclea, pe care unii dintre colegii săi îl evitau pe stradă sau uitau să-l mai viziteze pe acasă. Așa însă, în urma celor întâmplante, insensibilitatea acestora te agață de ochi și de inimă. O să treacă și asta. O să-și revină el și singur. Se va descurca el cumva, așa cum a mai făcut-o și în alte situații, așa cum s-a mai descurcat și după alte petreceri cu mult mai monstruoase, își spuneau, probabil, aceștia. Dar iată că nu a fost să fie așa.

Ceea ce s-a întâmplat demonstrează încă o dată că omul trebuie ajutat în orice moment mai greu al vieții sale, pentru că nu se știe niciodată care ar putea fi consecințele, dacă acest ajutor nu i se acordă.

Acum, revenind la poetul Eugen Cioclea, poezia sa a fost un produs al caracterului său rebel, vulcanic, impulsiv, autoritar pe alocuri, nepotolit și nobil, în același timp. Dar și tămada prin care și-a dominat și și-a învins infirmitatea. Pentru că trebuie s-o spunem pe de-a dreptul, după bătaia pe care a încasat-o în 1990, când a fost transportat în comă la spital, unde s-a zbatut între viață și moarte luni în șir și unde i s-a montat în craniu o placă metalică, Eugen Cioclea a rămas pentru tot restul vieții sale un invalid.

Până la bătaia aia de pomină, a fost un alt Eugen Cioclea. Un Eugen Cioclea puternic, un Eugen Cioclea grandios, impetuos, un tribun, capabil să scoată lumea în stradă și s-o ducă după el, un om total, în fața căruia le tremurau genunchii până și nomenclaturiștilor.

După bătaia aia, Eugen Cioclea a supraviețuit ca prin minune, ridiculizând toate pronosticurile fataliste privind durata vieții sale. Dar a devenit un schilod. Prin poezie însă și-a putut depăși invaliditatea, devenind unul dintre cei mai mari poeți basarabeni din toate timpurile.

Nu am putea spune că nu fusese conștient de infirmitatea sa. Fusese și a luat-o în balon în foarte multe poezii de-ale sale, făcând din ea un obiect al scrisului său ludico-metafizic.

Infirmitatea sa fizică a proiectat-o în general asupra omului. În poezia lui Eugen Cioclea, omul, oricine ar fi acesta,

academician sau mare mahăr, este, în fond, un infirm, supus declinului și expus morții.

Poezia lui Eugen Cioclea din cea de-a doua fază a creației sale, de după bătaia din 1990, este despre vulnerabilitatea ființei umane, care se schimbă și se transformă în orice clipă, în ciuda voinței omului: „Declin nu mai sunt demult cine-am fost./ Vremea mă doare-n copilărie./ Îngenuncherea cum am s-o fac pe grăunți cu frica tâmpită de artilerie./ Stau și mă uit la ochii tăi asfințiți ca la o capră în ceață./ Totul vine, totul se-ntâmplă acum-n nesuferită schimbare la față.”

Eugen Cioclea a crezut până la fanatism în poezie și a trăit în numele și pentru poezie. Este unul dintre cei mai mari poeți români din Basarabia de după război încoace. Dacă nu chiar cel mai mare, în ciuda infirmității sale și a nepăsării unora dintre semenii și colegii lui.

Martie 2015

II. Pretext pentru amintiri și un portret completat

Ion PROCA

Dimensiunile solare

Pentru generația mea escapadele lui Eugen Cioclea la Chișinău erau o sărbătoare și un scurt prilej de asculta o poezie dură, bărbată și pe-allocuri gingașă și duioasă. Oricum eram frapați, când ne spunea despre cal următoarele: „Eu mai păstrez potcoavele de cai în baie”. Citez din memorie și aș putea greși. Departe de Moldova, făcându-și studiile la Universitatea „Lomonosov” din Moscova, facultatea de matematici, apoi ca funcționar la CAER, programator la uzina „Stankostroi”, el găsea clipe și pentru o poezie veritabilă, scrisă din fuga trenului subteran, dar tot cu gândul acasă.

A fost într-o primăvară frumoasă a anului 1970, primisem și eu o bursă de 35 de ruble și eram bogat. Am cumpărat 2 kile de salam și o duzină de sticle de Cabernet și mi-am îndreptat pașii spre hotelul „Chișinău”, unde era cazat Eugen. Parcă îl văd în fața unei piramide de portocale, făcându-și din felii niște ciudate figuri geometrice.

– Ce faci?

– Scriu versuri cu ieroglife portocalice.

– Poți să mi-o citești? Și încep: „Dar fiecare sat e cu al său nebun./ Cârpește cerul rupt în răsărit/ cu petici,/ guzganii îi îmbracă cu pene de lăstun/ la vârsta pubertății/ și-i poartă/ pe la medici./ Umblă din casă în casă/ la brâu cu-n tranzistor/ și-mparte cocoșei de zahăr și tămâie,/ din fugă pune frâna montată la picior/ și cade-n brânci râzând în dinți/ c-o păpădie...”.

Era un poem teribil de frumos, dar m-a fascinat altceva. Cu câteva luni mai înainte visasem și eu aceeași poezie și tot așa

începea: „Și satul nostru-i cu a lui nebuni/ pe unul l-a-nșelat nevasta,/ pe altul l-a mușcat un glonț,/ pe al treilea l-au zămislit/ într-un repaus de cruntă beție,/ dar cel mai dement e nebunul/ care se crede cuminte,/ el caută broaște în prund/ și le dă drept pește/ și încă mai construiește/ fabrici de conserve,/ adună mătasea broaștei/ ca să-i facă rochii de gală/ unei femei închipuite...”

În aceea zi de la hotelul „Chișinău” Eugen Cioclea îmi citi pe de rost fragmente din romanul său „Fotoliul”. Subiectul era destinul unui canceros. Ceva gen A. Soljenițan, dar marele exilat încă nu-și scrisese romanul „Pavilionul canceroșilor” și Cioclea era un fel de Columb.

Cioclea este ca și în cartea de debut *Numitorul comun*, un poet al sentințelor, al autopersiflării. În poezia *La persoana a treia* ni se destăinuia: „Poezia lui Eugen Cioclea/ este o poezie declarativă”. În placheta *Alte dimensiuni* își va leza și mai mult amorul propriu: „Eu nu scriu versuri./ eu așa vorbesc./ Rămâne poezia nerostită -/ o altă stare-a existenței mele,/ de alte stări, minore,/vămuită.” În mai multe poezii revine la un nume drag, la chipul unui poet ce îl adoră și care nu-i este un străin stărilor sale sufletești. Este vorba de Esenin care ar fi zis cu mult înainte de Cioclea: „O, mi-s foarte dragi poezii/șleahtă de caraghioși”.

La sfârșit de secol E. Cioclea va avea alte temeri: „Eu nici până astăzi nu am deprins/ cum se face un nod la cravată,/căci arta aceasta ni-l amintește în ștreang/ pe Esenin”. În *Autobuz spre provincie* tot la Esenin revine: „Dar ca și acel poet scandalagiu din Reazan,/ de dragi ce-mi sunteți, v-aș săruta și-n cot,/ fir-ar să fiu eu al dracului”.

În originalul pe care îl țin munte cuvântul „cot” era înlocuit cu altul mai dur, tot un organ din corpul uman. Poetul s-a mai aciuat, a schimbat unele accente. Și, totuși, el îndrăznește să răstoarne niște rânduri devenite maxime, cum ar fi mult vehiculata sentință a lui Blaga. „Eu cred că veșnicia s-a născut la sat”. Cioclea nu pune la îndoială acest adevăr, el doar admite,

calculat și atent, cum i-ar sta bine unui matematician: „Admit că veșnicia nu s-a născut la sat./ (contrariul ar fi frumos să fie!)/ Eu știu că bunătatea de-acolo s-a luat/ și această urmă în noi/ de omenie”.

Aș vrea să închei aceste rânduri cu un adevăr spus de tânărul și subtilul critic literar Eugen Lungu: „prima relație ce ți-o lasă poezia lui Eugen Cioclea e cea a unei flagrante spontanei-tăți: pe cămașa versului nu transpare sarea efortului, nu se simte râvna găfâită de a face oricum și oricând poezie, de a biciui slovele să intre în raporturi scârțâitoare, dar hiperpoetice”.

Nu mai am ce adăuga. Pentru că după „atâtea declarații de dragoste/ a mea vine oarecum timid”.

„Glasul națiunii”, 20 iunie 1991

Dumitru CRUDU

Actul cultural: de la douăzeci de bani la 111 dolari SUA

Marea surpriză a acestui an editorial a fost cartea de poezii a lui Eugen Cioclea. Poetul boem și trubadur ne-a uimit din nou pe toți. Dați totul la o parte ca să văd, căci așa se cheamă cartea apărută la Editura Cartier, are calități literare evidente. Dar marea surpriză a venit din altă parte. În niște vremuri când literatura a ajuns o cenușăreasă, poetul a hotărât să vândă fiecare dintre cele 333 de exemplare, publicate de Editura Cartier, cu 111 dolari. Din acest moment, Dați totul la o parte ca să văd este cea mai scumpă carte de beletristică apărută vreodată în Republica Moldova. Gestul lui este temerar și

a stârnit destulă rumoare și stupefacție în breasla scriitorilor. Până acum cel puțin, autorii erau fericiți dacă își puteau vinde cărțile cu 5 sau 10 lei, cu toate că și în acele cazuri acest lucru era o aventură, ei preferând mai degrabă să-și dăruiască plachetele de poezii pe la zile de naștere decât să le comercializeze.

Sunt o grămadă de cărți în librăriile din Chișinău care costă 20 sau 50 de bani și nu sunt cumpărate de nimeni, deși multe dintre ele sunt capodopere ale literaturii universale. Cu atât mai sfidător este gestul provocator al lui Eugen Cioclea care, în ochii celor mai mulți, friza nesăbuița. Într-o perioadă când cartea de limbă română nu se mai cumpără deloc, poetul fixează pentru cartea sa un preț astronomic: 111 dolari. Oare chiar să fie poetul nostru un aventurier? Gestul său să fie oare chiar nesăbuit?

În opinia noastră, lucrurile nu stau chiar așa. Gestul său are mai degrabă conotații simbolice decât comerciale. Și aceste semnificații simbolice sunt relevante și se evidențiază mai ales în contextul acestor vremuri vitrege. Fixând acest preț astronomic, poetul i-a conferit acțiunii sale niște semnificații protestatere. Eugen Cioclea vrea să ne atragă atenția că o carte de poezie nu este un act inutil și gratuit. El a încercat să ne amintească de faptul că actul cultural are și el un preț. Poezia costă scump, la propriu chiar. Iar cititorul ar trebui să fie conștient că funcția poeziei este foarte importantă în această lume. Poezia nu este un act gratuit cu care îți poți distra prietenii și amicii pe la chefuri. Iar cartea nu este un obiect pe care îl poți dărui la zile de naștere. Ca să intri în posesia unei cărți, trebuie să plătești o sumă de bani. Adică nu o poți căpăta chiar pe degeaba.

Dar nu numai aceasta a vrut să ne spună Eugen Cioclea, ci și faptul că, de multe ori, lumea are o atitudine depreciativă față de actul cultural și, în particular, față de cel poetic. Neavând o valoare comercială, actul cultural și-o pierde și pe cea simbolică. Intenția lui Eugen Cioclea a fost să ne atenționeze că atitudinea pe care o avem față de literatură ar trebui să se schimbe radical. Căci, altfel, în timpul cel mai apropiat vom putea asista

la o revoltă a autorilor împotriva cititorilor. Și această răzmeriță a inițiat-o poetul Eugen Cioclea.

Să încercăm să vedem dacă gestul lui Eugen Cioclea are și o acoperire estetică. Această carte este încadrată de encefalograma poetului și de o listă a cărților pe care acesta le-a citit. Pentru Eugen Cioclea, literatura este un spațiu al conștiinței. Stratul fenomenologic este cel pe care se construiește poezia lui Eugen Cioclea. Tensiunea poetică o descoperim în zona unui conflict acut între conștiință și existență, între idee și mijloacele de expresie. Dar, dincolo de toate acestea, literatura, pentru Eugen Cioclea, este un război declarat împotriva literaturii.

4 mai 2001, Europa Liberă

Claudiu KOMARTIN

Eugen Cioclea. Portret literar

Eugen Cioclea s-a născut pe 4 august 1948 la Druța, raionul Râșcani, în fosta URSS. Cunoscut ca poet încă din anii '70, pe când își făcea studiile la Facultatea de Matematică a Universității „Mihail Lomonosov” din Moscova, Cioclea va debuta la 40 de ani cu volumul *Numitorul comun* (1988), urmat de *Alte dimensiuni* (1991), *Dați totul la o parte ca să văd* (2001), *Subversiunea poetului revoltat* (2002) și *Vreau să distrug uniVersul* (2007), cărțile sale bucurându-se de un considerabil succes de public și critică. „Dați totul la o parte ca să văd” a fost recompensată cu premiul Uniunii Scriitorilor, această carte cu un tiraj sub 350 de exemplare fiind cea mai scumpă carte de poezie din Republica Moldova (costul unui exemplar – 111 \$), poetul

intenționând ca în acest fel să-i răzbune pe toți scriitorii care au ajuns să câștige bani mizeri din munca literară și să-și exprime frustrarea față de dezinteresul pentru poezie și literatură al publicului moldovean de după Perestroika. Volumul *Dați totul la o parte ca să văd* include o encefalogramă a poetului: pe suprafața craniului său se disting două plăcuțe din platină, „implantate în urma unei traume craniene”. Această infirmitate e consecința unui incident petrecut la sfârșitul anilor '80, când într-o stație de metrou moscovită, doi indivizi mascați l-au agresat pe poet lovindu-l în cap cu un obiect metalic. Cu puțin timp în urmă, poemul său, *Cina irodică*, stârnise un interes general în mijlocul membrilor Comitetului Central al Partidului Comunist Moldovenesc.

„Țin minte și azi cum, însoțit de Nicolae Popa, Em. Galaicu-Păun și Esenincu, navigam pe bulevard, împingând în față un landou plin de sticle de șampanie. Atunci l-am auzit pe Eugen Cioclea exclamând: «Dați totul la o parte ca să văd!». «Ce?», l-am întrebat cu toți în cor. «Nimicul!», a zis el. Și ne-a arătat, desfăcându-și calota, o parte din emisfera sa cerebrală, ce se-măna cu o tăbliță de lut ars acoperită cu tot felul de hieroglife.” (Nichita Danilov)

„Folosesc foarte rar cuvântul geniu: în viața mea am văzut doar câteva genii. Fascinantă, senzația de geniu adevărat, pe care am trăit-o la Moscova, prin '86, când l-am cunoscut pe Eugen Cioclea. (...) Cioclea venea ca un meteorit Tungus, fără tabuuri, să repună în chestiune toate «adevărurile fundamentale». Ca și cum literatura începea odată cu el. Și azi cred că poezia lui Cioclea e ca un crater de vulcan, chit că lava de cândva acum s-a răcit...” (Emilian Galaicu-Păun)

„Acum am găsit cea mai recentă carte a lui Eugen Cioclea, un poet deschizător de drumuri pentru literatura dintre Nistru și Prut, care are un stil propriu și care n-a scris niciodată ca alții. Un poet basarabean mult prea tare pentru ca lumea literară din România să și-l asume de bună voie (...). La Eugen Cioclea se simt influențele maiakovskiene, ca ritm, și eseniniene,

ca sensibilitate și ironie – blajină și duioasă. În URSS Eugen Cioclea se făcuse cunoscut prin versul „Sunt cel mai trist poet din Europa”, (I) pentru că în URSS nu prea puteai să ieși în Europa, URSS ținând loc universului și (II) pentru că în URSS nu aveai dreptul să fii trist. (...)” (Mihail Vakulovski)

Probabil că nici un alt poet basarabean de primă mână din secolul XX nu a avut parte de atât de puțină considerație în România ca Eugen Cioclea. Cărțile sale nu au circulat, faima poetului – o legendă a literaturii române din Republică – nu a ajuns niciodată să o concureze pe a lui Grigore Vieru. Cioclea venea cu un discurs poetic bătaios-băiețesc amintind uneori de Maiakovski, alteori de Vâsoțki, având alura (și aura) unui poet-conștiință, deopotrivă puternic și subtil, ale cărui poeme i-au inspirat pe basarabeni în câteva momente-cheie ale istoriei recente. Fără Eugen Cioclea, literatura română este un pian cu câteva clape lipsă.

„Poesis Internațional”, septembrie 2010, nr. 2

Arcadie SUCEVEANU

Cântec de trecut Styxul

Lui Eugen Cioclea, in memoriam

Ieși Corbul din oglindă
Însoțit de-un Crai de ghindă.
– Ce vrei, Corbule, ce-ți pasă?
– Uite, ți-am adus mireasă.
– Ce ai, Corbule,-n sertar?
– Un inel frumos cu zar.

- Ia-l, inelu-i pentru tine,
Să te-nsori cu Iacacine.

Era-n zori, era spre seară,
Lucrurile se surpară
Dinlăuntru în afară.

Iar mireasa jucăușă
îmi schimbă cifrul la ușă.
Iar mireasa, neagră, tristă,
Își legă nod la batista
Generația optzecistă.

Frunză verde-n pajiște,
Și-am ajuns la Margine,
Am ajuns la apa neagră
Unde-ajunge lumea-ntreagă,
Însoțit numai de iarbă.

Doamne sfinte, Demiurge,
apa stă și malul curge,
Limita și Înzadarul
Îmi îmbracă inelarul.

Hai, bătrâne barcagiu,
Că-ți dau ortul pe-un rachiu,
îți dau cartea, îți dau pixul,
Să mă treci cu bine Styxul.

15 octombrie 2013

Leo BUTNARU

Prietenul, cărțile, întâmplările aproape fantastice

În studenția mea, unul dintre puținii prieteni cu care discutam despre Camus și Kafka era Eugen Cioclea, scriitorul de azi, pe atunci și el debutant în ale poeziei, plecat să-și continue studiile la Facultatea Fizică-Matematică a Universității „Lomonosov” din Moscova. Corespondeam, primindu-i scrisorile la căminul nr. 7 al Universității moldave, pe strada Ismail din Chișinău. Din vreme în vreme, contra cost, Eugen îmi expedia sau îmi aducea personal unele cărți „mai speciale”, pe care le procura de la renumita – cel puțin pentru noi, basarabenii – librărie „Drujba” din Moscova (la Chișinău, cartea editată în România era interzisă). De pe atunci dețin și volumul lui Camus *Exilul și împărăția*, apărut în BPT în anul 1968, una din atent și repetat cititele cărți ale juneții mele. Azi, la plecarea spre pulbera stelelor a lui Eugen, găsesc foarte sugestive, parcă aplicate destinului său de om și de poet, unele titluri din primul compartiment al cărții în cauză: „Între da și nu”, „Cu moartea în suflet”, „Dragoste de viață”, „Fața și reversul”... Însăși denumirea volumului e mult spunătoare în contextul tragic al plecării colegului: „Exilul și împărăția”. Pentru că Eugen părea a fi un exilat în propriul sine, în singurătatea sa ușor taciturnă, iar împărăția, de data aceasta, e cea a stelelor, cum se spune.

Uneori, când sosea de la Moscova în scurte sejururi la Chișinău, unde nu avea pe nimeni, decât câțiva prieteni, mă vizita la căminul studentesc, uneori rămânând de mas. Pentru o noapte, pentru lungi nopți de discuții și împărtășiri de iluzii juvenile. Iar când, pe la anul patru universitar, fusesem angajat cu jumătate de normă în redacția ziarului *Tinerimea Moldovei*, primeam de la el versuri, ca, de altfel, de la alt „moscovit

provizoriu”, Vasile Nedelciuc. Oricât ar fi fost de greu să publici pe atunci un tânăr poet scrisul căruia aducea a „de peste Prut”, sau – de ce nu? – de peste ocean, altfel decât cel al unor poetaștri-potentăți ai zilei, am reușit să-i plasez câteva texte în ziarul junimii.

Iar din cele pe care mi le povestea Eugen despre cum o duce el la Moscova, din câte auzeam de la tinerii scriitori basarabeni care își făceau studiile pe la diverse instituții din capitala fostei URSS, în special la Institutul de Literatură „Gorki”, viața sa părea una cu adevărat kafkiană, atât de firească pentru un poet adevărat, cu irezistibile și imprevizibile manifestări de boem. Bineînțeles, în acea existență, în acel comportament, mod de a fi, se insinua aproape misterios, însă și ușor ironic-persiflant, suflul legendei poetului, dar și personajul social Eugen Cioclea. Nonconformistul. Irepetabilul. Arzătorul de sine, uneori nu pentru cele mai inofensive cauze. Omul aventurilor existențiale și autorul poemelor abisale. Astfel că, după anii de kafkianizare prin Moscova, prin 1992, Eugen a revenit la Chișinău, schimbând nu prea reușit, aș zice, garsoniera lui din metropola sovietică pe una din capitala RSSM – ar fi putut lua ceva mai bun, însă, din câte se știe, poeții nu prea sunt firi practice... În special cei care nu sunt străini de spiritul kafkian al existenței... Când ne întâlnim, discutăm și despre *Castelul* și despre *Procesul*, și despre *Metamorfoza*... Pentru că sensibilul scriitor Eugen Cioclea era și un cititor avid, nu o dată, în grădina Uniunii Scriitorilor, retrăgându-se, solitar, la o masă, cu cafeaua și țigara, citind îndelung, ore în șir, absent la cele ce se întâmplau în jur.

De aici încolo, când va fi să deschidă o carte de Camus sau Kafka, inevitabil îmi voi aminti de Eugen Cioclea; de viața sa între da și nu, între față și revers. Despre *Căderea. Exilul și împărăția*... – naște și alte cuvinte ce vin „ca mănășa”, parcă, unui destin de poet, care putea să ajungă matematician celebru; poet care și-a dus existența în absurditatea exilului și (a)logica boemei, în lumina cuvântului și umbrele din abisurile singurătății,

unde, cu un vers de litanie păgână, se autodefinea ca „cel mai trist poet din Europa”.

Julien Green mărturisea că tot ce privește ultimele momente petrecute pe pământ l-a pasionat întotdeauna, cu excepția amănuntelor dezgustătoare. „Ultimele cuvinte, oricât de puțin impresionante ar fi, chiar banale, dobândesc adeseori un înțeles neașteptat”, scria el. Noi nu vom ști niciodată care au fost cele din urmă cuvinte ale lui Eugen Cioclea. Din nenorocire, în ultimele sale zile de băntuire prin lume părea să fi ajuns aproape un afazic. O fi rostit el ultimul cuvânt, zvâcnit precum un jet sonor, luminos sau neguros, al curajului de conștientizare lucidă a inevitabilului deznodământ?...

Sau nu schițase decât cel din urmă gest mut ca o tresărire de nedumerire în fața definitivei absențe, domnilor Camus și Kafka...

Ziarul „Jurnal de Chișinău”, 12 octombrie 2013

Eugen LUNGU

Cioclea

Al. Vlad scrie frumos despre Ion Mureșan, poet care îmi amintește prin ceva de tânărul și dezabuzatul Cioclea. Ca om, Cioclea era o pacoste. Beat criță când l-am văzut prima dată, cu barba roșie, vulgar și antipatic, aducea mai degrabă cu un satir obraznic. Ai fi așteptat să-i vezi coada și copitele. Poetul venise în „turneu” prin Moldova și se întorcea în Moscova sa, devenită aproape natală. De câteva zile se zbătea să ajungă la gară, gara însă părea să fugă de el ca și moara fermecată de morarul

din urătură. Bea orice și oricât, evident Cioclea, nu morarul. Părea coborât direct din *Москва кабацкая*, căci emana poezie. Iar alcoolul nu era decât combustibilul rafinat ce pune în funcțiune mașina de poezie Cioclea.

Spontan, cinic, impetuos, poetul degaja poezie, recitând cumva spasmodic din clasici și din propriile versuri, pe care nu se jena să le declare geniale. Și te convertea ușor, te făcea imediat fanul său. Tot ce fusese până la el se perima brusc, se acoperea de ridurile unei bătrâneți premature, se fana. El deschidea vraieste, cu piciorul, alte uși, după care urma să se instaleze epoca Eugen Cioclea. Acel satir, transformat într-un Pan al hățișurilor urbane, artist prin vocație genetică, nu extras cu forcepsul din uterul însângerat al poeziei, mă furase și pe mine. În scurt timp, scriam o prefață entuziasmată la *Numitorul comun*, cartea sa de debut și de sfârșit. Căci printr-un accident, boemul, cel mai frumos boem pe care mi-a fost dat să-l văd vreodată, devenea una din multele victime ale delincvenței și genialei *Москва кабацкая*.

Cumințit și clasicizat, Cioclea a pălit ca arama coclită. Boema mai înghițise un talent pur și ingenuu pe care îngerul poeziei părea că nu-l va părăsi niciodată.

9 mai 2013

Alexei RĂU

Luxul și mizeria poetului

*Eugen Cioclea își tămăduia sufletul
închipuindu-se un laureat
al Premiului Nobel*

În amintirea și în viziunea mea, ființa și ființarea lui Eugen Cioclea se asemănau, în unitatea lor, cu firea unui pendul a cărui amplitudine era cuprinsă între două extreme: luxul și mizeria. Dar, atenție: când scriu „lux”, am în vedere unitatea aceea de măsură a iluminării, lumenul pe metru pătrat, care la Eugen era unul personal și nelimitat. Despre această amplitudine a sa, despre „luxul” său am vorbit, cu o ironie amară, bineînțeles, în timpul uneia dintre șederile noastre împreună, la Biblioteca Națională.

Ne-a făcut cunoștință Eminescu

L-am cunoscut în ajunul căderii URSS-ului prin intermediul regizorului Iurie Pâslaru. Acesta, împreună cu câțiva actori, montase un mic spectacol de poezie, evoluând cu el și pe scena Uniunii Scriitorilor, de ziua lui Eminescu. Atunci și acolo am auzit pentru prima dată poemul lui Cioclea consacrat poetului nostru național („Mai stai și-acum în groapa de suflor/ Pe bani mărunți faci muncă voluntară...”). Nu mai scrisese nimeni până atunci și nu a scris nici după aceea un poem atât de copleșitor despre Eminescu. Apoi începură să fie publicate la Chișinău și alte poeme ale lui și eram captivați cu toții de poezia-i proaspătă, virilă, năvalnică și cuceritoare. O poezie memorabilă, agățătoare. Dacă o auzai, o țineai minte mereu.

Discuții cu tăceri și priviri fixe

Ne-a împrietenit filosofia. Versurile „Versant cu riduri, fruntea hașurată/ De-un polinom hieratic de idei...” din poemul *Regula jocului* se referă la fruntea lui. Avea o conștiință de sine, o conștiință a valorii sale urcată până în vârful muntelui valoric imaginar de care era învăluit, în chip noician, ca de un arheu. Discuțiile noastre despre știință și filosofie erau ca niște dialoguri cvasiperipatetice, deși nu era un om verbos, din contră, uneori, după ce schița, de o manieră *à la magister dixit*, o idee, o temă, o noutate, păstram tăcere și medităm. Din când în când despica silențiul privindu-mă drept în ochi și clătinând din cap a încuviințare sau a mirare, ca și cum îmi urmărea și îmi citea gândurile.

„Un aristocrat al lecturii”

Când depista pe la diferiți prieteni și cunoscuți cărți filosofice pe care nu le aflase în colecțiile Bibliotecii Naționale, mă ruga să-i fac o copie xeroxată, fără plată, căci mereu nu avea bani. Eu făceam câte două exemplare de pe fiecare, unul pentru el și altul pentru colecțiile Bibliotecii. Prima carte xeroxată a fost *Conceptul de anxietate* de Soren Kierkegaard. Ultima, care l-a marcat mult și despre care vorbea ori de câte ori avea ocazia, a fost volumul *Obiectivitate, relativism și adevăr* de Richard Rorty. Volumul *Dați totul la o parte ca să văd* e o mărturie a înălțimilor spiritului la care ajunsese poetul, iar bibliografia inserată acolo – a intereselor de lectură elevate, elitiste. Interese ale unui aristocrat al lecturii, ale unui Dan Barbilian al Basarabiei.

Revista *Poligon*, un fiasco

Ideea fondării revistei „Poligon” a făcut și ea obiectul convorbirilor noastre. Era în acele zile și luni plin de avânt și de speranțe (de creație și existențiale), avea atunci în firea lui ceva din natura misionarismului. Totodată, se simțea la el

un fel de tensiune interioară, expresie a dilemei hamletiene care își făcea cuib în conștiința lui. *A fi sau a nu fi*, aceasta era întrebarea ascunsă. L-am ajutat să găsească în colecțiile BNRM materialele de care avea nevoie și apoi să vândă tirajul primelor două numere. Dacă întreprinderea îi reușea, ea ar fi fortificat poziția cucerită de poet prin *Dați totul la o parte ca să văd* și atunci el ar fi cunoscut gustul prosperității, poate chiar al unui modest lux fără ghilimele. Din păcate, însă, proiectul nu a supraviețuit. Pentru că nu a fost susținut și înțeles. Din acel moment, Eugen s-a frânt parcă și se arăta lumii tot mai trist. Și aici trec la cealaltă extremă a ființării lui – mizeria și sărăcia. Era un sărman Dionis al zilelor noastre. Ceea ce predomina în ochii lui după ultimul fiasco al său era umilința. Însă niciodată nu l-am auzit tânguindu-se. Din contră, bărbatul din el îl obliga să se țină cu demnitate chiar și atunci când era chinat de foame. Se agăța din toate puterile de cea mai insignifiantă iluzie existențială și se străduia să întrețină un fel de joc al aparențelor.

O carte de o sută unsprezece dolari

Spre deosebire de alți poeți care își pansau tristețile inventând genealogii și jucând melancolia nobleței, Eugen își tămăduia sufletul imaginându-și un fel de tărâm al făgăduinței și închipuindu-se un laureat al Premiului Nobel. Îmi amintesc cum în momentul când i-a apărut cartea *Dați totul la o parte ca să văd*, a stabilit un preț de o sută unsprezece dolari pe ea. Era, cred, o autoprovocare. Eu am acceptat prețul fixat și am procurat trei exemplare pentru BNRM. Reacția lui trăda un sentiment dublu, de mândrie și mirare.

Ziua ce nu mai poate fi întoarsă înapoi

În ultimele luni, tristețea lui Eugen era, după părerea mea, semnificativul unei inaniții cronice. În ochii lui era scris acest lucru. Într-o zi, privindu-ne unul pe altul, am înțeles, am scos

bancnotele pe care le aveam asupra-mi și i le-am dat. A încercat să spună că le ia pe datorie. I-am zis că i le dau de sufletul părinților mei. Gestul a fost repetat. Într-o zi, cu câteva săptămâni înainte de moarte, a trecut pe la Bibliotecă și eu eram plecat. Colegele care l-au văzut mi-au spus că arăta ca un om supărat pe lume și pe viață. Întrebat dacă ele îl pot ajuta cu ceva, Eugen a zis că nu, dorea să vorbească numai cu mine. Ah, de aș putea să întorc ziua aceea înapoi...

„Ziarul național”, 19 octombrie 2013

Gheorghe ERIZANU

Dați totul la o parte ca să văd

Eugen Cioclea, membru al Uniunii Scriitorilor din România și R. Moldova, a fost găsit mort, vineri seara, în locuința sa. El este cunoscut ca poet și publicist, dar și ca traducător în diferite instituții, din 1992 funcționând ca redactor-șef la *Tineretul Moldovei*. S-a născut pe 4 august 1948 la Druța, Edineț, ca fiu al lui Sergiu Cioclea, profesor de limbă și literatură română și al Iuliei Cioclea, învățătoare.

Devine cunoscut ca poet încă din anii șaptezeci, pe când își făcea studiile la Facultatea de Matematică a Universității „Mihail Lomonosov” din Moscova, cu o bună parte dintre poemele ce vor alcătui mai târziu, abia la 40 de ani, volumul de debut „Numitorul comun”. Cartea va fi publicată în 1988 într-un tiraj de 3000 de exemplare, deschizându-se cu o prefață de reputatul critic literar Eugen Lungu și se va bucura de o largă apreciere în lumea literară.

Biologic vorbind, dar și din punctul de vedere al recunoașterii literare, Eugen Cioclea e mai mult șaptezecist decât optzecist (optzeciștii sadea, colegii săi de generație – Emilian Galaicu-Păun, Nicolae Popa, Vsevolod Cernei, Vasile Gârneț – la sfârșitul anilor optzeci de-abia începeau să se impună, ori, Cioclea era la acea vreme deja o celebritate), dar datorită faptului că îi plăcea să cultive versuri eruptive-teribiliste, cu un personaj liric mare amator de grotesc și gesturi de cele mai multe ori teatrale, iar versurile lui aveau o expresie „strident-hiperbolică”, criticii l-au înregimentat printre optzeciști, și chiar cap de serie, adică generației de scriitori considerați ca fiind implantatorii postmodernismului literar în Republica Moldova. E. Cioclea nu e nici șaptezecist și nici cu optzeciștii nu are prea multe afinități, ba chiar și ștampila cu un termen mai general cum e cel de „postmodernist” este refuzată de el ca fiind străină și nereprezentativă pentru ceea ce scrie. Se știe că în perioadele aride din istoria literaturii un poet talentat poate ține de unul singur locul unei întregi generații, poate că la același lucru se gândește și Cioclea atunci când se opune clasificărilor.

În 1991 publică un nou volum de poeme sub titlul *Alte dimensiuni* ce ar părea să continue stilistic fixațiile autorului din prima sa carte; imaginea sa de poet autentic ia un contur și mai pronunțat. Alexandru Mușina va declara chiar că preferă poezia lui Cioclea celei lui Mircea Dinescu, pentru simplul fapt că E. Cioclea „este un poet mai bun”. Cartea se bucură, ca și *Numitorul comun* de altfel, de un mare succes la public. Tipărită într-o ediție de 10 000 de exemplare, chiar și fără campanii publicitare, „Dimensiunile” reușesc să se vândă într-un mod uluitor, în doar câteva luni epuizându-se întreaga ediție.

Ultimul proiect poetic semnat de Eugen Cioclea se numește *Dați totul la o parte ca să văd* (Ed. Cartier, 2001). Recompensată doar un an mai târziu cu premiul Uniunii Scriitorilor, această carte cu un tiraj sub 350 de exemplare rămâne momentan practic cea mai scumpă carte de poezie din R. M. (costul unui exemplar – 111 \$), poetul intenționând ca în acest fel să-i răzbune

pe toți scriitorii care au ajuns să câștige bani mizeri din munca literară și să-și exprime frustrarea față de dezinteresul pentru poezie și literatură al publicului cititor din Moldova de după perestroika. În pofida prețului, cartea s-a vândut totuși, ba chiar, cel puțin 40 de cititori, își anunțaseră dorința de a o cumpăra încă înainte de a fi introdusă în librării. Pe lângă cele 51 de poeme (cu titluri din cuvinte care în limba română se scriu fără diacritice), însoțită de legenda „numai defectul din mine mai este original”, volumul *Dați totul la o parte ca să văd* include encefalograma și radiografia poetului pe suprafața căreia se disting două plăcuțe din platină, „implantate în urma unei traume craniene”. Această infirmitate e consecința unui incident dramatic, petrecut la sfârșitul anilor '80, când într-o stație de metrou moscovită, doi indivizi mascați l-au agresat pe poetul Eugen Cioclea lovindu-l în cap cu un obiect metalic. Întâmplarea avea loc exact în momentul în care cu ceva timp în urmă ('88-'89) poemul său *Cina irodică* stârnise un interes general în mijlocul membrilor CC ai PCM.

La finele anilor nouăzeci câțiva scriitori din generația tânără, Pavel Păduraru și Alexandru Buruiană, au organizat ședințe literare în cadrul unui cenaclu care purta numele lui Eugen Cioclea. Un caz extrem de rar întâlnit, dat fiind că botezarea unui cenaclu cu numele unui scriitor cunoscut, se face de obicei, doar dacă acela e implicat direct în activitatea cenaclului respectiv sau, cazurile și mai frecvente, atunci când e vorba de un scriitor mort, pentru care generațiile tinere vor să-și exprime admirația. În situația dată, nu era vorba nici de una nici de cealaltă, doar de admirația tinerilor față de Cioclea.

În mai 2007 la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, actorul Andrei Sochircă, împreună cu celebrul regizor Mihai Fusu, organizează un spectacol bazat pe o selecție din poemele lui Cioclea. Show-ul *Dați totul la o parte ca să văd* a fost construit cu multe elemente de performanțe poetice, happening, acțiune și muzică rock în interpretarea unor artiști cunoscuți din domeniu — Marcel Mikșanski, bateristul Mamba

(„Gândul Mâței”), chitariștii Victor Velk („Accident”) și Vitalie Colț („Snails”), la clape evoluând Alexandru Cordinean („Alter-nosfera”). Ideea acestui spectacol fără precedent pentru scenele teatrelor din Moldova și care s-a dovedit a avea un real succes la public, sălile fiind arhipline în toate cele cinci zile cât a ținut show-ul, aparține actorului Andrei Sochircă, încă din anii de studenție la Moscova. În acel moment (anii șaptezeci), Eugen Cioclea, care era căsătorit cu fiica unui șef de secție din CC al PCUS și locuia la Moscova, se întâmpla de multe ori să-l viziteze pe Andrei Sochircă la căminul studenților de la actorie. La recitalurile pe care le țineau acolo asistau și alți studenți de la teatru și fiind „obișnuiți cu un alt fel de poezie”, rămâneau de cele mai multe ori șocați de grotescul din poemele sale și maniera tragică în care acesta își exprimă sentimentele. Spectacolul „Dați totul la o parte că să văd” urmează să fie prezentat pe scena teatrelor din Bălți și Cahul, precum și pe cele românești.

După douăzeci de ani de la apariția primei cărți de poeme de Eugen Cioclea, scriitorul Emilian Galaicu-Păun observă că versurile lui E. Cioclea în tot acest interval de timp au constituit „o cutie de rezonanță”, care parcă a mai adăugat poemelor „un plus de gravitate”. A fost de multe ori comparat cu un bard căruia doar chitara îi lipsea. Adevărul e că pentru o bună parte dintre scriitorii din Moldova, de la opzeciști până la generația lui Dumitru Crudu, Ștefan Baștovoi, Pavel Păduraru, Vasile Ernu, Mihail Vakulovski, Vlad Gatman ș.a., Cioclea a însemnat cam același lucru ce odată pentru Uniunea Sovietică însemnaseră cântecele și versurile lui Vladimir Vâsoțki.

Poezii sale au fost traduse în engleză, franceză, rusă, suedeză ș.a.

Revista „Capitala”, nr. 10, 2013

***„Pe cel ce-i biciuit de-un vis cu-adevărat
Doar moartea îl alină”***

Nici președintele Timofti, nici premierul Leancă, nici măcar ministrul Culturii n-a catadicsit să-și obosească mușchiul pentru a-și lua rămas-bun de la Eugen Cioclea. Pierderea unui fenomen literar, al unui talent de excepție, cu care, în ciuda ignoranței noastre, ni se vor mândri urmașii, nu i-a interesat prea tare nici pe colegii săi. Solitar toată viața, Cioclea a coborât în groapă la fel de singur. În satul Terebna, raionul Edineț, unde a fost înmormântat alături de părinții săi, a fost însoțit de un singur scriitor, Vitalie Răileanu. Șefii Uniunii Scriitorilor și-au motivat lipsa prin faptul că aveau de pregătit un vajnic simpozion...

„...În artă să intri ca-n ștreang”

„Ia bindoane!”, i-a spus Cioclea fiului meu, Ciprian, într-o zi când plecam împreună la Terebna și copilul zicea că e flămând. Nu l-am înțeles, însă Eugen repeta întruna: „Bindoane, bune bindoane...”. Îi întindea cu bucurie celui mic un pachet cu... bomboane.

Așa a fost Eugen Cioclea – bâlbâit și zăpăcit, dar întotdeauna aproape de inimile celor care l-au înțeles. Chiar și tăcerea lui, după cum scria Dumitru Crudu, te umplea de viață. Bâlbâiala i s-a tras după trauma din 1990, când, aflându-se într-o stație de metrou din Moscova, niște indivizi i-au spart o sticlă de șampanie de cap și el abia de a scăpat cu viață. Zăpăcită i-a fost, însă, firea, pentru că și-a sacrificat toată viața literaturii, după cum afirma el însuși: „Cu capul sus și dezgolit în artă/ să intri ca-n ștreang./ Ai încăput?/ Noroc”.

„Eu îmi propun să scutur universul”

Cei care bântuie prin cafenelele din centrul Chișinăului îl cunosc cu siguranță. Este bărbosul cel cărunț, cu ochelari, purtând blugi, care întotdeauna își comanda o cafea uriașă, pe care unii chelneri o și botezaseră „cafeaua a lui Cioclea”. De regulă, stătea singur și trist la masă, rar când schița vreun zâmbet. Și diminețile, și serile, aplecat asupra unei hârtii sau a unui mototolit șervețel, sorbea lacom cafeaua și, concentrat, scria ceva. Dacă aveai norocul să te cunoască, te chema și-ți citea cele scrise. Atunci era fericit! Spre deosebire de mulți colegi de-ai săi, Cioclea nu scria ca să-și dea aere, ci pentru că gândea și respira numai prin poezie: „Eu îmi propun să scutur universul/ eu am ceva de lucru-n univers”.

Avea doar câteva perechi de haine, însă umbla întotdeauna curat, indiferent dacă era beat sau treaz. Dacă intrai în apartamentul său îngust ca o chilie și nu te descălțai, te înjura de mama focului. Mânca extraordinar de puțin. Odată, a scos din geantă doi cartofi și, surâzând șiret, mi-a povestit că i-a cumpărat cu un leu de la piață și va avea ce să mănânce diseară...

„Sunt deschis pentru toți ca o gară”

Deși nu avea bani ca să-și achite datoriile pentru căldură și apartamentul i-a fost deconectat de la agentul termic, el nu cerea bani, decât în momente de criză totală. L-am văzut o singură dată plângând, acum câțiva ani, când a căzut în cap și și-a pierdut vederea. Suspina ca un copil părăsit de lume, îl dureau mistuitor tâmplele, dar neavând poliță de asigurare, medicul de familie refuza să-l trateze. „Îmi intră în casă cine și când vrea –/ 24 de ore-s deschis pentru toți ca o gară”. Atunci, din păcate, la gara lui Cioclea nu mai venea nimeni și, dacă nu i-ar fi întins o mână de ajutor Gheorghe Ciobanu, șeful spitalului de Urgență, am fi putut să-l pierdem și mai devreme.

În aprilie 2013, un om de afaceri de la Chișinău a organizat o serată de caritate pentru susținerea lui Mihai Volontir, la care

a fost prezentat spectacolul *Dați totul la o parte ca să văd*, pe versurile lui Cioclea. Și Eugen al nostru s-a îmbrăcat la costum. Îmi povestea supărat că a așteptat cu multă speranță ca filantropul să-i întindă și lui măcar un leu pentru doi cartofi, dar acela nu i-a dat nici măcar un bănuț...

„Mă răcesc ca un cartof în drum spre Kamceatka”

În ultimul timp se simțea din ce în ce mai prost și – ghinion! –, de câte ori se îmbăta, se lovea la cap. Se vede că moartea, văzând cât este de huiduit de către ai săi, îl chema să se odihnească acasă... Dar Cioclea nu s-a lăsat înfrânt atât de ușor, chiar dacă înțelegea încotro bate vântul: „Azi mi-am dat seama, brusc, că mă răcesc,/ ca un cartof în drum spre Kamceatka/ (...) Maternă, steaua mea de peste mări/ îmi face semne repezi și ciudate,/ dar ca pe-un bou mă ține strâns de nări/ veriga timpurilor toate”.

Singura atenție pe care a primit-o din partea statului a fost titlul de „Maestru al literaturii”. Cu modestia-i proverbială, se sfia să-mi arate medalia. A umblat încolo și înapoi, până a pus-o printre alte lucruri de pe masa sa. Și a șoptit fâstâcit: „Iau ce căcat mi-au dat...”.

„Hai să dormim, iubito, pe podea”

Vinerea trecută, după ce Dumitru Crudu l-a anunțat dispărut, l-am găsit pe Cioclea mort, în apartamentul său. Era întins jos, pe spate, între pat și un reșou răsturnat la podea. Văzându-l, mi-a venit imediat în minte geniala lui poezie de dragoste: „Hai să dormim, iubito, pe podea,/ Geamă bolnav de gelozie patul,/ Vreau să te simt intrând sub pielea mea/ Ca într-un cort unde-ți voi fi amantul”. Se vede că s-a predat în brațele iubitei morți noaptea, deoarece lumina în odaie era aprinsă. Era frumos și tăcut ca întotdeauna. Poate că așa fi crezut că doarme, dacă nu i-ar fi fost spart capul și sângele nu i-ar fi mirosit covorul...

Dar cu o săptămână până atunci, el s-a îmbătat la Uniunea Scriitorilor. Atunci, numai Crușu și două poete au avut grijă să-l târâie până la taxi. Ceilalți, inclusiv unii dintre care astăzi îi înalță osanale, l-au ocolit cu dezgust. A fost internat la spital, de unde a fugit, ca de obicei. În următoarele trei zile, a colindat orașul, cerând de mâncare. Ultima dată a fost văzut duminică, 6 octombrie. Apoi a dispărut...

Când l-am găsit fără suflare, avea niște plăcinte pe masă. Erau neatînse. Cred că nici n-a reușit să se înfrupte, când a căzut, cel mai probabil cu capul în reșou. „Vrei să știi amănunte/ despre moartea cuiva?/ Intră-n bulendrele astea/ și vei afla”. Data precisă a morții lui Cioclea nu a fost stabilită. Pe cruce i-au scris: „8.10.2013”.

„Iată-mă-s gata să fiu cine-am fost (...) persona non grata”

Marti, când a fost coborât în pământ alături de părinții săi, la cimitirul din satul Terebna, raionul Edineț, Cioclea și-a împlinit ultimul vis: „Raiul începe și se termină/ lângă picioarele mamei”. Înainte de aceasta, a fost adus la Uniunea Scriitorilor, deși pe site-ul instituției nici nu a fost anunțat că Cioclea nu mai e... M-a bucurat sincer lipsa de la mitingul de doliu a lui Nicolae Dabija și a altora, care și-au șters picioarele de el. Totuși, s-au găsit și mizerabile lichele, care brusc și-au schimbat macazul... Pentru aceștia, bietul Cioclea striga și din sicriu: „N-am nici un fel de talent./ Îl am doar pe-acela pe care-l-aștept și iată-mă-s gata/ să fiu cine-am fost pretutindeni/ persona non grata”.

„Vă iubesc mai mult decât se crede”

A fost o înmormântare fără lacrimi, în schimb, a plâns natura după Cioclea. Când racla a fost pusă pe marginea gropii, a început să plouă torențial. Pentru prima dată, am auzit atunci, sub ploaie, niște elevi recitându-i poeziile. Păcat că lipseau Iurie Leancă și Maia Sandu, deoarece, ascultându-i pe acești copii,

s-ar fi convins și ei că versurile lui Cioclea trebuie neapărat introduse în programele de învățământ școlar și universitar și că scriitorul Claudiu Komartin avea dreptate când afirma că „fără Cioclea, literatura română este un pian cu câteva clape lipsă”. Sper să greșească și Emilian Galaicu-Păun, care se îndoiește că vom avea vreodată o stradă sau un liceu cu numele „Eugen Cioclea”. Gata, el a murit, pe cine mai deranjează? El nu a căutat lauri, nici provocare, a fost departe de politică, dar a rămas huiduit toată viața pentru modestia și sinceritatea sa. Tăinuindu-l pe Cioclea, noi nu facem altceva decât să ne arătăm prostia în fața copiilor noștri, care mai devreme sau mai târziu îl vor descoperi. Cu atât mai mult, cu cât în timp ce noi fugeam de el ca tâmpiții, Cioclea ne iubea: „Vă iubesc mai mult decât se crede./ N-am nimic să zic că-mi aparține,/ de aceea parcă umblu pe buze/ printre voi ca fiarele feline”.

Te caut, Cioclea, pe străzi, te caut și acum. Fără tine, Moldova asta pare mai haină și oamenii ei – mai răi...

P.S. De un an de zile, lucrez împreună cu un coleg la un film despre Cioclea, în care el povestește ce crede despre toți și despre toate. Puțintică răbdare!

„Timpul”, nr. 18 octombrie 2013

Leo BORDEIANU

Plecarea excelenței sale poetul

Pasărea strălucitoare, dar neîndurătoare a poeziei l-a cuprins cu aripile-i de foc, pentru ultima dată, pe Eugen Cioclea.

Este poetul care prin excelență a scris, vorba lui Nichita Stănescu, cu sine însuși. A sesizat acest fapt, s-a înălțat în același act de sublimare a sinelui.

Este poetul care prin excelență a iubit cuvântul frumos, original, nu fără de tășuri și lumini orbitoare. A stăruit mult asupra unui cuvânt, asupra unui text, într-o confruntare oarecum palpabilă, ieșind întotdeauna învingător.

De aceea îl vedem sălășluind între cuvinte frumoase și venim cu un vers de adio:

Se duc poeții, mai cumiți decât au fost;
Pe malul verde-al vieții risipiți în cânt,
Fără-a schimonosi vreodată un cuvânt,
Se duc, sub pleoape ascunzând un tainic rost.

Se duc poeții rând pe rând – șir luminos;
Cu stele ca niște făclii aprinse-n gând,
Cu ochii larg deschiși asupra lumii, blând,
Se duc cuprinși de pace, pleacă liniștit.

Se duc poeții fără ca să fi strivit
Corola de minuni – au scris mai mult visând;
Pe-a brumelor cărare temerar pășind,
Se duc cuprinși de pace, pleacă liniștit.

Se duc poeții, astfel dând tăcerii sens;
Jăratecul dintre poeme răscolind,
Eterna pasăre-a speranței retrezind,
Se duc, la despărțire fluturând un vers.

Se duc poeții, răspândind în jur mister,
Din lumea plină de păcat, nu și din verb;
Din lumea-n care patimile fierb și fierb
Se duc – ediții princeps tipărite-n cer.

Ziarul „Literatura și arta”, nr. 42, 17 octombrie 2013

Mihai CONȚIU

Eugen Cioclea sau indiferența absolută față de propria-i supraviețuire fizică

Spunea despre sine că este cel mai trist poet din Europa. Probabil că așa se simțea și eu îl credeam. L-am cunoscut în ultimii săi 16-17 ani de viață. Permanent am avut sentimentul că Eugen își trăiește „viața pe nemâncate”, folosindu-mă de titlul unui volum de poezie al altui mare poet dispărut – inegalabilul, tristul și elevatul Gheorghe Vodă. Știu de la colegii lui de generație că a avut o tinerețe mai mult decât tumultoasă, că era extrem de inflexibil, dar eu i-am cunoscut doar blândețea, resemnarea și disprețul profund față de o realitate obscenă și agresivă.

Am fost tot timpul convins că Eugen era pătruns de o indiferență absolută și fatidică față de propria-i supraviețuire fizică. El nu se pricepea decât la cuvinte; nu cunoștea absolut nici o altă îndeletnicire care să-i asigure supraviețuirea. În zilele noastre, cuvintele îți înveșmântează doar spiritul, nu-ți aduce și bucate pe masă sau haine pe tine.

Eugen și-a ales singur, deliberat și, deci, conștient propriul univers al singurătății absolute, al „vieții pe nemâncate”

și al unei libertăți doar de el înțeleasă. El trăia într-o împărăție spirituală necuprinsă, greu de egalat de toți contemporanii lui lirici luați la un loc.

Eugen a fost unic, „o personalitate de colecție”, ca să zic așa, care ar fi trebuit să fie asasinat social fără să i se ceară nimic în schimb; să fi fost lăsat să-și exploreze propriul lui univers inaccesibil celorlalți, să gândească doar cuvinte, să le orânduiască cum simte și să le închidă în câte o carte atunci când considera că mai poate și astfel estompa din agresivitatea mediocrității și obscenității.

Spre ce Univers ți-ai luat zborul, Eugen Cioclea?

„Moldova Suverană”, 2013, 16 octombrie, p.1

Laura CIOCLEA

Amintiri cu tata

Am încercat, la un moment dat, să adun toate amintirile mele legate de tata, oricât de mici sau puține ar fi ele. Mi-am dat seama că eram foarte aproape de a uita un eveniment foarte important din viața mea. Din viața oricărei fete.

Nu știu ce zi a săptămânii era, nici exact ce vârstă aveam, poate vreo 5 anișori, dar aveam o geacă roz. Știu că afară era frig, pentru că am mers cu troleibuzul, iar geamurile erau aburite. Mai știu că am undeva o poză din acea zi. Tăticu' (pentru că așa-i spuneam eu), purta cu el mai mereu aparatul de fotografiat. Nu știu dacă l-am văzut vreodată fără el.

În ziua aceea el m-a dus să-mi găurească urechile. Era timpul ca fata lui să-și pună cercei.

Nu am fost niciodată sensibilă la durerea fizică, nici când eram mică, așa că am trecut bărbătește proba, în pofida acului gros și lung. Acul mi-a rămas în memorie până azi.

Prima mea bijuterie era să fie o pereche micuță de cercei din aur (sau poate doar poleiți cu aur) cu o pietricică roșie-bordo în mijloc. Cutiuța lor era de un galben ca lămâia, cu o pernuță roșie de catifea.

Eram tare mândră în ziua aceea, chiar dacă pe drum înapoi nu mai puteam sprijini capul de geamul troleibuzului.

Ca să-și ia doza zilnică de cafea și țigară, m-a dus mai târziu la cafeneaua din centrul Chișinăului, acolo unde mergea mereu. Sistemul meu intern de navigare tot încearcă acum să găsească acea intersecție de străzi, dar îi lipsește orientarea. Nu am fost în Chișinău foarte mulți ani. Țin minte exact cum arăta, cu draperiile albe, vechi, până în podea, cu terasă în față, cu mese unde se adunau tot soiul de oameni publici ai momentului. Toți împărțeau aceeași pasiune pentru cafea și țigară.

Eu eram unicul copil pe acolo. Nu am văzut altul vreodată. Beneficiam de exclusivitate. Și de plăcinte. Tăticu' era mare iubitor de plăcinte. Aici sunt sigură că l-am moștenit. Nu mă pot abține atunci când le am în fața mea. Așa că mâncam plăcinte, atâta timp cât înțelepții de acolo îi bârfeau pe alți înțelepți. Povestea se lungea uneori până târziu. Îmi amintesc că mămica (pentru că așa-i spun eu) nu era întotdeauna de acord.

Din ziua aceea, tăticu' mi-a mai dăruit cercei. Într-un an, de ziua mea, când deja nu mai locuiam împreună, a insistat să-mi cumpere cercei. De data asta din argint, în formă de spirală.

La 26 de ani mi-a luat un medalion în forma unui berbec, zodia mea. Sunt aproape sigură că și la 27 mi-ar fi luat ceva din argint. Îi plăcea argintul.

Noiembrie 2014

Mircea V. CIOBANU

Ruperea rândurilor – Cioclea

Cioclea era prea tânăr ca să-l punem pe vreo listă prioritară a re-lecturilor integrale. Trăiam cu primele lui poeme, neordinare, șocante, sonore, tranșante și așteptam un următor volum. Dar poetul întârzia să ne dea cartea de poeme inedite. Nicolae Leahu îl rugase odată să-i dea un ciclu de versuri pentru *Semn*, mai mult din dorința de a-i plăti onorariu. La capătul răbdării, Eugen i-a trimis un poem scurt, pe care redactorul-șef al *Semn*-ului, justificând onorariul, l-a întins pe toată pagina, ca pe un genial poem de Rimbaud.

Mă ruga să scriu ceva (și) despre poezia lui. Bine, i-am zis, o fac cu cea mai mare plăcere. Dar dă și tu lumii o carte nouă de versuri, ca să am despre ce. Cartea întârzia însă... Și eu întârziem să scriu. Iar poemele vechi ale lui Cioclea, cu timpul, se clasicizau. Ca balsamurile ținute în butoaie de stejar multă vreme.

Volumul *Portret de grup*, prima antologie de poezie modernă din Basarabia postbelică, se deschidea cu un grupaj de poezii ale lui Cioclea. Și se închidea cu un alt rebel, „fracturistul” (pe atunci) Crudu. În felul acesta, poezia modernă din RM era explicit copertată. Marea masă a poezilor incluși în carte o constituiau optzeciștii, care veneau imediat după romanticii „pașoptiști” din generația Dabija-Lari. Optzeciștii basarabeni recuperau atât modernismul, plus avangarda, cât și postmodernismul, integrând într-un deceniu un întreg secol de poezie modernă.

Era ca și cum poezia franceză modernă ar începe direct cu Rimbaud sau cu Tzara. Eugen Cioclea a fost Baudelaire al nostru, veriga lipsă, unind poezia romantică cu formula șocantă, modernă, îmbinând livrescul cu pasionalul. E simplu să spui

că vine din Esenin sau Vâsoțki, că seamănă cu Dinescu sau cu Busuioc. El vine din Meșterul Manole (dar trecând prin mitul lui Sisif, versiunea Camus!), vine din Miorița (în sensul cosmic cel mai tehnicizat!), vine din groapa de sufleor a lui Eminescu, dar și din binomul lui Newton. În acest sens, el nu e doar poetul absolut, ci omul de cultură absolut. Unul din tagma rebelilor, a ereticilor luminați.

Negocia de mult cu editorii, punând de o antologie. Nu ajungea ușor la versurile inedite, pe care le dorea incluse în volum. Deși bine cunoscut, recitat la cene și prezent pe scena de teatru, cu tirajele tipărite epuizate, lumea îl mai aștepta. Și cartea a apărut, fiind aplaudată. Este cel mai bun lucru care i se poate întâmpla unui poet după moarte: dovada că poemele sale îl fac nemuritor. Chiar dacă sună cinic, viața adevărată a poetului nu sunt suferințele fizice, nu patimile lui, ci poezia. Dacă aceasta trăiește, trăiește și poetul. Privind de acolo, de sus, poetul Eugen Cioclea ar trebui să fie fericit.

Nu trebuie să ne isterizăm că iată, pentru a câta oară, poetul a fost ocolit de atenția societății. Oricât de dureros este, artistul e cel care își asumă destinul. E cel care, exact ca domnișoara din poemul *Love story*, care se iniția în anatomie „pe trupul meu străveziu și diform”, chiar el exersa pe viața proprie dilemele existențiale. Putem, bineînțeles, să vorbim de prea puțină atenție pe care o acordăm celui apropiat. Dar aici, înainte de a arunca reproșuri unor instanțe abstracte, trebuie să ne reproșăm ceva nouă înșine: dacă i-am fost prieteni, colegi, apropiați, am făcut oare pentru el tot ce am putut să facem? La această temă, discuția nu o putem purta decât fiecare cu propria conștiință.

E vinovat Cioclea că nu vroia să dea manuscrisul la timp? Și e adevărat că nu vroia? Sunt vinovați cei care cică nu vroiau să-l editeze pentru că... cine o să citească azi poezie? E vinovat cititorul pentru că nu l-a interesat poezia lui Cioclea decât atunci când acesta a plecat în țara poezilor celor mai triști? Nu știu, dar fapt e că azi Cioclea s-a pomenit mai solicitat decât

oricând. Nici el, nici noi nu am bănuit că va fi atât de popular, atât de solicitat, atât de viu.

...Uneori trebuie să mori ca să-ți apară cartea. Uneori trebuie să mori ca să fii admirat și aplaudat. Uneori trebuie să mori ca să trăiești.

Ziarul „Jurnal de Chișinău”, 31 ianuarie 2014

Emilian GALAICU-PĂUN

Anul Cioclea

(Pe 8 octombrie se împlinește un an de la dispariția fulgerătoare a lui Eugen Cioclea; totodată anul editorial 2014 începea chiar cu volumul Antologic, scos la Editura Cartier, pe care am avut onoarea să i-l îngrijesc. În cele ce urmează, vă propun un fragment dintr-un studiu mai vast consacrat poezicii celui care se autointitula, cu amară ironie, „cel mai trist poet din Europa”.)

Cu ce-aș putea să-i compar poezia? Cu un pahar de 250 ml de votcă, băut pe nemâncate, dintr-o răsuflare – ascultându-l la bucătărie (într-o bună tradiție sovietică, toate discuțiile „за жизнь” aveau loc anume acolo, de regulă până târziu), țin minte cum mi se tăiase respirația –, și care, în loc să te amețească de cap, îți limpezește mintea, încălzindu-te totodată la inimă. Ca și cum, de unde dădeai pe gât tăria („Dădeam pahare tari pe gât/ să scap de jeg, să fac curat”, vezi *Cina irodică*), tocmai ți se făcea o transfuzie de sânge (proaspăt!!!) – oricine a vibrat la versurile lui Cioclea, trebuie să se fi simțit „de-un sânge” cu Poetul (doar Vladimir Vâsoțki – suntem încă în URSS! – dădea

senzația de a fi unul „de-al nostru”; nu sunt primul și nici ultimul care-i pune alături pe acești doi mari artiști, iar fatalitatea face ca la 42 de ani primul să plece în lumea celor dreți, iar cel de-al doilea să sufere o traumă cerebrală după care nu și-a mai revenit pe deplin). Viguroasă, de-o vitalitate nedeșmințită/ de neegalat (în primele două volume), poezia lui conține mai multă hemoglobină decât toată (leșinata!) poezie sovietică moldovenească luată la un loc, dar și sămânța unei noi literaturi (post-moderne, ziceți-i cum vă vine pe limbă) pe care a salutat-o cu o generozitate de care doar marii creatori sunt în stare. Căci asta e – cu Cioclea fie erai „per tu”, fie nicicum! (*Aurea mediocritas* pur și simplu nu exista pentru el – cunosc o doamnă care, adresându-i-se odată cu „dumneata”, a primit pe loc acest răspuns punctual: „Decât să-mi spui așa, mai bine zi-mi... tanti!”).

Nu mi-ar ajunge o viață de om să-l mărturisesc pe cel care, vestind zorii unei noi poezii din (pe atunci) RSS Moldovenească, și-a pus capul la bătaie (literalmente: „Cu capul sus și dezgolit, în artă/ să intri ca în ștreang./ Ai încăput?/ Noroc”; între paranteze fie spus, și lovitura în moalele capului, cu o sticlă de șampanie, din iarna lui 1990, care era să-l coste viața, a pornit și ea de la o discuție literară) – tot ce am putut face pentru poet a fost să-i îngrijesc un volum antologic (din pasa pictorului Vitalie Coroban, l-am intitulat chiar așa, *Antologic*, Cartier, 2014), punând cap la cap poemele lui Cioclea după o logică mai degrabă „matematică”, de „numitor comun” (ca să citez un titlu paradigmatic pentru creația sa), decât cronologică. Astfel după semnătura-i olograf care-l scoate în față pe *Eu*, cartea se deschide cu poemul „La persoana a treia”, chit că-i scrisă de-un poet „de persoana întâi”: „Poezia lui Eugen Cioclea/ este o poezie declarativă”. Autor a doar trei volume de versuri – *Numitorul comun*, 1988, *Alte dimensiuni*, 1991, și *Dați totul la o parte ca să văd*, 2001 –, trilogia-i antumă seamănă, din p. d. v. al versificației silabo-tonice, cu un dactil (picior de vers de trei silabe, cu accentul căzând pe prima silabă), silaba, pardon, cartea sa „de bătaie” fiind cea de debut. Majoritatea poemelor sale de forță

sunt de găsit în paginile acesteia; nu-i mai puțin adevărat însă că cel de-al doilea volum, *Alte dimensiuni*, nu redimensionează de fapt poezia lui Cioclea, bună parte a textelor acesteia fiind scrise în aceeași perioadă & în același registru (unele trecând dintr-un volum în altul, ca pentru a marca unitatea stilistică). Este vorba de una și aceeași carte, *Made in URSS* (ca să-l cităm pe autorul nostru), care ar fi trebuit să conțină cele circa 100 de poeme – majoritatea antologice! – scrise de-a lungul „anilor de ucenicie” & cvasi-anonimat, și doar rigorile procesului editorial din acele vremuri – ambele volume i-au apărut încă în URSS! – au făcut ca bibliografia poetului să fie mai bogată cu un titlu.

De fapt, „ruptura” se produce între poezia sa „made in URSS” din anii '70-'80 și textele scrise în ultimul deceniu al sec. XX care vor alcătui volumul „Dați totul la o parte ca să văd”. Așa că „dactilul” lui Cioclea este, în ultimă instanță, un „troheu” – se schimbă numărul de silabe, de la trei la două, nu și cea accentuală, mereu prima! Pornind de la această premisă, am „amestecat” – imbricându-le într-o ordine ce pune în față poemele-manifest (gen: *Rampa*, *Cina irodică*, *Dilema* ș.a.) și se încheie cu versurile de dragoste & moarte (pe post de stâlp de hotar fiind poemul *Remember*) – textele primelor două cărți, în total 82 de titluri, la care se adaugă alte 12 texte din cel de-al treilea volum, urmate de 7 inedite. În total, 101 poeme (cum avea să-mi mărturisească apoi poetul Liviu Antonesei, n-a găsit, printre acestea, nici unul „de umplutură”), așa cum și-ar fi dorit însuși Eugen Cioclea (dovadă – antologia *Ofsaid* scoasă în 2011, la Magna-Princeps). Cele câteva versuri manuscris, în facsimil, risipite pe ici-acolo, se inserează firesc într-un volum de 166 de pagini (+ altele două, albe), ca și cum poetul tocmai le-a așternut (cine nu și-ar dori să tragă cu ochiul într-un atelier de mare artist?!), iar acum a ieșit la o țigară, urmând să revină dintr-o clipă în alta... Totodată, ele conțin promisiunea unei viitoare ediții critice, dat fiind că moștenirea literară a lui Cioclea este incompletă fără aceste versuri de o cu totul altă factură – de parcă după ce a tot spart, în anii '70-'80, blocuri de marmură cu barosul, în ultimii

ani artistul a cioplit așchii, dacă nu cumva idei în stare pură. Concise ca niște formule matematice, expresii sfârtecate ale unei dureri de nespus (ca urmare a loviturii primite în 1990, i-a fost afectat centrul vorbirii), adevărate *silogisme ale amărăciunii* (iată una ce i-ar fi plăcut și lui Cioran: „Pe lângă scârba/ că m-am născut/ eu n-am greșit/ niciodată”), fulgurații sau mai degrabă scurtcircuitări ale neantului („Vidul este conștiința însăși”, sau „Fericirea mea/ eclipsează extazul -/ viața e ireală, moartea la fel”, sau „Victimă/ a propriei/ probabilități/ haosul/ se repară/ prin noi”), ultimele sale versuri (de fapt, bruioane) sunt tot atâtea abjurări ale ființei („Urletul/ m-a-mbălsămat/ de-a dreptu-n/ nimicul/ isteric”, sau „Nimicul a emigrat din lucruri în mine/ Pot să zdohnesc fericit”) & ale limbajului („Ca să faci/ o carte/ despre ceva/ ești obligat/ să aiurezi”, sau „Din câmpul/ de cărți/ numai cartea aceasta/ nu va pricepe/ vreodată/ ce scrie/ în ea”, sau, și mai radical: „Vreau să fac o carte/ pe care o adresez nimănui/ nici mie cu prisosință”).

De fapt, această schimbare de registru – dintr-unul major, pe-alocuri emfatic, *à la* Vâsoțki, într-unul nu pur și simplu minor, ci minimalist – fusese anunțată deja în „Dați totul la o parte ca să văd”, cât se poate de tranșant: „Odată cu soarta/ ar trebui să-mi distrug poezia/ dacă mai sunt disident”. Or, condiția poetului – în special, a tipului artistic reprezentat de Cioclea – nu poate fi decât disidența, față de orice autoritate. Astfel că, atunci când se vede pe punctul de a deveni el însuși un autor „canonic” – cap de serie al antologiei optzeciste *Portret de grup*; cenaclul care-i poartă numele, *de son vivant*; spectacolul poetic al lui Andrei Sochircă de la Teatrul Național „Mihai Eminescu” etc., etc. –, Cioclea se întoarce împotriva propriei sale opere, denunțându-și poetica de altădată: „Detergentul îi unica artă”. Consecvent până la capăt (citește: sfârșit!), face *tabula rasa* – asta vrea să spună, în ultimă instanță, titlul *Dați totul la o parte ca să văd*. Ceea ce i se arată *dincolo* de „totul” nu mai ține de văz (& aparențe), ci chiar de viziune: „Taina ființei/ îmbelșugate/ o ducem/ niciunde/ cu noi” (versuri numai bune de inscripție

funerară). Zarurile au fost aruncate („Plec. Important. Nicăieri”); și chiar dacă mai are nostalgia paradisului („Dar raiul răsare/ răsare și-apune/ lângă picioarele/ mamei”), lucrul acesta nu-l împiedică – din contră! – să forțeze ieșirea din scenă, nu înainte de a trânti ușa (ființei/ lumii): „Mă răzbun pe nașterea mea”. Cerc închis. Cercul poezilor dispăruți. *Antologic*.

Noiembrie 2014

Alexandru VAKULOVSKI

Supa lui Iisus

Acum câțiva ani Octav Esinencu a găsit pe un drum de țară un crucifix vechi de lemn cu Iisus. De atunci Octav a început să-l poarte pe Iisus în spate peste tot pe unde umbla. Există și un film despre asta: IX EX.

Unul dintre locurile pe care le frecventa pe atunci Octav era terasa de la Uniunea Scriitorilor. Se așeza la o masă și le zicea chelnerițelor: două supe, una pentru mine și una pentru prietenul meu. Prietenul lui Octav era Iisus Hristos, așezat pe scaunul din fața lui Octav.

Octav își mânca supa, apoi, de obicei, de undeva apărea Eugen Cioclea. Eugen mânca supa lui Iisus. Era o normalitate chișinăuiană de care nimeni nu se mira: Octav hălăduind pe străzile Chișinăului cu un Iisus vechi de lemn, în spate, peste tot, comandând două supe, apoi apărând și Eugen Cioclea la supa lui Hristos.

Au trecut câțiva ani de atunci. Octav a părăsit între timp Chișinăul, Eugen – lumea asta. Iisus de lemn e undeva într-un

apartament din Chișinău. La un moment dat am avut impresia că-l văd la Ghenadie Popescu în atelier. Era cu capul prins în două cuie ruginite. Ghenadie îl privea zile la rând, neștiind cum să-l restaureze. Era El, dar era altul.

De când n-a mai fost Octav cu Iisus la Uniune, de multe ori lui Eugen i-a lipsit supă. A trecut pe acolo și înainte de-a fi găsit rece în apartament. Nu era nici Iisus la Uniune, nici supă.

Azi e îngropat Eugen Cioclea. Ciudat, în satul lui, nu în Cimitirul Central, unde sunt îngropați de obicei scriitorii, cu onoruri. Chișinăul nu va mai fi la fel și nu rămâne nici măcar în cimitir aici. Nu am auzit să se vorbească despre un bust pe Aleea Clasicilor, deși devenise deja aproape un obicei ca atunci când moare un scriitor cineva să sară cu vorba, cel puțin, pentru un loc pe Alee. Nu, Eugen Coclea n-ar fi vrut printre clasici. Poate cu Iisus la masă, cu o supă...

Ceva îmi spune că Eugen Cioclea e așteptat cu o supă acum. O supă pe care mulți dintre noi n-o vom primi.

Drum bun, Eugen, Dumnezeu te așteaptă cu o supă caldă.

Noiembrie 2014

Nicolae POPA

Tunetul Eugen Cioclea

Ceea ce s-a întâmplat joia trecută în spațiul Librăriei din Centru a Editurii Cartier a fost ceva rar pentru lumea iubitoare de poezie din Chișinău.

Sigur, lansări de carte cu multă lume bună și discursuri captivante au mai avut loc în această librărie, devenită un fel de

mult râvnită Agora pentru orice autor care se respectă, precum și în alte localuri. Mulți alți poeți au reușit să-și prezinte magistral volumul proaspăt apărut. Mulți alți vorbitori au izbutit să prezinte argumente convingătoare pentru consolidarea unei glorii în ascensiune. Și totuși, cu ocazia lansării volumului *Antologic* de Eugen Cioclea, după fiecare ieșire la microfon a unui invitat devenea tot mai clar că de data asta se întâmplă ceva atipic. Vorba e că fiecare poezie citită de către invitați, conform unei înțelegeri prealabile binevenite, reușea să pună cumva în umbră discursul, oricât de laborios gândit și convingător ar fi fost.

Chiar și cei care se pot lăuda că îi cunosc întreaga creație constată un adevăr simplu, dar fundamental pentru un poet: din creația lui chiar ai ce citi. Poezia lui Eugen Cioclea comunică! Mai mult, acum, după dispariția sa fizică, poezia lui Cioclea pare mai dezlănțuită ca niciodată. Se adeverește cu asupra de măsură versul recitat, în stil cioclian de altfel, de către actorul Andrei Sochircă: „Eu nu scriu versuri, eu așa vorbesc”. El n-a dispărut, el așa trăiește.

„Eu nu scriu versuri, eu așa vorbesc”

Moderatorul lansării (o trestie gânditoare în jurul căreia se învâрте universul cărților cu tot cu evenimentele Librăriei din Centru), poetul Emilian Galaicu-Păun, știe ce spune când afirmă că „postumitatea nu se forțează cu o întreagă armată de lăudători arvuniți & mașinile de zgomot ale unei «glorii aranjate» de *bon vivant*”. Postumitatea, am adăuga noi, acea postumitate care contează cu adevărat, este cea care îi ia prin surprindere pe cei rămași să o descopere și să se convingă că, da, există, și că poate face dintr-un autor important un autor clasic.

Martori ai acestei glorii postume ce pășește cu dreptul, vorba aceleiași trestii gânditoare, au fost toți cei care au contribuit direct la punerea ei în evidență cu ocazia lansării volumului *Antologic* și care merită a fi scriși aici, nume lângă nume: Gheorghe Erizanu, Laura Cioclea, fiica poetului, Emilian Galaicu-

Păun, actorul Mihai Fusu, doamna Monica Babuc, ministru al Culturii al R. Moldova, poetul Arcadie Suceveanu, președinte al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova, poeta Maria Șlehtițchi, actorii Andrei Sochircă, Alexandru Pleșca, Ana Tcacenco, pictorul Andrei Mudrea, prozatorul Vladimir Beșleagă, poetul Nichita Danilov, criticul Mircea V. Ciobanu.

Postumitatea vie a lui Eugen Cioclea

Tot ce a știut să facă mai bine într-o viață de om Eugen Cioclea a fost să-l mențină mereu treaz pe poetul Eugen Cioclea. Să-l mențină în viață pe acesta din urmă. Și uite că Cioclea-poetul îi supraviețuiește omului, Cioclea. Acum urmează să vină și exegeții cu exigențele lor mult mai sporite decât ale noastre, ca simpli cititori. Dar cred că și unii, și alții, suntem fascinați de traiectoria spectaculoasă a creației acestui mare poet. Mai întâi am văzut un fulger, o scăpărare în ploaie, apoi s-a făcut liniște, am auzit picurând streșinile, ca mai apoi să urmeze tunetul, un tunet ce poartă numele Eugen Cioclea. Și să nu uităm că în alte cazuri fulgerele și scăpărările pe bolta literaturii sunt, vai, aproape orbitoare, dar după ele nu urmează decât un huruit leșinat. Tunetul Cioclea bubuie năvalnic făcându-se auzit și prin titlul volumului anterior, *Dați totul la o parte ca să văd!*

Noiembrie 2014

Dinu MIHAIL

Cine n-are Cioclea să-și cumpere imediat

Duios Glosatorul printre cărți trecea

Istoria se face din evenimente.

Nu prin conjugarea verbului *a fi* la modul pasiv-somnolent, așa cum ne învață, de pe vârful de Păltiniș, Constantin Noica.

Noica a cultivat gogonele încă și mai gogonate: cică, rușii, sârbii, polonezii, cehii nu prea au istorie. Da' dincotro și unde, stimabile coane Dinu? Păi, stați așa, căci tot domnia sa ne explică: prea mult se zbat „să facă”, „să acționeze”... Dau din coate, bălângănesc din picioare nemioriticii nenorociți. Uite noi, românii „enigmatici și cumiți”, catastrofic de enigmatici și cumiți, nu ne zbatem să facem, dar fiindcă moțaim rumegând de veacuri verbul „a fi” avem istorie, și încă una majusculată, aflată pe raftul de sus al prețuirii europene și americane!

La celălalt pol al dulceagului pășunism noician, Emil Cioran îl citează pe Dostoievski: „Popoarele cumiți nu vor ajunge departe, vor sfârși negreșit în mediocritate”, pentru că ele „nu au energia, nu au marea încredere în sine, nu au sub ele cele trei balene mișcătoare pe care stau toate popoarele mari”. Popoarele mari, cu vocație istorică (de exemplu, rușii și anglo-americii) se afirmă. Ele sunt polemice (*polemos* în limba greacă înseamnă *război*) chiar și atunci când dau un elementar „Bună ziua!” Popoarele mici ca performanță materială și cultural-spirituală (*alias* șacalii junglelor umane) se descurcă, în principal, din cauză că nu au gândire globală, adică imperială.

În *Caiete, III*, Cioran creionează, fără a-l numi, un portret polemic al lui Constantin Noica: „Șase ani de pușcărie nu l-au transformat lăuntric. S-ar spune că trecând de la o închisoare la alta a făcut turism fără voie. Cum poate fi explicat acest

fenomen? Să fie vorba de insensibilitate? De o *psyche* debilă, sau pur și simplu de acea pasivitate – urmare a unei robii seculare? Cred că mai degrabă trebuie incriminat frivolul scepticism național, care refuză să aprofundeze, să interiorizeze situația. *Simți*, și pe urmă nu te mai gândești la ce ai simțit. Asta a dat un popor de descurcăreți, refractari la metafizică și la mistică, incapabili de atașament și de resentiment. Cutare, ieșit din închisoare, strânge mâna fostului său temnicer, când se ivește prilejul”.

Dar să coborâm, în sfârșit, de pe țuguiul Păltinișului și să poposim pe gurguiul Chișinăului, măcar și din simplul motiv că e mai aproape și mai dulce. Și ce aflăm noi – poporul mult, harnic și *vesel* – aici și acum? Păi, aflatăram că Eugen Cioclea, colegul nostru de trafic prin această viață *toujours* parșiv de frumoasă, a comis, în anul 2014, o carte. Adică un eveniment. Acesta este criteriul de selecție al istoriei.

Ei bine, ultima faptă literară a lui Eugen se numește *Antologic*, ediție îngrijită exemplar de către moșierul de metafore și inițiative Emilian Galaicu-Păun. Deși din punct de vedere tematic volumul poartă, ca orice antologie, un caracter compozit, steaua de boltă, liantul cărții îl constituie *cuvântul*, purtătorul de mesaj sculptat în marmura hârtiei cu luciditate și conștiința responsabilității scrisului („Nu mai suntem o generație de îngeri/ cu aripioarele la spate, abia zburătăciți,/ cu sângele în bernă, pășind peste înfrângeri,/ iconoclaști sau prozești. Nu mai suntem un cântec în surdină./ Nu mai strivim cuvinte seci în dinți./ (...) Versant cu riduri, fruntea hașurată/ de-un polinom hieratic de idei –/ prefață ni-i la toate și erată/ În pirueta florilor de tei./ Nu resemnați, nu sceptici!/ O funcție-n vigoare/ va desemna continuu un joc secund mai pur,/ dar deocamdată, fiindcă chiar roua/ pe picioare/ ne amintește lanțul de ieri/ se joacă/ dur”).

Eugen Cioclea, care coboară din două culturi, română și rusă, gândește textul poetic ca pe o vânătoare regală a intelectului și ca pe un eveniment al limbajului. Ce laudă a scrisului!

De la tremurul de „miel împorporat pe vale” al virgulei până la explozia aproape senzitivă și declanșatoare de fecunde asociații a punctului: „Admit că veșnicia/ nu s-a născut la sat./ Contrariul ar fi frumos să fie!/ Eu știu că bunătatea de-acolo s-a luat/ și-această urmă-n noi/ de omenie./ (...) Anapoda, scâncind sentimental/ și preschimbând mânia în rușine,/ eu știu că-n sat a mai rămas un cal,/ căruia i-i tare-tare dor de mine./ (...) Eu știu că-n cerul gurii de-o să bat/ cu limba mea străpunsă de cârceie,/ tot voi găsi pe plai vreun predicat/ și o pădure – onomatopee./ Eu știu că încă nu-i deloc târziu/ să mor de sete, bleg, lângă izvoare,/ chiar dacă mă mai ține, fistichiu,/ orașul strâns de mâini/ și de picioare”.

Declarativism „abia tangibil”? Mă rog, se poate aplica, aici, și această etichetă-tinichea, însă autorul, cinstit cu sine și cu cititorii săi, ne-a prevenit din start: *Poezia lui Eugen Cioclea/ este o poezie declarativă./ El vă face declarații de iubire din mers./ El crede că dacă orișice lucru și faptă poartă un nume,/ lor trebuie să li se spună pe nume,/ or poezia/ nu e o stare de leșin/ nu e un stres.* Cu limba sa străpunsă de cârceie el parcă vrea să ne spună: Cine nu găsește iubirea, caută aur... Și caute sănătos, nu-i scoatem ochii pentru asta. Fiecare cu fetișul și bisericuța lui. Unul din suporturile filosofice ale banului ar fi libertatea omului. A face un ban pe căi cinstite este o capacitate, o virtute chiar. Numai banul nemuncit nu este acceptat în contabilitatea Cerului. A nu avea niște biștari în evazații tăi ițari e degradant, tot așa cum degradantă este și exclusivitatea banului în viața omului. Apropo, fiindcă a venit vorba, o întrebare de perspicacitate: – Ce-i mai mic și mai mic decât... de furnic? Bravo, ați ghicit: – Salariul moldovenilor!

Aceste deplasări spre interiorizare, spre neliniști și semne de interogație îi conferă discursului poetic mai multă autenticitate, limpezire (pentru a scrie simplu trebuie să ai snagă, forță și o exemplară disponibilitate afectivă) și chiar un statut de modernitate, care vine din tendința de a valorifica și releva lucruri plasate dincolo de realitatea vizibilă.

Translație în timp sau **Scurt moment de respiro**. Prin 1980, pe lângă ziarul „Tinerimea Moldovei” funcționa cenaclul literar „Luceafărul”. Se punea în discuție proză, poezie, eseistică și critică literară; se lansau nume noi în literatură și muzică (Iurie Sadovnic, Anatol Dumitraș, Silvia Grigore ș. a. aici au debutat). Se instituiseră tradiții: după ce ne strepezeam dinții cu poezie jună, în finalul fiecărei ședințe încropeam câte un recital din poezia exemplară de pe toate meridianele lumii (Poe, Baudelaire, Blaga, Dimitrova, Evtuşenko, Paul Valéry, Kavafis etc.), ca să ne mai clătim gura de vorbe în răspăr. Țin minte și acum: Pavel Pelin citea constant din Proprietarul de poduri Mircea Dinescu (Sunt tânăr, doamnă, bună seara!), iar subsemnatul uneori sonoriza versuri de Eugen Cioclea, pe care îl cunoscuse prin ianuarie 1970 la o conferință generală a scriitorilor, unde a fost prezentat, entuziast și elogios, de către Grigore Vieru. Poeziile lui Cioclea erau aduse de la Moscova de către cercetătorul și criticul literar Andrei Țurcanu (pe atunci Andrei, îmbrăcat în Cămașa lui Nessos, își făcea doctoratul la eminescologul rus Iuri Kojevnikov). Și, ca să vezi minune, niciodată nu ne-a umflat kaghebeul ca să ne ducă în „Siberii de gheață”... Doar știți cum e pe la noi: dai în unele patologii ambulante cu revolverul, iar ele a doua zi țipă ca din gură de șarpe că ai tras nemilos cu tunul.

Carte frumoasă, cinste cui te-a scris și celui ce răspunde la numele de Gheorghe Erizanu, care te-a suportfinanciarizat! Ca și în volumul anterior din 2011, „Ofsaid”, poziție de penalizare în sport și nu numai, în Eugen Cioclea cel *Antologic* te simți reconfortant ca într-un jilț ergonomic de piele fină sau, în funcție de om și de stare sufletească, ca la un interogatoriu desfășurat în scaunul dentistului. Doamne, ocrotește-i pe români, popor pașnic și nerâvnitor de pământuri străine (inclusiv basarabene), de asemenea cazne!

Din câte am priceput noi, pentru Eugen Cioclea scrisul este un mod de a exista; este o răfuială cu propria sa conștiință (vezi poezia *(Avan)teză*). Visătorii ne epuizează: toată viața luptă ca să scape de teamă. Dacă biblicul Iacob se verifică pe sine prin

lupta cu Îngerul, un *alter ego sui generis*, Cioclea se confruntă constant cu „derbedeul” din sine: „Urlam. Pretutindeni. Eram fulminant”. Îl dă, pe acest derbedeu, cu capul de toți pereții existenței sale chinuite: poate-poate va ajunge, prin autocunoaștere, la îmblânzirea scorpiei din el. Pilduitoare intenția, dureroasă cazna, pentru că adevăratul infern este să te cunoști pe tine însuși. Dar fără asta nu se poate, nu poți să evoluezi. Numai morții și idioții nu evoluează: stau încremeniți în timp și se uită holbați la tine.

Acord final: în tot ce făcea, Eugen, eternul cerșetor de cafea (în general, Cioclea a avut o imensă zonă erogenă: banii!), era atât de convingător, încât putea sodomiza, prin cuvânt, până și o gaură de șarpe. Putea face să latre chiar și un cățel de usturoi? Indiscutabil!

Zice Eugen în poemul *Mai cred*: „Viața-i cum o vezi și o vrei”. De bună seamă, noi suntem gândurile noastre. Cum gândim, așa trăim. Dacă, de exemplu, zici că te tragi din maimuță, ești orangutan, animal; dacă crezi că provii de la Dumnezeu, ești om! El întotdeauna a pendulat între iubire și scârbă-revoltă; mereu a fost un pacient al stării de neliniște, veșnic a avut *ceva de lucru* până și-n *Univers (Rampa)* – și chiar acolo, sus de tot, s-a dus acum un an, pe 8 octombrie 2013.

Post-scriptum cu „î” din „i”: Un cuvânt aparte, de gratitudine și aleasă prețuire, pentru eclatantul actor Andrei Sochircă, care pe 8 octombrie 2014 a susținut, pe scena Uniunii teatrale, spectacolul *Numitorul comun* – un pilduitor omagiu alcătuit din cuvinte, muzică și mișcări plastice adus celui care a fost, este și va fi Eugen Cioclea. Andrei, dragă Andrei, ești cel mai bun și mai devotat dintre noi toți. Din păcate. Din păcate pentru noi, care nu știm să te prețuim la adevărata ta valoare de prestidigitator al cuvântului inspirat, dinamitard.

Noiembrie 2014

Dinu MIHAIL

Din fuga condeiului zugrav

(Câteva amintiri necenzurate despre Eugen Cioclea)

Ce citea Eugen?

Citea în permanență. De la biblioteca Uniunii Scriitorilor împrumuta sistematic revista *România literară*, iar de la „Onisifor Ghibu”, „Secolul XX”. Îi plăcea revista *Semn*, de la Bălți. Zicea: „Nu e bine că tot faptul, evenimentul literar și cultural e concentrat într-un singur loc, numai la Chișinău”. Nu știu ce împrumuta de la alții, însă atunci când venea în casa mea își alegea de pe rafturi numai cărți de filosofie și eseistică. Câteva titluri: *Totalitate și Infinit* de Emmanuel Levinas, *Paradoxul român* (Sorin Alexandrescu), *Iubirea și Occidentul*, *Partea diavolului* (Denis de Rougemont), *Dincolo de bine și de rău* (Friedrich Nietzsche), *O istorie culturală a penisului* (David M. Friedman), *Filosofia lui Dostoievski* (Nikolai Berdiaev), *Rusia amenință Occidentul?* (Jean-Sylvestre Mongrenier), *Cuvânt despre moarte* (Ignatie Briancianinov), *Studii despre iubire* (José Ortega y Gasset), *Singurătate și destin* (Emil Cioran), *Viața intimă a lui Dostoievski* (T. Enko) etc. Returna cărțile conștiincios, la acest capitol fiind un bun parolist. Totuși, o dată mi-a pierdut o carte, semnată de gânditorul rus Vasili Rozanov. Mi-a dat, în schimb, un volum substanțial de amintiri despre Nichita Stănescu, pe care, la rândul-mi, în 2009 l-am donat Bibliotecii „Onisifor Ghibu” din Chișinău. Lectura era, pentru el, și un mod de a-și împlini singurătatea. Suporta greu singurătatea. Știu că prin 2008 Gheorghe Urschi făcea, la un post TV, elogiul singurătății. Și Eugen comenta asta zile în șir: „Măi tu, măi tu, Urschi ista e un zăpăcit, e un idiot, auzi tu: cum poți să lauzi așa ceva, când singurătatea

excesivă e boală?!". Deseori se gândea la moarte. Îl speria perspectiva de a muri singur, neîngropat.

Ce mânca Eugen?

Aristotel spune că în lume sunt trei mari deschizători de drumuri: Inteligența, Banul și Întâmplarea. Moment concret istoric: în ultima zi a anului 2011 stăteam stingher și oarecum derutat în stația de troleibuz de lângă cinematograful „Patria”. Derutat, fiindcă eram singur-cuc și nu știam unde, cum și cu cine „să fac” Revelionul-2012. Așa ceva nu mi se mai întâmplase niciodată. Știu că asemenea sărbători sunt o pură convenționalitate, ca denumirea fals pretins științifică a limbii române, dar Revelionul parcă se cere, totuși, stropit cu ceva șampanie în prezența unor oameni dacă nu dragi tare, atunci măcar cunoscuți. Ei, biseaua mă-sii, ideal ar fi să stai cu *mândra-n brață până mâine dimineață*, însă de unde nu-i nici chiar Dumnezeu nu cere, darmitte Dinu Mihail... Și cum stăteam eu așa abătut, împușcat într-o aripă în stație, simt că mă tipărește cineva pe umăr: era Eugen Cioclea, pe care l-o fi adus acolo întâmplarea. Îi împărtășesc *necazul* și el zice să-l urmez până la Botanica, fiindcă în noaptea asta ne este hărăzit să facem revelionul împreună. Coborâm aproape de cuibul lui (într-adevăr cuib: avea o garsonieră, în care la nevoie se intra și pe oberliht atunci când Eugen rătăcea cheile de la ușă) și intrăm la magazinul „Sofia”. Îmi spune – expeditiv, autoritar, cu voce tare – să cumpăr două pâini și cighiri, cât mai mulți cighiri (un fel de pârhoale din măruntaie de porc; din turc. *ceger* „măruntaie”). De ce numai cighiri, și încă atât de mulți? întreb nedumerit. Fiindcă asta-i mâncarea mea preferată! face Eugen un gest iluminist cu mine.

Acasă avea o șampanie și vreun sfert de sticloanță de coniac. „Toată băutura e la discreția ta, mă anunță ritos Eugen, fiindcă nu pun pe limbă nici un strop de tărie”. „Și de mult te-ai lăsat de băut?” „O-ho, demult, tare demult, poimăine se împlinesc tocmai trei zile”, mă anunță râzând stăpânul apartamentului. Într-adevăr, avea perioade lungi în care defel nu consuma

alcool. Iar coniacul îl ținea în casă pentru tabiet: în cafeaua de dimineață îi plăcea să picure câțiva stropi de *soare potabil*, pentru gust și aromă.

Iarna, în apartamentul său era un ger de nu nimereai dinte pe dinte când vorbeai. Din cauza eternei lipse de bani, Eugen achita numai facturile pentru energie electrică și apă rece. Care agent termic? Agentul său termic dârdâia de frig prin calorifere.

În sfârșit, Eugen s-a asasinat cu cighiri. După ce am terminat și eu să-mi clătesc gura de vorbe rele cu șampanie și cognac, am cotit-o încetișor înspre pat. Cioclea avea un divan lat, ospitalier, pe care noaptea așternea o saltea electrică, ca să nu înghețe cu totul de frig. Punem salteaua în priză, întindem sacii cu oase pe divan și ne învelim cu două iorgane și cu vreo trei pături. Ne-a fost cald la spinare și coaste, numai că... Numai că atunci când ne-am trezit am constatat cu uimire că ambii aveam, sub năsucuri, niște mustăți albe, de brumă, de mai mare dragul să le admiri. Eugen era obișnuit cu așa ceva, el de ani de zile producea în apartament brumă autentică sută la sută.

Eugen și fetele

Se întâmpla, uneori, să luăm masa împreună la bufetul Uniunii Scriitorilor. După un prânz cât de cât copios, odată am urcat în lift, ca să ajungem mai ușor până la etajul patru al Casei scriitorilor, unde se afla redacția săptămânalului *Literatura și arta*.

Eu: – Of, că tare aș mai trage acum un pui de somn...

Cioclea: – Of, că tare aș mai... acum un pui... de fată...

Eugen și telefonul mobil

Mă prăbușisem într-un somn adânc. La un moment dat, mă smulge din aluatul somnului zbârnâitul telefonului fix. Deschid ochii și mă uit la ceas: e ora 4 și 20 de minute, înspre dimineață. Oare s-o fi întâmplat ceva la țară, cu părinții mei, care au o vârstă înaintată? Ridic receptorul și aud vocea lui Cioclea:

- Știi, măi tu, mi-am pierdut telefonul mobil...
- Și pentru asta m-ai trezit tu cu noaptea-n cap?! Crezi cumva că eu știu pe unde e rahatul tău de telefon?
- Apoi nu, dar am sunat așa, că mă chinuie gândul și nu pot dormi...

Dau să trântesc, enervat, receptorul în furcă. Totuși, e Eugen, nu pot să-mi las prietenul singur în mijlocul unei tragedii, și întreb:

- Fixul, telefonul fix îți merge?
- Da, dar de ce întrebi de fix, când eu, măi tâmpitul, am pierdut, parcă ți-am spus, mobilul?
- Formează, de la fix, numărul telefonului mobil. Dacă acesta e rățăcit prin casă, o să-ți dea de știre. Ai înțeles, *bida* soacră-tii?

- Dar știi că e o idee...

Închid telefonul și mă culc. Parcă ațipisem. Iarăși zbârnâie fixul. Involuntar, mă uit la ceas: ora 4 și 40 de minute. Chiar să nu existe în țara asta o decență, niște limite?! Ridic receptorul. Din nou e Cioclea, care mă anunță bucuros că a găsit mobilul.

- Și pentru asta tu mă trezești pentru a doua oară? Să te pupe mama cancerului drept în bot!

Eugen și taifasul

Mă telefona, uneori, seara: „Auzi, ai ceva de mâncare?” „Am de-ajuns și de rămas”. „Atunci cad bob sositor, în jumătate de oră, la tine” – și venea de la Botanica la Ciocana, cu autobuzul liniei 23. Alteori îi spuneam că nu am nici anafură în casă, însă el insista totuși să vină:

- Dar ce să faci?
- *А п.....ь можно?*
- Desigur, *мы же п.....я нация!*

Și stăteam la taclale până pe la patru dimineața. Am avut, tot timpul, dictafon performant, încă de prin 1987. Azi îmi pare rău că, atunci, nu l-am făcut martor tăcut, discret al discuțiilor noastre. S-ar fi putut selecta câte ceva demn de memoria hârtiei.

Aceleași regrete mă încolțesc întotdeauna când mă gândesc la întâlnirile interminabile pe care le-am avut cu marii oameni de cultură Valeriu Gajiu și Victor Teleucă. Cu Gajiu chiar jurasem să realizăm, odată și odată, un interviu-fluviu, un fel de excursie domoală prin toată literatura și cinematografia moldovenească, de ieri și de azi. Of, că tare lungi mai sunt prin părțile noastre drumurile de la intenție până la realizare... Iată, acum, poeta Ana Rapcea îmi propune să-mi depăn, în fața aceluiași dictafon, amintirile de constructor al comunismului și, mai nou, al capitalismului multilateral dezvoltat. Mulțumindu-i pentru intenție, i-am spus că încă e devreme, eu fiind dispus să trăiesc, ca și bunica mea Artina, 95 de ani. Și o voi face, n-aveți grijă!

Eugen, Rodica și Tamara

După ce a doua lui soție, Rodica (prima a fost rusoaică, de la Moscova, cu care are și un fiu, Alexandru), a plecat prin 1995, împreună cu copiii lor Laura și Gabriel, în Germania, Cioclea se văicărea deseori că, iată, acum nu-și vede odraslele cu anii. Îi ziceam de fiecare dată: „Să nu te aud, închide leoarba, căci în felul acesta Rodica ți-a salvat copiii. Ce le-ai fi oferit tu aici, în mizeria morală și materială în care te zbați?” În primul rând, în Germania copiii lui au urmat școli bune, Laura terminând cu mențiune o facultate de economie.

Prin 2000 mi-a făcut cunoștință, la terasa „Guguță”, cu o prietenă de-a sa, Tamara (îmi pare rău că i-am uitat numele de familie). Avea studii economice și era angajată la BCR – filiala Chișinău. Din câte îmi povestea el, era o femeie așezată, gospodină, curată, bună la suflet. Deseori ospăta și înnopta în apartamentul Tamarei. L-am întrebat de câteva ori de ce nu se căsătorește cu prietena sa:

– Știi, poate că ar fi o soluție, mai ales că ea ține la mine, așa zăpăcit cum sunt. Dar țin și eu la dânsa. Și tocmai de aceea că o stimez, nu vreau să-i pun în cârcă, să-i aduc pe cap problemele, h.....e și necazurile mele. Doar știi cum sunt *nenorociții* ăștia pătați de cerneală, adică scriitorii: noaptea te mai trezești,

mai scrii niște *h.....e* sau poate mai citești, pur și simplu, sau te scarpini în fund sorbind o cafea cu privirea aruncată tâmp pe fereastră... Pe când femeia, geniu al naturii, vrea să stai permanent lângă ea, *cu laba ta păroasă pe bucuța ei... mintioasă.*

Eugen și „Poligon”-ul

Prin anul 2004 Eugen a convins niște oameni de afaceri să-l sprijine în editarea unei reviste literare, „Poligon” (denumirea îmi place; a ales-o în stilul său bătaios, polemic, de a fi). A încropit el un colectiv redacțional cam șui, după părerea mea strict personală, cu care a scos patru numere de revistă. În fond, era o „debara” impersonală, un „depozit” de articole și eseuri luate/ preluate de prin cărți și alte reviste, fără priză la realitatea literară imediată. Ceva eclectic și prea savantlâcos, fie-mi iertată nepriceperea. Mai țin minte că într-o revistă a presei am scris următoarele: „Dezamăgire, numele tău este Poligon!”. Mi-a mărturisit mai târziu că fraza asta l-a durut, atunci. Mărturisesc că și pe mine mă doare, acum. Încă mai am capacitatea de a-mi recunoaște greșelile. Înseamnă că încă nu sunt mort. Căci sunt, n-aveți teamă, și morți vii.

Cu „Poligon”-ul a dat-o în bară și sub alt aspect: primul număr, de probă, a avut un tiraj de *patru mii* de exemplare! Cine mai face așa ceva? Au fost mari cheltuieli în plus, care i-au speriat pe sponsori.

Eugen și Alexandru

Aflându-se la Moscova, s-a căsătorit cu Elena, fiica ministrului adjunct al Aviației civile din Uniunea Sovietică. Practic, i se deschideau largi perspective de trai decent, ba chiar îndesțulat până peste cap. Nu-l judec, ci *relatez* (vorba lui Nicolae Esinencu): Eugen a compromis, prin comportamentul său stropit copios cu alcool, această perspectivă de basm. Cu Elena are un fiu, Alexandru. L-am văzut, în Chișinău, de vreo două ori: flăcău înalt, bine făcut, cu studii de drept, mulți ani Sașa făcând

parte din Serviciul Pază al Kremlinului. E o chestie: acolo sunt angajați cei mai buni dintre cei mai buni. Actualmente, are o mică afacere prosperă în capitala Federației Ruse.

Au avut relații normale tot timpul, Alexandru ajutându-l material în repetate rânduri. I-a dat, printre altele, cu titlu de cadou, un notebook și un aparat foto performant, de vreo două mii de dolari. Fiind copil, Sașa a fost de mai multe ori la Te-rebna, la bunicii săi din Moldova. Într-o vreme, o rupea destul de bine pe românește. Sașa are relații bune și cu Laura și Gabriel, copiii săi din a doua căsătorie, cu Rodica.

5 noiembrie 2014

Ghenadie POSTOLACHI

Moștenitor ales

Asceza, ne-am obișnuit, e domeniul predilect al cuvioșilor. Și e o taină, oricât ne-am zbate, încrezuți, a dezlega această relație dintre înfrânare și smerenie; ori viceversa. Pe Cioclea rar cine l-ar fi catalogat – ar fi sunat ca o studiată exagerare, nu?! – drept fire smerită.

Poeziile sale, citite chiar în singurătate, adjudecă imensitatea și amploarea Coliseului populat de cei setoși de-un verb deschis și franc, de sincope năprasnice și meșteșugite, de rostire virilă, noncomplezentă. E-adevărat însă și altceva. Eugen Cioclea și-a asumat vocația cu tot alaiul ei antitetic de beneficii și necazuri. Iar în ultimii ani, mai ales în ultimii ani, atunci când ne sunam și-l întrebam cum o mai duce, răspundea simplu că n-a mâncat de două zile, dar iată, a găsit o coajă de pâine prin

dulapuri și-o ronțăie. Asta fără ieftine dramatizări. Și fără a dispune structural de organul care captează avid compasiunea.

Derapa și el bahic, vijelios, total. După o lovitură suferită la Moscova auzea prost, se exprima și mai... Fapt pe care îl găsesc, nu în ultimul rând, vinovat pentru plecarea lui fulgerătoare. Avea de spus multe, perspicace, inteligent, naiv în parte, o spuneau mai ades ochii, buzele întârziind sinucigaș. Odată, când, se pare, i se profilase un soi de burtică – se mai pricopsise cu niște bani și mânca voinicește – rosti îngreșat că „atâta a fost”, că revine la o singură masă pe zi. Ras la sânge. Pricepându-se bine și la haine și la pantofi. Moștenitor pe căi ereditare secrete al unei virile nobleți și inamicul suprem al loviturilor de teatru deliberate.

Se spune că bețivii, curvarii și lașii nu moștenesc Împărăția Cerurilor. Faptul *cum* a plecat ar converge în accepția celor „știutori” într-o damnare fără drept de apel. Dar iată că nimeni din cei care l-au cunoscut, l-au văzut, l-au agreat (ori ba) n-ar îndrăzni nici în linia unui inflammat coșmar al lor să și-l imagineze operând contra celor treizeci de arginți.

A fost un domn.

Și aici îmi vine în gând năucitoarea pildă din Pateric, unde o călugăriță se tăvălea beată funie în văzul celorlalte maici. Iar până la urmă se dovede a fi cea mai smerită și luminată la cuget. Nouă ne șade bine să ne vedem de „bârnela” din ochii noștri.

Pentru că balanța ultimă, cred, ține partea luminii, mai cu seamă atunci când bărbăția netrucată, „fără frică și reproș”, fără spoieli histrionarde și convulsii reverențioase atinge sonor talerul nepărtinirii și-al mizericordiei.

Ianuarie 2015

Lucia ȚURCANU

Poezie după 2000

„Eugen Cioclea mizează pe tranzitivitatea limbajului și face o poezie a revoltei existențiale, dar și a mării singurătăți, impunându-se ca unul dintre capii generației.”

Poezia după 2000, prefață la antologia
Început de secol XXI. Literatura din Basarabia. Poezie,
Chișinău, Editura Știința, Editura ARC, 2017

III. Masa rotundă a unor dialoguri...

Efim TARLAPAN

***Eugen Cioclea: „...E de neconceput
să ajungi la poezie dacă nu ai în gene
calculul diferențial”***

– *Dragă Eugen, când și de ce ai plecat de acasă?*

– S-ar putea să nu mă crezi, dar am intuit această întrebare a ta încă de la prima noastră întâlnire la Moscova. Îți amintești? Tropăiam amândoi printr-o mahala care se aseamănă cu suburbia unui orașel de provincie și care, la rândul ei, îmi amintea de hudița unui sat năpădit de brusturi și cătină. A fost una din cele mai imprevizibile întâlniri din ultima vreme.

– *Atunci am vorbit mult și despre multe...*

– Da, a fost o conferință de presă în doi și dacă ai fi avut un reportofon cu tine, nu mai era cazul să mă mai tragi de limbă acum. Îți promit că voi fi sincer, dar mă bate un gând că firescul situației ne-a scăpat cu desăvârșire. Numai cu Ion Puiu se întâmpla să dăm peste astfel de locuri pe-aici, destinate parcă anume confesiunilor... În ajun plouase și nările îmi fremătau încă de mirozna pământului reavăn, ceea ce în conștiința mea se asociază cu pâinea și omenia. Dar să-ți răspund la întrebarea care, de fapt, mai presupune una. Zici așa: „Când ai plecat?” În adolescență. Iată timpul exact când te simți chemat și în stare să iei în piept linia ipotetică a orizontului. Adolescentul este un Don Quijote pe care nu trebuie să-l momești numaidecât cu morișca morilor de vânt, ca s-o rupă din loc pe urlați. Când începi să te razi cu un brici austriac, adus de bunelu-tău din Primul Război Mondial, închipuindu-te bărbat în toată firea, îți dai seama ce se petrece în imaginație!

– *Adică vrei să zici că nu ai avut, la începuturi, un scop bine determinat?*

– Ba am avut, dar îți repet: în adolescență toate ținutele sunt ipotetice și e cam greu să pricepi ce zace în tine. La olimpiadele raionale de fizică, precum și la cele de matematică, mă întâlneam regulat cu Vasile Romanciuc, care, după câte îmi amintesc, mi-a „furat” și un premiu. Odată am rămas peste noapte în căminul școlii-internat de la Edineț. Vasile mi-a citit niște poezii pe care le ținea, vreau să cred, între copertile unui caiet de aritmetică. Și eu care îmi închipuiam că îl voi avea de coleg la una din facultățile de științe exacte!

– *Și totuși, la Moscova cum ai ajuns?*

– Cu trenul și cu o escală de zece luni la Universitatea din Chișinău, cât să-l cunosc pe matematicianul Iurie Andrei și să învăț a nu face conspecte, deși stăteam fascinat la cursurile spartane de geometrie analitică ținute de Petru Soltan, sau îmi munceam mintea să-l înțeleg pe Valentin Belousov și mai ales insinuările la adresa mulțimilor nule. Apoi, în marș forțat într-o unitate de artilerie, ca să dau cu var o cazarmă și să mă pot lăuda că sunt în stare să deosebesc și cu ochii închiși un încărcător de armă de păstaia salcâmului.

– *Ce a însemnat și ce mai înseamnă pentru tine matematica?*

– Ca să poți număra banii, trebuie să cunoști cifrele și câteva operații elementare, dar e de neconceput să ajungi la poezie dacă nu ai în gene calculul diferențial.

– *Vrei să-mi vorbești despre primele tale încercări literare?*

– Primele mele încercări literare au fost toate variantele cunoscute și necunoscute ale *Mioriței*, la care am lucrat în anonim acum câteva sute de ani dimpreună cu alți ortaci ai cuvântului. Am fost ucenic cu plată în lacrimi și membru al primei formațiuni de șoc sub oblăduirea Meșterului Manole, nebănuiind încă pe atunci că realitatea va culmina în legendă. Timpul era comprimat ca într-un vis, așa că toate se întâmplau simultan. Luat din fașă și dus la Constantinopol, am fost și gâde la Poartă, dar m-am trezit brusc și mi-am recăpătat cunoștința

de sine, stropit pe piept și pe față de sângele copiilor lui Brâncoveanu.

– *Îți place fantastica?*

– Da, încă deocamdată ezit între Ion Mânăscu și Ray Bradbury. Dar te rog să nu mă mai întrerupi, fiindcă n-am terminat. Sărind peste alte amănunte biografice, cum ar fi cele legate de călătoria în China, alături de Nicolae Milescu-Spătaru, pe la 1968 l-am întâlnit la Moscova pe Vlad Gheorghe Druc, care, spre surprinderea mea, în loc de *bonjur* asta era cu Sorbona de la Zăicani în traistă, mi-a spus cu vocea sa molcomă de mocan, puținel fonfăită, o poezie celebră ca sinteză a emoției juvenile, pentru care nu pot să-l iert, cum nu-l iartă nici Blaise Pascal că nu a inclus-o în mult chinuita plachetă *Trestie în vânt*. Iat-o: „Tată, nu mai tăia mieii,/ mieii mei cei albi,/ cu boturi aburinde a primăvară,/ când căutând urmele plozilor/ oile turmelor zbiară/ și nu mă lăsa să mă uit/ la ochi dilatați și la gâtițe/ mustinde în sânge/ și nu mă mai bate/ carne de miel să mănânc/ și nu mai striga:/ nu plânge!/>”.

Îl previn că în caz că refuză să-și revendice public drepturile de autor, voi fi obligat s-o semnez eu cu stânga și cu seninătatea impertinentă a falsificatorilor de tablouri, fiindcă ea pentru mine a însemnat o a doua trezire din somn. Între timp fusese inventată mașina de scris, așa că m-am pus pe treabă și în primăvară expediam pe vechea adresă a Uniunii Scriitorilor din Moldova o inedită „operă” poetică cu titlul generic *Alte dimensiuni*. În toamna aceluiași an tovarășul Starostin, răsfoind delicat în prezența mea de mânz acele compuneri, mă sfătuia părintește să-mi văd de carte, dacă vreau să am garantată cumva bucușica de pâine. I-am mulțumit politicos cu jumătate de voce și poate că-i urmam sfatul, dar, colac peste pupăză, mă prinde tot atunci în coridor faimosul și inegalabilul om de suflet care a fost Petru Zadnipru și care, fără să mă cunoască, m-a întrebat cam așa: „Ce i s-a întâmplat dumatăle, ți-i spartă umbrela?” Arătam destul de plouat, dar n-a trebuit să mă roage chiar mult, ca să-i declar ad-hoc următoarele: „Prin dumbravă trece cerbul/

mirosind văzduhul/ negru". Veneam din Japonia! M-a cărat iute la Liviu Damian și m-a îndemnat să citesc și acolo o poezie, după ce făcuse prezentările de rigoare, zicând: „Ți-am adus un poet!” Nu-mi știa încă numele, dar bănuiesc că pentru Petru Zadnipru nu asta era important, cum nu l-a întrebat nici pe Ahto Levi ce hram poartă atunci când a fost să-l ajute.

– Și...

– Zăpăcit cum eram, n-am reținut reacția imediată a regretatului Liviu Damian, dar nu mă îndoiesc că numai din grija lui degrabă debutam la *Tinerimea Moldovei* cu poezia *Început*. Îți spun toate acestea cu inima strânsă de dor și durere pentru oameni fără de care, parafrazându-l pe Platonov, literatura noastră de azi e incompletă.

– *Poți să-mi mai spui și altceva despre ei? Pentru că, în lipsa, la noi, a unei literaturi memorialistice la nivelul altor popoare din țară și în prezența accentuatului fenomen denigrator, orice amănunt legat de viața înaintașilor mi se pare binevenit.*

– I-am cunoscut pe ambii destul de puțin, dar ascultă aici. Cu Petru Zadnipru m-am întâlnit doar o singură dată după aceea, la aeroportul Vnukovo, întâlnire despre care vorbește și Mihai Cimpoi în paginile revistei „Moldova”. În mulțimea aceea pestriță de oameni Petru Zadnipru arăta ca un pinguin pe o plajă din sud. De aceea am și scris elegia care începe cu: „Petru Zadnipru a fost un pinguin/ pe un sloi de lumină și nu de gheață,/ noi săream pe sloiul dumnealui să-l chinuim/ cu o naivitate plângăreață”. Dacă nu un pumn de țărână, măcar un pumn de cuvinte din depărtare. Și încă ceva. Săritor la nevoile altora, atunci prima dată, la despărțire, nu putea să nu mă întrebe dacă am ce mânca. Fără să aștepte vreun răspuns, îl văd că bagă mâna în buzunar și scoate o bancnotă de cincizeci de ruble pe care mi-o întinde, precizând că e din partea Fondului literar. Închiuie-ți tu că Fondul își păstra capitalul în buzunarul lui Petru Zadnipru! Dar ca să nu stau la îndoială, tot atunci scoate și din celălalt buzunar, din buzunarul personal adică, douăzeci de marafeți, cu rugămintea să-i trimit din capitală trei feluri de

cafea: Santos, Herari și Porto-Rico, pe care le sorbea numai amestecate într-o anumită proporție. Mă întreb astăzi, când, de câte ori, prin cine și cu cine din tineri și-a mai făcut oare po-mană Fondul literar, departe de gândul de a-i reproșa faptul că nu a trecut în lista societăților filantropice și de binefacere.

– *Despre Liviu Damian, încă în viață fiind, circulau păreri contradictorii. Se zice că ar fi fost un om dur.*

– Din moment ce trăiești cu opinii și certitudini, nu mai poți să fii pe placul oricui. E firesc să fie așa și nu asta ar trebui să ne sperie. Sunt o serie de inși chemați parcă să pună bețe în roate la tot ce-i depășește ca mentalitate. Avem atâtea și atâtea exemple triste. Lașitatea omului nostru înaintea celorlalte calități sufletești își dispută, și nu fără șanse de succes, supraviețuirea în istorie.

– *Timp foarte îndelungat ne-ai privit și ne-ai contemplat viața, iar cea literară mai frecvent, din afară, de la distanță, la ce concluzie ai ajuns?*

– Acum câțiva ani am fost invitatul unui poet din Moscova, în casa căruia cu prilejul unei sărbători se adunaseră mai mulți intelectuali ruși. Seara a culminat cu un recital de poezie. Vladimir Toporov, căci despre el este vorba, a citit entuziasmat versuri din cartea unui tânăr poet de-al nostru, proaspăt apărută atunci la Chișinău. Aplauzele nu mi-ar fi spus mare lucru, dacă după aceea nu m-ar fi luat într-o parte unul din oaspeți și nu mi-ar fi șoptit la ureche: „Ascultă, bătrâne, să știți că gândiți!” Mai bine mi-ar fi dat palme. Ca să vezi, spre sfârșitul veacului se constată cu uimire că noi încă nu ne-am dezvoltat să gândim...

– *Spune-mi, ai prieteni la Moscova?*

– Sunt oameni pe care îi cunosc și care mă cunosc cât de cât. Prietenia obligă să-ți asumi un șir de răspunderi, uneori chiar neplăcute. Pe unii încerc să mi-i fac, dar văd că încă nu toți s-au lepădat de năravul de a privi la cei ce-s de-un sânge cu ei suspicios și printre gene.

– *Dar în Moldova?*

- Cunosco o samă de oameni pe care îi stimez și sunt aproape convins că-mi vor binele. Nu mă interesează însă prietenii ieftine. Am dat de mai multe ori în bară și acum mă feresc. Prefer să cred în afinitățile spirituale pe care le am cu reprezentanții generației mele și să lucrez pe cât e posibil în baza ideii de literatură modernă, ceea ce mi se înfățișează astăzi mai important ca prietenii iluzorii.

- *Rar-rar, dar publici câte un ciclu de versuri în presa periodică moldovenească. Ciclu care „se vede” și „se aude”, cum a fost cel din „Literatura și arta” în '86. Dar o tentativă de a te edita ai făcut?*

- Nu, fiindcă îndrăznesc să afirm că poezia nu e o fată mare, care trebuie măritată în pripă, din teamă că, îmbătrânind și, deci, urâțindu-se, nu o va mai lua nimeni de nevastă. Părinții ei de cele mai dese ori muncesc din greu, ca să-i adune ceva avere. Dar, în casa mare a poeziei, nu înseamnă că, adunând mai multe obiecte claie peste grămadă, ele nu vor avea nici un preț fără acea zestre spirituală, care se agonisește numai drămuind tezaurul culturii universale. N-am spus nici o noutate, treaba aceasta e cunoscută de toată lumea, ideea e acreditată unanim în discuții, dar nu știu cum se face că inventăm parcă prea des bicicleta. Cu toate acestea, o operativitate a ziarelor și revistelor noastre ar fi mai mult ca binevenită. Dacă un cercetător sau inginer aleargă cu sufletul la gură să-și breveteze invenția, poetul se alege de cele mai multe ori în intențiile sale, chiar și timide, cu o căldare de apă rece răsturnată în cap, sau este lăsat la voia întâmplării. În sfârșit, dat pe mâna editurii, va îmbătrâni prin sertare. La conferința tineretului de creație, istoricul și poetul Valeriu Matei a venit cu niște propuneri demne de a fi luate în serios, cum ar fi cele legate de editarea unei cărți de debut. În fond, e treaba autorului când să-și prezinte manuscrisul, dar de ce oare oameni care publică regulat pe parcursul a 15-20 de ani în presa periodică sunt tratați mereu ca începători?

- *Din punctul tău de vedere ce-ar fi de făcut?*

- Din punctul meu de vedere și mai ales din punctul de vedere al frunzelor, care au ochii cei mai mari, mai cumiși și mai luminoși, ar reieși că, atunci când băgăm lama toporului în tulpina unui copac, ar trebui să știm clar pentru ce o facem. Hârtie, oricum, nu ne ajunge la toți! Dar poate un almanah care să apară anual ar umple un gol? Strânse grămadă și editate într-un tiraj de masă, cele mai bune materiale de publicistică, proză, poezie, eseuri, critică și umor ar însemna numai un eveniment și o bucurie pentru cititori, dar și un brevet pentru talentele tinere. Se merge pe ideea că poezia nu e prea citită, dar cine oare e împuternicit cu reclama ei, dacă nu astfel de publicații, însoțite de articole competente și polemice. Experții de poezie binevoiesc să apară din când în când cu câte o recenzie ușurică la cărțile de debut din care abia de pot distila ceva autentic, lăsând în paragină zeci de metri pătrați de poezie publicată prin paginile ziarelor și revistelor, cu o deștelenire a cărora nu e posibilă decât la lumina păcătoasă a unui bec de arhivă. O problemă rămâne și ziarul studenților. Universitatea apoi toate celelalte așezăminte de învățământ superior au fiecare câte o foaie volantă, de uz casnic, cu o rază infimă de acțiune. Adunate la un loc, în focarul unei redacții colective, cu reprezentanți ai tuturor acestor așezăminte, ele ar alcătui, sunt sigur, un ziar-revistă cu priză directă la mulțimea de studenți din republică. Iată încă o posibilitate în detrimentul crizei de hârtie, iată încă o cale de a da în vileag gândurile, nevoile și năzuințele noastre comune.

- *Ce părere ai despre tălmăcirile literaturii noastre în limbile altor popoare și îndeosebi în rusă?*

- Așa, „îndeosebi”, fiindcă celelalte limbi de pe glob, în care de la povestea cu turnul Babel au rămas ceva mai mult de 2500, îmi ignorează talentul „poliglot”. Cel mai bine, dacă nu și mai mult, s-ar putea să fi fost traduși unii tocmai în limbile care îmi scapă. Cu toate acestea, ironia nu mă ajută să scap de nodul din gât. Răsfoiește și tu revistele unionale, ca să vezi... Mă bucur că Iulian Filip a apărut cu o carte care n-a stat

prea mult pe rafturile librăriilor; mă bucur că mai tânăra și mai descurcăreața Lorina Bălțeanu a putut să-și împartă cartea prietenilor moscoviți, dar până la urmă asta e prea puțin ca să ne măgulească. Traducerile făcute la Chișinău nu ajung la cititorul din țară, în timp ce editurile centrale de multe ori propun cărțile unor autori, care, după umila mea părere, sunt departe de a ne reprezenta cu cinste în lume.

– *Lucrezi la o uzină. Ce influență exercită asupra scrisului tău materialul concret de viață?*

– Eu, dragă Efime, sunt dădacă la roboți. Îi hrănesc cu lingurița, le bag mințile în cap cu ajutorul unor cartele perforate, le dezvolt memoria, dar ar trebui să mă vezi cum țopăi într-un picior și când la o muzicuță când îi văd că pot să facă lucru calificat. N-am fost de câteva zile la serviciu, m-a răpus gripa, și nu-mi închipui ce dor mi-i de ei – ca de niște prieteni pe care nu-i am... Cât despre materialul concret de viață, acesta se află oriunde și la îndemâna oricui; nu e nevoie să scormonești în grămezile de pilitură de fier ale uzinelor.

– *Ca om, ai pretenții față de tine?...*

– Atât timp cât Eugen Cioclea din poezie se confundă cu cel din viața de toate zilele, nu se întâmplă să-mi reproșezi altceva decât lenea. Lenea și modestia, iată două metehne ale noastre de care ar trebui să scăpăm în primul rând. Esențial însă rămâne să fac în așa fel încât spectacolul care are loc în mine cu ocazia clipelor de poezie să nu se transforme doar într-un reportaj amorf și de ocazie, ori corida intimă în care eu sunt învingătorul și în același timp chiar cel învins nu o dată mi-a rupt fălcile cu un strigăt: „Taurul e mort – trăiască taurul!”

„Orizontul”, 1988, nr. 5

***Eugen Cioclea: „Nu vreau să intru
în secolul XXI ca un lăturaș”***

De la un timp încoace nu-l mai văd agitat printre prieteni, că nu-și găsește bilet la avionul Chișinău-Moscova. M-am bucurat oarecum, căci numai un semn bun poate fi întoarcerea unui moldovean la leagănul copilăriei sale, în casa neamului său. La Moscova, unde a studiat și a muncit un timp îndelungat, a pus lacăt pe ușa locuinței și inscripția: „Am plecat să-mi ascult doinele”.

La Chișinău nu își găsește încă locul. Ba îl văd că vrea să plece spre Edineț, unde-l așteaptă părinții, ba îl aud prin redacții, întrebând băieții pe ce adresă i-au trimis onorariul.

Astăzi vorbesc mulți despre poezia lui, fapt care, întâlnindu-l, mi-a sugerat să-i solicit un interviu.

– Eugen Cioclea, pentru a dirija mai bine discuția noastră, sunt nevoit să-ți pun o întrebare foarte simplă, dar și intrigantă: când ai debutat?

– Dragă Gheorghe, dă-mi voie mai întâi să-ți spun că debutul mi-a venit așa, să zic, întâmplător. Am debutat prima dată într-un cerc restrâns de prieteni. Asta se întâmpla prin 1968. Da, în 1968, după prima sesiune la Universitatea din Moscova. Am venit acasă, m-am întors la părinți neprogramat. Mi se făcuse dor de ei, căci eram plecat pe urlați de mult timp. Și în preajma satului – să nu crezi că am sesizat pe un moment acest cadru – am văzut o vacă, la țâța căreia sugea, clătinându-se pe picioare, un bouț roșcovan. Această imagine s-a imprimat în subconștientul meu. Pe urmă a trecut un timp oarecare, m-am întors la Universitate, adică la Moscova, și într-o bună seară, fără să-mi dau seama, am așternut pe hârtie câteva rânduri – asta fiind

prima mea poezie. Până atunci nici prin cap să-mi treacă gândul că pot plămădi cuvinte frumoase, că voi scrie cândva versuri.

– *Adică, ții minte acea poezie?*

– Da, fără îndoială, țin minte acea poezie, după cum fie care om ține minte prima sa dragoste. Deși vreau să-ți spun că nu mi-am dat seama și nu-mi dau seama nici acum de valoarea ei estetică. E prima mea poezie pe care n-am publicat-o nicăieri. N-am prezentat-o nici unei redacții, n-am inclus-o nici în cartea de versuri care mi-a apărut acum. Iar dacă m-ai provocat, aș putea să citesc câteva rânduri sau chiar poezia integral. Nu-i atât de mare.

– *Sunt curios s-o ascult.*

– Nici nu mai știi cum se numea. Mi-au mai apărut niște versuri care toate puteau să poarte un singur titlu: *Autobuz spre provincie* sau *Revenire la țară*, sau ceva de genul ăsta. (Își îndreaptă ochelarii pe nas. Dincolo de sticla întunecată se ascund doi ochi ce mi-au părut mereu obosiți. Peste o clipă îmi voi da seama că vocea lui dă versului un farmec aparte):

– „Mă întorc acasă ca dintr-o pușcărie.../ De dincolo de viața copilăriei./ În preajma satului, ca și mai ieri,/ Paște o vacă cu ochii stingheri./ Țâța i-o sugere un bouț roșcovan.../ Da, nu m-ar împunge – sunt moldovean.../ I-aș spune norocul, puțin cât îl are: Rage, măi boule, rânjește la soare,/ Zvârleț copita peste orice pârlaz,/ Astăzi ai totul, totul e azi./ N-aștepta anul, singur el vine/ Și pentru mine, și pentru tine./ Poate la anul fi-va s-ajung/ Vorba-i e-corn la oameni s-o-mpung./ Dar tu la anul nu vei mai fi:/ Hai ne-om împunge, hai ne-om iubi,/ Hai la o țâță și-om sugere-amândoi,/ Hai și-om trăi acasă în doi...”

După câte vezi, eram destul de sentimental la vârsta aceea. Mă rog, aveam noușpe ani și cine știe de ce a răbufnit în mine acest sentiment de tristețe. Ori așa s-o fi întâmplat mereu, când rupi depărtările și te întorci la plaiul natal. Pe atunci speram că voi face matematică. Să-mi exprim gândurile și sentimentele prin formule. Când colo – colac peste pupăză: am trăsnet o poezie la care nu mă așteptam nici eu.

- *Când ai debutat, ziceam?*

- Nu știu dacă pot spune că acesta a fost debutul meu practic. Una-i să fii atestat ca debutant în paginile unei publicații și alta-i să debutezi într-un cerc de prieteni. Versurile toate mi-au fost citite într-un cerc restrâns sau mai larg de prieteni. Așa că, practic, am fost poetul unor șezători prietenești. Pentru asta am și scris. Nu m-am gândit niciodată că va veni vremea când aș putea să public și eu un ciclu de versuri sau chiar o carte.

- *Adică, până acum poeziile tale au fost mai mult ascultate decât citite.*

- Da, ai dreptate. Chiar cineva - nu știu pe cât e de îndreptățit s-o facă - zicea: „Măi Eugen, când îți ascult versurile ele au un farmec aparte..”. Câștig când îmi recit versurile și pierd - chiar ăsta-i cuvântul, - și pierd prin faptul că sunt tipărite de cineva.

- *Prima poezie o scriseseși în '68...*

- Da, iar debutul meu, ca să nu mint acum, a fost în interviul realizat de Efim Tarlapan și apărut la *Orizontul*. Debutul meu s-a întâmplat prin '72 din grija lui Liviu Damian, care mi-a luat câteva poezii și una dintr-însele chiar a fost și la *Tinerimea Moldovei*. Dacă îți amintești, îngrijea el pe atunci „Poșta redacției”, chiar tutela un cenaclu care se întrunea pe lângă ziarul tineretului.

- *Mă interesează dacă te întâlnești personal cu Liviu Damian sau poeziile le-ai trimis prin poștă la „Tinerimea Moldovei”?*

- M-am întâlnit personal cu un mare om de suflet care a fost Petru Zadnipru. Nu știu dacă ne-am reținut mai mult de 10-20 minute împreună, în care timp eu foarte repede am recitat câteva versuri. Apoi nu știam ce mână să-i întind - dreapta sau stânga. După cum îți amintești, avea o mână ciuntită. Mă simțeam oarecum jenat. Simțeam că e un om deosebit și dacă spun că nu știam care mână să i-o dau, mai corect ar fi să spun: nu știam care parte a sufletului să i-o întind - dreapta sau stânga, de la inimă.

- *Dacă Petru Zadnipru te-a prezentat lui Liviu Damian, atunci de unde te știa poetul căruia îi plăcea să spună: „Moldovenii când se strâng, la un colț de masă cântă, la alt colț de masă plâng...”?*

- Mă-a cunoscut întâmplător. M-a prins pe coridoarele Uniunii Scriitorilor (în clădirea veche, strada Kievului nr. 115), după ce am ieșit de la un consultant care mi-a ținut versurile mai multe luni în sertar. Erau de-acum îngălbenite.

- *Cine-i acel fost consultant?*

- Acel fost consultant, dacă nu mă înșală memoria, era Starostin. Mi se pare că... da, Starostin, și vreau să zic că omul la vremea ceea a discutat cu mine foarte binevoitor. Nu mai știu ce versuri îi adusesem atunci, în orice caz el, trecând fugitiv pe paginile prezentate de mine, nu cred să fi văzut ceva sclipiri și m-a sfătuit să-mi văd de carte. Am mai spus de treaba asta. Am ieșit, desigur, foarte abătut, dacă nu chiar trăsnet în cap. În coridor mă prinde Petru Zadnipru. M-a luat așa, cam de guler, și m-a întrebat: „Ce cauți pe aici?”. La care i-am răspuns cu ce treabă am venit. El m-a rugat pe loc, în coridor să-i citesc... Bănuiesc că i-am ros urechile chiar cu poezia de mai sus, despre o posibilă întoarcere acasă.

- *Vasăzică, iarăși Petru Zadnipru, cel care avea un frumos obicei de a găsi tinerii și de a-i susține.*

- Uneori facem niște lucruri sau avem intenții de a face niște lucruri bune, gândindu-ne din timp la ele: uite, mă, ar fi bine să facem și noi ceva bun. Desigur că-i normal, e în firea oamenilor să-și programeze și să realizeze niște lucruri bune. Dar mulți dintre noi o fac inconștient. Nu știu cât de „la moment” a picat Petru Zadnipru acolo, dar sunt convins că gestul de a-mi sări în ajutor sau de a mă lua de guler și de a mă scutura, să vadă ce-i cu omul ăsta, ce zace în el, l-a făcut inconștient. Era curios. Era felul lui de a fi. Nu și-a propus: hai să mai ajut un prăpădit. Vorbea Mihai Cimpoi într-un articol că dumnealui nu știe, va ajunge Eugen Cioclea poet sau nu, dar el cu siguranță nu va putea uita acest gest al lui Petru Zadnipru. Într-adevăr, nu pot să-l uit.

- *Despre un om frumos poți vorbi la nesfârșit, dar să revenim la discuția noastră. De ce începusem vorba cu debutul tău? Pentru că de la 1968 și până la 1988 au trecut 20 de ani, iar cartea abia a apărut. Mai avem tineri care așteaptă să le apară prima carte, ei fiind incluși într-o generație întârziată de către criticul literar Andrei Țurcanu, care vă mai numea și „cavaleri ai tristei figuri”. Cum de ne-am pomenit cu o generație întârziată în literatura noastră?*

- Dragă Gheorghe, ar trebui să mulțumim acestei perioade de stagnare. (Zâmbește ironic.) Nu s-au pus bețe în roate și n-am putut izbucni așa cum e și firesc să apară un tânăr când abia începe să scrie. Știi, de multe ori debutanții scriu, mișcați fiind, să-i zic eu așa, de un soi de vanitate. „Au mai făcut-o și alții, de ce să n-o fac și eu?”. Mai vezi că ce-ai însăilat pe hârtie nu-i mai rău ca la unii scriitori și... Și vreau să spun că din momentul în care ai așternut pe hârtie un vers sau două și până la momentul când începi să ai conștiința literaturii să-ți dai seama că nu mai poți trăi fără lucrul ăsta, e o distanță enormă. O distanță enormă ca proces de conștiință, nu ca tip. Asta s-ar putea întâmpla și peste noapte.

- *Vasăzică, perioada asta de stagnare a fost un fel de trecere prin sită a debutanților. Au rezistat anume acei care posedă talent.*

- Practic, treaba asta a fost un rodaj. Orice mecanism, orice unealtă, cât de primitivă ar fi ea, are nevoie de o perioadă de rodaj. Îți dai seama? Din momentul când nu mai ai această posibilitate, condițiile în care să-ți verifici invenția sau unealta pe care vrei să o patentezi – literatura e, totuși, un patent, – vii, așa, ca frunza pe apă. Nici deasupra, nici la fund... Noi ne-am dat seama că nu mai putem trăi fără literatură – vorbesc nu numai despre mine, ci și despre alți tineri poeți, cum ar fi Valeriu Matei, Vasile Nedelciu, Vsevolod Cernei... Așa că perioada respectivă a fost binevenită și pentru noi... (Zâmbește iarăși ironic, vrând să înțeleg și celelalte sensuri.)

- *Anume despre asta și vroiam să te mai întreb. Cum de vremurile nu v-au stricat și pe voi? Vremurile poeziei lozincarde și poezia scrisă la comandă...*

- N-aș vrea să fiu înțeleș greșit. Eu veneam în literatură cu Leonida Lari, Nicolae Dabija, Vasile Romanciuc, Iulian Filip, Ion Hadârcă... Iată ce vreau să spun, dacă revenim la perioada anilor șaizeci-șaptezeci, când puteam inventa peste noapte orice – era suficientă o directivă de sus și îndată ne dădeam seama că avem destui poeți. Dacă îți amintești, generația lui Dabija a apărut peste noapte, ea fiind și până atunci, scriind, muncind cinstit. Dar nu prea aveau acces, nu-i prea cunoștea lumea. La un moment dat a venit o directivă de sus, o „postanovlenie” despre lucrul cu tineretul de creație și, îți amintești? a apărut seria „Debut”, începând cu Iulian Filip – primul, apoi al doilea, al treilea, al patrulea... Dacă ni s-ar fi cerut o sută de poeți, am fi avut o sută de poeți tineri.

- *Bine-i că s-a nimerit o generație bună, poeți talentați... Dar dacă se întâmpla contrariul – nu erau poeți și era directiva?*

- Eu am ratat ocazia. Îmi amintesc scrisorile lui Nicolae Dabija pe care le mai păstrez acasă și ale mai multor băieți ce-mi scriau: „Prezintă urgent un manuscris. Acuma-i timpul și ar trebui să apari...” Nu știu ce impresie au alții despre mine – de multe ori mă dau și eu în spectacol, mă rog, n-aș vrea să înțelegi greșit – dar, de regulă, sunt cam modest, să știi... Încă nu m-am dezvoltat să roșesc.

- *Este un caz ieșit din comun. Cunosând practica primirii în Uniune a noilor membri, zic, este un caz ieșit din comun în ultimii ani faptul că ai fost primit în Uniunea Scriitorilor, neavând apărută o carte, o carte de debut. Cum explici lucrurile? Nu e treaba asta un avans acordat de către tovarășii mai în vârstă?*

- Da, primirea în Uniunea Scriitorilor e un avans făcut mie. Dar, mă gândesc, cartea n-ar trebui, după părerea mea, să fie un criteriu de bază când un tânăr e primit în Uniunea Scriitorilor. Am mai spus că, în definitiv, e treaba personală a autorului – să-și scoată o carte sau nu. Avem un exemplu elocvent,

un exemplu frumos de conștiință a literaturii, a talentului și a vocației care este acest Tudor Arghezi. Prima sa carte a fost publicată, dacă nu mă înșel, la 43-44 [la 47 – nota redacției] de ani, în orice caz, mult mai târziu s-ar fi așteptat alți confrăți ai lui Arghezi. Până atunci publicase volume întregi din cele apărute în periodică și „biletele de papagal”... A răbdat, a cizelat tot ce a scris, ca să-i apară *Flori de mucigai* la o vârstă destul de înaintată. Ne grăbim să facem o carte, crezând că prin asta l-am apucat pe Dumnezeu de picioare. E o părere greșită a multor dintre începători, deși oamenii sunt constrânși s-o facă, pentru că nu prea avem reviste care ar putea umple deficitul de spațiu necesar măcar pentru o dare de seamă anuală – un ciclu de versuri. Mă rog, oamenii sunt nevoiți să ia cu asalt editurile ca, până la urmă, să umbli cu... buzele umflate.

– *Reviste și ziare avem noi destule, numai că nu știu de ce, în ultimii ani ele au cam uitat de tinerii scriitori.*

– De tinerii scriitori n-a uitat *Tinerimea Moldovei*. Lucruri frumoase face cenaclul condus de bine intenționatul Andrei Țurcanu. *Tinerimea Moldovei* ar fi acel organ de presă care ar trebui să se ocupe de promovarea tinerelor talente. Și mă mai gândesc la un supliment al *Tinerimii Moldovei*, un supliment literar care, redactat de băieții din redacție, să fie un fel de almanah, unde să publice lucrările literare ale tinerilor.

Andrei Țurcanu îmi spunea deunăzi cu regret în glas că îi vine foarte greu să adune versuri de la tinerii poeți pentru a pregăti și publica caietele despre care, probabil, știi...

– *Caietele „Tinerimii!”*

– Da. După câte știu eu, numai Boris Vieru „s-a achitat” la timp. Mai rămâne să-i vedem și caietul apărut. Aș vrea să remarc în mod deosebit simpatia mea față de versurile lui Boris Vieru, care nu mai este și el chiar atât de tânăr. În prezent lucrează la *Literatura și arta*. Mi se pare, e un poet serios și vine cu o poezie proaspătă ca viziune și ca forță intelectuală.

Îmi vorbea un Vasile Gârneț – el acum pregătește volumul *Dintre sute de catarge* pentru anul 1989 – că deocamdată nu are

mulți candidați la această carte care pentru tineri e un fel de trambulină în literatură. Vezi ce se întâmplă? Când, în sfârșit, am scăpat, am ieșit și noi la mal, oamenii se lasă rugați. Majoritatea începătorilor așteaptă să umble cineva după ei, să-i caute, să-i aducă, să-i tragă de mânecă: dați și voi ceva! Totuși, având această „glasnosti”, tinerii ar trebui să fie și mai îndrăzneți.

– *Sper să adresezi și să primești felicitări la începutul mileniului trei, da!*

– Vreau ca tinerii scriitori de astăzi să nu intre în secolul XXI lăturași.

– *Eugen Cioclea, să revenim la... Eugen Cioclea. Într-o discuție cu Nicolae Popa îl ascultam vorbindu-mi cu oarecare frică de un fenomen bătător la ochi în literatura noastră. Vorba-i de un soi de publicistică strecurată în poezia moldovenească. Spunând acestea, aș vrea să arunc niște pietre și în grădina ta...*

– Mie nu-mi rămâne decât să-ți mulțumesc. Ai aruncat pietre nu numai în grădină, dar și în lacul meu și deocamdată faptul că valurile unde a căzut piatra se propagă, adică pot ajunge și la mal – bat și în alții, nu numai în mine.

Pe mine nu mă sperie această publicistică. Ba din contra – mă incită. Deși s-ar părea că publicistica e ceva străin poeziei adevărate. Eu gândesc că totuși noi pornim de la niște realități palpabile, ca să ajungem mai târziu la poezia pură. N-ar trebui să umblu departe după exemple. Toată lumea cunoaște poezia lui Evtușenko care e destul de publicistică, „ancorată” sănătos în mediul social și nu știu de ce nu trezește nimănui repulsie. Ba e chiar foarte aplaudată și e chemată la rampă. Având trista experiență a anilor '50-'60, chiar și '70 când se făcea poezie scrisă la comandă, mă gândesc că de acolo vine confuzia, precum că poezia publicistică ar fi net superioară poeziei adevărate. Luând la bază un document social, trecut apoi liric „dârmoiul” sufletului tău, se poate ajunge printr-un proces de conștiință la o poezie veritabilă și cu priză la public.

„Tineretul Moldovei”, 26 martie 1989

Nicolae POPA

***Eugen Cioclea: „Critica
nu mă interesează – nici bună, nici rea”***

– *Eugen, ai vreo idee mai deosebită care să facă acest dialog incitant chiar din start? Deși, dacă mă gândesc mai bine, cam tot ce are cât de cât legătură cu numele Cioclea „riscă” să devină incitant. Uneori e suficient să deschizi gura, să devină incitant. Uneori e suficient să deschizi gura, să nu taci, ca să-ți atragi atenția.*

– Cea mai stranie și mai nobilă întâmplare are loc atunci când n-ai nicio idee. Fiindcă ideile încep să te doară și chiar să te zgândăre pe dinăuntru. În vacuitatea cam surmenată a lumii „celui mai trist poet din Europa”, acesta a sărit, țațoș, peste afazia trăită la Moscova (după mardeală) și rămâne în continuare un ins optimist. Vorbesc foarte tare (nu mă aud), dar asta nu înseamnă deloc că bâigui ceva esențial. Mergem care încotro purtați de căpăstru, zăpăciți complet de procesul de simulare. Ne mascăm cu tot felul de cuvinte sub care găsim, chipurile, o atitudine etică sau vreo confesiune de credință. De fapt, ce vrei de la mine?

– *Când ai apărut în literatură, ai fost apreciat de majoritatea criticilor, dar mai ales de cititori, ca fiind „un furios”. Și asta într-o perioadă în care poezia de la Chișinău era marcată de lirism și sentimentalism. Te-ai gândit că poți schimba ceva în literatură...?*

– Da. Eu cred că literatura e obligată să schimbe măcar un neuron în bășcălia cititorului. Orice literatură (bună) se aseamănă cu-n „virus” activ în care nu poți trage cu praștia și care, afectând ca-n computer un neuron (alăturat), transmite informația celorlalți, astfel declanșând o reacție-n lanț. După afacerea asta omul își pierde șansa să devină mai prost. Recent

am citit la Jean-Pierre Soulier, doctor în științe medicale, profesor onorific de hematologie, despre o ciudată comprimare a timpului ontologic. El ne propune să aducem la scara vieții omenеști duratele geologice. Adică, dacă evoluția pământului până azi ar fi condensată întru-un an din viața noastră, atunci primele forme de viața s-ar fi manifestat în luna aprilie, vertebrele ar fi apărut în luna noiembrie, mamiferele la jumătatea lui decembrie, iar primatele la 25 decembrie. Deci *Homo sapiens* nu s-ar fi separat de celelalte decât în ultima zi și preistoria sa ar ocupa ultimul sfert de oră, era istorică (9000 de ani) ar ocupa ultimul minut, iar era științifică a umanității – ultimele două secunde ale anului. Adunând la grămadă, aflăm surprinși că noi suntem nou-veniții și că de fapt ne facem chiar și de cap.

– *Ai crezut vreodată, mai crezi? că literatura la rândul ei, și în special poezia, poate schimba societatea, sistemul politic, comportamentul brutelor ordinare? Te întreb, pentru că te-am văzut recitându-ți cu multă convingere poezia în cadrul acelor prime manifestații anti-sovietice care adunau grupuri de tineri pe Aleea Clasicilor și la Teatrul de vară, organizate de cenaclul „Al. Mateevici”.*

– Nu cred că societatea se poate modela după dorințele unuia sau a mai multora. Mai ales la noi. Nu poți să-i dai nimănui un cec în alb pentru democrație. Șanțu-i adânc și ceea ce curge pe fundul lui, curge mereu anapoda. Pentru mine revoluția moldovenească a rupt toate cuiele. Am alergat și eu cu sufletul la gură, gata să mă arunc sub roțile trenului la această șarada crezând, buimăcit, c-am să fac ordine-n plai. Mulți confrăți scriitori mă sfatuiau că nu-i bag în seamă pe boșorogii din parc. Primul cenaclu „A. Mateevici” s-a întrunit în spatele cinematografului „Patria”. Îmi urlam poeziile ca un apucat. Alexandru Brodski mi-a citit *Cina irodică* în rusește. Democrația, aiurea... Prieten bun cu Șalaru. Apoi au urmat pe rând Aleea Clasicilor, Teatrul de vară. Aceasta a durat cam 3-4 săptămâni. După aceea au început să apară încetul cu-ncetul și patrioții pe care-i cunoști. La Teatrul de vară am făcut scandal în legătură cu

spitalul de boli mentale din Costujeni. Apoi m-am retras destul de cuminte-ntr-un bar de pe malul lacului Comsomolist unde am băut o vodcă și n-am mai apărut vreodată pe vreo scenă.

- *Deși, ca vârstă, s-ar părea că faci parte din generația Dabija-Lari, datorită felului tău de a scrie ai fost integrat firesc în generația numită optzecistă. Ai ceva de spus în legătură cu aceste plasamente? (Ai putea să nu răspunzi dacă te-a plictisit și pe tine acest subiect.)*

- Poetul nu poate face parte din nici o generație. Ca vârstă biologică da, dar în principiu fiecare e singur până în ceața deasă. Cum ar fi dacă ar instala cineva o cameră de luat vederi, montată în secret într-un apartament oarecare, înregistrând întregul proces de creație? Am avea pe bandă toate gesturile, disperările și apucăturile creatorului. Probabil l-am vedea cum se dă cu căpățâna de toți pereții, adică tot marafetul. Eliade ne povestește în jurnal cum a sosit o americană în India ca să-l vadă pe-un om ieșit din comun. A stat în compania lui vreo 10 minute, scuzându-se mereu că-i răpește timpul extraordinar și chiar prețios. Ea credea că maestrul își consumă timpul creând, scriind sau meditând. S-a retras cerându-și o mie de scuze. Maestrul și-a reluat citirea unui roman erotic, iar seara a plecat la cinematograful. Unii oameni mai au și astăzi senzația că aleșii lor, artiștii, sunt niște fapte imateriale!

- *Deocamdată nu ți s-a întâmplat să tipărești o carte care să nu fi fost căutată, ca mai apoi să fie și apreciată. Între cititori și ultima ta carte uite că s-au interpus acești 111 dolari, la un preț care mi se pare accesibil doar celor care nu citesc poezii și, de fapt, nici nu cumpără cărți. Ce faci? Mai insiști? Nu scazi din preț?*

- Nicolae, eu am încercat să fac o carte despre mine, privind-mi existența astfel. Nu mă interesează critica nici bună, nici rea. Deși nimănui nu-i displace faptul că despre dânsul să se vorbească doar de bine, intervine însă hoitul din noi și începe să pută, să pută, să pută și uneori să pută chiar frumos. Înțelegerea propriei mele vieți colaborează numai cu mine. Fiecare

individ trăiește cu bazaconiile sale și moartea care ne așteaptă e ca o experiență nediferențiată. Dumnezeu este copleșit de jocul de zaruri. Hazardu-i fără tenebre. Cred că-i imposibil să-i explici totemul, Big-bangul și alte progenituri ale lui. Totul parcă-i o străfulgerare de antilumină pe miriștea omenirii. Probabil că Henri Bergson de aia vocifera că-i ușor să faci filosofie, dacă între mintea noastră și realități nu s-ar interpune continuu idei gata făcute. Dar cu toate acestea când spui ceva ești pe deplin convins că tu ești chiar primul. Fără-ndoială că am cam scrântit-o cu prețul, dar ce mai contează...

- *Dacă tot se vorbește prin oraș că ținta ta este Premiul Nobel, n-ai vrea să ne spui care este părerea ta despre premiile mai mici, cum ar fi Premiul Uniunii Scriitorilor sau altul, ceva mai important datorită valorii laureaților – Premiul familiei Esinencu?*

- Chestia-i veche. Când eram mai tineri și la trup frumoși, iar voi chiuleați pe la Institutul de Literatură „M. Gorki”, se întâmplase ca Emil Galaicu-Păun să plece la Chișinău, lăsându-mi cheile de la camera sa, cerându-i și mașina de scris. Lucram la *Alte dimensiuni* și trebuia să-mi dactilografiez manuscrisul. Am lucrat până pe la 6 seara. Sătul de poezie, m-am dus la parcul de autobuze unde am cumpărat niște votcă și-am golit-o urgent cu alți mușterii într-o pădurice. Cald, mă-ntorceam la cămin. Descuind ușa, o văd pe-o studentă ce se mișca dinspre bucătărie. O întreb (în rusește) dacă știe cine îs eu. Fata ridică din umeri. Atunci o iau de cot și-o introduc în cămară. Mă uit adânc în ochii ei și repet întrebarea. Tăcere. Poate n-ar trebui să-ți povestesc daravela, însă atunci când votca te lovește drept în moalele capului ai brusc senzația că ești important al dracului, ai o conștiință flotantă, și chiar te crezi unicul geniu din lume sau poate din univers. Închizând poarta din spate i-am comunicat fetei că eu (am tușit, ca să-mi fac voce!) sunt viitorul laureat al Premiului Nobel. Studenta a rămas cu gura căscată. Am repetat: budușcii, budușcii, țată! Adică viitorul laureat! Pentru a nu mai lungi vorba degeaba, i-am sugerat c-ar fi foarte

bine (sau poate i-am ordonat) să se dezbrace, că are onoarea să... Ce a urmat, știe omul care le cunoaște pe toate – Costică Munteanu. Sorbindu-mi cafeaua direct sub castani, mă uit la voi cu-n fel de dragoste necunoscută. Asta-i Grădina Publică a Uniunii noastre prin care-mi mai târâi bocancii. Cine și oricum ar fi aici, e bine că este. Altfel nici o scriitură n-ar avea importanță. Dacă orașul acesta ar fi burdușit doar cu oameni celebri, ce-am discuta noi acum? Premiile Uniunii Scriitorilor ne bucură, însă ar trebui să fie mult mai puține și, desigur, mai grase. Premiul familiei Esinencu merită să-l înhăț pentru cinstea de a rămâne mereu fără ceas și pentru curățenia sufletească a celui care ți-o dă.

– *Este Chișinăul o metropolă culturală? Să nu-mi spui că detești boema – n-am să te cred. Te urmăresc la terasa Uniunii Scriitorilor cum îți sorbi zi de zi litrul de cafea, mereu singur la masa de sub castan, și-mi vine să te întreb cum ți se arată Uniunea, văzută de acolo de unde-ți beai tu cafeaua?*

– Orice boemă își are un scut. Numește-l cum vrei. Societatea întotdeauna a avut tendința de a se diviza în triburi. Pe interese. În boemă intră adesea anumite forme ale psihologiei individului, conștiința și sursele intuiției, emoțiile, sentimentele, pasiunile ș.a.m.d. dar niciodată sufletul unui ins nu reușește să se transforme în sufletul colectiv. Deosebirea dintre noi și restul lumii nu-i prea mare. Arta trece adesea prin criză. Am spus de nenumărate ori că scriitura (nu importă cu ce) se face într-o țară strivită de sărăcie, deși Fernando Pessoa consideră altfel: într-o zi se va înțelege că mi-am îndeplinit ca nimeni altul datoria nativă de interpret al unei părți din veacul nostru; iar atunci când se va înțelege, va trebui să se scrie că în epoca mea am fost neînțeleș, că din păcate am trăit în mijlocul indiferenței și răcelii generale. Și că probabil că s-a întâmplat cu mine astfel. Iar cel care va scrie așa va păcătui, în epoca în care va scrie, la rândul lui de înțelegerea față de omologul meu din acea epocă viitoare.

– *Apropo, dacă tot veni vorba, când ți-ai dat seama că ești talentat și când te-ai gândit pentru prima dată, dacă te-ai gândit*

vreodată, că îți poți pierde talentul? Oare poate omul să piardă și așa ceva?

- Talentul s-aseamănă cu-n obiect straniu. Ambiguitatea îl guvernează. Biologia modernă ne bagă în labirinturi din ce în ce mai închise, ne vorbește de invarianță și teleonomie, aceasta din urmă tradusă prin ARN-mesager ca informație transmisibilă de la o generație la alta, dar... să revenim la broaștele noastre. Adică la ce mă mai zgândără pe mine acum, deci chiar la cartea pe care am scris-o. Cartea am trimis-o prea „dezinvolt” criticului literar Alex Ștefănescu.

N-așteptam vreun răspuns, dar o făcusem cu bunăvoință. După vreo lună, vârându-mă „în starea de corespondență secretă cu sentimentele” lui Ștefănescu, aflu prin „extrapolarea funcției variabile...” că îi este pe plac caietul, dar, ca orice critic mare, are și unele, neînsemnate, reticențe. Acesta, cu riscul de a-și deregla computerul la care lucrează, a scris cam o pagină de revistă, unde cuvântul „excelent” apare ca salamandra în mare. Vă spun sincer: m-a apucat teama. Anume pe mine, cel pe care îl „înnădușă scârba de somități”. Mă paște, de pe la spate, aceeași poftă-mpuțită de-a fi ca-n fosta „junime”, totalitar. Ce-i de făcut?! Am încercat din răspuțeri să comunic cu sentimentele lui Ștefănescu. Tăcerea bubuia de la o zare la alta. Și deodată din tavan cade ideea. La biblioteca „Onisifor Ghibu” iau suplimentul literar de la *Gazeta financiară* și dau de dl. critic care scrie la rubrica „Fiasco”. Iată-mi ținta! Încerc iarăși cu sentimentele, dar... ioc! Criza-i pe masă. Nu mănânc nimic. O zi, două, trei și culmea, telepatia mi-o simt cum plutește pe creier și chiar peste apele sâmbetei. Prin telepatie îl sfătuiesc să scrie mai repede o încercare de-a mea, cât mai porcoasă, la supliment, căci bogătașii, știindu-l ușor la mână, o să-mi cumpere pe-un cap lucrarea. Odată cu intervenția mea, Alex Ștefănescu, puținel cam sonat, se dovedește contradictoriu cu sine. Lucrarea damnează drepturile autorului, se transformă (câtă onoare!) în „damnează plăcerea noastră de a citi”, dar din inerția gândirii mi-o face-n sfârșit de pomină, fiindcă se-ntreabă cam

revoltat: oare pentru un fleac de carte mi s-a dat bursa Fundației Soros? Se zice că zilele trecute comisia Fundației ar fi citit (de 13 ori) suplimentul și, din stimă față de dl Ștefănescu, sunt gata să-i promit acestuia c-o să-mi ceară bursa-napoi. S-o ceară. Că eu nu le-o pot da. Am cheltuit-o. În plus, n-am știut niciodată că tui fleoarca mă-sii! Se scrie corect „tu-i”. Dar dacă tutuiești fleoanca, „tui” nu se scrie corect fără defis. Însă cu toate reticențele îs fericit că Alex Ștefănescu a făcut o treabă „excelentă”. El, care cunoaște până-n cotoare toate cotiturile literaturii române și chiar prevede ca Nostradamus direcțiile virtuale, va rămâne-n istorie cu semifraza pe care mi-o adresează „de a juca șotron pe stradă, alături de copii”, după care criticul fulminant își șterge cu dosul palmei propria sudoare de pe frunte. Acum, când majoritatea cărților mai deocheate din lume încă nu m-au citit, nu pierd ocazia să declar tare și neimpus de nimeni că numai cu ajutorul (nemijlocit) al dlui Ștefănescu am reușit să făuresc următorul metapoem, pe care l-am intitulat AS: „Până la urmă/ ajung să pricep că e... eu/ trebuiesc/ numai/ mie.”

- Nu-mi rămâne decât să-ți mulțumesc pentru sprinteneala cu care te-ai priceput să-mi răspunzi la întrebări, dezmințind în mare parte impresia de om greoi. Păcat că ai redevenit grav în această ultimă poezie, care e și prima pe care o citim după apariția volumului vizat de criticul Alex Ștefănescu. O zi bună!

„Basarabia”, 2001, nr. 8/12

Andrei SOCHIRCĂ

***„Poezia lui Eugen Cioclea a fost
o revelație pentru publicul din Bacău”***

– Spune-mi te rog, Andrei Sochircă, care a fost prima senzație când ai ieșit pe scena Teatrului Municipal „George Bacovia” din Bacău, pentru a prezenta spectacolul „Dați totul la o parte ca să văd!” de Eugen Cioclea (regie – Mihai Fusu) în cadrul Festivalului de One-man-Show „Gala Star – 2008”?

Am simțit deodată bunăvoința publicului român, care este un public critic și deschis spre poezie. Eu am jucat în ziua de 1 aprilie. Înainte de reprezentație unii mă întrebau: „Chiar de 1 aprilie? E păcăleală?”. Totuși, a fost un festival serios, aveam în față un juriu competent, exigent, în frunte cu Florica Ichim, renumit critic teatral din București. Pentru spectatori a fost o revelație poezia lui Eugen Cioclea. Mulți se apropiau de mine după spectacol și mă întrebau: „Cine-i poetul acesta? De ce nu-l cunoaștem și noi, de ce l-ați ținut și nu i-ați dat voie până acum să vină și la noi?”. L-au comparat și cu Vișoțki, unii ziceau că Cioclea e un fel de Stănescu al Moldovei. Spectacolul a plăcut enorm publicului, am fost bombardat cu întrebări, am dat interviuri pentru presă, radio, televiziune. În „Ziarul de Bacău” a apărut imediat după spectacolul nostru un articol care se numea „Excelentă reprezentație a unui actor din Chișinău”. La Bacău spectacolul a fost filmat de 4 camere, s-a făcut un DVD, care ne-a fost dăruit de organizatorii festivalului.

– Juriul ți-a acordat Premiul pentru cel mai bun One-man-show al celei de-a treia ediții a festivalului de monospectacole din Bacău. Felicitări! Premiul are acoperire bănească?

Da, am luat un plic cu bani, i-am împărțit cu echipa, din care fac parte muzicienii Alexandru Cordonean, Marcel

Micșanschi, Victor Velt și Vitalie Colț. Desigur, mi-am luat și partea mea.

- *Ai reușit să vezi și alte reprezentații din programul „Galei Star”?*

- Da, am văzut aproape toate spectacolele, erau câte două pe zi, iar festivalul a durat 7 zile, deci am fost 14 concurenți. Mă bucur că într-o astfel de competiție, destul de dură, am fost remarcat și am obținut premiul pentru interpretare masculină.

- *De când nu ai jucat „Dați totul la o parte ca să văd” la Chișinău?*

- Din decembrie 2007. Atunci l-am prezentat în cadrul Galei Premiilor UNITEM și mi-a fost acordat Premiul pentru cel mai bun actor. E un spectacol cu noroc – în trei luni mi-a adus deja două premii.

- *După festivalul din Bacău ai fost invitat cu acest monospectacol și în alte teatre din România?*

- Da, m-au invitat să-l joc la Teatrul „Metropolis” din București. Cred că premiul de la Bacău „a spart gheața” și-mi va deschide noi drumuri spre spațiul românesc.

- *Nici un teatru din Chișinău nu ți-a oferit scena pentru a juca mai des „Dați totul la o parte ca să văd”?*

- Nu. Monospectacolul regizat de Mihai Fusu e o producție a Teatrului Unui Actor, care nu are sediu. Teatrele de la noi cer să plătim o arendă de 6000 de lei pentru o seară, această sumă e prea mare pentru noi.

- *Veți încerca să organizați turnee prin R. Moldova?*

- Da, vom merge la Soroca. Televiziunea de acolo, SorTV, m-a invitat să realizăm un subiect despre spectacol, vor fi puse pe post secvențe din el, după care sper că îl vom juca în Cetatea Soroca.

- *Postul de televiziune Moldova 1 te-a solicitat pentru interviuri sau pentru a difuza DVD-ul cu monospectacolul tău?*

- M-au chemat la „Bună dimineața!” și-atât. Nu am reușit să mă duc, poate în curând voi răspunde invitației lor.

– *În Chișinău ți-ai sărbătorit victoria de la Bacău?*

Săptămâna viitoare, monospectacolul va fi proiectat la Clubul de noapte „Sun City”, îi invităm pe toți prietenii noștri.

– *Mulțumim!*

„Jurnal de Chișinău”, 2008, 18 aprilie, p. 23

Alexandru BANTOȘ

**„Literatura este o răfuială
cu propria conștiință”**

– Ce mai face poetul, publicistul, polemistul Eugen Cioclea?
De ce despre el se vorbește mai rar ca altădată?

– Mai multe și totodată nimic. Pornind de la Kant și Eminescu prin *nimicurile* sale se simțea la o răscruce a nelumilor. Dacă *nimicul* ca *ens rationis* este un concept vid fără obiect care suprimă totul, atunci acesta până la urmă tinde să ajungă ne-numele tău. Ce-i de făcut? Cum să ieșim din gravitația belicoasă a lui? Continuă să rămână și astăzi unicul recidivist încăpățânat, săvârșind o sumedenie sau, mai bine zis, o groază de infrafracțiuni morale. Astfel, în poemul *Subliminal* adeveream alte principii: „Tânjesc prin doina singurătății. Îs. Nicăieri./ Mă-mpiedic de sufletul cărnii, –/ m-am săturat să-l recit/ Scap dintr-un fel de corvoadă/ numai și numai/ c-un poate-s/ cuantic/ corcit”. Va să zică, jigodia asta proeminentă ne-a cucerit genetic, informația fiind trimisă prin ADN oriunde până ajunge la conștiința răposaților și a oamenilor contemporani nouă. Adică tot ce este cuantic este *ceva* ce începând de la celulă se transformă-n quark (greu de găsit geometric!) dar solid, are o masă ca *terțul tainic inclus*, un concept filosofic al lui Ștefan Lupașcu. Thibaudet spunea că omul inteligent este omul nuanțelor, deci omul acela ce reconstituie adevărul din nuanțele lui.

Publicistul și polemistul? Își savurează leșul în scândurile revistei *Poligon*.

Vreau să vă spun că odată cu trecerea timpului pe mine aproape că nu mă interesează dacă se mai vorbește sau nu despre mine. Ajungi să pricepi că și timpul în scurgerea sa îți devine... infidel! Importanții scriitori au înțeles chestia asta mai de demult, revenind cu opera lor la copilărie, când tufa de urzică

mirosea inefabil-adevărat. În *Noli me tangere* scriam: „inefabilu-i fără soroc/ pe cârja lui *nevermore*”. Cam târziu au ajuns fizicienii să se întoarcă la prima clipă a universului, când irătuirea big bang-ului – fără prelegerile lui S.W. Hawking – e rațiunea timpului covăsit.

– *Interpreți cu renume ai literaturii noastre (drept exemplu: Alexandru Mușina) vă consideră „un poet mai bun” ca Mircea Dinescu. Cum înțelegeți acest calificativ? Din punctul dumneavoastră de vedere, ce trăsături trebuie să întrunească un poet (creația lui) ca acesta să fie mai bun ca alții? Stănescu credea, de exemplu, că un poet e comparabil doar cu sine...*

– În revista *Le Monde diplomatique*, poetul francez Jacques Roubaud investighează neajunsurile liricii contemporane. Fatalist și lucid, pe lângă faptul că încearcă să depisteze vina direcți ai acestui gen literar, ajunge *ad-hoc* la bucătăria „făcătorilor” de matrapazlăcuri și la culinăria făcută de moderniști. El spune: „Nu e nici o surpriză că pentru mulți, faptul de a fi declarat poet, în zilele noastre, te acoperă cumva de ridicol și de penibil. Chestia jenantă vine fulgerător de la societate. Librăriile nu se omoară pentru cărțile acestor tipi «depravați», televiziunile nici atât. Când se produc seamănă leit cu niște evenimente literare de înmormântare. Salonul Cărții de la Paris se desfășoară fără poeți. Nobelul nu surâde degrabă nici pentru Le Clézio sau Yves Bonnefoy. Atunci mă întreb cam retoric: A qui la faute?”.

Pentru poezia „modernă” contează acum mondializarea. Se tinde spre tipul de poezie *internațional liberă*. Festivalurile fac reclamă unor *poeți* cărora le place să se tăvălească pe jos, să rupă foaie cu foaie cartea de telefon și să producă, direct prin computer, multe secvențe sonore, admirabile și nemai-auzite, fără a pronunța un singur cuvânt sau măcar un mini-text memorabil.

Academicianul Kjell Espmark declară că poezia va continua să fie scrisă în limbile naționale, însă cei care vor prospera vor fi tocmai intermediarii – traducătorii în cele câteva limbi

de mare circulație. Deci poetul va deveni sufleurul, în vreme ce traducătorul va fi marea vedetă.

La cartea de poeme *Vreau să distrug uniVersul* am însăilat un *drept moto* în care am încercat să emit niște viziuni. Poemele sunt scrise la Universitatea „M. Lomonosov” din Moscova. Pe atunci, decanul facultății de matematică, Pimenev, avusese niște cursuri la Universitatea Sorbona din Franța. Acolo s-a molipsit de puțină democrație și ne-a permis, studenților, dreptul de a merge la lecții cam pe sărite, dacă între timp te-ai înscris la o materie specială din programul matematic. Am ales prelegerile de la colocviul *mecanica diferențială*. Idei cu duiumul! Cu alți colegi am pus la cale o manifestare importantă. La adunarea generală a comsomoliștilor am ieșit pe scenă cu niște lozinci fulminante, prin care anunțam că vrem altă organizație în locul celei bătrâne și decăzute. Balamucul ne-a reușit de minune! Băieții de la alte facultăți au fost excluși irevocabil de la studii, dar pe mine (ce tragedie...), printr-o comisie specială, m-au dat afară din comsomol. Decanul m-a sfătuit să-mi iau un an de concediu academic. Bun. Atunci am ajuns, prin grija lui Pavel Pelin la Cernăuți, pe mâna ziarului *Zorile Bucovinei*, unde, chipurile, am și lucrat, nepublicând nici un articol. Mâncam pateuri cu mazăre de trei copeici, locuiam la hotelul „Bucovina” și beam vin. Cu puținii mei gologani, care-mi foșneau (ca un rest de reflecție) prin buzunare, cumpăram cărți românești. Vă spun toate acestea doar din dorința de a intra în tema discuției.

Publicul cititor mi-a uitat existența. Din „opera” mea *sacro-sanctă* au rămas niște zdrențe pe sârma istoriei naționale. Când îi apare prima carte, oricine se consideră geniu. De asta probabil intram în patul femeilor moscovite cu fraza derbedeului debordant: ai ocazia să flecărești cu viitorul laureat al Premiului Nobel. Pentru Alexandru Mușina am fost un pacient. Nu am citit nici o filă din dosarul care, probabil, se mai păstrează la KGB, cel puțin cel de la începutul anilor '88, când urlam versuri incendiare la cenaclul lui Anatol Șalaru. Mușina se gândea că-s un poet de o revelație deosebită, evident superior poeziei lui

Mircea Dinescu și că păstrez excelent marca personală a noului Midas „Made in URSS.”. Dar până s-apară *salvarea* teoreticianului, care făcea pe agentul unei anonime instituții de binefacere, îmi dădea postumul răgaz de a mă foi de pe-o rână pe alta-n sicriu. Imposibil ar fi să greșesc, dar uneori pot să jur că mai port rășchirat peste zări năsălăul lui Gogol.

Nu este vorba de scriitorii mai răsăriți, mai și mai și...! Nu poți să fii mai bun, mai mare ca altul, dacă prin scriere nu ți-ai trădat secretul tău personal. Dar cred că Stănescu are dreptate. Îți duci sinceritatea la ultima răsuflare, ori chiar vorbești precum Pavlov pe patul de moarte. Nu degeaba cineva spunea: conștiința morții are legătură cu scrisul. În contradictoriu avem o sumedenie de exemple. Ar fi foarte bine să te consideri drept mărginaș (pe ultima bancă), trecând peste orgoliu, când totul se duce pe iureș în bâlbâielile unei clase politice. Faptul (numiți-l cum vreți) ne zăpăcește, ne răzvrătește continuu.

– *Eugen Cioclea a editat cărți și cu un tiraj de 10 mii de exemplare. Care e câștigul poetului din această „afacere”: pecuniar, social, spiritual?*

– Placheta de versuri *Alte dimensiuni* a fost scoasă într-un tiraj de 10 000 exemplare. Onorarul a fost de 12 642 ruble. Veneam de la Moscova să fituiesc banii la restaurantul „Moldova”. Dădeam bani la cunoscuți și aiurea, beam coniac bulgăresc, fetele erau foarte ieftine-n timpul sovietic (nu ca acum), euforia mă făcea mai important ca poet și capul... vuia. Nostalgia nu mă duce-ndărăt. După șase luni de viață „aleasă” eu purtam pe-o sprânceană lauri de lefter. Asta-i afacerea! Alt om, mai acătării, ar fi gândit altfel, mai social, mai spiritual. Un coleg de școală își copia toate temele de la mine. După terminarea liceului a absolvit un colegiu de agricultură. Prin '89 îl întâlnesc lângă *casa presei*. După una-alta aflu, din spusele lui, că de-o groază de ani e președintele unui colhoz-milionar. M-a invitat să-mi dea un porc de Crăciun.

– *Până la '89/ '90 scriitorul era supus unor teribile presiuni, restricții ideologice și, prin urmare, nu avea libertatea de a se*

manifesta sincer și deplin în plan creator. Iată că blocajele de tot felul au dispărut odată cu prăbușirea regimului sovietic, performanțele literare se lasă însă îndelung așteptate. De ce? Or, cele două decenii de libertate (relativă libertate) nu au însemnat o reanimare/ reînnoire a vieții literare dintre Prut și Nistru?

– Făgașul literaturii e instabil. Antologia istoriei ne-o dovedește! Consider că o seamă de scriitori s-au simțit binișor în Uniunea Sovietică. Lăsați-o baltă cu aspirațiile unora, că-mi vine să-njur. Din povestirile lor reiese că pe lângă faptul că regimul îți dădea frâul libertății de muschetari speciali, plăcerea de-a sta tolănit pe o rână și uneori să făurești scrieri „substanțiale”, adăugându-ți (obligator) domiciliu, plus niște metri pătrați (birou), plus foile la casa de creație, plătite de sindicat, plus, plus, plus, și eu ar trebui să răspund, cam timid, la fostele *teribile presiuni* și la *restricțiile ideologice*. Involuntar se zărește de la o poștă substanța (pusă desigur pe grindă) a șiretlicurilor de atuncea ce mai persistă și astăzi. Scriitorul șiret sare oricum peste hândichiul democrației, chiar dacă tușim toți, cu hurta, înfrigurați. La o revizie fugară a parastasului *sui-generis*, te cuprinde o crâncenă alergie parașutată din scârbă. Deși economic nimic nu se poate schimba. Degeaba mai stăm proțâpiți cu scăfârliia smucită spre spate.

Admitem că prin anii șaptezeci, când am și scris *Autobuz spre provincie*, eu trimiteam la redacție opusul următor: „Vin acasă/ Mă întorc în provincie/ Mai sentimental decât toată literatura/ sovietică moldovenească,/ de parcă aș fi fost toată viața pantof,/ care, deși având limbă,/ abia acum s-a hotărât/ să vorbească”. Ar fi bine să uit de *Cina irodică*, de *La persoana a treia* compuse cam toate în perioada aceea. Nu știu în care interviu răspundeam că scriitorul e scriitor numai atuncea când se descurcă cu *secțiunea de aur* și *calculul diferențial*. Logica subversivă mă face să cred în șansa imposibilității, fără să bănuiesc că vine și vine, și vine (chiar horcăind) epoca restructurării.

Basarab Nicolescu este un teoretician de renume printre fizicienii din Franța. Acolo și locuiește. Am citit mai multe

recenzii la cartea sa *Teoremele poetice*. Aflu că cele 13 capitole pot fi citite ca diverse poeme îngemănate cu hurta în esofagul estetic. Pentru Nicolescu *theoremă* presupune un *spectacol*. Spectacolul are nevoie de spectatori. Dacă spectacolul este adevărat (pe marginea relativității), el poate fi prezentat prin teoremele matematice. Este o marfă! Numai că-n marfa aceasta-s băgate prea multe bacterii nocive. Le număr și nu cheltuiesc toate falangele de la o mână; spiritul, știința, inteligența și fantezia oamenilor pricepuți. Pe mine m-au răscolit aforismele din *Poetica cuantică*. El vorbește despre cunoașterea poetică conjugată cu cunoașterea cuantică. Definește noțiunile de spațiu, timp, poetic, imaginar și cuvânt prin mecanica cuantică strictă și viceversa. Întrebându-se ce este *imaginarul*, tot el răspunde din punctul de vedere al transdisciplinarității: *imaginarul poetic nu-i nimic altceva decât imaginarul cuantic sau cuvintele sunt cuante, ori poezia este suprema aproximare cuantică a lumii*. Dintre formulele simandicoase iat-o pe una mai primitivă: *știința + iubirea = poezia*.

Prin '69 prevedeam decalajul forțat dintre știință-literatură. O spuneam în glumă, însă invenția (genială) n-am patentat-o! Înșiram poemul $E = hv$, apoi *Subliminal*, unde vorbeam, cu-n iz psihologic, despre implementarea mecanicii cuantice în mecanismul cunoașterii.

Oare câți oameni sunt membri ai Uniunii Scriitorilor din Moldova? De la căderea cenzurii, mereu își fac meseria doar 20-30 de autori, restul așteptând trepidant *temele cărților moldovenești* (unde-s specialiști) ale regimului comunist. Peste Prut, unde românii de-acolo îs mai limbuți ca țiganii, se uită urgent cine-au fost. Turuie oral și în scris pretutindeni. Trăiesc cu sentimentul că din saturația asta de cacealma o să rămână ceva...

– *Biografia dumneavoastră de până la 1989, consideră unii colegi de breaslă, e mai mult decât spectaculoasă: Moscova, acces în sferele înalte ale protipendadei sovietice, șanse și vise mari, spulberate de o realitate, se pare, potrivnică poetului și boemului*

Eugen Cioclea. Cât adevăr și câtă fantezie e în această aventură spirituală a dumatăle? E o experiență de viață și de creație pe care v-o asumați cu regret, cu nostalgie sau...?

– Nu am făcut nici un mare secret. Biografia curge pe-o gărlă ca apa copilăriei. Când întreprinzi un *fapt important*, noțiunea de „spectacol” dispare. Asta-i. E un fapt izvorât din mendrele tale. Te ridică puțin, ori te aruncă în aut, pe miriștea neputinței. Primăvara (până la Șalaru) eu, împreună cu Aleksandr Brodski, am organizat în spatele cinematografului Patria un recital. Poșta lucra excelent. Ne-au vegheat securiștii, oamenii care mai treceau pe acolo și niște bravi colegi, scriitorii „revoluționari” (viitori deputați), care-n momentele acelea se ascundeau prin tufișuri. La Șalaru s-a petrecut la fel. Consistența liricii, cea mai „sublimă”, a apărut peste vreo lună. Nu degeaba-mi spuneau la sindicatul Uniunii Scriitorilor de la Moscova că-s derbedeu dacă plec definitiv la revoluția moldovenească. Naivul din mine credea, cu strășnicie, că se schimbă macazul.

Căsătorit de două ori. Divorțat. Nichita Danilov mă numea pe la Iași prințul Mășkin. Tatăl primei soții, Mihail Redkin, era viceministru al aviației unionale. Lumea vorbea că nunta se va petrece chiar la Terebna. Nu știam cine era prim-secretar al raionului, dar în răstimpul acela au făcut un drum de asfalt, cu trotuare cu tot, de la pădurea din Edineț până în sat. Or, nu putea un ditamai ministrul să vină la nunta lu' fiică-sa pe harababura aceea, gravidă de gropi. Țsta a fost, se pare, unicul aport social pentru oamenii gospodari de la baștina mea. Am trei copii. Doi feciori și o fiică. Nostalgia nu-i pentru mine. Sentimentul se alterează în timp și numai regretul, regretul rămâne, persistă în ceafă. Sentimentele le folosesc și uit tot atunci cum le cheamă. Imperturbabil. Cuvintele-mi par niște ființe absconse. Prăbușirea turnului Babel le-a sustras și le-a șters urmele biografice. Ne fac fel de fel de probleme majore, ca îngerii lui Dumnezeu. Scriam în „Spaima de cuvinte”: „Sufăr de-o spaimă cronică. Tratat/ tot de cuvinte. Cură după cură./ Degeaba! Fi-voi, poate, vindecăt/ numai cusut cu iarbă pe la gură”.

Eu am fost cine sunt și acum. Neînțeles. La universitatea din Moscova aveam un prieten, Volodea Popov. Sorbeam cafea sau beam altceva și după câteva vorbe ne scufundam în tăcere. Fiecare își rumega indiscreta afacere cu gândirea. Singurătatea matematicianului mi s-a transmis ca un cod. Cred că de asta am divorțat. Am compus niște pagini dintr-un jurnal *Persona non grata*. Acolo intimitatea mea personală se desfășoară ca un eșec cu talentul tras pe-o sprânceană. Mă văd autoscopic, dar (supra)clar, din exilul ființei.

– *Integrarea literaturii scrise pe cele două maluri ale Prutului e problema pentru care, zice-se, s-a militat pe parcursul ultimelor decenii. Ce s-a realizat concret, palpabil în acest sens? Cum poate fi eficientizată sincronizarea/ unificarea procesului literar din cele două state românești?*

– Sincronizarea s-a și produs. Scriam în poemul *Cu alte cuvinte*: „Cu alte cuvinte aceleași cuvinte le scriu și le zic./ O reluare a iubirii – poezia./ Dar marfa asta dacă vrei s-o vinzi,/ sacrifică-ți întâi/ copilăria”. Din anii șaptezeci cunoșteam că literatura-i o *marfă* care se vinde, se vinde la gustul neavizat al clientului. Astăzi, când cititorii îs mai puțini, datorită prețului exagerat pentru o singură carte, îți vine să ai un pistol pregătit. Asta ca să-i provoci pe maestrii esești la o discuție (cu degetul pe trăgaci), deoarece scriu și rescriu o mistuire de parastase pentru restul literaturii. Vrajitoria de pe cele două maluri ale Prutului mă lasă perplex. Nimeni nu le citește opera, dar autorii se laudă singuri pe sine. Europenește! Într-un metapoem din „disertația” mea *Dați totul la o parte ca să văd* uneori o cam luam razna: *...el n-are nevoie (organic) de cititori*, deși logica vrând-nevrând mă conducea spre versul acesta: „Literatura este o răfuială cu propria conștiință./ Ea nu vorbește despre-adevăr./ Cel ce o face este, altminteri,/ omul de nicăieri”. Exilul ființei (în special pentru mine) ar fi *boschetarul ființei*. Neluminata taină a lumii ne înfioară. Nu știu cum se face, dar conștiințele luminate, înainte de a ajunge să ne dezvăluie un *ce* simplu, esențial, ceva se petrece cu dânsii. Ori nebunesc, ori îs împușcați.

- *Am vrea să aflăm ceva despre Eugen Cioclea cititorul: care sunt cărțile pe care le-ați parcurs cu plăcere în ultimul timp?*

- Acum mă salvează doar internetul. Citesc numai cărți de știință și filosofie. Pe vremuri eram mai prost și înghițeam de-a valma toate cărțile de la librăria „Drujba” din Moscova. Îmi vine să spun un banc care fără-ndoială cade și în ograda noastră. Am vizionat un film. Niște englezi se rătăcesc într-o junglă și în cele din urmă nimeresc în mâinile unui trib de papuași. Englezii înțeleg cumva că au nimerit la un spectacol al tribului. Cel mai zvelt dintre englezi, urcându-se pe un trunchi, pornește să recite niște versuri din Shakespeare. Papuașii au tăcut mâlc, dar pricepând despre ce este vorba (prin traducător), un *poet* al tribului a rostit o frază sau două în graiul său. Ceilalți au pornit să chiuie, să dănțuiască și să-l arunce în sus pe marele *poet*. Național.

- *111 dolari. Acesta este prețul plachetei de versuri Dați totul la o parte ca să văd. Tirajul celei mai scumpe cărți din Republica Moldova, afirmă unii, e de 350 de exemplare. Câți cititori v-au cumpărat cartea? Ce concluzii ați tras din această experiență de scriitor și vânzător/ distribuitor de carte?*

- Tirajul a fost de 333 de exemplare. Cubul pe alb are trei bile. $333/3 = 111$. Eu compun o carte o dată la zece ani. Desigur, e vorba și de revoltă. Când un autor își stoarce creierul pentru o carte. Onorariile se plătesc doar simbolic sau chiar defel. Am vândut cam 200 de bucăți. Asta în zece ani. Astfel banii curg răpănoși din buzunarele mele și eu nu prea știu nicidecum unde să-i mitroșesc. M-am zăpăcit!

Zăpăcit, zăpăcit, dar optimist! Așa cum adolescentul din Cioclea a vrut să fie în poezie mai răsărit ca Ion Barbu (profesorul de matematică Dan Barbilian) la care am fost *ucenic*. Știam pe dinafară mesajul *Jocului secund* și-am înțeles pe atuncea că limbajul lui I. Barbu se află la granița dintre limbajul științific și limbajul poetic. Releva gândirea greacă, ce se exprimă nu doar în mituri, ci și în teoreme. Geometria greacă cuprinde

un spațiu mai larg, esențial. În acest sens pentru iubitorii de poezie dau un fragment din *Poemul didactic* al lui Parmenide din Eleea:

„Unică mai rămâne însă rostirea căii
(pe care ni se arată) cum stau lucrurile când e vorba
de «a fi»; pe această (cale) multe sunt cele ce o arată
cum ființa fără naștere și fără de moarte
pe deplin de sine stătătoare stă aici
precum și în sine pe deplin nemișcată și nici trebuind
cândva să se desăvârșească;
și nici nu a fost cândva și nici nu va fi cândva,
căci ca prezent ea este pentru totdeauna, unic unind unit
adunându-se în sine din sine (ținându-se strâns
laolaltă în deplină prezentitate)”.

Revista „Limba română”, nr. 3-4, XX, 2010

**IV. Poeme *eugeniene* inedite,
cunoscute-necunoscute,
publicate-nepublicate**

Orgoliu

Eu nu scriu versuri.
Eu așa vorbesc.
Rămâne poezia nerostită –
o altă stare-a existenței mele,
de alte stări, minore,
vămuită.

Elucidez dovada unei lumi,
când o surprind în conștiința clară,
iar nervii mi-s un fel de rădăcini,
jur-împrejurul trupului,
afară.

Vreau din lumini să recoltez lumini.
Toate-s risipă-n oameni și în lucruri.
Frate de cruce cu un mărăcin,
pieptăn văzduhul năpădit de fluturi.

Stelei sub care ochii am deschis,
reazăm să-i fiu.
Șira spinării dreaptă!
În perspectivă aciuat în iarbă,
să-mi pască pieptul oaia înțeleaptă.

Pasărea,
de se întoarce obosită,
să-mi stea pe brațul stâng
ca pe-un colin,
chiar cel mai neîmblânzit din sentimente
să nu-și gonească mânjii în declin.

Oricum socot că timpu-i important
atât cât nu depinde de cuvinte,
iar poezia, caz mai delicat,
se naște cu picioarele-nainte.

La persoana a treia

Poezia lui Eugen Cioclea este o poezie declarativă.
El vă face declarații de iubire din mers.
El crede că dacă orișice lucru și faptă poartă un nume,
lor trebuie să li se spună pe nume,
or poezia
nu e o stare de leșin
nu e un stres.
El n-are când aștepta inspirația,
fiindcă aceasta,
degrabă cărăbănindu-se ca să se deie în scrânciob
în grădina din spatele unei clinici
de psihiatrie,
fericită mereu ca un purice,
îi trimite bezele cu sacul
sau doze enorme
de barbiturice.

Ușă spartă în realitate,
el, care se mai învârte și astăzi
prin aburul mămăligii dintr-un cămin
de matematicieni,
a descoperit șirul de cuvinte al limbii materne
ca pe un imn convergent,

transformarea în liră a semnului integral
și izbitoarea noastră, a tuturor,
comună asemănare
cu i-ul acestui
imaginar
radical.

El vine hotărât să vă spună
ceea ce n-a apucat să audă de la fiecare din voi,
el vi se uită lacom în gură,
ca la o podoabă de măr
și chiar mușcă din măr
și își marchează poemele:
Made in URSS

Prietenilor de generație

Noroc, împielitaților!
Cu coarne ca de melci
îmi zgândăriți tristețea-mi
(v-am oploșit în creier).
În toamna asta singur pe poteci
vă cânt și vă înjur,
vă treier.

Plesni-va lacul veșted de pe voi,—
vreau să vă știu curați ca mai nainte
când distilam izvoare din noroi
și priponeam cometele de arbori
și cuvinte.

La hanul ăsta unde am tras e frig.
Vinul tăiat cu apă face floare
și nimănui nu-i pasă de vă strig,
seduși de dansul cărnii pe frigare.

Iubita parcă-i o călugăriță,
îmbrobodită cu vreo trei copii.
Unde îmi ești, zglobie școlăriță,
să-mi cazi în brațe printre
cumătrii?!

Unde-mi sunteți?
Încălecăm cu toții
orașul-sfinx, cu oase de reptilă,
doar revenind din când în când ca hoții
în sat să mai ciupim vreo milă.

Vânez și eu un tren hodorogit,
flămând să sparg cu voi măcar o seară,
însă un zeu năuc și înăcrit
îmi face vânt în artă
de pe scară.

Cămașa de forță

Mi se spune că m-am născut în cămașă.
Maică-mea, chiar mă convinge!
Simt, le răspund,
dar ce vreți de la mine,
nu vi-i de-ajuns
că mă strânge?

Nu vi-i de-ajuns că din fașă o port, –
fiu-meu s-o moștenească!
Nici să mi-o spăl nu am voie s-o scot.
Acele n-au s-o cârpească.

Ruptă-i în umere. Ruptă-i pe piept.
Ca libertatea în sine.
Tac. Sunt cuminte. Sunt înțelept.
Forța decide.

Regula jocului

Nu mai suntem o generație de înger
cu aripioarele la spate, abia zburătăciți,
cu sângele în bernă, pășind peste înfrângeri,
iconoclaști sau prozeliți.
Nu mai suntem un cântec în surdină.
Nu mai strivim cuvinte seci în dinți.
Declinul, nu, o, nu se mai declină
decât în viitor înspre părinți.
Nu mai suntem o limbă recidivă,
un nasture la uniformă-n plus,
Ca din eres o forță reactivă
pe verticală ne împinge-n sus.
Nu mai suntem entuziaști-eclectici.
Suntem exact pe-a timpului măsură,
din neamul Cantemirilor tot sfetnici,
de nu lovește bățul peste gură.
Versant cu riduri, fruntea hașurată
de-un polinom hieratic de idei

Prefață ni-i la toate și erată
În pirueta florilor de tei.
Nu resemnați, nu sceptici!
O funcție-n vigoare
va desemna continuu *un joc secund mai pur*,
dar deocamdată fiindcă chiar roua
pe picioare
amintește lanțul de ieri,
se joacă
dur.

Dilema

Admit că veșnicia
nu s-a născut la sat.
Contrariul ar fi frumos să fie!
Eu știu că bunătatea de-acolo s-a luat
și-această urmă-n noi
de omenie.
Eu știu că de acolo ni se trag
luminile și umbrele pe față
și-oricât îmi șterg pingelele de-un prag
frunza de-acasă tot se mai agață.
De-acolo vin, dau buzna, ne surprind
mieii și iarba, însuflețind betonul.
Vreau ca un ciung de mult să vă cuprind,
strivind pe piept, întins, acordeonul.
Anapoda, scâncind sentimental
și preschimbând mânia în rușine
eu știu că-n sat a mai rămas un cal,

cărui i-i tare-tare dor de mine.
Băiatul de dăunăzi, bătauș,
pe-acolo încă își mai așteaptă fata,
și-un taur se mai rupe din țăruș,
de n-o să-l vândă-un nene cu bucata.
Eu știu că-n cerul gurii de-o să bat
cu limba mea străpunsă de cârceie,
tot voi găsi pe plai vreun predicat
și o pădure – onomatopee.
Eu știu că încă nu-i deloc târziu
să mor de sete, bleg, lângă izvoare,
chiar dacă mă mai ține, fistichiu,
orașul strâns de mâini
și de picioare.

Rampa

Avem și noi o rampă de lansare.
Îi zice Miorița. Fii atent,
printre construcțiile de acest gen, se pare
că-i cea mai veche de pe
continent.
Un cosmodrom în fiecare târlă
de oi avem, desigur, conservat.
Din câte vise ni s-au dus pe gârlă,
iată și unul net,
realizat.
Las pentru alți cercetători succesul
de-a da prin străchini c-un picior de vers.
Eu îmi propun să scutur universul,

eu am ceva de lucru-n univers.
Eu vreau să știu unde-a plecat păstorul,
cifrul baladei să-l rezolv exact,
ca pe o genă ce atacă viitorul –
naivul este autodidact!
Intru în cuvânt ca într-un habitacul.
Rampa-i intactă. Axul e superb.
Ce văd în jur e-un patrimoniu sacru.
Număr invers.
M-am și lansat.
Acerb.
Simt timpul greu
 în umere și-n ceafă,
un infinit familiar în gât.
 De sensul lui,
de n-o să fac vreo gafă,
 vom mai vorbi.
Când mă întorc.
Atât.

Testament

Cât mai pun preț
pe tot ce văd și știu
și am acoperire în lumină
și sunt doar cât îmi poruncesc să fiu
și-n orice moarte-i
partea mea
de vină.
Cât mai iubesc

și nu pretind nimic
în schimbul multor pierderi gratuite
și nu pricep: cobor sau mă ridic
pe scările cu seu
sulemenite.

Atât cât mă confrunt suspicios
și mă plesnește-n bot realitatea
și dintre toți copiii mai gelos
într-un copil îmi plâng
virginitatea.

Cu fierul roșu trebuie să scriu
pielea de miel întinsă ca o hartă.
Tribună-mi fac din scânduri de sicriu,
mama în burtă încă
mă mai poartă.

Dar testamentu-i ca și pregătit.
N-am de lăsat decât aceste plaiuri,
pe care sori cu schimbul au clocit,
nu unul, ci un sir
de raiuri.

Un șir de guri mușcate de alt șir,
un șir de fapte drepte sau incerte.
O, s-ar putea să trec drept musafir,
dar viața mea un *altul* s-o repete.

Bibliografie selectivă

Argument

Prezentul studiu biobibliografic cuprinde informații ce reflectă atât opera poetică, cât și activitatea publicistică a scriitorului Eugen Cioclea, care „...își apără tradițiile cu mijloace și instrumente de rebeliune avangardistă”.

Selectarea materialului informativ a fost realizată în baza surselor bibliografice din *Bibliografia Națională a Moldovei* (1988-2013), bibliografii editate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău, *Cataloagele electronice* ale bibliotecilor din Republica Moldova. O bună parte din edițiile periodice au fost consultate *de visu*, în special ziarul „Tinerimea Moldovei” pentru anii 1992-1995, perioadă în care Eugen Cioclea a activat în redacția acestei publicații.

Cuprinsul studiului începe cu *Repere biografice* din viața și activitatea scriitorului Eugen Cioclea, semnate de cercetătorul literar Vitalie Răileanu. Biobibliografia este structurată în trei compartimente pentru a facilita regăsirea informației, conform cerințelor celor interesați de viața și activitatea poetului și publicistului Eugen Cioclea.

Primul compartiment include *Opera poetică* a scriitorului Eugen Cioclea. Compartimentul este subdivizat în două părți: *Ediții aparte; Versuri publicate în culegeri și ediții periodice*. Compartimentul al doilea include, selectiv, informații despre *Publicistica tăioasă* în care scriitorul Eugen Cioclea își exprima impresiile despre viața culturală și situația social-politică de la începutul anilor '90 din Republica Moldova. În ultimul compartiment este oferită informația despre viața și activitatea scriitorului – *Eugen Cioclea: interviuri, recenzii, comemorări*.

Descrierea bibliografică a documentelor este prezentată, în fiecare compartiment în ordine cronologică directă, iar în cadrul unui an de referință – în ordinea alfabetică a autorilor

sau a titlurilor. Recomandarea informațiilor este efectuată conform rigorilor STAS-ului *Descrierea bibliografică a documentelor 7.1-2003*. Selectarea materialului a fost încheiată la 31 decembrie 2014. Informația este destinată atât cercetătorilor și criticilor literari, cât și tuturor celor interesați de studierea procesului literar contemporan din Republica Moldova.

P.S. Bibliografia dată a fost concepută și elaborată de Margareta Cebotari, bibliotecar-principal, Filiala „Onisifor Ghibu”. La selectarea materialelor au mai contribuit: Liuba Muntean, șef oficiu „Împrumutul documentelor la domiciliu”, Diana Șonțea, șef oficiu „Sala de lectură”, Filiala „Onisifor Ghibu” a BM „B.P. Hasdeu”.

Eugen CIOCLEA ***Biobibliografie***

I. Opera poetică

Ediții aparte

1988

1. *Numitorul comun: Versuri/Eugen Cioclea*: pref. de Eugen Lungu. – Chișinău: Literatura Artistică, 1988. – 108 p.

1991

2. *Alte dimensiuni: Versuri/Eugen Cioclea*; prez. graf. de M. Brunea. – Chișinău: Hyperion, 1991. – 100 p.

2001

3. *Dați totul la o parte ca să văd: [metapoeme]/Eugen Cioclea*. – Chișinău: Cartier, 2001. – 64 p. – (Rotonda. Poezie).

2002

4. *Subversiunea poetului revoltat: [broșură tipărită]/Eugen Cioclea*. – Chișinău: [s. n.], 2002. – [28 p.].

2007

5. *Vreau să distrug uniVersul*: [versuri]/Eugen Cioclea. – Chișinău: Prometeu, 2007. – 72 p.

2011

6. *Ofsaid*: [poeme]/Eugen Cioclea; pref. de Vitalie Răileanu; editor: Dorian Conea; fot. de Nicolae Răileanu; acrostih: Constantin Rusnac. – Chișinău: Magna Princeps SRL, 2011. – 112 p.

2012

7. *Căderea liberă*: [versuri]/Eugen Cioclea; pref. de Vitalie Răileanu. – Onești: Magic Print, 2012. – 124 p.

2014

8. *Antologic*: [versuri]/Eugen Cioclea; ed. îngr. de Emilian Galaicu-Păun. – Chișinău: Cartier, 2014. – 168 p. – (Cartier popular).

Versuri publicate în culegeri și ediții periodice

1977

9. *Altă iubire; Clopotul necântat; Liniștea; Luminos*: [versuri]/Eugen Cioclea // Nistru. – 1977. – Nr 5. – P. 78-79.
10. *Calmitatea; „Ostașii – scutul țării, șir suav...”*: [versuri]/Eugen Cioclea // Tinerimea Moldovei. – 1977. – 14 dec. – P. 4.

1986

11. *Conștiința de sine; Rampa; Frunza eretică; Plai; Pretext; Triumful materiei; Dilema; Cina irodică; Iluminare*: [versuri]/Eugen Cioclea // Literatura și arta. – 1986. – 20 noiem. – P. 4.

1987

12. *Mai cred; La persoana a treia; Numitorul comun; Căderea liberă; Ucenicul lui Manole; Arca*: [versuri]/Eugen Cioclea // Nistru. – 1987. – Nr 8. – P. 101-105.
13. *Orgoliu*: [versuri]/Eugen Cioclea // Moldova. – 1987. – Nr 6. – P. 25.

1988

14. *Charta magna; Necaz; Granița pâinii; Mamă; Moartea celebră; Impertinența poetului; Spaima de cuvinte*: [versuri]/Eugen Cioclea // Orizontul. – 1988. – Nr 5. – P. 7-8.
15. *Deocamdată lumina; Incursiune estetică; Perspectiva imediată; Autobuz spre provincie; Nodul gordian; Acasă; „Hai să dormim, iubito, pe podea!...”*; *Ce te mai poate încălzi; Decât așa; Oaia; Recursul la baladă; Nereușită încercare de pastel; Prinderea câinelui roșcat; Vine lumea din toate părțile; Cu alte cuvinte*: [versuri]/Eugen Cioclea // Nistru. – 1988. – Nr 8. – P. 17-28.

16. *Groapa de suflor*: [versuri]/Eugen Cioclea // *Tinerimea Moldovei*. – 1988. – 17 ian.
17. *Posibila definiție; Regula jocului; Evrica; Apel; De ziua ta; Darea de seamă; Sat în câmp*: [versuri]/Eugen Cioclea // *Tinerimea Moldovei*. – 1988. – 20 mar.
18. *Хартия; „Представьте себе...”; Знатная, все-таки, нам угрожает кончина; Словобоязнь; „Душа моя, учитель хуторской...”; Ужин у Ирода; Посыл*: [стихи]/Е. Чокля; пер. А. Бродского // *Горизонт*. – 1988. – № 5. – С. 7-8.
- 1989
19. *Groapa de suflor*: [versuri]/Eugen Cioclea // *Glasul*. – 1989. – 15 febr. – P. 7.
- 1990
20. *Aleea Clasicilor; Transparența; Fragment; Poet pantagruelic; Bocet senin*: [versuri]/Eugen Cioclea // *Columna*. – 1990. – Nr 5. – P. 4-5.
21. *Declarație; Biografia poetului; „Dar mai presus de toate corul...”; Metamorfoza; Fișă de recrut; Acum; Incubatorul; „Să nu mai plângi, iubito...”; Ora de scris; Nebunul satului; „Dacă-i să mor...”; Love story; Cămașa de forță*: [poezii]/Eugen Cioclea // *Nistru*. – 1990. – Nr 4. – P. 48-58.
22. *Dilema*: versuri/Eugen Cioclea // *Scânteia leninistă*. – 1990. – Nr 1. – P. a 2-a a cop.
23. *Tinerețea gladiatorului; Maximă; Aniversare; Prietenilor de generație; Frunzele toamnei sună cu medaliile; Jurământul; Soluțiile binevoitorilor; Hristos; Remember*: [versuri]/Eugen Cioclea // *Literatura și arta*. – 1990. – 2 aug. – P. 4.
- 1991
24. *„Decât așa...”*: [versuri]/Eugen Cioclea // *Florile dalbe*. – 1991. – 30 aug. – P. 8.
25. *Mâncătorul de titluri*: [versuri]/Eugen Cioclea // *Noi*. – 1991. – Nr 2. – P. 2-3.
26. *Regula jocului*: [versuri]/Eugen Cioclea // *Limba Romană*. – 1991. – Nr 3/4. – P. 184.
27. *Триумф матери*: [цикл стихотворений]/Еужен Чокля // *Кодры: Молдова литературная*. – 1991. – № 6. – С. 64-71. – Содерж.: Самосознание; Еретический лист; Триумф матери; Шутовской ужин; Край; Что еще может тебя согреть; Достославная смерть; Еще верю; Потаенная поэма; Благословенные животные и дети; Метафизика; Новобранцы; Рассудок; Совесть грызет все пуще и пуще; Что ищешь в одиночестве мест; Кадр; Соцреализм.

1992

28. *Ce cauți în singurătatea mea...:* [versuri]/Eugen Cioclea // Noi. – 1992. – Nr 5. – P. 5.
29. *Maxime:* [versuri]/Eugen Cioclea; trad. în limba fr. de S. Retout // Literatura și arta. – 1992. – 13 aug. – P. 7.

1994

30. *Figuri; Nu mai vreau; Ideea:* [versuri]/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1994. – Febr. (Nr 5). – P. 1.
31. *Granița pâinii:* [versuri]/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1994. – Febr. (Nr 4). – P. 1. – (Panta rhei).

1995

32. „*Frunza eretică...*”: [versuri din antologia *Portret de grup*, Chișinău, Ed. ARC, 1995]/Eugen Cioclea; sel. de Andrei Hropotinschi // Moldova literară. – 1995. – 29 noiem.
33. „*Hai să dormim, iubito...*”: [versuri]/Eugen Cioclea // Patria tânără. – 1995. – Apr. (Nr 13). – P. 1.
34. *Numitorul comun; Cina irodică; Regula jocului; Remember; Căderea liberă; Rampa; Femeia și soldatul; Love story; Prinderea câinelui roșcat; Ce te mai poate încălzi:* [versuri]/Eugen Cioclea // Portret de grup: O altă imagine a poeziei basarabene: Antologie / Eugen Lungu. – Chișinău, 1995. – P. 19-39.
35. *Rampa:* [versuri]/Eugen Cioclea // Tinerimea Moldovei. – 1995. – 7 oct. – P. 7.

1997

36. *Astfel:* [versuri]/Eugen Cioclea // Basarabia. – 1997. – Nr 3/4. – P. 86.
37. *Gest:* [eseu]/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1997. – 20 dec. – P. 4.

1999

38. „*Hai să dormim, iubito, pe podea...*”: [versuri]/Eugen Cioclea // Sud-Est cultural. – 1999. – Nr 3/4. – P. 77.

2000

39. *Căderea liberă; Dilema; Prinderea câinelui roșcat; Triumful materiei; „Așterneți pentru lacrimile sufletului...”; „Hai să dormim, iubito, pe podea...”:* [versuri]/Eugen Cioclea // Metafore românești din Basarabia/ed. îngrijită de Leo Butnaru și Valeriu Stancu. – Iași, 2000. – Vol. 2. – P. 132.

2001

40. *Arc; Senșa; A; Cip; Ax; Nex; Atu; Silex; Ciuma:* [versuri]/Eugen Cioclea // Basarabia. – 2001. – Nr 8/12. – P. 15-20.

2002

41. *Arc; Sensa; A; Se; Yes; Pripon; (Avan)teza; Panta Rhei; Nirvana; Mal:* [versuri]/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 2002. – 28 mar. – P. 5.
42. *Povestea poveștilor:* [versuri]/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 2002. – 25 apr. – P. 4.
43. *Vama; Vâj; Jaba; Atu; Silex; Argou; Poligon:* [versuri]/Eugen Cioclea // Săptămâna. – 2002. – 5 apr. – P. 15.

2003

44. *Groapa de suflor:* [versuri]/Eugen Cioclea // Capitala. – 2003. – 15 ian. – P. 5.
45. *Panta Rhei; Antieseu; Pietas; Unitatea; Dincolo; Da; Argou; Pollice verso; Declin; Noli me tangere; Silex:* [versuri]/Eugen Cioclea; il. De Violeta Zabulica // Noi. – 2003. – Nr 1. – P. 8-9.
46. *Portret; Monolog; Pietas; Dincolo:* [versuri]/Eugen Cioclea // Lumină lină. – 2003. – Nr 3. – P. 118.

2005

47. *Nu există popoare mărunte:* [versuri]/Eugen Cioclea // Ora satului. – 2005. – lun. (Nr 12). – P. 15.
48. *Regula jocului:* [versuri]/Eugen Cioclea; il. de Violeta Zabulica // Noi. – 2005. – Nr 10. – P. 8. – (*Noi vom rămâne aici:* versuri ale poezilor basarabeni și romani).
49. *Измерение:* [стихи]/автор. перевод: Е. Чокля // Кодры: Молдова литературная. – 2005. – № 1/2. – С. 90.

2006

50. *Mutant(a); Subliminal; Asta-i; Retro; 13; Prefix; Yes; Ei; Tabula Rasa; Karaoke:* [poeme]/Eugen Cioclea // Semn. – 2006. – Nr 1. – P. 27: fot.
51. *Netot:* [versuri]/Eugen Cioclea // Săptămâna. – 2006. – 3 febr. – P. 8.

2007

52. *Căderea liberă: Dilema; „Nu există popoare mărunte...”; Celina; Prinderea câinelui roșcat:* [versuri]/Eugen Cioclea // Poezia acasă: Poeți contemporani din Basarabia/alcăt.: Iulian Filip și Mihai Stan; stud. introd. de Mihai Cimpoi. – Ed. a 2-a. – Târgoviște, 2007. – P. 278-282.

2008

53. *Fragment 21/3:* [versuri]/Eugen Cioclea // Stare de urgență. – 2008. – Apr. (Nr 4). – P. 23.
54. *„Orice pasăre e ca o cauză ce fâlfâie...”:* [versuri]/Eugen Cioclea // Noi. – 2008. – Nr 9. – P. 9.
55. *Yes!:* [poem]/Eugen Cioclea // Săptămâna. – 2008. – 4 apr. – P. 9.

2009

56. *Adolescentul obișnuit*: [versuri]/Eugen Cioclea // Noi. – 2009. – Nr 1. – P. 9.
57. *Subliminal; E=hv; Birt; Bluf; Atu; Gata; UE; Rest; Yes; Asta-i; 13; Karaoke; Omega; Tabula rasa*: [versuri]/Eugen Cioclea // Sud-Est cultural. – 2009. – Nr 1. – P. 89-95. – (Persona non grata).

2010

58. *Altfel*: [versuri]/Eugen Cioclea // Semn. – 2010. – Nr 3. – P. 23: fot.
59. *Apel; Cina irodică; Regula jocului; Ce te mai poate încălzi; Love story; Site*: [versuri]/Eugen Cioclea; sel. de Claudiu Komartin // Poesis Internațional. – 2010. – Sept. (Nr 2). – P. 24-25.
60. *Cina irodică; Apel; Impertinența; Aniversare; Rugămintea*: [versuri]/Eugen Cioclea // Săptămâna. – 2010. – 30 apr. – P. 27.
61. *Hazard*: [eseu]/Eugen Cioclea // Limba Română. – 2010. – Nr 3/4. – P. 179-180.
62. *Karaoke; A; Ax; Pripon; Panta Rhei; Nirvana; Mal; Vâj; Nex; Poligon; Silex; Atu*: [versuri]/Eugen Cioclea // Limba Română. – 2010. – Nr 3/4. – P. 171-178.

2011

63. *A*: [poezie]/Eugen Cioclea // Cartea poeziei 2011/resp. de ed.: Nicolae Popa; fot.: Nicolae Răileanu; cop. și concepție graf.: Mihai Bacinschi. – Chișinău, 2011. – P. 78.

2012

64. *Antieseu; Ah; Avort; Nirvana; Site; Dincolo; Gata; Jaba; Iaca*: [poezii]/Eugen Cioclea // Cartea poeziei 2012/antologatori: Emilian Galaicu-Păun, Mircea V. Ciobanu, Lucia Țurcanu. – Chișinău, 2012. – P. 41-45.
65. *Bocet senin = El planido sereno; Pripon = La cuerda; Subliminal = Subliminal*: [poezii]/Eugen Cioclea // Antologie de poezie românească din Moldova: în versiune spaniolă = Antologia de poesia rumana de Moldavia: en version espanola/aut. ed., trad. din limba rom. în limba span. de Maria-Augustina Hâncu. – Chișinău, 2012. – P. 84-89.
66. *Cămașa de forță = Гамівна сорочка*/Eugen Cioclea; trad.: Olena Remarciuc; *Căderea liberă = Вільне падіння*/Eugen Cioclea; trad.: Diana Ignatenco // Semn. – 2012. – Nr 3. – P. 44-50.– (Postmoderniști basarabeni în versiune ucraineană: versuri: proiect de antologie).
67. *Jurămintul = Клятва*/Eugen Cioclea; trad.: Tatiana Bedonica-Cugal // Semn. – 2012. – Nr 1. – P. 57-60.– (Postmoderniști basarabeni în versiune ucraineană: versuri: proiect de antologie).

68. *Testament*: [versuri]/Eugen Cioclea // Semn. – 2012. – Nr 4. – P. 2.
2013
69. *Apel*: [versuri]/Eugen Cioclea // BiblioPolis. – 2013. – Nr 4. – P. 272-273.
70. „*Dacă-i să mor...*”: [versuri]/Eugen Cioclea // Săptămâna. – 2013. – 18 oct. – P. 4.
71. *Eu știu că-n sat a mai rămas un cal, căruia i-i tare-tare dor de mine*: [versuri]/Eugen Cioclea // Săptămâna. – 2013. – 22 noiem. – P. 14. – Conține: Dilema; Bocet senin; Cina irodică; Dacă-i să mor; Mamă.
72. *Matricea; Conștiința de sine; Mamă; Rampa; Căderea liberă; Rugăciunea; Incendiu; Bocet senin; Aniversare; Pripon; Testament*: [versuri]/Eugen Cioclea // Moldova. – 2013. – Nr 1/2. – P. 37-39.
2014
73. „*Nu există popoare mărunte...*”; *Cămașa de forță; Căderea liberă; Rampa; „Așternut pentru lacrimile sufletului... ”*: [versuri din volumul *Alte dimensiuni* de Eugen Cioclea]/Eugen Cioclea // Clipa. – 2014. – Nr 1. – P. 34-35: fot.
- 2015
74. *Arc; (Avan)teză; Anapoda; Iaca; Dincolo; Da; Site; Declin; „Realitatea... ”; „Exact... ”; „Gândirea se teme al naibii de altă gândire... ”; „Mai scriu... ”; „Plec. Important. Nicăieri... ”; „Cu viața mea... ”; „Intrând în portul acesta... ”*: [versuri]/Eugen Cioclea // Portret de grup: După 20 de ani: Antologie / [coord.]: Eugen Lungu. – Ed. a 2-a. – Chișinău, 2015. – P. 12-21.
75. *Metamorfoză*: [versuri]/Eugen Cioclea // Lector in Libris: Scriitori basarabeni despre lectură, carte, bibliotecă: antologie = Писатели Бессарабии о чтении, книге, библиотеке: антология/Bibl. Municipală „B. P. Hasdeu”, Fil. „Onisifor Ghibu”; sel. și trad. în lb. rusă de Ivan Pilkin; coord.: Lidia Kulikovski; ed. îngrijită: Mariana Harjevschi. – Chișinău, 2015. – P. 58.
76. *Rampa*: [versuri]/Eugen Cioclea // Limba română este Patria mea: Culegere de poezii și eseuri/concept și realizare graf.: Nicoleta Berbec; coord.: Iuliana Gorea Costin. – Ed. a 3-a. – Chișinău, 2015. – P. 116.
- 2016
77. *La persoana a treia; Regula jocului; Apel*: [versuri]/Eugen Cioclea // Ars poetica: [antologie]/pref., selecție a textelor, note biobibliogr. De Adrian Ciubotaru. – [Chișinău], 2016. – P. 122-127.
78. *Rampa; Căderea liberă; Prindere de câine roșcat; „Hai să dormim, iubito, pe podea... ”; Orgoliu*: [versuri]/Eugen Cioclea // Poeți basarabeni contemporani/pref., selecție a textelor și note

biobibliogr.: Lucia Țurcanu; resp. de ed.: Mircea V. Ciobanu. – [Chișinău], 2016. – P. 103-107.

2017

79. *Da; Noli me tangere; Declin; Site; Nirvana; Jaba; "Exact..."; „Cu viața mea...”; „Intrând în portul acesta...”*: [versuri]/Eugen Cioclea // Început de secol XXI: Literatura din Basarabia: Poezia/pref. de Lucia Țurcanu. – Chișinău, 2017. – P. 37-41.

II. Publicistică

1988

80. *Ceva despre destin sau un argument pentru Al. Rotaru*/Eugen Cioclea // Orizontul. – 1988. – Nr 5. – P. 55-58.

1992

81. *Avans la derivă*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Noiem. (Nr 8). – P. 1. – (Panta rhei).
82. *Balanța unirii și scriitorii*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Noiem. (Nr 10). – P. 1. – (Panta rhei).
83. *Complexul neadevărului sau forța luatului*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Noiem. (Nr 11). – P. 1. – (Panta rhei).
84. *Crimele și papagalii lui nenea Simion*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Dec. (Nr 13). – P. 1. – (Panta rhei).
85. *Delirul recuceririi*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1992. – 29 mai. – P. 1 – (Alb pe negru).
86. *Deschiderea ca o dilemă*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Sept. (Nr 3). – P. 1. – (Panta rhei).
87. *Exhaustivă sfortare neologică*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Oct. (Nr 4). – P. 1. – (Panta rhei).
88. *Fisura*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Sept. (Nr 1). – P. 1. – (Contrast).
89. *Independența cu gălci*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1992. – 5 iun. – P. 1. – (Alb pe negru).
90. *Indiscreții discrete*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Dec. (Nr 14). – P. 1. – (Panta rhei).
91. *Întâlniri neoficiale între polcovnicul KGB-ului imperial și Nicolae Dabija*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Noiem. (Nr 12). – P. 1. – (Panta rhei).
92. *Întâmplarea de caz*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1992. – 22 mai. – P. 1 – (Alb pe negru).

93. *Libertatea votului secret*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Oct. (Nr 6). – P. 1. – (Panta rhei).
94. *Orice poet cu al său Dantes*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Sept. (Nr 2). – P. 1; 4.
95. *Pană de motor*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1992. – 15 mai. – P. 1 – (Alb pe negru).
96. *Primăria și vama ne iubesc în tandem*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1992. – 12 iun. – P. 1 – (Alb pe negru).
97. *Recursul la baladă sau Marea teoremă a lui Fermat: [antieseu]* // Eugen Cioclea // Sfatul Țării. – 1992. – Iun. (Nr 93/95). – P. 18-19.
98. *Spațiul tăcerilor noastre*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1992. – 1 mai. – P. 1 – (Alb pe negru).
99. *Starea de fapt*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Oct. (Nr 5). – P. 1. – (Panta rhei).
100. *Temă liberă*// Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1992. – 10 apr. – P. 4.
101. *Teroristul de homo sapiens*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1992. – 24 apr. – P. 2 – (Alb pe negru).
102. *Totuși vama*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei: serie nouă. – 1992. – Oct. (Nr 7). – P. 1. – (Panta rhei).
- 1993
103. *Antidrogul uitării*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Ian. (Nr 2). – P. 1. – (Panta rhei).
104. *Autodafeu sentimental*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Aug. (Nr 29). – P. 1. – (Panta rhei).
105. *Autosugestia*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Mar. (Nr 10). – P. 1. – (Panta rhei).
106. *Cadavre ambulante*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Oct. (Nr 38). – P. 1. – (Panta rhei).
107. *Compania: [reflecții în preajma Congresului Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova]*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Oct. (Nr 41). – P. 1. – (Panta rhei).
108. *Craiul nebun al Chișinăului sau dragostea și teroarea doamnelor nemăritate: [despre actorul Gheorghe Grău]*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Aug. (Nr 30). – P. 6. – (În derivă, lumea de fard și de măști).
109. *Crăcăniciul*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Apr. (Nr 14). – P. 1. – (Panta rhei).
110. *Dacă Ovidiu...*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Iul. (Nr 28). – P. 1. – (Panta rhei).

111. *Delirul timpului liber*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Sept. (Nr 34). – P. 1. – (Panta rhei).
112. *Demnitatea refugiatului*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Sept. (Nr 35/36). – P. 1. – (Panta rhei).
113. *Favoritul*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Febr. (Nr 5/6). – P. 1. – (Panta rhei).
114. *Figurantul*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Ian. (Nr 3). – P. 1. – (Panta rhei).
115. *Formula comparativă*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Mai (Nr 21). – P. 1. – (Panta rhei).
116. *Ghilotina*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Dec. (Nr 48). – P. 1. – (Panta rhei).
117. *Gustul puterii*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Apr. (Nr 15). – P. 1. – (Panta rhei).
118. *Intrarea și ieșirea din scenă*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Noiembrie. (Nr 45). – P. 1. – (Panta rhei).
119. *Invocație nimănui*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Mar. (Nr 12). – P. 1. – (Panta rhei).
120. *Ispita de a exista*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Iul. (Nr 26). – P. 1. – (Panta rhei).
121. *Jurnal de bord*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Aug. (Nr 32). – P. 1. – (Panta rhei).
122. *Legea lui Arhimede*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Aug. (Nr 30). – P. 1. – (Panta rhei).
123. *Love story*: [reflecții în preajma Congresului Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova]/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Noem. (Nr 42/43). – P. 1. – (Panta rhei).
124. *Mancurtismul*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Mai (Nr 18). – P. 1. – (Panta rhei).
125. *Memorandum*: Parlamentului Republicii Moldova, Președintelui Republicii Moldova, Ambasadorilor țărilor străine acreditate în RM, Internațional Media Fund., Association européenne des journalistes: [despre starea presei în Republica Moldova] // Moldova suverană. – 1993. – 27 ian. – Semnat: V. Reniță, A. Dașchevici, N. Roșca, E. Cioclea ș.a.
126. *Michea*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Apr. (Nr 13). – P. 1. – (Panta rhei).
127. *Neatârnată integritate*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Sept. (Nr 33). – P. 1. – (Panta rhei).

128. *Paranteza*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Mai (Nr 20). – P. 1. – (Panta rhei).
129. *Patriotismul*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Mar. (Nr 11). – P. 1. – (Panta rhei).
130. *Prezentul continuu*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Iul. (Nr 27). – P. 1. – (Panta rhei).
131. *Proiectul prostiei*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Noiem. (Nr 44). – P. 1. – (Panta rhei).
132. *(Pseudo) democrația*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Iun. (Nr 24). – P. 1. – (Panta rhei).
133. *Răspunderea*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Iun. (Nr 25). – P. 1. – (Panta rhei).
134. *Semnătura*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Oct. (Nr 39/40). – P. 1. – (Panta rhei).
135. *Sensibilitatea uneori tragică*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Dec. (Nr 49/50). – P. 1. – (Panta rhei).
136. *Standardologia frumuseții*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Sept. (Nr 37). – P. 1. – (Panta rhei).
137. *Starea*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Mai (Nr 19). – P. 1. – (Panta rhei).
138. *Șocul independenței*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Mar. (Nr 9). – P. 1. – (Panta rhei).
139. *Șomerul obișnuit*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Iun. (Nr 22). – P. 1. – (Panta rhei).
140. *Tăcerea ca parte de vorbire*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Ian. (Nr 1). – P. 2. – (Panta rhei).
141. *Tema*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Iun. (Nr 23). – P. 1. – (Panta rhei).
142. *Traficul idioțeniei*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Febr. (Nr 4). – P. 1. – (Panta rhei).
143. *Transcendența*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Apr. (Nr 16). – P. 1. – (Panta rhei).
144. *Xerox*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1993. – Aug. (Nr 31). – P. 1. – (Panta rhei).

1994

145. *Axele libertății*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1994. – Iul. (Nr 12). – P. 1. – (Panta rhei).
146. *Imposibila întoarcere*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1994. – Mai (Nr 6). – P. 1. – (Panta rhei).
147. *Săritorul de mături*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1994. – Iul. (Nr 13). – P. 1. – (Panta rhei).

148. *Siesta*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1994. – Iun. (Nr 9). – P. 1. – (Panta rhei).
149. *Un alt fiu al deșertului*: [despre pictorul bucovinean Ion Migali]:/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1994. – Iun. (Nr 9). – P. 6.
- 1995
150. *A la guerre comme à la guerre*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1995. – Mai (Nr 17). – P. 1. – (Panta rhei).
151. *Banda lui Mobius*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1995. – Mai (Nr 18). – P. 1. – (Panta rhei).
152. *Dosarul singurătății*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1995. – Aug. (Nr 22). – P. 6. – (Citiți în doi).
153. *Ficțiunea*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1995. – Apr. (Nr 15). – P. 1. – (Panta rhei).
154. *Metafizica experimentală*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1995. – Aug. (Nr 24). – P. 4. – (Arena social-politică).
155. *Metodele inchiziției*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1995. – Iul. (Nr 20). – P. 3. – (Arena social-politică).
156. *Pseudomembrana prezentului*/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1995. – Iun. (Nr 19). – P. 1. – (Panta rhei).
- 1996
157. *Cinci răspunsuri la tot atâtea întrebări*: [interviu cu actorul și regizorul Mihai Fusu]/consemnare: Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1996. – 21 iul. – P. 4.
158. *Cocteilul*: [despre starea precară a culturii în Republica Moldova]/Eugen Cioclea // Gustar: supl. lit. al bisăptămânalului *Tineretul Moldovei*. – 1996. – 31 aug (Nr 4). – P. 1.
- 1997
159. *Paranteza*: [societatea în perioada preelectorală]/Eugen Cioclea // Tineretul Moldovei. – 1997. – 13 dec. – P. 2.
- 2007
160. *Hazardul înțelepciunii*: [în dialog: scriitorul Eugen Cioclea și Costache Costenco, fiul scriitorului Nicolai Costenco]/interlocutor: Eugen Cioclea // *Viața Basarabiei*. – 2007. – Nr 1. – P. 49-52.

III. Eugen Cioclea: interviuri, recenzii, comemorări

Ediții aparte

2015

161. *Eugen Cioclea în dioptria criticii și studiilor literare*/antologie de Vitalie Răileanu, Dumitru Crudu; coord.: Lidia Kulikovski; biobibliogr. sel. și catalog adnotat al volumelor semnate de scriitorul

Eugen Cioclea: Margareta Cebotari. – Chișinău: [S. n.], 2015. – 212 p. – Bibliogr.: p. 184-204. – Conține: *Capitolul I. Temeinicia dăinuirii în poezia lui Eugen Cioclea. Puncte de vedere.* Eugen Cioclea – poetul timpului nostru/Vitalie Răileanu. Repere biografice/Vitalie Răileanu. Alternativa numitorului comun/Eugen Lungu. Eugen Cioclea: estetica anti-poeticului/Alexandru Burlacu. Riscul experimentului/Gheorghe Mazilu. Căderea liberă a lui Eugen Cioclea/Emilian Galaicu Păun. Versul și reversul boemei/Emilian Galaicu Păun. Reflecție și iconoclastie în poezia lui Eugen Cioclea/Nicolae Leahu. *Anxietatea poeziei lui Eugen Cioclea/Vitalie Răileanu.* Eugen Cioclea: poetul ludicului lucid/Vitalie Răileanu. Atlantida (poetică) de dincolo de Prut/Alexandru Mușina. Antologia pe ață/ Alexandru Cistelean. Poeti, vă ordon, treceți Prutul/Alexandru Cistelean. Veșnic revoltat – Eugen Cioclea/Mitru Crudu. Un poet neobișnuit: Eugen Cioclea/Nichita Danilov. Poezia lui Eugen Cioclea/Mihai Iovănel. Poetul și responsabilul de șampilă/Daniel Cristea-Enache. Eugen Cioclea – poetul care și-a căutat de unelte/ Anatol Moraru. Imnuri și ritmuri convergente/Bogdan-Alexandru Stănescu. Eugen Cioclea și post-modernitatea teiului/Maria Pilchin. „Vreau să distrug UniVersul”/ Mihail Vakulovski. Leo Bordeianu face publică o poezie inedită de Eugen Cioclea/Dumitru Crudu. Poezia care l-a salvat/ Dumitru Crudu. O altă poezie/Eugen Lungu. *Capitolul II. Omagii, confesiuni, schițe de portret...* Cântec de trecut Styhul/ Arcadie Suceveanu. Amintiri cu tata/Laura Cioclea. A dispărut poetul Eugen Cioclea/Dumitru Crudu. Cum a murit și când a murit poetul Eugen Cioclea?/ Dumitru Crudu. Actul cultural: de la douăzeci de bani la 111 dolari S.U.A.? Dumitru Crudu. Luxul și mizeria poetului/Alexe Rău. Vijelios total/Ghenadie Postolachi. Supa lui Iisus/Alexandru Vakulovski. Tunetul Eugen Cioclea/Nicolae Popa. Cioclea/Eugen Lungu. Anul Cioclea/Emilian Galaicu-Păun. Cine n-are Cioclea, să-și cumpere imediat/Dinu Mihail. Din fuga condeiului zugrav/Dinu Mihail. *Capitolul III. Un singur interviu.* Alexandru Bantș în dialog cu Eugen Cioclea. „Literatura este o răfuială cu propria conștiință”. *Capitolul IV. Ființarea poetului în spațiul arhivelor.* *Capitolul V. Crâmpeie fotografice din colecția maestrului fotograf Nicolae Răileanu.*

În culegeri și ediții periodice

1988

162. *Cioclea, Eugen. „...e de neconceput să ajungi la poezie dacă nu ai în gene calculul diferențial”*: [dialog cu scriitorul Eugen Cioclea]/ interlocutor: Efim Tarlapan // Orizontul. – 1988. – Nr 5. – P. 4-6.

163. *Lungu, Eugen. Alternativa numitorului comun: [pref.]/Eugen Lungu // Cioclea Eugen. Numitorul comun. – Chișinău, 1988. – P. 5-12.*
164. *Mazilu, Gheorghe: [rec. la vol. de versuri Numitorul comun de Eugen Cioclea, Chișinău, 1988]/Gheorghe Mazilu // Tinerimea Moldovei. – 1988. – 25 dec.*
165. *O „Masă rotundă” pe marginea unor debuturi în literatura noastră de ultima oră: [au participat: E. Cioclea, V. Nedelciu, V. Matei]/înregistrare de Rodica Mahu // Orizontul. – 1988. – Nr 9. – P. 7-9.*
- 1989
166. *Cioclea, Eugen. „Nu vreau să intru în secolul XXI ca un lăturaș”: [dialog cu scriitorul Eugen Cioclea]/interlocutor: Gheorghe Budeanu // Tineretul Moldovei. – 1989. – 26 mar.*
167. *Hropotinschi, Andrei. Eugen Cioclea: „Numitorul comun”: [despre poezia lui Eugen Cioclea]/Andrei Hropotinschi // Nistru. – 1989. – Nr 9. – P. 152-155.*
168. *Nicu, G. Un pamfletar...: [despre vol. de versuri Numitorul comun de Eugen Cioclea, Chișinău, 1988]/G. Nicu // Orizontul. – 1989. – Nr 4. – P. 14-16.*
- 1990
169. *Ghețu, George. Vs. Ciornei și Eu. Cioclea. Nume de prețuit sau o tristețe care ne vrea...: [opinii despre creația scriitorilor Vsevolod Ciornei și Eugen Cioclea]/George Ghețu // Columna. – 1990. – Nr 6. – P. 34-38.*
170. *Mazilu, Gheorghe. Riscul experimentului: [creația poetului Eugen Cioclea]/Gheorghe Mazilu // Nistru. – 1990. – Nr 2. – P. 126-128.*
- 1991
171. *Crudu, Mitrea. Veșnic revoltat – Eugen Cioclea/Mitrea Crudu // Tineretul Moldovei. – 1991. – 5 iul. – P. 4*
172. *Popa, Nicolae. Reportaj de pe urlați: [rec. asupra culeg. de versuri Alte dimensiuni de Eugen Cioclea]/Nicolae Popa // Literatura și arta. – 1991. – 30 mai. – P. 4.*
173. *Proca, Ion. Dimensiunile solare: [despre poezia lui Eugen Cioclea]/Ion Proca // Glasul Națiunii. – 1991. – 20 iun. – P. 5; 7.*
- 1992
174. *Galaicu-Păun, Emilian. Căderea liberă a lui Eugen Cioclea: [creația poetului Eugen Cioclea]/Emilian Galaicu-Păun // Sfatul Țării. – 1992. – Febr. (Nr 18/20). – P. 8-9.*
- 1994
175. *Hropotinschi, Andrei. Scrisoare deschisă dlui redactor Eugen Cioclea/Andrei Hropotinschi // Tineretul Moldovei. – 1994. – Ian (Nr 1). – P. 12. – (Cu dragoste și ciudă).*

1995

176. *Lungu, Eugen. O altă poezie: [despre creația scriitorilor basarabeni ai generației '80, inclusiv despre creația lui Eugen Cioclea]: [pref.]/Eugen Lungu // Portret de grup: O altă imagine a poeziei basarabene: [antol.]. – Chișinău, 1995. – P. 18-39.*

1996

177. *Cimpoi, Mihai. Generația „ochiului al treilea” (reabilitarea esteticului): [despre creația scriitorilor anilor '80, inclusiv despre creația poetului Eugen Cioclea]/Mihai Cimpoi // Cimpoi Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia. – Chișinău, 1996. – P. 233.*
178. *Cistelecan, Al. Antologia pe ață: [rec. la antologia Portret de grup și creația scriitorilor basarabeni ai generației '80, ref. la creația poetului Eugen Cioclea]/Al. Cistelecan // Vatra (Mureș, Romania). – 1996. – Nr 3. – P. 43-45.*

1997

179. *Bantoș, Alexandru. Eugen Cioclea: deconstruire și reconstruire: [poezia lui Eugen Cioclea]/Alexandru Bantoș // Limba Romană. – 1997. – Nr 6. – P. 90-98.*

1998

180. *Galaicu-Păun, Emilian. Versul și reversul boemei: (pentru mai dreapta ci(ns)tire a poeziei lui E. Cioclea)/Emilian Galaicu-Păun // Basarabia. – 1998. – Nr 3/5. – P. 135-160.*

1999

181. *Galaicu-Păun, Emilian. Versul și reversul boemei: (despre creația poetului Eugen Cioclea) // Galaicu-Păun Emilian. Poezia de după poezie: (Ultimul deceniu). – Chișinău, 1999. – P. 84-90.*
182. *Țurcanu, Lucia. Eugen Cioclea și „spaima de cuvinte”/Lucia Țurcanu // Țurcanu Lucia. Ultima epifanie. – Chișinău, 1999. – P. 38-48.*

2000

183. *Eugen Cioclea: [biogr.] // Metafore românești din Basarabia/ ed. îngrijită de Leo Butnaru și Valeriu Stancu. – Iași, 2000. – Vol. 2. – P. 132.*

2001

184. *Cioclea, Eugen. „Critica nu mă interesează – nici bună, nici rea”: [interviu cu scriitorul Eugen Cioclea]/consemnare: Nicolae Popa // Basarabia. – 2001. – Nr 8/12. – P. 21-25: fot.*
185. *Erizanu, Gheorghe: [rec. la cartea Dați totul la o parte ca să văd de Eugen Cioclea, Chișinău, Cartier, 2001]/Gheorghe Erizanu // Capitala. – 2001. – Nr 10. – P. 53.*

186. Ștefănescu, Alex. *Dezinvoltură de om greoi*: [rec. la cartea *Dați totul la o parte ca să văd* de Eugen Cioclea, Chișinău, Ed. Cartier, 2001]/ Alex Ștefănescu // Basarabia. – 2001. – Nr 8/12. – P. 14.

2002

187. Leahu, Nicolae. *Reflecție și inconoclastie în poezia lui Eugen Cioclea*/Nicolae Leahu // Semn. – 2002. – Nr 3/4. – P. 31-33.

2003

188. Cimpoi, Mihai. *Generația „ochiului al treilea” (reabilitarea esteticului)*: [despre creația scriitorilor anilor '80, inclusiv despre creația lui Eugen Cioclea]/Mihai Cimpoi // Cimpoi Mihai. *Istoria literaturii române din Basarabia: (compendiu)*. – Chișinău, 2003. – P. 352: fot. – (Bibl. școlarului; 450).

189. Hropotinschi, Andrei. *Dați totul la o parte ca să văd sau Aberatio aberationis de Eugen Cioclea*/Andrei Hropotinschi // *Literatura și arta*. – 2003. – 22 mai. – P. 5.

2004

190. *Cioclea Eugen* (4.VIII.1948, Druța, Edineț), poet: [biogr.] // *Dicționarul general al literaturii române/Academia Română*. – București, 2004. – P. 241.

2007

191. Filip, Iulian. *Eugen Cioclea (1948). Poetul care nu mi-i drag. Doar poezia care i se întâmplă...*/Iulian Filip // *Poezia acasă: Poeți contemporani din Basarabia: Antologie/alcăt.*: Iulian Filip, Mihai Stan. – Târgoviște, 2007. – P. 277.

192. Zbârciog, Vlad. *Cioclea, Eugen: (Poet, traducător)*/Vlad Zbârciog // *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006/Muzeul Literaturii Române „M. Kogălniceanu”*. – Chișinău, 2007. – P. 120: fot.

2008

193. Sochircă, Andrei. *„Poezia lui Eugen Cioclea a fost o revelație pentru publicul din Bacău”*: [interviu cu actorul A. Sochircă, premiat la festivalul *One Man Show „Gala Star – 2008”*, apr., Bacău, România]/ consemnare: Irina Nechit // *Jurnal de Chișinău*. – 2008. – 18 apr. – P. 23.

2009

194. Butnaru, Leo. *Prietenul. Cărțile și întâmplările aproape fantastice*: [despre poetul Eugen Cioclea]/Leo Butnaru // *Jurnal de Chișinău*. – 2009. – 15 oct. – P. 20.

195. Cocor, Vasile. *Bufoni nenorociți*: [pe marginea creației poetului Eugen Cioclea]/Vasile Cocor // *Capitala*. – 2009. – 20 mai. – P. 8.

2010

196. *Cioclea, Eugen. „Literatura este o răfuială cu propria conștiință”*: [interviu cu poetul Eugen Cioclea]/consemnare: Alexandru Bantos // *Limba Română*. – 2010. – Nr 3/4. – P. 163-170.
197. *Komartin, Claudiu. Eugen Cioclea*: [portret literar]/Claudiu Komartin // *Poesis Internațional*. – 2010. – Sept. (Nr 2). – P. 23-24.
198. *Mihail, Dinu. Din fuga condeii zugrav*: [câteva amintiri necenzurate despre Eugen Cioclea]/Dinu Mihail // *Moldova suverană*. – 2010. – 27 noiem. – P. 2.
199. *Rachieru, Adrian Dinu. Un „provocator” întârziat: Eugen Cioclea*/Adrian Dinu Rachieru // *Rachieru Adrian Dinu. Poeți din Basarabia: (un veac de poezie românească)*. – Chișinău, 2010. – P. 389-396.
200. *Zbârciog, Vlad. Cioclea, Eugen: (Poet, traducător)*/Vlad Zbârciog // *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010/Muzeul Literaturii Române „M. Kogălniceanu”*. – Chișinău, 2010. – P. 146-147: fot.

2011

201. *Cioclea, Eugen*: [biogr.] // *Dicționarul scriitorilor români de azi: (din România, Basarabia, Bucovina de Nord, Banatul sârbesc, Europa Occidentală, Israel, America)*/alcăt.: Boris Crăciun, Daniela Crăciun-Costin. – Iași, 2011. – P. 125.
202. *Răileanu, Vitalie. Anxietatea poeziei lui Eugen Cioclea*: [pref.]/Vitalie Răileanu // *Cioclea Eugen. Ofsaid: [poeme]*. – Chișinău, 2011. – P. 3-4.

2013

203. *Bordeianu, Leo. Plecarea excelenței sale, poetul: [Eugen Cioclea (1948-2013)]*/Leo Bordeianu // *Literatura și arta*. – 2013. – 17 oct. – P. 8.
204. *Butnaru, Leo. Prietenul, cărțile și întâmplările fantastice*: [in memoriam: Eugen Cioclea]/Leo Butnaru // *Jurnal de Chișinău*. – 2013. – 15 oct. – P. 20.
205. *Danilov, Nichita. Un poet neobișnuit: Eugen Cioclea*/Nichita Danilov // *Tiuk! (Brașov, România)*. – 2013. – Acces Internet: <http://tiuk.reea.net/index>.
206. *Delinschi, Valentin. Eugen Cioclea a plecat în lumea umbrelor*/Valentin Delinschi // *Jurnal de Chișinău*. – 2013. – 15 oct. – P. 20.
207. *Ne-a părăsit poetul Eugen Cioclea: [1948-2013]: [necrolog]* // *Jurnal de Chișinău*. – 2013. – 15 oct. – P. 20. – Semnat: Consiliul Uniunii Scriitorilor

208. *Păduraru, Pavel. „Pe cel ce-i biruit de-un vis cu adevărat doar moartea îl alină”/Pavel Păduraru // Timpul. – 2013. – 18 oct. – P. 17.*
209. *Popa, Petre. In memoriam: Eugen Cioclea (4 aug. 1948 – 18 oct. 2013)/Petre Popa // Realitatea plus (Sorooca). – 2013. – 18 oct. – P. 7.*
210. *Răileanu, Vitalie. Eugen Cioclea: poetul ludicului lucid/Vitalie Răileanu // Plumb (Bacău, România). – 2013. – Nr 7. – P. 11-13.*
211. *Rău, Alexe. Luxul și mizeria poetului: [in memoriam: Eugen Cioclea (1948-2013)]/Alexe Rău // Ziarul Național. – 2013. – 18 oct. – P. 23.*
212. *Roșca, Nicolae. Un matematician liric – Eugen Cioclea: [eseu]: [in memoriam: Eugen Cioclea (1948-2013)]/Nicolae Roșca // Moldova. – 2013. – Nr 1/2. – P. 36: fot.*
213. *S-a călătorit poetul Eugen Cioclea: [in memoriam: Eugen Cioclea (1948-2013)] // BiblioPolis. – 2013. – Nr 4. – P. 272: fot.*
- 2014
214. *Ciobanu, Mircea V. Cioclea: Ruperea rândurilor: [in memoriam]/Mircea V. Ciobanu // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 31 ian. – P. 14.*
215. *Cristea-Enache, Daniel. Poetul și responsabilul de ștampilă: [rec. la vol. de versuri Eugen Cioclea. Antologic, Chișinău, Ed. Cartier, 2014]/Daniel Cristea-Enache // Observator cultural (România). – 2014. – 24-30 iul (nr. 732). – P. 15.*
216. *Eugen Cioclea: [poet, traducător (1948-2013): date biogr.] // Realități culturale. – 2014. – Nr 8. – P. 5. – (Calendar cronologic).*
217. *Galaicu-Păun, Emilian. Ce te mai poate încălzi, Eugen Cioclea?: [in memoriam poetului Eugen Cioclea]/Emilian Galaicu-Păun // Tiuk! (Brașov, România). – 2014. – Nr 42. – Acces Internet: <http://tiuk.reea.net/index>.*
218. *Galaicu-Păun, Emilian. Cine altcineva: [despre creația poetului Eugen Cioclea]/Emilian Galaicu-Păun // Moldova. – 2014. – Nr 7/8. – P. 54-58: fot.*
219. *Iovănel, Mihai. Poezia lui Eugen Cioclea/Mihai Iovănel // Cultura (România). – 2014. – 23 oct.*
220. *Mihail, Dinu. Cine n-are Cioclea, să-și cumpere imediat: Duios Glosatorul printre cărți trecea: [amintiri despre scriitorul și omul Eugen Cioclea]/Dinu Mihail // Moldova suverană. – 2014. – 16 oct. – P. 2.*
221. *Popa, Nicolae. Tunetul Eugen Cioclea: [in memoriam]/Nicolae Popa // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 28 ian. – P. 19.*
222. *Stănescu, Bogdan-Alexandru. Imnuri pe ritmuri convergente: [despre creația poetului Eugen Cioclea]/Bogdan-Alexandru Stănescu // Suplimentul de cultură: săptămânal realizat de Ed. „Polirom” și Ziarul de Iași (România). – 2014. – Mar. (435).*

223. *Vakulovski, Alexandru. Supa lui Iisus: [în memoria poetului Eugen Cioclea]/Alexandru Vakulovski // Tiuk! (Braşov, România). – 2014. – Nr 42. – Acces Internet: <http://tiuk.reea.net/index>*
224. *Vakulovski, Mihail. Cioclea vrea să distrugă uniVersul: [despre vol. Vreau să distrug uniVersul de Eugen Cioclea, Chişinău, Ed. Prometeu, 2007]/Mihail Vakulovski // Tiuk! (Braşov, România). – 2014. – Nr 42. – Acces Internet: <http://tiuk.reea.net/index>*
- 2015
225. *Ciobanu, Mircea V. Optzeciştii basarabeni, en-gros şi en-detail: [ref. La Eugen Cioclea]/Mircea V. Ciobanu // Sud Est Cultural. – 2015. – Nr 4. – P. 16.*
226. *Cistelecan, Al. Eugen Cioclea: [notă biogr.]/Al. Cistelecan // Portret de grup: După 20 de ani: Antologie / [coord.]: Eugen Lungu. – Ed. a 2-a. – Chişinău, 2015. – P. 11.*
- 2017
227. *Olteanu, Constantin. Lecţia de matematică: [în memoria poetului Eugen Cioclea (1948-2013)]/Constantin Olteanu // Săptămîna. – 2017. – 17 mar. – P. 6.*

Catalog adnotat* al volumelor semnate de poetul Eugen CIOCLEA

*Elaborare: Margareta CEBOTARI,
bibliotecar principal, Biblioteca „Onisifor Ghibu”*

Cioclea, Eugen. Numitorul comun: Versuri/ Eugen Cioclea;
pref. de Eugen Lungu; prez. graf.: I. Grigoraşenco, V. Druc. –
Chişinău: Lit. Artistică, 1988. – 108 p.

Acest volum de debut al poetului Eugen Cioclea a apărut într-un târziu, abia pe la 40 de ani, având un tiraj de 3000 de exemplare. În prefaţa cărţii, intitulată *Alternativa numitorului comun*, criticul literar Eugen Lungu menţionează intrarea meteorică a lui Eugen Cioclea în atmosfera

* Volumele sunt prezentate în ordinea cronologică a apariţiei editoriale.

poeziei autohtone, fiind maturizat, fără gângăvelile, obișnuite deja, ale altor debuturi literare. La finele unei analize și sinteze subiective, după cum recunoaște, asupra versurilor din acest volum, criticul Eugen Lungu prevede reacția cititorilor: „...pe unii îi va bucura, pe alții îi va incita sau șoca, sau revolta, plictisit și indiferent însă – vă asigur! – nu va rămâne nimeni”. Foarte elocvent Eugen Lungu își expune impresiile lecturii pe marginea acestui volum: „Prima impresie ce ți-o lasă poezia lui Eugen Cioclea e cea a unei flagrante spontaneități: pe cămașa versului nu transpune sarea efortului, nu se simte râvna gâfâită de a face *oricum* și *oricând* poezie, de a biciui slovele să intre în raporturi scârțiiitoare, dar hiperpoetice. Poezia lui – după cum o spune Cioclea însuși – „se întâmplă”, și nu numai de cât în fața unor lucruri mari și absolute ale lumii, ci-și extrage rădăcina chiar din valorile cu minus sau cu plus ale vieții, banală ca eveniment, dar frumoasă ca existență, mai ales prin faptul de a rezista și a fi”.

În deschiderea cărții autorul într-un vers, de *La persoana a treia*, se autoprezintă cititorului: „*Poezia lui Eugen CIOCLEA/ este o poezie declarativă*”, mai precizând „*El vine să vă spună/ ceea ce n-a apucat să audă/ fiecare din voi*”.

În volum au fost tipărite 65 de poezii, diverse ca teme și subiecte abordate, care se descifrează uneori și din titlurile deosebit de elocvente: *Conștiința de sine*, *Frunza eretică*, *Căderea liberă*, *Moartea celebră*, *Spaima de cuvinte*, *Invadatorii* etc.

Cioclea, Eugen. Alte dimensiuni: versuri/Eugen Cioclea:
prez. graf. de M. Brunea. – Chișinău: Hyperion, 1991. – 100 p.

Cea de-a doua apariție editorială a scriitorului Eugen Cioclea vine să ne demonstreze continuitatea succesului primei sale cărți. Poetul perseverează în a scrie „aceeași poezie de o luminozitate tăioasă, care frige, arde «pielea» sufletului, te mușcă și te dinamizează” – după cum este informat cititorul în preambulul ediției. Pentru poezia inclusă în acest volum autorul a fost distins cu *Premiul Uniunii Scriitorilor* din Republica Moldova, anul 1991.

Determinante în acest cuprins sunt ideile care transpar din orice vers: iubirea de om, de neam și de limbă. În „Posibila definiție”, poezia ce deschide materia acestui volum, poetul ne declară, mai întâi, dorința sa: „Patria țării – iată poezia/ ce-i, să lucrăm/ în miezul ei Egali”. Pentru a finaliza, cu franchețea ce îl caracterizează: „Timpul, oricum,/ pe nimenia nu iartă./ Nu ține umbră nici un cozoroc./ Cu capul sus și dezgolit, în artă/să intri, ca în ștreang./ Ai încăput?/ Noroc”.

În stilul său deosebit, aproape în fiecare poezie autorul își adresează sieși sau cititorului unele întrebări, la care, uneori, dă și răspunsuri pe măsură.

Apariția volumului a fost remarcată cu o recenzie, prezentată de scriitorul Nicolae Popa în hebdomadarul „Literatura și arta”. Volumul are o prezentare grafică reușită și inedită, realizată de Mihail Brunea, artist plastic din Republica Moldova.

Cioclea, Eugen. Dați totul la o parte ca să văd: Metapoeme/

Eugen Cioclea. – Chișinău: Cartier, 2001. – 78 p.: fot. –

(Col. *Rotonda: Poezie*).

După cum se menționează în recenzia semnată de Nicolae Leahu, reflecția asupra condiției artistului și a artei sale se adâncește în acest volum al poetului Eugen Cioclea, care fixează în mortarul conceptelor sale alte și alte „cărămizi” întru împlinirea idealului de *carte ca obiect de artă*.

Ar fi de menționat un stil laconic deosebit al poeziilor incluse în acest cuprins, exprimat și prin titlurile lor foarte succinte, alcătuite doar dintr-un singur cuvânt, sau doar dintr-o singură literă: *Arc, Sensa, A, Plex, Cumva, Izo, Fax, Iz, Cip, Jaba, Da, Tir, Vâj, Silex* etc.

Originală este și prezentarea editorială a volumului, având inserate unele pagini-duble, cu imagini care se *desfac* în afara cărții și reflectă ideile unor versuri. De asemenea, dorința autorului a fost de a lăsa la îndemâna cititorului un *Ecou encefalic* (imaginea encefalogrammei sale, însoțită de descifrarea dată de medici) și o listă a lecturilor sale, intitulată *Cărțile care l-au răsfoit să-l surprindă întrucâtva pe derbedeul de mine*. Din nota de la finele volumului cititorul află că „Textul a fost prezentat editurii în decembrie 2000. S-au tras trei sute treizeci și trei de exemplare, fiecare purtând semnătura comanditarului”.

Cartea a obținut *Premiul Uniunii Scriitorilor* din Republica Moldova pentru anul 2001.

Cioclea, Eugen. Subversiunea poetului revoltat: [versuri]/

Eugen Cioclea. – Chișinău, 2002. – [28 p.]. – Samizdat.

În versurile din acest volum poetul își exprimă revolta din plin: „Nu există popoare mărunte./ Ele există sau nu există defel./ Pledez pentru semnul egalitate/ dintre firul de iarbă și/ turnul Eiffel.”

Pe pagina a patra a copertei, academicianul Mihai Cimpoi vine cu un indemn să citim opera poetului, deoarece „Eugen Cioclea, care s-a declarat «cel mai trist poet din Europa» și pe care îl cunoaștem și ca poet al confesiunii sincere, dure, sentențioase, chiar teribiliste, «goliardice»

vine cu această culegere de versuri, adnotată de el însuși cu un gând anume, către toți cei care apără pe baricade adevărul despre noi, despre istoria noastră și ființa națională, despre limba română.”

Cioclea, Eugen. Vreau să distrug uniVersul/ Eugen Cioclea; concepție graf.: Dorian Conea; fot.: Nicolae Răileanu, Alexandru Proșii. – Chișinău: Prometeu, 2007 (Tip. A.Ș.M.). – 72 p.

Autorul își prezintă starea sa de spirit în cuvântul de deschidere al cărții. Acest *Drept moto...* începe cu cuvintele: „Știu. Majoritatea publicului neomogen prin excelență mi-a uitat existența și nici nu cunoaște aproape nimic din așa-zisa lucrare «sacrosantă» a semnatarului”. De aceea autorul a ales să includă în acest volum 60 de poezii, o parte din ele fiind publicate și în alte ediții anterioare ale sale.

Cartea a apărut grație sprijinului acordat la editarea ei de domnul Nicolae Carauș, fapt remarcat de recunoștința autorului către această persoană, despre care aflăm din datele de pe foaia de verso a titlului.

Cioclea, Eugen. Ofsaid: [poeme]/Eugen Cioclea; pref. de Vitalie Răileanu; editor: Dorian Conea; fot. de Nicolae Răileanu; acrostih: Constantin Rusnac. – Chișinău: Magna Princeps SRL, 2011. – 112 p.

În prefața cărții, criticul și cercetătorul literar Vitalie Răileanu face o succintă trecere în revistă a stilului literar al versurilor poetului Eugen Cioclea, menționând vizavi de poeziile *înmănunchete* în acest volum că: „(...) imaginile sunt cuprinzătoare, proaspete, dar și derutante, turnurile versului – neașteptate. (...) Preferințele au mers totuși și spre o altă arhitectonică, poezia din cartea *Ofsaid*(-elor) devine o construcție complicată, neobișnuită, articulată din elemente extrem de diverse, nuanțată de lumini *artificial-sublime*”. Astfel, Eugen Cioclea ține cu orice preț să evite tiparul, locul comun, mai concluzionează criticul Vitalie Răileanu.

În cuprinsul cărții se regăsesc 99 de poezii și un mic *Fișier biografic*, iar în finalul ediției și-a găsit loc o dedicație: poezia-acrostih „Eugen Cioclea” (la persoana întâi) semnată de compozitorul și scriitorul Constantin Rusnac cu data de 1-7 mai 2008.

Din pagina a patra a copertei cititorul află un adevăr durut despre acest poet. Editorul a postat aici un fragment din aprecierea dată de poetul și traducătorul roman contemporan Claudiu Komartin, care exclamă într-un final: „Fără Eugen Cioclea, literatura română este un pian cu câteva clape lipsă”.

Cioclea, Eugen. Căderea liberă: [versuri]/Eugen Cioclea;
pref. de Vitalie Răileanu. – Onești: Magic Print, 2012. – 124 p.

„Poetul Eugen Cioclea nu a ținut cu orice preț să inoveze falsificându-se, dăinuind în cadrele unei sensibilități pregnante, firești și memorabile, deși este un autor care *poartă în sine lirismul răvășit*, ce ar însemna expresivitate” – astfel îl prezintă criticul și cercetătorul literar Vitalie Răileanu în prefața cărții.

În unele versuri scriitorul se adresează cititorilor și compatrioților săi: Declarație // (...) „Vă iubesc mai mult decât se crede./ N-am nimic să zic că-mi aparține,/ de aceea parcă umblu pe buze/ printre voi ca fiarele/ feline.”

Tradițional, deja, doar în câteva rânduri, scriitorul se aut prezintă: Ax // „Vrei să știi ceva despre eu?/ El s-a născut cu identitatea de-a-ndoa-selea-n/ spiritul meu”.

Poetul era și un *previzionar* al sorții sale, expunându-și gândurile pe șleau: Asta-i // (...) „Cât de puternic și singur/ mă simt în esența de sine/ de care sunt dependent/ ca de niște fleacuri majore/ care depind doar de mine,/ și,/ și din care eu singur/ îmi meșteresc/ praștia morții/ supreme.”

În acest volum au fost selectate 101 poezii, iar pe pagina a patra a copertei, alături de fotografia scriitorului Eugen Cioclea, regăsim un alt *portret* al poetului: O construcție complicată,/ neobișnuită,/ articulată din elemente/ extrem de diverse,/ nuanțată de lumini. Eruptiv,/ raționalist,/ dur,/ sentențios,/ teribilist.

Cioclea, Eugen. Antologic: [versuri]/Eugen Cioclea;
ed. îngr. De Emilian Galaicu-Păun. – Chișinău: Cartier, 2014. – 168 p. – (Cartier popular).

Editorul deschide acest volum cu o mică prezentare a scriitorului Eugen Cioclea și a poeziilor sale, în care se menționează calea sinuoasă spre „lumina tiparului” a poemelor acestui autor, versurile căruia mult timp circulau în *samizdat*. Pe pagina a patra a copertei este plasat un fragment din aprecierea operei scriitorului Eugen Cioclea de către Alexandru Cistelean, considerat drept unul dintre cei mai influenți și importanți critici literari români contemporani și unul din cei mai rafinați critici de poezie.

Volumul a beneficiat de o recenzie, publicată în săptămânalul de informație și analiză culturală *Observator cultural* (24/30 iulie, 2014), semnată de Daniel Cristea-Enache, în care autorul ne prezintă punctul său de vedere asupra versurilor lui Eugen Cioclea: „Deși poetul avea toate

datele pentru a obține, la modul facil, un succes aidoma și a se impune maselor prin accesibilitate, cantabilitate, versificare pe bandă rulantă și mesaj social ori *național* conținut în text, Cioclea refuză rețeta și își continuă, cu obstinație, eul de profunzime. (...) Dar ceva mai profund și mai puternic decât dorința de succes la public *prin* poezie îl face pe Cioclea să renunțe la tot *pentru* poezie: pentru lirica sa, nu a altora, cu obsesii personale, nu naționale ori comunitare.”

În volum au fost selectate și tipărite 101 poeme, din care șapte sunt inedite: [*Realitatea*], [*Exact*], [*Gândirea se teme al naibii de altă gândire*], [*Mai scriu*], [*Plec. Important: Nicăieri*], [*Cu viața mea*], [*intrând în portul acesta*].

În mod excepțional, cititorul acestui volum va avea posibilitatea de a vizualiza facsimile ale unor poezii scrise de mâna poetului Eugen Cioclea, incluse în interiorul cărții. În una din ele scriitorul se autoconfesează: *Pe lângă scârba/ că m-am născut/ eu n-am greșit/ niciodată./*

Urlam. Pretutindeni. Eram Fulminant.

Eugen CIOCLEA

Sumar

Vitalie RĂILEANU: Taina ființei poetului Eugen Cioclea (în loc de argument)	5
Eugen CIOCLEA: Biografia poetului	8
Vitalie RĂILEANU: Repere biografice.....	10
Eugen CIOCLEA: Autobiografie	14
I. Fulminantul poet Eugen Cioclea	17
§ 1. Dimensiunea unor cronici literare, recenzii și prezentări de carte	19
Eugen LUNGU: <i>Alternativa numitorului comun</i>	19
Mihail DOLGAN: <i>Spiritul restructurării în lirica de azi</i>	27
Gheorghe MAZILU: <i>Recenzie la volumul de versuri</i> Numitorul comun <i>de Eugen Cioclea</i>	29
Andrei HROPOTINSCHI: <i>Eugen Cioclea: Numitorul comun</i>	34
Gheorghe GHETU: <i>Nume de prețuit sau o tristețe care ne vrea</i>	41
Nicolae POPA: <i>Reportaje de pe urlați</i>	48
Emilian GALAICU-PĂUN: <i>Căderea liberă a lui Eugen Cioclea</i>	52
Alexandru BANTOȘ: <i>Eugen Cioclea: deconstruire și reconstruire</i>	57
Lucia ȚURCANU: <i>Eugen Cioclea și „Spaima de cuvinte”</i>	71
Emilian GALAICU-PĂUN: <i>Versul și reversul boemei</i>	80
Andrei HROPOTINSCHI: <i>Dați totul la o parte ca să văd</i> <i>sau aberatio aberationis de Eugen Cioclea</i>	86
Grigore CHIPERI: <i>Antilirism și anticalofilie la Eugen Cioclea</i>	93
Bogdan-Alexandru STĂNESCU: <i>Imnuri pe ritmuri convergente.</i> Made in URSS	98
Anatol MORARU: <i>Eugen Cioclea – poetul care și-a căutat</i> <i>de unelte</i>	101
Maria PILCHIN: <i>Eugen Cioclea și postmodernitatea teiului</i>	106
Vitalie RĂILEANU: * <i>Ănxiitatea poeziei lui Eugen Cioclea</i>	111
Vitalie RĂILEANU: * <i>Eugen Cioclea: poetul ludicului lucid</i>	115
Vitalie RĂILEANU: * <i>Monologul poeziei lui Eugen Cioclea</i>	119

§ 2. Eseuri omnilaterale.....	121
Eugen LUNGU: <i>O altă poezie</i>	121
Alexandru MUȘINA: <i>Atlantida (poetică) de dincolo de Prut</i>	125
Alexandru CISTELECAN: <i>Antologia pe ață</i>	125
Alex ȘTEFĂNESCU: <i>Dezinvoltură de om greoi</i>	127
Nicolae LEAHU: <i>Reflecție și iconoclastie în poezia lui Eugen Cioclea</i>	128
Adrian Dinu RACHIERU: <i>Un „provocator” întârziat: Eugen Cioclea</i>	134
Nichita DANILOV: <i>Un poet neobișnuit: Eugen Cioclea</i>	136
Mihail VAKULOVSKI: <i>„Vreau să distrug universul”</i>	140
Alexandru CISTELECAN: <i>Poeți, vă ordon, treceți Prutul! (Al doilea optzecism)</i>	142
Mihai IOVĂNEL: <i>Poezia lui Eugen Cioclea</i>	143
Daniel CRISTEA-ENACHE: <i>Poetul și responsabilul de ștampilă</i>	147
Alexandru BURLACU: <i>Eugen Cioclea: estetica anti-poeticului</i>	151
Dumitru CRUDU: <i>Leo Bordeianu face publică o poezie inedită de Eugen Cioclea</i>	162
Leo BORDEIANU: <i>O veritabilă ars poetica</i>	164
Dumitru CRUDU: <i>Poezia care l-a salvat</i>	165
II. Pretext pentru amintiri și un portret completat	169
Ion PROCA: <i>Dimensiunile solare</i>	171
Dumitru CRUDU: <i>Actul cultural: de la douăzeci de bani la 111 dolari SUA</i>	173
Claudiu KOMARTIN: <i>Eugen Cioclea. Portret literar</i>	175
Arcadie SUCEVEANU: <i>Cântec de trecut Styxul</i>	177
Leo BUTNARU: <i>Prietenul, cărțile, întâmplările aproape fantastice</i> ..	179
Eugen LUNGU: <i>Cioclea</i>	181
Alexei RĂU: <i>Luxul și mizeria poetului</i>	183
Gheorghe ERIZANU: <i>Dați totul la o parte ca să văd</i>	186
Pavel PĂDURARU: <i>„Pe cel ce-i biciuit de-un vis cu-adevărat/ Doar moartea îl alină”</i>	190
Leo BORDEIANU: <i>Plecarea excelenței sale poetul</i>	195
Mihai CONȚIU: <i>Eugen Cioclea sau indiferența absolută față de propria-i supraviețuire fizică</i>	196
Laura CIOCLEA: <i>Amintiri cu tata</i>	197
Mircea V. CIOBANU: <i>Ruperea rândurilor – Cioclea</i>	199
Emilian GALAICU-PĂUN: <i>Anul Cioclea</i>	201
Alexandru VAKULOVSKI: <i>Supra lui Iisus</i>	205

Nicolae POPA: <i>Tunetul Eugen Cioclea</i>	206
Dinu MIHAIL: <i>Cine n-are Cioclea să-și cumpere imediat</i>	209
Dinu MIHAIL: <i>Din fuga condeiului zugrav</i>	214
Ghenadie POSTOLACHI: <i>Moștenitor ales</i>	220
Lucia ȚURCANU: <i>Poezie după 2000</i>	222
III. Masa rotundă a unor dialoguri...	223
Efim TARLAPAN: <i>Eugen Cioclea: „...E de neconceput să ajungi la poezie dacă nu ai în gene calculul diferențial”</i>	225
Gheorghe BUDEANU: <i>Eugen Cioclea: „Nu vreau să intru în secolul XXI ca un lăturaș”</i>	233
Nicolae POPA: <i>Eugen Cioclea: „Critica nu mă interesează – nici bună, nici rea”</i>	241
Andrei SOCHIRCĂ: <i>„Poezia lui Eugen Cioclea a fost o revelație pentru publicul din Bacău”</i>	248
Alexandru BANTOȘ: <i>„Literatura este o răfuială cu propria conștiință”</i>	251
IV. Poeme eugeniene inedite, cunoscute-necunoscute, publicate-nepublicate	261
Orgoliu.....	263
La persoana a treia	264
Prietenilor de generație	265
Cămașa de forță.....	266
Regula jocului.....	267
Dilema	268
Rampa.....	269
Testament.....	270
Bibliografie selectivă	273
Argument	275
Biobibliografie	276
Opera poetică.....	276
Publicistică.....	283
Interviuri, recenzii, comemorări	287
Catalog adnotat al volumelor semnate de poetul Eugen CIOCLEA	294

**În colecția *Efigii*
au apărut** (alfabetic, 2015-2017):

- **Marian Victor BUCIU**, *Basarab NICOLESCU: revoluția transdisciplinară*
- **Ioan BUDUCA**, *Eseuri de antroposofie*
- **Eugenia BULAT** (Chișinău), *Piatra de Ca' Vendamin. Dialogurile străinei cu vechiul său prieten Alter*
- **Maria CHEȚAN**, *Ștefan Aug. DOINAȘ – Ipostaze ale operei: evocări, proză, teatru, aforisme*
- **Mircea V. CIOBANU** (Chișinău), *Căderile în realitate ale criticului*
- **Carmen-Ecaterina CIOBĂCĂ**, *Lucian BLAGA et ses versions en français: figures de style et traduction*
- **Theodor CODREANU** în *imaginarul criticii*.
Ediție îngrijită de **Lina Codreanu**
- **Livia CIUPERCĂ**, *Paul BUJOR. Documentar biografic*
- **Nina CORCINSCHI** (Chișinău), *Cărțile care mă iubesc*
- **Livia COTORCEA**, *Căutînd desăvîrșirea*
- **Codrin-Liviu CUȚITARU**, *Studii de anglistică și americanistică*
- **Gellu DORIAN**, *Cititorul de poezie. Debuturi 2008-2017*
- **Liliana Cora FOȘALĂU**, *BAUDELAIRE. Poésie, poète, poétique entre Romantisme et Modernité*
- **Aliona GRATI** (Chișinău), *Cronici în rețea: metaliteratura.net*
- **Vasile IFTIME**, *Pactizînd cu Aureliu Busuioc*
- **Cezar IVĂNESCU**, *Copilăria lui Ario Paradis*
Ediție **Bogdan CREȚU**
- **Dumitru LAVRIC**, *De la ultimul fanariot la ultimul Caragiale*
- **Gabriel MARDARE**, ® *ELPI. Luca PIȚU*
- **Paul MIRON**. *In Memoriam*
Coordonator: **Eugen MUNTEANU**

- **Maria OCTAVIAN PAVNOTESCU** , *O viziune a poeziei*
- **George POPA**, *Ars Poetica*
- **Alina-Iuliana POPESCU**, *O poetică a deconstrucției.*
Neomodernismul: Ana BLANDIANA
- **Adrian-Dinu RACHIERU**, *Romanul politic și pactul ficțional*
- *In honorem Elvira SOROHAN*
Coordonatori: **Bogdan CREȚU**, **Lăcrămioara PETRESCU**
- **Cassian Maria SPIRIDON**, *Cezar Ivănescu, un oaspete al Nirvanei*
- *Teoprietenia: In memoriam Tiberiu BRĂILEAN*
- **Dolores TOMA**, *Panait Istrati de la A la Z*
- **Angela TRAIAN**, *N-am talent*
- **Mihai URSACHI**, *Instauratio noctis.*
Ediție **Bogdan CREȚU**
- **Vlad ZBÂRCIOG** (Chișinău), *Exercițiu de Orfeu sau Clipa de grație a poeziei românești actuale*

Cărțile editate de JUNIMEA
pot fi achiziționate la redacție,
online,
în rețeaua de librării SEDCOM LIBRIS – punctele de distribuție:
Librăria Junimea, Librăria Esculap, Librăriile nr. 3, nr. 12, nr. 13,
nr. 19 (Centrul de librării), nr. 20, nr. 25, nr. 30,
Librăria Academică „Oreste Tafrali”
a Universității „Alexandru Ioan Cuza”,
Palatul Culturii (Complexul Muzeal Național „Moldova”, Iași),
librăria „Mihai Eminescu” (București),
Derec Com SRL (București),
rețeaua de librării Cărturești,
alte librării partenere din Bacău, Brașov, Buzău,
Cluj-Napoca, Constanța, Chișinău, Galați,
Sibiu (S.C. Buechercafe S.R.L.), Timișoara (librăria Esotera),
Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”...

Cămașa de forță

Mi se spune că m-am născut în cămașă.
Maică-mea, chiar mă convinge!
Simt, le răspund,
dar ce vreți de la mine,
nu vi-i de-ajuns
că mă strânge?
Nu vi-i de-ajuns că din fașă o port, –
fiu-meu s-o moștenească!
Nici să mi-o spăl nu am voie s-o scot.
Acele n-au s-o cârpească.

Ruptă-i în umere. Ruptă-i pe piept.
Ca libertatea în sine.
Tac. Sunt cuminte. Sunt înțelept.
Forța decide.

Poet cu un mod estetic singular și cu o mai originală viziune fragmentară asupra lumii, impregnată de diverse situații și întâmplări, Eugen Cioclea a fost și rămâne o emblemă a poetului *însingurat și foarte trist*, adesea incomod până la os unora, aflându-se mereu în opoziția cu prejudecățile și *poetismele zăpăcite și țipătoare* (Eugen Cioclea), apelând/ recurgând în acest scop la inconfundabilele sale metapoeme.

Vitalie RĂILEANU

